

Elementa artis obstetriciae in usum praelectionum academicarum / Aucta et emendata.

Contributors

Roederer, Johann Georg, 1726-1763.

Publication/Creation

Gottingae : Widow of A. Vandenhoeck, 1759.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/t9chngqu>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

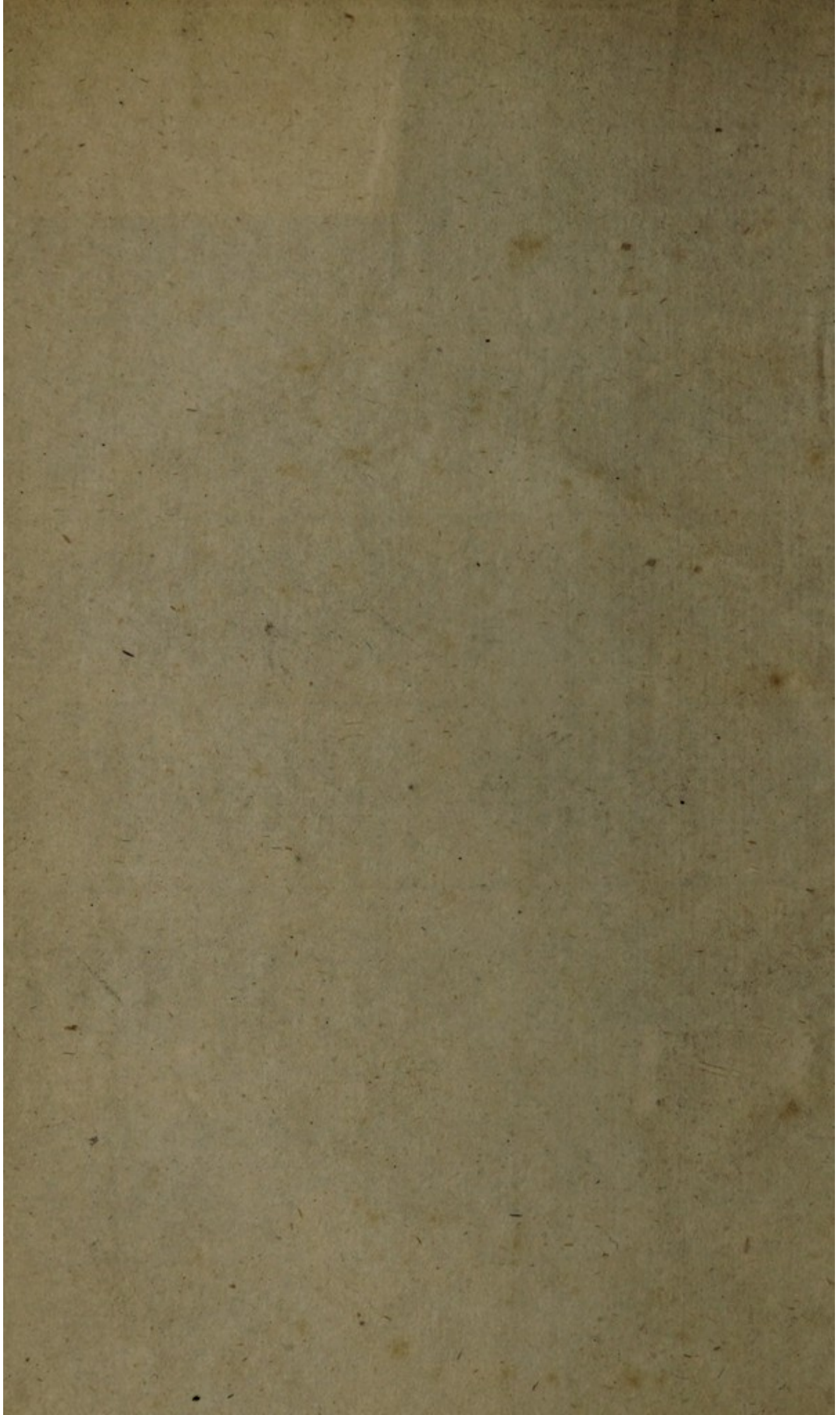
n 807

44369/8

J. xxv Roe

Prof. Hector Freub
Leiden.

4940

IOANNIS GEORGII ROEDERER D.
MEDICINAE SPECIATIM ANATOMICAE ARTIS
ATQUE OBSTETRICIAE PROFESSORIS PVBLICI
ORDIN., SOCIETATIS SCIENTIARVM IMPERIALIS
PETROPOLITAN., REGG. SVECICAE AC GOTTING.
SOCII, ET LAT. IEN. HONORARII, COLLEG.
CHIRVRG. PRAESIDIS, PRINCIPATVS
GOTTINGENSIS PHYSICI

ELEMENTA
ARTIS
OBSTETRICIAE
IN VSVM
PRAELECTIONVM ACADEMICARVM
AVCTA ET EMENDATA.

J. J. Hermanson
Colleg. med. et sanit. Gotting.
adjuv. et licent. Public.
Physicus
GOTTINGAE,

APVD VIDVAM ABRAMI VANDENHOECKII 1759
MDCCLIX.

IOANNIS GEORGII ROEDERER D.
 MEDICINAE SPECIATIM ANATOMICAE ARTIS
 ATQUE OBSTETRICAE PROFESSORIS PUBLICI
 ORDINIS SOCIETATIS SCIENTIARUM IMPERIALIS
 PETROPOLITANAE, RECTORIS, SVEVICA AC GOTTING.
 SOCIET. ET LAT. IEN. HONORABIL. COLLEG.
 CHIRURG. PRAESIDENTIS, PRINCIPALIS
 GOTTINGENSIS PHYSICI

ELEMENTA
 ARTIS
 OBSTETRICAE
 IN USUM
 PRAELECTIONUM ACADEMICARUM
 ADCTA ET EMENDATA.

Dr. J. H. Müller

GOTTINGAE
 AD VIDEAM ACADEMIAM VANDENHOEKII
 DIRECTORIS

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO

DOMINO

DOMINO

GERLACO ADOLPHO

L. B.

DE MVNCHHAVSEN

DYNASTAE IN STRAVSFVRTH

RELIQVA

AVGVSTISSIMO MAGNAE BRITANNIAE REGI

ET

ELECTORI BRVNSVICENSI ET LVNEBVRGENSI

A

CONSILIIS

REGENDI ELECTORATVS

SANCTIORIBVS

COLLEGII CAMERALIS ELECTORALIS
PRAESIDI
ET
VNIVERSITATIS GEORGIAE AVGVSTAE
CVRATORI EMINENTISSIMO
MVSARVM STATORI ATQVE ANTISTITI
DOMINO SVO AC MAECENATI
INDVLGENTISSIMO

VITAM ET SALVTEM

IOANNES GEORGIVS ROEDERER.

ILLVSTRISIME
ATQVE
EXCELLENTISIME DOMINE.

Et si omnia, quae *TIBI* adscripti
de summis *TUIS* virtutibus
celebrant, encomia gloriae *TVAE*,
dudum omni laude maiori, neque
quicquam addere possunt, neque
arroganter audent, *ILLVSTRISIM-*
ME DOMINE, tantum tamen ab-
est, vt de illis *Tui* filere queant,
vt potius summa *TVA* beneficia,
summas virtutes, non solum gra-
tissima mente semper recorden-
tur, sed & humillima admiratione
praedicent.

Non

Non itaque vereor, GRATIO-
SE MAECENAS, TE mihi succen-
surum esse, quod magno isti agmi-
ni socium me iungam, quem in-
dulgentia T V A prosequi non fue-
ris dedignatus. Iussisti enim, la-
bore meo qualicunque GEORGIAE
AVGVSTAE ciuibus inferuire ;
mandata exequi omnibus viribus
enitor atque contendo. Scientia-
tum partem, propter falso puta-
tum dedecus exosam, propter
magnos ex aerariis petendos sum-
tus vix prosequendam, sub T V O
Magno vmbone, laeta fronte pro-
mouere studeo. Grauis iudicii
T V I, DOMINE INDVLGENTISSI-
ME, acies popularibus praeiudiciis
praeualentem vsum perspexit: ar-
dor, vt ne ciues academiae, quam
curas & protegis, quaeque T I B I
omnia debet, vilo bonarum & li-
beralium artium studio careant,
ma-

maximas difficultates eluctatus est, simulque effecit, vt tramite recto ulterius progredi mihi liceat. Hac itaque summa T V A indulgentia fretus audendum existimaui perexiguum hunc libellum TIBI deuotissima mente offerre, non eum, qui ILLVSTRISSIMO NOMINE T V O dignus sit, sed qui de animo gratiae T V A E atque beneficiorum semper memore, deque humillimo cultu testetur, quique patrocinio egeat, quo ornatus atque stipatus tuto in rempublicam literariam recipi possit.

Ita semper me protegere pergas, DOMINE INDVLGENTISSIME, precor deuotissimus; ita semper valeas, sisque quam diutissime saluus, superstes, incolumis, & florentissimus; ita floreat semper, quam amas, academia. Scrib. Gotting. d. I. O&. MDCCLII.

ILLVSTRISSIME DOMINE

Vota haec, quae septem ante
annis pro T V A salute nun-
cupauī, audiuit Deus mihiq̃ue
hoc beneficium concessit, vt no-
uam eiusdem libelli editionem,
T E saluo, in lucem emittam.
Me ipse felicem praedicabo, si
hanc eadem, qua priorem acce-
pisti, benignitate exceperis eam-
que ex voluntate mea, muneris
mei rationibus satisfaciendi, aesti-
maueris. Id quod inter insignia,
quibus me exornasti, beneficia re-
ponam numenque summum pro
T V A salute, vt constantissima sit,
defatigabo. Scrib. Gotting. d. I. A-
pril. MDCCLIX.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO
SALVTEM.

Multorum quidem ex varia gente virorum industria in artis obstetriciae praeceptis tradendis & systematibus conscribendis otiosa non fuit: quem tamen in praelectionibus academicis sequeretur, non inueni. Nimia vel addenda fuissent, vel corrigenda, vel penitus reiicienda. Quapropter, ut propria dictata praelegerem, iste defectus postulauit. Sed incommodum

dum enascitur, discentibus aequè ac do-
centi maxime molestum: si theses calamo
excipiuntur, tempus explicationi sacrum
scriptione consumitur; sin minus, filum
deest, quod sequatur auditorum diligentia.
Incommodum cessat, cum theses, vtut
mancae, prelo subiiciuntur. Haec occa-
sio libelli, partim ex propria obseruatione
nati; partim ex sinceri in hac arte Prae-
ceptoris, quem honoris causa nomino,
Celeberrimi D. FRIDII, fidelibus & lon-
go vsu comprobatis doctrinis; partim ex
multiplici scriptorum huc spectantium the-
sauro. Neque inutilis fuit anatome, prae-
sertim animata, omnis sanioris scientiae
medicae firmissimum fundamentum, ex
qua peluis, vteri & genitalium habitum
ediscas. Ita quidem nihil temere, nihil,
quod fundamento destituatur, in chartam

conieci. Nosocomiorum etiam, pro aetate, longior usus vberimum naturae fontem aperuit: defuit tamen dies, eaque obstetriciae fors est; ut (si quaedam excipias) artificiales observationes rerum curiosissimarum & abditarum, quas experimenta vocant, ipse tibi excitare nequeas, sed ludentis naturae phaenomena expectare debeas. In summum etiam artis obstetricandi detrimentum euenit, ut plurimae observationes a viris, qui earum cognitioni pares sunt, maneant remotissimae. Quae hucusque autem deficiunt, dabit dies, atque mihi in primis iam datum est, in quo gaudeam, speremque fore ut ea, quae manca adhuc & imperfecta, ex perpetua observatione augere, illa autem, quae confirmata sunt, carissimis auditoribus in ipsa natura demonstrare possim.

Non

Non solum enim ex ILLVSTRISSIMI
CVRATORIS NOSTRI speciali indulgen-
tia locus concessus est, in quem egenae
gravidae recipiuntur, sed & ex aerario sti-
pendia dicata sunt, quibus nutrimenta,
& quae reliqua partus requirit commoda,
comparari possunt.

Interim, Beneuole Lector, donec me-
liora perfici poterint, his vtere, mihi que
semper faue. Scrib. Gotting. d. 1. Oct.
MDCCLII.

AD ALTERAM EDITIONEM.

Incrementum artis fecit, vt quaedam,
ex propria obseruatione alienaue, muta-
rem. Alia, quae iniqui & imperiti cen-
sores in peiorem partem rapiunt, cura-
tius definiui & determinauī. Succinctius
proposita auxi, indicemque, ex docti
Professoris mei C. C. R. MÜLLERI stu-
dio, addidi. Vix puto, quempiam me
culpa-

culpaturum, quod in hunc libellum non-
nulla, sparsim in academicis scriptis mihi
dicta, adoptauerim. Ne libelli moles
augmentis nimium crescat, paragrapho-
rum seriem contraxi. Ita vale, Beneuole
Lector, & commentariolos in artem ob-
stetriciam, quos molior, expecta.

TABVLA CAPITVM.

- C. I. Pelvis ossea. p. 1. §. 1.
C. II. Vterus virgineus. p. 14. §. 33.
C. III. Vterus grauidus. p. 20. §. 49.
C. IV. Ouum. p. 28. §. 63.
C. V. Theoria partus. p. 41. §. 93.
C. VI. Virginitas. p. 49. §. 115.
C. VII. Grauiditas. p. 56. §. 126.
C. VIII. Partus. p. 73. §. 164.
C. IX. Status vteri post partum. p. 90. §. 199.
C. X. Partus diuifio. p. 94. §. 209.
C. XI. Exploratio. p. 117. §. 253.
C. XII. De iis, quae peragenda in partu sunt. p. 122.
§. 263.
C. XIII. De iis, quae in partu difficili peragenda
sunt. p. 155. §. 324.
C. XIV. Solutio placentae. p. 163. §. 343.
C. XV. Signa foetus viui & mortui. p. 176. §. 370.
C. XVI. De iis, quae in partu praeternaturali pera-
genda sunt. p. 184. §. 391.
C. XVII. Partus difficilis & praeternaturalis propter
caput praeuium. p. 197. §. 413.
Sect. I. - - - ob capitis molem, p. 198. §. 414.

Sect.

Seçt. II. - - - ob situm vteri obliquum. p. 220.
§. 449.

Seçt. III. - - - ob iniquum capitis situm. p. 248.
§. 508.

α) - - - quo facies versus os pubis dirigitur.
p. 248. §. 509.

β) - - - quo facies prima offertur. p. 250.
§. 515.

γ) - - - quo foetus in latus est conuersus.
p. 255. §. 533.

Seçt. IV. - - - propter impedimentum quod-
dam in corpore foetus praesens. p. 260.
§. 543.

α) - - - quando funiculus vmbilicalis circa
foetus collum contorquetur. p. 260.
§. 544.

β) - - - Breuitas funis nimia. p. 265. §. 554.

γ) - - - Nimis lati humeri. p. 266. §. 557.

δ) - - - quando brachia dorso decussatim in-
cumbunt. p. 267. §. 561.

ε) - - - Abdomen foetus aëre vel liquore tu-
midum. p. 267. §. 564.

ζ) - - - quando membrum foetus superfluum
vel ipse foetus duplex est. p. 268.
§. 567.

Seçt. V. - - - ob vteri vel vaginae vitium. p. 271.

α) - - - quando corpusculi truncus a constri-
cto vteri vel vaginae sphinctere retar-
datur. p. 271. §. 571.

β)

β) - - - quando vterus vel vagina prolabitur.

p. 272. §. 576.

γ) - - - quando a partu vterus inuertitur. p.

275. §. 583.

Seçt. VI. - - - propter auulsum humeris caput.

p. 278. §. 588.

C. XVIII. Partus difficilis & praeternaturalis ob aliam corporis partem, praeter caput, praeviam. p. 280.

Seçt. I. Agripparum partus. p. 280. §. 591.

Seçt. II. Partus difficilis & praeternaturalis ob genua ad os vteri conuersa. p. 289. §. 609.

Seçt. III. - - - propter clunes ad os vteri conuersas. p. 290. §. 612.

Seçt. IV. - - - propter foetum in transuersum iacentem. p. 295. §. 622.

α) quando collum est praeuium. p. 298. §. 628.

β) - - humerus & scapula. p. 299. §. 631.

γ) - - brachium. p. 299. §. 633.

δ) - - pectus. p. 304. §. 649.

ε) - - abdomen & hypochondria. p. 305. §. 652.

ς) - - dorsum. p. 306. §. 655.

η) - - ilia. p. 307. §. 659.

Seçt. V. Quomodo caput intra matricem relictum excutiendum sit. p. 307. §. 661.

C. XIX. Partus difficilis & praeternaturalis propter funem vmbilici excidentem. p. 314. §. 674.

C. XX. - - - propter sanguinis fluxum. p. 316. §. 680.

C. XXI.

C. XXI. - - propter parturientis couulsiones. p.
322. §. 690.

C. XXII. Partus Gemellorum. p. 327. §. 701.

C. XXIII. Abortus. p. 333. §. 716.

C. XXIV. *Seçt. I.* Mola. p. 341. §. 737.

Seçt. II. Conceptus spurii. p. 345. §. 747.

C. XXV. Insolitae conceptionis partusque viae &
sequelae. p. 346.

Seçt. I. Foetus extra vterum haerens. p. 346.
§. 751.

Seçt. II. Foetus solita via vtero non exclusus. p.
351. §. 761.

C. XXVI. Dissectio foetus in vtero. p. 356. §. 772.

C. XXVII. Partus caesareus. p. 359. §. 776.

ELEMENTA ARTIS OBSTETRICIAE

IN VSVM PRAELECTIONVM.

CAP. I.

PELVIS OSSEA.

§. 1.

Partes, quibus foetus in lucem edendus continetur, quasque transire cogitur, sunt *Pelvis ossea, Uterus atque Genitalia externa.*

§. 2.

Harum adeo structura & actio artis obstetriciae tironi non solum cognitissimae sint, sed ut hisce specialiora quaedam insuper pernoscant, necesse est.

§. 3.

Pelvis osseae cavitas superius & inferius aperta est. *Superior apertura* fit ab ossium pubis crista, ossium iliûm linea eminenti, innominata, atque prima ossis sacri vertebra. A circumferehtia vtcunque elliptica includitur, cuius diameter procedit ab vno ossium iliûm ad alterum: coniugata vero, siue minor distantia, à symphyfi ossium pubis ad os sacrum.

§. 4.

Inferior apertura fit ab ossium pubis arcu, eorundem atque ischiorum ramis & tuberibus, ligamentis sacro - ischiaticis, atque coccygis osse. Huius circumferentia tam regularem figuram non format, quam quidem aperturæ superioris: quodsi vero vtcunque elliptica habeatur, coniugata, seu minor distantia est ab arcu ossium pubis ad os coccygis, diameter vero, seu maior distantia, ab vno ischiorum ad alterum.

§. 5.

Linea, quae in medium diametri aperturæ inferioris perpendicularis est, & per mediam cavitatem pelvis transit, *Axin Pelvis* sistit. Is in horizontem continuatus, retrorsum proiectus, angulum acutum cum eodem intercipit.

§. 6.

§. 6.

Quodsi enim in virgine duo perpendiculara demittantur in idem planum horizontale, vnum ab arcu ossium pubis, alterum ab extremo ossis coccygis: maior ossis coccygis ab horizonte deprehenditur distantia, quam arcus ossium pubis, & quidem pollice quasi pedis & ultra. Quodsi porro triangulum figuretur rectangulum, cuius hypothenusa est diameter aperturæ pelvis inferioris, cathetus dictæ distantiae differentia, ex legibus trigonometricis calculo instituto, angulus reperitur 72 circiter graduum.

§. 7.

Hoc quidem modo pelvis feminea se habet, ac virilis differens est ratio. Namque pelvis virilis

a) Apertura superior, quæ femineâ est angustior, tribus lateribus curvilineis terminatur, quæ in aperturam vsque inferiorem continuantur, superiusque maius, inferius autem minus spatium intercipiunt: anguli formantur ad symphysin ossium pubis, & ad os ilium cum osse sacro conjunctionem.

β) Magis in pelvi feminea, quam virili, ischiorum tubera, & cum iisdem femora, distant.

- γ) Inde fit, vt minor fit integra capacitas peluis virilis, quam femineae.
- δ) Ossium pubis rami in pelui virili ad angulum acutum iunguntur: in feminea symphysis, quae ipsa craffiore cartilagine formatur, arcum facit ample excauatum.
- ε) Mulierum os sacrum latius in posteriora gibbum est; virorum vero minus latum, magisque introrsum flexum.
- ς) Mobilius feminarum os coccygis minus, quam in viris, ad anteriora proiicitur.
- η) Lata pars ossium iliūm in feminis ad latera magis est expansa atque depressa: quare lata ilia, multum diuarcata femora & gibbae nates, bene formatam peluim atque hoc nomine ad facilem partum feminae dispositionem indicant.

§. 8.

A natura ita formata peluis feminea aptissima est, vt foetus partus tempore edi possit. Cum enim apertura superior diametrum, in pelui bene constituta, habeat quasi $5\frac{1}{2}$ pollicum rhen. coniugatam autem $4\frac{1}{2}$ pollicum; foetus autem caput proportionis iustae, & a dolorum vi compressum, dimensionibus suis has dimensiones non excedat: foetus utique

que aperturam hancce intrare potest. Ne uterus cum capite non compresso descendat, hoc aperturæ pelvis paulo minores sunt. Lata etiam diameter humeros foetus, bene positos, capite licet latiores sint, facile, sine mora ad ossa iliūm, recipit, quod distantiam vnius auris ab altera in foetu illa diameter superat.

§. 9.

Ossis sacri cauum recurvatum cum osse coccygis planum inclinatum facit, in quo lentius caput & cum moderatione, sine subito lapsu & carnium, inferiorem pelvis aperturam cludentium, laceratione gliscit; quod etiam occiput cum amnii vesica ad sinus externi aperturam, axi pelvis anteriorem, dirigit.

§. 10.

Licet verò apertura inferior minor sit superiori, ob diametrum 4 pollices raro superantem, coniugatam 4 pollices non aequantem; sufficiunt tamen hæc mensuræ, siquidem in posteriora cedit os coccygis, pro inferiori coniugata amplianda, & minor humeros diameter transmittit, à dolorum vi & pelvis ossibus ad corpusculum pressos. Nimia inferioris aperturæ amplitudo plani inclinati (§. pr.) beneficium non attulisset. Nimia etiam ischiorum distantia minus conuenientem femoribus cum acetabulo fecisset articulationem; quæ tamen & ipsa femora, quoniam

in feminis magis distant, quam quidem in viris; fieri hinc solet, ut vterum grauidum melius sustineant.

§. II.

Ne tamen nimis angustum inferioris aperturae spatium sit, magis, quam in viris, ossa sacrum & coccygis ab ossium pubis symphyfi distant. Rotundum occiput in arcus formam expansa pubis ossa apte excipiunt & velut hypomochlion ita, ut reliquae capitis partes perinaeum cum osse coccygis reprimere possint, atque adeo ipsum sensim exprimatur, firmant. Superiori ossium iliū expansione liberior vtero grauido sedes paratur.

§. 12.

Minus apta est pelvis, quae ab haecenus descripta forma recedit: praecipue autem pelvis censetur vitiata

α) Quae, si integri corporis proportio respiciatur, parua est, siue recte caeterum formata sit, siue minus. Solet quandoque virili assimilari. Ex minus gibbis natibus & arctioribus iliis cognoscitur. Reliquas species exploratio patefacit.

β) Cuius ossa pubis nimis versus sacrum ita pressa sunt, ut coniugatae aperturarum ambarum minuantur, atque hoc modo vtraque apertura angustetur: complanata in minori gradu sunt ossa

pubis,

pubis, in maiori versus os sacrum resupinata. Eiusmodi *pelvis compressa* communiter vocatur.

- γ) Cuius os sacrum, cum vltima lumborum vertebra, ad ossa pubis proiectum angulum nimis acutum format superioremque aperturam arctat.
- δ) Cuius quidem superior apertura debito modo se habet, inferior vero angustatur ab osse sacro & osse coccygis; quando nimirum haec ossa introrsum nimis verguntur. Peior redditur haec forma, si immobilitas ossis coccygis accedit. Vitium β) vitiis γ) & δ) malo omine nonnunquam accedit.
- ε) Quando à lateribus inferior apertura ita peccat, vt nimis propinqua sint ischiorum tubera, & arcus ossium pubis non recte excauetur. Superius δ) vitium huic quandoque iungitur
- ζ) Quando ossis sacri tuber in gibbosa femina in alterutrum latus vergit.

Ad duos tresue pollices aperturae pelvis ex descriptis vitiis nonnunquam arctantur.

§. 13.

Diuersae huius mali sunt causae, inter quas referri possunt: prima conformatio, incongruus puel-
lae situs & gestatio, ossium in prima iuuentute nimia debilitas, mollities, rachitis.

§. 14.

Vitiosa etiam, quamvis minori gradu, censenda est pelvis nimis ampla. Ad superiorem, inferiorem & vtramque aperturam, harumque maxime coniugatas, culpa offertur. A prima conformatione id vitii genus ortum trahit.

§. 15.

Antiquissimi atque in caeteris summe venerabiles viri ossa pelvis a se inuicem in partu semoueri asserunt: recentiorum vero plurimi in contrariam sententiam transeunt.

§. 16.

Triples ossium pelvis est articulatio: prima, quae ossibus pubis intercedit; secunda, quae os sacrum cum ossibus iliûm necat; qua coccyx ossi sacro adhaeret, tertia est.

§. 17.

Pubis ossa inter se, atque os sacrum cum ossibus iliûm cohaerent per synchondrosin, nexus speciem immobilis, qua inter ossa pubis atque ossa iliûm & sacrum media haeret cartilago firma, crassa, compacta, cum ipsa ossis substantia firmissime connata, imo ossium foveolis implantata, eorumque eminentias

mentias vicissim recipiens. Crassior est haec cartilago inter ossa pubis, quam inter ossa iliûm & os sacrum. Nexum firmant strictum atque praetentum periosteum, nec non ligamenta strictiora.

§. 18.

Ita immobilia penitus redduntur haec ossa. Cartilago enim nec supra os vicinum mouetur, firmiter eidem inhaerens, nec supra proprias partes, quae nimis arcto & stipato nexu coaluerunt. Quo minus ab ossibus recedat cartilago, impediunt periosteum & ligamenta.

§. 19.

Ex sua itaque natura atque nexu non secedunt haec ossa. Vt vero diuellantur hae conglutinationes, accedat oportet vel violentia externa, vel maius cartilaginum incrementum.

§. 20.

Si forte accidat, vt violenter rumpantur, sequatur necesse est, vt totius trunci basis vacillet, adeoque nec pedes puerperae, nec corpus suum facere recte possit officium, quin imo vt hiatus non modicus inter ossa femota digitis percipiatur. Solent etiam hoc casu mori ut plurimum puerperae. Neutrum vero horum post absolutum partum consuetum ob-

feruatur, nec hiatus tangitur, nec puerpera impeditur, quo minus aut ingredi, aut corpus sustinere possit, nec alia luxationis vel fracturae symptomata sequuntur.

§. 21.

Concludimus itaque, in partu violenter haec ossa non seiungi: praesertim cum desit vis, quae violentam hanc seiunctionem efficiat. Caput certe foetus, a doloribus intra peluim pressum, laxius cohaerentia habet officula, quae minori vi supra se moventur, imo prius rumpuntur, quam ossium pelvis articulatione soluitur. Addo, quod raro dolorum impellentium vis tanta est, ut capite foetus etiam solidissimo, istas articulationes soluere queat.

§. 22.

Rarissimi sunt casus isti, qui vim tantam demonstrant, quae par sit ac sufficiens his ossibus seiungendis. Tunc forte id fieri posset, quando cartilaginee nectentes ita affectae sunt, ut facile semouentur, atque periossteum & ligamenta quam maxime sunt relaxata: quale quid accidere potest cachecticae, venereae, scorbuticae &c. in maiori gradu tali. Quod si hac dispositione praesente accedant dolores vehementiores, caput foetus nimis magnum, obliquum, vel clunes, utique semoueri ossa pelvis videntur.

§. 23.

Idem praestare potest violenta foetus, praecipue monstrosi, tractio manualis. Rariora autem haec, morbosa & violenta, pro destruenda superiori sententia mea minime faciunt.

§. 24.

Multo speciosior argumentatio videtur illorum, qui cum veteribus statuunt, mucum, tempore partus copiosissimum, cartilagine emollire, fibrasque ita relaxare, ut a capite impacto elongari istae possint.

§. 25.

Nihilo secius talo recto stare haec non videntur, quod via illa demonstrari nequit, quae mucum istum ad orificium vteri, in vagina atque vestibulo secretum, deducat ad cartilagine: quin imo vix ac ne vix quidem emollitioni, quae elongari fibras finit, sufficit. Eo ipso etiam tempore, quo usus eius maximus, deest: in partu enim difficili, quo caput ossibus pelvis impactum haeret, fecerni definit, partes exsiccantur, inflammantur, rigescunt; eo autem tempore, quo praesens est, inutilis eius opera censenda.

§. 26.

Vtero grauido maior accedit humorum copia, vicina sunt pelvis ossa: quare non dubitandum, quin & haec copiosiori latice irrorentur. Hinc factum est

est, ut auctor quidam recentior concluderet, fibras cartilaginum elongari & peluim ampliari.

§. 27.

Quodsi vero peculiari morbo (§. 22.) grauida non laboret, atque staturae terminum adepta fuerit, maior, vel saltem aequalis, fibrarum ossearum atque cartilaginearum est resistentia, quam impulsus humorum appellentium: quapropter eadem quoque cartilaginum & ossium mensura manet.

§. 28.

Finge autem ossa diducta esse, distantia tamen ossis pubis a sacro maior non erit, cum & ossium pubis & ossis sacri cum ossibus iliûm coniunctio sit lateralis; ut, fibris cartilaginum elongatis, non nisi distantia maior, seu diameter (§. 3.) longior reddatur. Et haec sane, si cum lento corporis adulti incremento comparetur, non admodum magna foret.

§. 29.

Qua de causa neque ossa pubis, neque ossa iliûm a sacro in partu vnquam, nisi rarissimo in casu (§. 22.), feiunguntur.

§. 30.

Differens vero ratio est ossis coccygis. Mobile id esse in feminis, inprimis demonstrant,

α) Ipse

- α) Ipse articulationis modus, qui cum osse sacro fit cartilagine flexili, & mobilibus quandoque, apophysium vtrinque obliquarum cum similibus ossis sacri prominentiis, articulis.
- β) Observatio in viuis & cadauere recenti instituta, qua ad pollicem reprimi potest in feminis, quae partum ediderunt.
- γ) Nisi mobile esset, superflui forent muscoli coccygei, quorum tamen vsus est, vt repressum coccygem restituant.

§. 31.

Nequit itaque dubia esse ossis coccygis mobilitas. Minor etiam capitis amplitudine & superiori coniugata inferior facit, vt in partu maturo magis minusue cum perinaeo & ano idem os cedat. Pro insolito tamen in partu naturali impedimento non est vt habeamus, quum solis dolorum viribus & capiti in inclinato plano delabenti vtplurimum obediat.

§. 32.

Grauius ossis coccygis obstaculum fit, valentiorum vi dolorum vel arte reprimendum, quoties vel inferior coniugata peccat, vel pars oblata nimis magna, vel in posteriorem sedem obliqua difficilem partum facit.

CAP. II.

UTERVS VIRGINEVS.

§. 33.

*V*terus, praecipuum generationis organon, medius in pelui, inter vesicam yrinariam, atque intestinum rectum, formam exhibet lagenae complatae. Anterior & posterior leuiter est arcuatus, superius fornicis formam accipit, lineis duabus curuis lateraliter terminatus, quae versus inferiora sensim propius ad se inuicem accedunt; inde rursus ampliatur ceruix, quae cono truncato finitur, rima transversa in medio perforato.

§. 34.

Maxima vteri latitudo est inter tubarum fallopianarum insertiones. Fingatur ibidem vterus transversim sectus, solidum enatum supra hanc sectionem *Vteri Fundus* vocatur. Ab hac sectione imaginaria ad sectionem alteram imaginariam, quae concipitur transuersa in loco, vbi minima vteri latitudo, interceptum solidum *Vteri Corpus* constituit. Reliquum, quod infra hanc sectionem superest, *Cervix* audit.

§. 35.

Ea pars ceruicis, quae intra vaginam prominet, *Uteri Orificium*, siue *Os Tincae* vocatur, cuius rimam transversam *Aperturam orificii uterini externam* vocant.

§. 36.

Fundi figura arcuata est: demissis ergo perpendicularibus ab hac linea curua ad sectionem imaginariam primam, (§. 34.) maxima deprehenditur distantia in medio, inter sectionem imaginariam & verticem uteri, minima vero in margine ad insertionem tubarum. Hinc etiam in fundi medio maxima fundi crassities, quatuor quasi linearum, ad insertionem autem tubarum est minima, nec vnam alteramue lineam superat.

§. 37.

Corporis figura est conoidea truncata, cuius basis ad sectionem imaginariam primam est, apex truncatus ad secundam, vbi ceruix incipit. Elliptoidea autem est haec basis & apex truncatus, hinc & omnes sectiones intermediae sunt eiusdem figurae.

§. 38.

Ceruicis figura etiam est conoidea duplex; latior nempe fit in medio, atque rursus gracilior in fine, vt ita referat duos conos truncatos, basibus sibi
in

in medio iunctos, quorum alter apex truncatus coincidit cum apice truncato corporis vteri, alter autem libere propendet in vaginam.

§. 39.

Circum crassissimam cervicis partem adnata est vagina, ita ut conus truncatus inferior integer in vaginam propendeat, quatuor vel quinque, quin plurius quandoque, linearum longitudine, adinstar proboscidis, vel oris catuli nuper nati. Hic ipse conus orificium vteri vocatur, cuius cognitio praecipuum artis obstetriciae momentum est.

§. 40.

Interna vteri figura externae minime respondet, minus ampla atque rotunda, sed exigua atque compressa. Cavitatem fundus superius tegit, ad latera corpus complectitur, & inferius ductus intra cervicem terminat. Enascitur inde cavitatis figura triangularis, cuius trianguli latus supremum constituit vteri fundus, crura vero corpus efformat. Haec trianguli latera nullam superficiem formant, sed solas lineas, quocirca cavitatis vteri in omni ambitu fit acuta, ita ut planum anterius cum posteriori angulum formet acutissimum, seu plicaturam acutam, minime vero rotundam, seu excavatam. Eadem ratione se habet ductus in ceruice continuatus, unde

de rima etiam orificiū transuersalis oritur. Nullum etiam in vtero vacuum, cum vteri planum anteri-
us & posterius se inuicem incumbant. Nec di-
cti trianguli latera sunt rectilinea, curuilinea potius,
quorum conuexitates introrsum versus vteri cauita-
tem protenduntur.

§. 41.

Linea, quae ab vna tubarum insertionē ad alte-
ram ducta concipitur, est *Vteri Axis transuersalis*.
Quae huius medio perpendiculariter infistit, atque
sic per medium vteri transit, ea est *Vteri Axis lon-
gitudinalis*.

§. 42.

Quoniam igitur hic axis longitudinalis medium
rimae transuersalis transit, directio huius rimae
transuersalis directionem axes longitudinalis deter-
minat.

§. 43.

Idem est hic axis, qui peluis axis (§. 5.), quod
quidem in virgine & partu naturali obseruatio nos
docet.

§. 44.

Vaginae contra axis cum axi vteri & peluis mi-
nus conuenit, sed cum eodem angulum facit versus
corporis anteriora. Quodsi enim distantia arcus os-

sium pubis ad ossis coccygis extremum quinque pollicum assumatur, distat centrum orificii vaginalis ab arcu ossium pubis 1°. 1^l. à centro vero aperturae inferioris, per quod axis transit, 1°. 5^l. Dictum vero aperturae inferioris centrum penitus coincidit cum ani centro, ita, vt per centrum ani peluis axis transeat.

§. 45.

Vteri praecipuam substantiam constituunt fibrae motrices & vasa humores vehentia, ad quae & nerui accedunt. Fibrae illae multo elatere pollent, post mortem etiam superstitae, & vi peculiari, qua irritatae ad contractionem stimulantur. Maxime sunt compactae, eoque magis, quo longius a fundo distant, ita vt, ratione habita diuersarum vteri partium (§. 34.), laxissime cohaereant in fundo, artius stipatae sint in corpore, stipatiores in ceruice, stipatissimae in orificio atque cartilaginis fere aemulae.

§. 46.

Quare orificium vteri virgineum, tactu exploratum, compactum, firmum, fere cartilagineum, in omni ambitu laeue atque politum est. Diametri solet esse 6 & ultra lin. longitudinis integrae 7 - 8. lin. seu primae phalangis minimi digiti. Summum vaginae occupat, vt digito vix tangi possit. Magis
vero

vero descendit in illis, quibus menses fluunt, vel frequentiores sunt veneris ludi. Liberum intra vaginam pendet, vt per integrum ejus ambitum digitus circumferri possit. Versus os sacrum magis adscendit vagina, atque altius ceruici adhaeret; quare ibidem longius est orificium vteri, quam versus os pubis.

§. 47.

Orificii virginei rima transuersa rectilinea fere est, absque memorabili incisura vel cicatrice. Continuatur in ductum ceruicis (§. 40.), cujus interior finis vocatur *Apertura orificii vterini interna*; quae itaque ipsam vteri cauitatem respicit, cum externa in vaginam hiet (§. 35.). In virgine plana vteri sibi imposita optime congruunt (§. 40.), hinc ductus ceruicis eiusque aperturae penitus conuiuent, nec nisi externe labia ab extremitate vnguis paulum semoueri possunt.

§. 48.

Solent enim duo in orificio vteri *Labia* distingui, *anterior* & *posterior*; illud os pubis respicit, hoc os sacro est obuersum. Sua sponte enascuntur ab extremitatibus duorum vteri planorum. Aliquot lineas *anterior* labium longius est *posteriori*.

CAP. III.

UTERVS GRAVIDVS.

§. 49.

Generationis theoria hujus loci non est: interim liceat obstetricanti lemmata physiologica assumere, quo vteri grauidi mutationes eo melius cognoscere queat.

§. 50.

Mox a conceptione facta vix aliquid mutati in vtero obseruatur: inde ouuli cujusdam tenerioris species comparet, paruum embryonem in cauo suo, liquore pleno, comprehendentis & villoso inuolucro tecti.

§. 51.

Nullam hinc ab initio vterus figurae mutationem patitur, & primo post conceptionem tempore orificium vteri virginei simile in femina primum grauida deprehenditur. Quamuis enim sub ipsa generationis actione rima transuersa ad intromittendum semen aliquantisper aperiatur; mox tamen, conceptione facta, clauditur rursus, atque in priorem statum reddit: nisi forsan major muci copia, ob copiosorem sanguinis affluxum secreta, atque rimam obducens, differentiam quandam efficiat.

§. 52.

Ouulo cum vtero cohaerente, nouo vterus stimulo afficitur; maiorem itaque sanguinis copiam affluentem accipit, dilatantur eius vasa, aliquam liquidi copiam per vasa neſtentia in ouulum mittunt, quod eandem expansionis mutationem subit; ita vt partim hominis rudimentum crescat, partim liquidi contenti copia augeatur.

§. 53.

Non ergo mirum, quod vteri moles successiue increſcat. Prima pars vteri a ceruice remota, siue fundus, mutatur, cuius vasa a fibris motricibus minus premuntur, atque adeo minima ibidem influenti sanguini resistantia obijcitur. Magis etiam fundus, ac reliquae vteri partes, expanditur atque dilatatur. In vicinia simul fibrillae ouuli crescunt & in peculiare corpus, quod *Placenta* dicitur, colliguntur.

§. 54.

Interim tamen nullam mutationem ceruix subit, sed ouulum solius vteri cavitatis triangularis, cui inhaeret, duo plana diducit, ceruicem magis resistentem, atque longius remotam, intactam relinquit: quo fit, vt cavitates vteri internae, quae angulis acutis terminabatur, in elliptoideam mutetur, angulis acutis (§. 40.) deletis, atque in arcus conuersis.

§. 55.

Externa proinde vteri figura internae mutationem sequitur, sectiones ex elliptoidea forma compressa magis arcuatae, atque ad circulum accedentes ellipses fiunt. Caeterum ceruice, vt in virgineo vtero, amplius multo corpus manet.

§. 56.

Corpore vteri aucto hic ipse grauior fit, adeoque ab initio ceruicem paulo magis in vaginam detrudit, quem descensum & ipsa corporis expansio, quaquauersum nitens, iuuat. Tangenti hinc aliquot post conceptionem septimanis paulo profuudius vteri orificium offertur. Aucta vlterius & expansione & grauitate, vlterius in vaginam orificium descendit, ita vt secundo tertioque a conceptione mensibus duabus saltim digiti phalangibus in vaginam demissis attingi possit, cum ante impraegnationem integer digitus fuerit demittendus.

§. 57.

Quo magis dein ouulum crescit, eo magis vterus expanditur, in eam amplitudinem, vt pelvis capacitas ipsi continendo non amplius par sit. Circa tertii mensis medium sensim superiora petit, atque supra superiorem pelvis aperturam, axin fere
pelvis

peluis sequens, locatur, secumque in alta abripit orificium, vt successiue altius haereat hoc orificium, atque tandem, sub finem grauiditatis, antequam venter subsideat, vix digitus tangens illud assequatur. Obliquus vaginae ab externo sinu ad vterum tractus, vt posterius, dum ascendit, orificium appareat, & obliquitatem ad os sacrum mentiatur, facit. Ipse autem vteri tumor versus vmbilicum sensim eleuatur.

§. 58.

Tertio mense finito, cum iam integrum vteri corpus aliquam expansionem est perpeßum, sensim & ceruici haec mutatio communicatur: maior sanguinis copia irruit, fibrae diducuntur, firma compages soluitur, mollior fit; imo, cum substantiae nihil dematur, sed potius a contenti fluidi copia augeatur, crassescit. Quapropter orificium, quod ante mensem tertium a digito tangente penitus quoad substantiam immutatum percipiebatur, postea paulo sensim mollius crassiusque deprehenditur.

§. 59.

Ita ad vltiorem expansionem ceruix praeparatur, quae praecipue versus sextum mensem notari meretur, quo quidem tempore eousque diduci incipit, vt cum communi vteri cauitate tubi pars orificio superior confundatur, ex qua mutatione etiam

breuius fit vteri orificium, labia sensim ad aperturam exteriorem diducuntur, figura conica vel cylindracea deletur. Magis simul ad partum vsque labia emolliuntur, in spongiosam naturam resoluta. Vltimis tandem septimanis & versus interiorem aperturam eadem dehiscunt, vt rimae vel digitalis loco nunc tubus appareat, cuius sectiones sunt ellipticae; tunc etiam temporis interior vteri cavitatis figuram habet fere ouatam.

§. 60.

Hic praetermittendum non est, in plerisque orificii vterini aperturam externam prius diduci, quam medium ceruicis. Ratio huius rei videtur esse maior substantiae stipatio; compactissima enim est ad locum, vbi vagina ceruici circumnascitur, quae ipsa etiam vaginae adhaesio fibras copiosiori, eaque firmitiori, cellulositate magis stringit. Quid mirum ergo, quod & influenti sanguini, & corporis expansioni magis ille ambitus resistat, quam quidem apertura externa? Nec tamen omnem exceptionem haec regula excludit, cum feminae interdum reperiantur, quibus ad partus fere tempus apertura externa clausa manet.

§. 61.

Variae profecto labiorum in orificio vteri mutationes obseruantur. Sunt feminae, quibus ad ipsum partus initium adeo clausum est & contractum os vteri,

teri, vt ne rimae quidem vestigium tangatur. Aliis cicatricis speciem vel minimae foveolae format illa rima ad ipsum vsque partum, quae foveola in aliis versus sextum mensem sensim in leuem hiatum diducitur, & in aliis in digitalis cuiusdam formam, integram ante partum digiti phalangem admittentis. Haec fere in feminis primum grauidis notantur. Distant labia per omnem grauiditatem in feminis, quae partem ediderunt, digiti phalangem explorantis medius hiatus excipit digitalis forma, vel canalis: quin tota diuisa labia ori assimilantur. Sensim hiatus augetur tandemque tubus (§. 59.) ita aperitur, vt nuda digitus explorans & in tubum penetrans velamenta contingat, breuioraque labia dependeant, quin tota fere ante partum dispareant. Anteriori labio longius manere solet posterius, quin modice promineret, quum illud totum euanuit. Obliquus etiam vteri positus orificii aperturam stringit. Saepius etiam crasso mucosae orificii apertura & canalis infarciuntur.

§. 62.

Ita quidem vteri capacitas augetur, nec tamen substantiae crassities minuitur, minuenda certe, si eadem substantiae quantitas maneret: quam considerantes magni nominis in obstetricia viri, crassitiem vteri grauidi multum imminui, sibi & aliis persuaferunt.

§. 63.

Mirando vero artificio eadem ratione humorum copia augetur, qua capacitas vteri increfcit. Sunt enim curuilinea & serpentina vteri vafa, venae carent valuulis, firmiores funt pro magnitudine ac corporis reliquae, fimulque, ratione habita ad arterias, caeteris minores, arteriae proinde maiores debilioresque. Euenit hinc, vt fingulis menfibus in vtero pubere fanguis accumuletur, tandemque perrumpens effluat, quam neceffario effluxionem notabilis vteri intumefcentia praecedat, profundius fit vteri orificium, mollius paulo atque craffius. Rimae quoque apertura, non folum externa, fed & interna aperitur, eousque in iis, quibus copiofiora menftrua fluunt, & quae fruftra fanguinis conglobati excernunt, vt minimus tangentis digitus per rimam in cauitatem vteri nonnunquam penetret. Quin ipfe corporis tumor, ante fluxum cum orificio defcendens durusque, facile tangitur.

§. 64.

Eadem penitus ratione, quin maiori (§. 52.), in vtero grauido fanguis accumulatur, effluxum vero ouum contentum impedit: reftagnat itaque fanguis, vafa curuilinea in rectitudinem magis expandit, eadem dilatat, vt, quae in vtero virgineo inuifibilia fuerunt, nunc digitum fere, inprimis in fundo, admittant. Cum vero ab hac expansione fibrae motri-

ces elongantur, minus resistunt; quo magis ergo haec resistentia minuitur, eo maior fit copia liquidi influentis. Ex quo sequitur, ut eadem ratione, qua expanditur uterus, influentis etiam liquidi copia augeatur, atque sic eadem semper vteri crassities maneat, quin augeatur.

§. 65.

Experientia, ex crebris sectionibus hausta, optime hoc assertum confirmat, quippe ex qua porro discimus, maiorem vteri grauidi crassitiem esse in fundo & corpore, minorem in loco, ubi olim cervix fuerat. Maior etiam sanguinis influxus est in fundum & corpus, minor in cervicem. Hinc simul ratio patet, cur ruptio vteri frequentissime fiat ad aperturam pelvis superiorem, ubi quondam cervix fuerat. Ita autem successiue in partu basis attenuatur, ut tenuissima sit versus orificii centrum, crassissima versus ambitum, siue vaginae parietem, atque adeo ab ambitu ad centrum decrescat crassities in tenuitatem chartae similem.

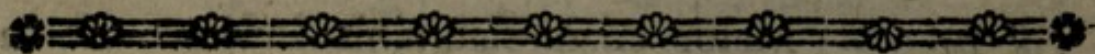
§. 66.

Partus negotium hanc fundi & corporis crassitiem necessario sibi vendicat. In partu quocunque nisus, atque in praeternaturali operatio non possent non vterum rumpere, si cum capacitatis incremento crassities decresceret.

§. 67.

§. 67.

Cur vero ouulum increfcent vterum expandit & cur hoc ipfum ab utero crefcente non comprimitur? Idem fanguinis influxus, eadem vi & vteri vafa diftendit, & ouuli, vtraque ergo fimul expanduntur verfus locum minus refiftentem, anteriorem nempe vteri fuperficiem. Nec vafa maiora, in vteri fuperficie anteriore decurrentia, hanc expansionem impediunt, fed in eandem directionem, a centro nempe ad peripheriam, expanda cedunt.

CAP. IV.

O V V M.

§. 68.

Foetus in vteri cauitate fine medio non haeret, fed *Ouo* includitur, tunica nempe membranacea triplici, integram vteri cauitatem vefciente. Intima lamella *Amnios* vocatur, pellucida, tenuis atque firma, Exterius mediante cellulofa adhaeret firmior, robuftior, craffior, itidem pellucida, *Chorion* vocanda. Huius faciei vterinae alia adhaeret *Filamentofa*, vel flocculenta, cellulofa, craffa, opaca, albidula. Verfus placentam craffior fit haec membrana, mucos-

mucosa quasi, pro lubitu in multas lamellas ac frustula diuidenda, tandem ipsam intrat placentam eiusdemque exteriori superficiei obtenditur. Alias post partum integra excernitur haec filamentosa membrana, alias hinc inde in chorii facie vterinâ sola conspiciuntur filamenta, nunc in magnos, nunc in paruos fasciculos congesta, qui flatu immisso in cellulas eleuantur: reliqua filamenta in vtero remanent atque cum lochiis demum excernuntur.

§. 69.

Placenta, superiori vteri sedi ut plurimum adnata, corpus est rotundum, diametri dimidii pedis & ultra, crassitiei vnus vel duorum pollicum in medio, arteriarum & venae vmbilicalis propago, tota vasculosa, vasis copiosissima cellulosa connexis.

§. 70.

Mediante membrana filamentosa laxius cum vtero cohaeret ouum, firmior est nexus circuli membranae filamentosae crassioris, pluribus & maioribus vasis referti, firmissime nequitur placenta. Firmant adhaesionem placentae fulci inter lobos, quibus eminentiae vteri respondent. Nullam hinc in ouo separando resistantiam sentit operator, nisi vbi dictus circulus incipit.

§. 71.

Quoties plures sunt foetus non connati, quiuis proprio includitur ouo, propria nutritur placenta, nunc ab altera penitus remota, nunc cohaerente, quod quidem frequentius.

§. 72.

Intra velamenta *Liquor* continetur tenuis, mucosus, pro incremento grauiditatis, ratione ad contentum foetum habita, quantitate minutus. Foetum ambit, vt libere crescere, atque a concretionem partium immunis esse possit; tuetur eundem, ne vel a contractionem vteri, vel muscutorum abdominalium & diaphragmatis actionem, vel vi quadam externa laedi queat; in partu, cum velamentis, optimum est naturae instrumentum, vteri orificium dilatandi.

§. 73.

A leuissima vero causa, & semper sub partus initium efflueret, nisi a velamentis contineretur, nec vnquam portam foetui exituro pandere posset; ex quo amplissimus velamentorum vsus sua sponte patet.

§. 74.

Ex placenta in vmbilicum foetus spirali ductu excurrit *Funis* dictus *Vmbilicalis*, nodis quandoque distinctus, muliercularum omnibus. Sulcis notatur
in

in longitudinem exporrectis, raro ad cylindri mensuram exactus. Duas diametri aequalis arterias complectitur, vnicam autem venam, diametri multo maioris, fere dupli. Interstitia cellulosa necit firma, cellulis gelatina, in recenti facile exprimenda, repletis. Non autem impedit haec gelatina, quo minus pulsus arteriarum per illam digitis percipiatur. Affert vim sanguinis vena, reuehit arteria, compresso adeo fune commercium inter matrem & foetum tollitur.

§. 75.

Gelatina inter vasa diffusa, quandoque iustam proportionem multum excedens, crassitiem funiculi vltra modum auget, vt, licet arcta fiat ligatura, postea, exsiccata substantia intermedia & inde contracta, sanguis, nisi summa adhibeatur cura, effluxurus sit. Vocant talem *Funiculum crassum*, vel termino obstetricum, pinguem.

§. 76.

Contraria ratione dicta gelatina subinde nimis deficit, vt vasa transpareant, funis sit tenuis, rubicundus, facillime rumpatur & ligatura, nisi filo lato cautissima fiat, integrum funem scindat, praecipue si filo facta fuerit duriore. Lethales nonnunquam inde obseruantur haemorrhagiae. Vocant eiusmodi *Funiculum sanguineum*.

§. 77.

§. 77.

Intrat funis placentam raro in medio aut margine, ad latus frequentissime. Hac ratione facilius auellitur, cum tota parti vis impendatur, qua soluta reliquae sua sponte sequuntur. Gaudet funis longitudine insigni, ut cuius foetus motui cedat, atque hic absque eius disruptione emitti in lucem possit. Excedit tamen subinde, atque cum magno foetus periculo circa varia eiusdem membra volvitur.

§. 78.

Ipsam foetus corpusculum est maxime flexile, versus anteriora potissimum, plurimis cartilaginibus in ossa nondum versis; pedes iusto sunt minores, caput vero permagnum. Quo melius vero pelvis capacitatem transire possit, cranii ossa nondum sunt absoluta, nec futuris cohaerent, sed membranis iuncta sunt, & in angulis in primis deficientia inter frontis & verticis ossa aperturam relinquunt, externo & interno periosteo, tenuique cartilagine clausam, *Fontanela anterior* dictam: quo fit, ut ossa a vi externa compressa supra sese moueantur, sicque caput in minus spatium redigatur.

§. 79.

Foetus intra vterum in glomus est conuolutus, capite in pectus incuruato, femoribus sursum eminent-

mentibus, abdomini incumbentibus, tibiis ad angulum acutissimum deorsum reflexis, pedibus decussatis, calcaneis natibus innitentibus, humeris deorsum exporrectis, thoracis lateri adiacentibus, cubitis cum manibus vel pendentibus, ut crura tangant, vel sursum vergentibus, ut frontem sustineant, aut faciem, columna vertebrarum in arcum flexa.

§. 80.

Ita conuolutus foetus in partu naturali capite infimum locum occupat. Num vero per omne gestationis tempus ibidem haereat? de eo sub iudice lis est. Veteres ante septimum mensem foetum in utero sedere putarunt, capite ad fundum vteri elevato, facie ventrem matris respiciente, natibus vero una cum pedibus ad orificium vteri locatis. Circa septimum vero mensem caput versus anteriora praecipit fieri, ita ut post illam praecipitationem deorsum pendens facie versus os sacrum sit conuersum.

§. 81.

Haec vero hypothesis parum firmiter nititur fundamento, nec nisi e sacro veterum septenario numero enata videtur. Namque subitaneum eiusmodi septimo mense motum grauidae rarissime sentiunt, sed vagum & incertum, cum ipso foetu auctum, adeoque interdum, sub grauiditatis terminum, vehe-

mentem, vt vel fugillationes inde ad vmbilicum grauidae oriantur.

§. 82.

In contrariam sententiam abeunt plerique recentiorum, foetum ab omni tempore capite deorsum pendere affirmantes, ob capitis eo nitentis grauitatem. Idem & iuniores abortus capite prodeuntes suadere ipsis videntur. Quodsi vero mox a grauiditatis initio caput grauissimum deorsum penderet, non video, qui fieri queat, vt & aliae quandoque partes in partu offerri, atque sic partus praeternaturalis oriri possit; nec etiam, quomodo funiculus circa corpus infantis circumuoluatur, & nodi illi magici formentur.

§. 83.

Nec magis arridet vagus foetus situs, sub finem grauiditatis demum in consuetum determinatus: nulla enim adesset causa, quae eum situm efferet, vt fere semper facies ossi sacro sit obversa.

§. 84.

In hac argumenti incertitudine liceat assumere hypothesin, quae tot & tantis difficultatibus non est obnoxia, qua nempe asseritur: caput foetus post conceptionem superiorem locum occupare, sensim
vero

vero versus anteriora prolabi, donec tandem infimum locum occupet. Hoc confirmare videntur decrementum liquoris amnii; foetus grauitas specifica, & capitis in primis, semper aucta; magnum tenelli embryonis, pro ratione grauitatis, capitis volumen; axis vteri aliaque, alibi demonstranda.

§. 85.

Inde concludimus:

- a) Leuius embryonis caput, pectori innitens, post conceptionem superiora petit, versus abdomen matris propendet, facie ad illud versa.
- β) Talem situm retinet, quando impedimentum descensum remorans adest, quale praecipue liquoris amnii nimis parca copia esse potest.
- γ) Sensim vero grauius factum descendit.
- δ) Tandem grauiissima corpusculi particula infimum locum occupat.
- ε) Potest tamen in descensu vel retardari, vel & hic ipse descensus vitiari, variis de causis, praecipue vero liquoris amnii penuria, vteri obliquitate, eiusdem tumoribus, nixibus praematuris & violentia externa.

§. 86.

Ex obseruatione saltem discimus, non partus demum tempore, sed sub initium mediumque septimi grauiditatis mensis caput plerumque tactui offerri, ante id tempus rarius, post illud quandoque. Quodsi ante id tempus vteri conditio tactu examinatur, nihil in ipsa ceruice primis mensibus distinguitur. Solet enim fundus ea periodo maxime mutari, intacta ceruice (§. 54.), quam tenuem & angustam ab explorante digito arcet vaginae laquear ex oris vteri radice reflexum. Medio quandoque quinti mensis, seu quatuor cum dimidio menses ante partum, alias serius, expansa sensim ceruix & laqueari vaginae in omni ambitu appressa, in durum tumorem prominere incipit, auctum sensim duritie & amplitudine. Istum vero tumorem in ipsum os vteri continuari digito explorante non obscure discernimus. Inde tumoris durities denuo laxatur & cauatus quasi mollisque ipse notatur, comprehendente cauo pilam minorem, duram facileque mobilem, cum vaginae laquear & incumbentem laqueari ceruicem explorans digitus impellit: quo tempore expansa & laqueari innitens pars ceruicis *segmentum vteri inferius* vocari incipit.

§. 87.

Primis etiam grauiditatis mensibus, velut in femina non grauida, accreta orificio vteri vagina dependet & ambitum eiusdem fere contingit. Ea vero ratione, qua inferius vteri segmentum formatur, superior vaginae pars in laquear quoddam expanditur & ipse paries cylindraceus ab orificio remouetur. Ita vagina, quae alias in angustiam versus os vteri contrahitur, ante partum in amplum laquear patet.

§. 88.

Ipsam capitis pilam aegrius ab vteri segmento discernimus, quoties hoc circa tertium quasi ante partum mensem mobilitate sua illam mentitur. Discriminis momenta petimus à maiori segmenti amplitudine; orificio vteri, quod segmenti impulsu ascensum sequitur; regularium, quales in capitis pila notari solent, ascensus descensusque vicissitudinum defectu: pressione enim eleuatum segmentum vteri in elatiore sede moratur, incerto tempore de nouo lapsurum; segmenti notabiliore mollitie: siquidem caput distincta ab ore vteri eademque durissima pila est, regulares ascensus descensusque vicissitudines seruans.

§. 89.

Primis utique temporibus in elatiore pelvis loco cum vteri segmento pila locatur, solo inter symphyfin ossium pubis & os vteri loco medio tangenda & explorantis digiti lusui quasi accommodata; ascendens videlicet saltansque, si digito impellitur, moxque relabens. Solet tamen quandoque euenire, ut ad modum segmenti inferioris levis capitis pila illico non descendat, sed post aliquam moram. At ascendentis motum corpusculique embryonis allisionem in opposita vteri sede, circa umbilicum, vel scrobiculum cordis, vel vnum alterumue hypogastrium grauida sentit momentaneam moxque, cum labitur corpusculum, cessantem. Quas quidem ascensus descensusque vicissitudines repetere exploratori licet, simili propemodum saltatu, quo homuncione cartesiano ludimus. Leuius embryonis caput multoque amnii liquore comprehensum & natans in circumfuso liquore non difficulter mouetur secumque in superiora totum embryonis corpusculum abripit, altero extremo vteri fundum feriens. Audta pondere & amplitudine pila latior in omni orificii ambitu tangitur sursumque aegrius mouetur.

§. 90.

Inde à tertio mense vsque ad partum ascendere & ab ostio vaginae recedere os vteri solet (§. 57.).

Ab

Ab illa praeterea periodo, qua in summitate vaginae caput tangitur, depressum in vaginae laquear inferius vteri segmentum expanditur & à capitis pondere impellitur, ore vteri abbreviato. In plerisque saltem casibus orificium attingendi difficultas cum graviditate crescit, pila capitis vicissim viciniore, quo propior partus est. Paradoxon non mirabimur, si partium pelvis positum contemplemur. Cum in pelvis cauum vteri orificium dependet, ipsum ab ostio vaginae modice remotum pelvis axin sequitur; ascendens autem per lentos gradus superioris aperturae pelvis centrum ita occupat, ut exploranti ad sacrum os recessisse videatur. Capitis pila, dum mole minor, in axi pariter pelvis, sede nimirum, quae tota ceruice & superiore pelvis apertura elatior est, locatur. Crescens mole caput non magis in laquear vaginae & superiorem pelvis aperturam segmentum vteri agit, quam versus ossium pubis symphyfin deducit, ab externo sinu, atque adeo explorante digito, minus remotum. Quo magis fane distat partus, eo latius inter capitis pilam & ossium pubis symphyfin spatium est, arctius successive, dum pondere labens caput expanditur.

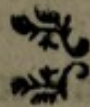
§. 91.

Adeo ultimo tempore, vnam, duas, tres, quin quatuor ante partum hebdomades, insigne capitis delapsi pondus esse solet, ut sine notabili mobilitate

superiorem pelvis aperturam expleat. Quare cum segmento vteri expanso vaginae laquear deprimitur, dum ipsum orificium in superiora trahitur; atque tangentis digito ora vteri inferior tensa & pone illam obstaculum per integram pelvis circumferentiam aequale, durum, globosum, à capite factum, offertur. Simul abdominis tumor ita subsidere solet, ut sub costis spuris liberius spatium fiat.

§. 92.

Haec quidem regula esse potest: non desunt tamen exceptiones, ipsius naturali modo praeuii capitis. Ita tumorem quandoque vteri non tangimus, quod vterus nimis sublimis digito exploranti totus surripitur: alias eadem altitudinis differentia facit, ut nunc nimis altum principio caput mouentem manum non admittat, nunc profundius moueatur: alias iuxta cum vteri ore profundum principio caput denuo in sublime ita rapitur, ut explorantem digitum subterfugiat, rursus postea lapsurum: in quibusdam non modica capitis mobilitas & altitudo ad partum vsque manent.

CAP. V.

THEORIA PARTVS.

§. 93.

Elasticus est vterus, adeoque vi pollet, qua subla-
ta resistantia extendente, sua sponte contrahi-
tur. Huic generali elasticitatis vi accedit quaedam
specialis, animalibus propria, priorem augens & ro-
borans, qua ab irritatione externa ad contractionem
fibrae stimulantur. Quare grauidus in perpetuo
sefe contrahendi nisu est, eumque nisum exerceret,
nisi ab ipsa causa extendente, vtpote resistantia for-
tiori, impediretur.

§. 94.

Cum primum vero vel haec resistantia minuitur,
vel irritatio accedit nisum contractionis augens &
roborans (§. 93.), ita vt resistantiam superet, vel
vtraque causa concurrat, nisus ille sefe contrahen-
di in actum deducitur vterusque contrahitur.

§. 95.

Haec vero vteri vis contrahendi residet in fibris
eiusdem motricibus (§. 45.), quae pertinacissimo
nexu cohaerent omnemque vteri ambitum cingunt,
sine laceratione in strata non distinguendae, &
passim vasis irretitae. Possumus tamen vtcunque

in grauidis, parturientibus & puerperis, varias fibrarum directiones & plura strata, sese vicissim excipientia vario modo, sine constanti, quae saltem appareat, lege secernere.

§. 96.

Alia strata longitudinalia, à fundo ad orificium decurrentia, contracta axin longitudinalem breuiorem reddunt & contenta vteri versus orificium deprimunt. Solent fere ad exteriorem interioremque vteri superficiem reliqua strata complecti, iisdem etiam passim immixta: quandoque alternae fere sunt fibrarum longitudinalium & transuersalium dispositiones, cum irregulari obliquarum ordine inserto.

§. 97.

Copiosiora crassioraque frequenter sunt transuersalia, quorum alia, quae ad angulum fere rectum longitudinalia secant, pro orbicularibus haberi possunt; alia magis obliqua sunt; vel propria, vel ex longitudinalibus, in latera secedentibus, continuata. Orbicularia fundi contracta partim vteri verticem deprimunt, partim diametrum, seu axin transuersalem minuunt, iunctimque cum longitudinalibus faciunt, vt contenta vteri depressa axin longitudinalem sequantur. Idem praestant orbicularia corporis, circum vteri circumferentiam ducta, quae pariter axin transuersalem minuunt, contenta vteri aequali

quali vi ex omni ambitu versus axin longitudinalem pellunt, atque in ea directione suspensa tenent.

§. 98.

Orbicularia circum vteri orificium ducta, si longitudinalium actionem superant, aperturam orificii vterini claudunt pro ratione suae contractionis, illis vero victa cedunt, extenduntur, sursum à longitudinalibus super partem oui nascituram, velut super trochleam, trahuntur, diductaque faciunt, ut apertura ampliatur.

§. 99.

Reliquis stratis interspersa obliqua nullum quasi vteri punctum, dum partus fit, sine contractione relinquunt, iuuantque finito foetus partu vteri in minorem molem reductum vasorumque pressionem.

§. 100.

Sub finem grauiditatis vteri habitus mutatus fibrarum motricium contractionem determinat.

1) Moles foetus aucta, minutaque liquoris amni copiam (§. 72.) faciunt, ut foetus extrema vterum tangant atque diducant. Minimum obstaculum istis violentiis segmentum inferius obiicit, tenuius videlicet reliquis partibus (§. 65.), apertura orificii perforatum, mobilitatem ad superiora fibris impertiente (§. 98.), & liberiori vaginae oppositum

(§.

(§. 87.), cum reliquae vteri partes partibus abdominalibus sustineantur. Quam ob rem in vteri segmentum inferius nititur ouum eiusque fibras dilatat, à se inuicem dimouet, longiores reddit, ipsumque profundius in vaginam detrudit.

§. 101.

Cum descendit ouum, & segmenti fibrae elongatae sunt, minuta eiusdem resistentia, robur sua sponte fundo corporique additur, strata eorundem (§. 94.) contrahuntur, atque adeo depressum ouum segmenti inferioris fibras comprimit, earumque varia strata, sibi inuicem imposita, propius ad sese pellit, ita vt humores ex suis vasis pellantur & pressi nerui hebetentur. Qui sane effectus, vltterius segmentum inferius debilitans, causam contractionis in fundo auget. Quin extenuato segmento inferiori & in vaginam deturbato, liquor amnii iuxta cum foetu delabatur, liberumque ad vteri fundum spatium relinquit, nouamque contractionis fundo, sublata resistentia, neruum largitur. Premens pondere suo ouum, perpendiculare vel inclinatum, molis expandentis (§. pr.) vim insigniter iuuat & auget.

§. 102.

2) Crescit porro fibrarum vis irritatione (§. 93.), quam afferunt (α) expansio & compressio ab ouo indu-

inductae (§. 100.); (β) forma; quando nempe tortuosae fibrae in rectitudinem eousque extensae sunt, vt absque elongatione vel ruptura ulterius extendi nequeant. Frequentior gemellorum partus praematurus, abortus periodicus &c. eam mutationem vtero contingere verisimiliter probant. Causae supra (§§. pp.) expositae ad os vteri fibrarum actionem dirigunt.

§. 103.

Ita vero vterus contrahitur, vt transuersales fibrae ouum in axi sustineant (§. 97.), longitudinales cum transuersalibus fundi idem deprimant & orificio apprimant, fundum ex vna parte versus orificium ducant, & ex altera parte ad fundum trahentes segmentum inferius cum orificio diducant (§. 98.) & orificium, hucusque in vaginam adhucdum prominens, complanent atque detergant, donec tandem à repetita actione eius prominentia plane evanescat.

§. 104.

Eousque vero haec actio durat, donec tantum fracta sit vis fibrarum fundi & corporis, vt rursus aequalis fiat vi segmenti inferioris, sicque aequilibrium redeat. Quo facto aequali ratione liquor amnii rursus circum foetum distribuitur atque quies redit, perturbanda denuo, cum aequilibrium, restituta fundi actione, fuerit sublatum.

§. 105.

Variae autem hae vteri contractiones absque sensu doloris fieri nequeunt, hinc iure suo *Dolores ad partum* vocantur. Neque tamen semper in ratione contractionum cruciatus sunt. Multum saepe dolent feminae à parvis contractionibus, parum à magnis.

§. 106.

Ultimo grauiditatis mense vterus, in aliis citius, in aliis serius, istam contractionem patitur, prout nempe vel citius, vel serius, ouum in vteri segmentum inferius nititur.

§. 107.

Cum vero ab initio minoris momenti sit segmenti inferioris dilatatio, atque orificium vteri adhuc dum in vaginam protuberet, ita vt fibrae eiusdem orbiculares notabilem reliquis fibris resistantiam faciant: hinc leuiiores ab initio solent esse istae mutationes, parum temporis durare, & longiora esse interualla, quibus vteri contractio redit.

§. 108.

Cum primum vero orificii in vaginam prominentia fere deleta est, atque segmentum inferius detrusum magis & attenuatum, tunc maiori momento fundi & corporis actio actionem segmenti inferioris
supe-

superat : maiori itaque vi & per longius temporis spatium vteri fundus & corpus contrahuntur, maiori vi contenta versus orificium premunt, hocque ipsum fortius diducunt, ita vt successiue magis aperiat & contractio dicta saepius recurrat.

§. 109.

Eadem vero fundi & corporis actione contenta versus orificium deprimuntur, adeoque liquor amnii, velamentis inclusus, foetu mobilior, ante foetus caput pellitur, imo intra ipsam orificii aperturam ita truditur, vt cunei adinstar praecipuique instrumenti idem dilatet.

§. 110.

Ad hanc vteri contractionem & alia accedit causa, quae foetus detrusione multum promouet. Nimirum sensatio molesta, a contractione vteri orta, in consensum trahit diaphragma & musculos abdominales, ita vt hi muscoli magna vi contrahantur : quam contractionem minus voluntariam, actione voluntaria & spiritu retento, parturiens multo fortiolem reddere potest.

§. 111.

Vt autem actio, ex diaphragmatis & muscutorum abdominalium actione composita, maxima vi in vterum impendatur, vterus in axi pelvis locatus est,

qui

qui quidem axis fere cum illarum actionum diagonali conuenit.

§. 112.

Hiscæ continuis actionibus repetitis tandem vteri orificium penitus aperitur, ita vt cum vagina vnicum canalem perpetuum vteri cauitas efficiat. Quare quaedam solum restant contractiones pro dilatanda vagina & externo sinu, foetuque cum secundis penitus expellendo.

§. 113.

Hac ratione partus absoluitur maxime sanus, seu, vt vocatur, naturalis. Requirit autem hic, vt

α) Peluis sit probe constituta, & vtraque eius apertura liberum foetui transitum concedat. (cf. Cap. 1.).

β) Foetus caput ad peluim sit proportionatum.

γ) Foetus & vterus in axi peluis sint siti.

δ) Nullam vterus, vagina & sinus externus praeternaturalem constitutionem habeant.

§. 114.

Cur nono mense solari absoluto hic partus fiat, explicare nemini est datum. Creaturarum determinatae in ortu periodi, ex causis cognoscendae, nos latent, quoniam rationem resistantiarum ad vires impellentes numeris exprimere non licet.

CAP.

CAP. VI.

VIRGINITAS.

§. 115.

Femina considerari potest

- 1° In statu virginitatis integerrimo: quae nempe nec partum edidit, nec abortum est passa, nec cum viro commercium habuit, nec violentiam accepit.
- 2° Tanquam persona, quae quidem non peperit, nec abortum est passa, nec cum viro commercium habuit, sed tamen, vel ex infortunio, vel ex libidine, violentiam accepit.
- 3° Quae nec partum edidit, nec abortum est passa, sed cum viro commercium habuit.
- 4° Quae partum perfectum nondum edidit, sed abortum est passa.
- 5° Quae reipsa infantis nati mater est.

§. 116.

Quinam autem in femina examinanda status praesens sit, declarat praecipue & orificiū vterini & sinus externi habitus: ita tamen, ut quaevis regula exceptionem admittat rariorem & ex circumstantiis diiudicandam.

D

§. 117.

§. 117.

Virginis integerrimae cunctae partes externae sunt firmae, optime sese sustinentes, minimae flaccidae. Sinus orae optime conniunt, atque cum duritie tument. Similis nympharum est constitutio, quae & ipsae minores esse observantur sinuque externo tectae. Minus etiam clitoridis praeputium esse solet, glandem non obtegens. Cunctae partes nitent, splendent, dilute rubent. Hymen vero praesens & integer praecipuum virginitatis claustrum & signum habeatur. Orificium etiam vrethrae penitus est clausum. Columnae rugarum vaginalium quam maxime tument, ita ut superior inferiorem contingat: tumet & vestibulum atque sinus muciferos profundos offert.

§. 118.

Inde fit, ut primum commercium cruentum sit atque dolens, nisi forsan maior fibrarum laxitas vaginam atque hymenem immunes doloris atque violentae disruptionis reddat. Neque etiam cruor ille dolore profusus virginem semper illibatam demonstrat, praesertim cum is vel fingi, vel arte effici possit.

§. 119.

Eiusmodi tamen hymene munita puella potest in uterum recepisse, uti gravidarum docent exempla, integerri-

gerrimo hymene occlusarum, quas vero orificiū vteri-
ni status detegit.

§. 120.

Secunda & tertia species (§. 115.) ab inuicem
distingui accurate nequeunt. Orificium enim vteri-
nis est virgineum (§. 46.) vixque aliud adest indi-
cium, nisi quod in illis, quae frequentius viri con-
suetudine vsae sunt, descendat: quamlibet libidinis
indubium signum haberi nequit, quod & in integer-
rima virgine vagina breuior esse, vel & vitiose de-
scendere vterus potest, vti id obseruare licet in mor-
bis cachecticis, laxitatem fibrarum inducentibus;
hydrope & flatulenta intestinorum distensione, pon-
dere suo vterum deprimentibus; vaginae prola-
psu, orificium vteri secum trahente; vteri prola-
psu, &c. Hae vero causae morbosae diligenter in-
quirentem non facile latere queunt.

§. 121.

Partes vero externae in his (§. pr.) flaccescunt,
minus conniuentes orae hiant, grandescit clitoris,
eiusque praeputium in primis, eousque, vt integram
glandem tegat. Nymphae sunt colore obscuriori, e
sinu prominent, cunctaeque reliquae partes, quae
in virgine integerrima colore sunt roseo, eandem
coloris mutationem patiuntur. Orificium vrethrae
fit amplius & apertum. Hymen colore est obscu-

riori, flaccidus, minor, hinc inde abrasus, imo penitus deficiens, pro gradu causae destruentis. Ad introitum vaginae carunculae myrtiformes locantur; ipsa vagina est aperta, amplior, columnis flaccidioribus distincta.

§. 122.

Praeter vero libidinem aliae etiam sunt causae, quae hymenem afficere possunt, atque virginitatis signa physica ita destruere, ut moralis nihilominus virgo maneat, quales, exempli gratia, esse possunt

- 1°) Equitatio frequentior, ad modum praesertim virorum instituta.
- 2°) Infortunium.
- 3°) Prolapsus vteri completus, nec non prolapsus vaginae maior, praecipue columnae superioris. Hi enim prolapsus & hymenem vitiant & genitalium habitum mutant.
- 4°) Colorem etiam splendentem mutant in liuidiorem atque vaginam relaxant, morbi cachectici, praecipue fluor albus, & vteri haemorrhagiae: qui vero morbi hymenem, quamvis flaccidiorem, integrum relinquunt.
- 5°) Pus acius hymenem erodere potest.
- 6°) Inebriata etiam vel opiato stupefacta, sine culpa deflorescere virgo potest.

Haec tamen causae plerumque sunt cognitae.

§. 123.

Quarta species fere nequit agnosci atque a priori distingui, si abortus fuerit embryonis vel molae minoris. Si quando vero maior fuerit embryo vel mola, propius ad sequentem speciem accedit, saltem si femina post sextum mensem abortum fuerit passa. Ante hoc tempus orificium vteri, secus ac in partu, non fit breuius & complanatum, siue deorsum, sed potius aliquanto longius, mollius, magisque tumet, atque eousque solum aperitur, ut transitus molae vel embryoni concedatur; quapropter & cicatrices, absoluto abortu, vel nullae, vel saltem minores atque minus conspicuae, in rima transuersa reperiuntur. Fraenulum nondum est explanatum; sed hymen deletus.

§. 124.

Quod autem ad feminam, quae partum iam enixa est, attinet, praeter dicta defloratae virginittis, alia insuper signa matrem produnt.

1°) Fraenulum deletum.

Solet enim, dum caput nascitur, dirissimo cum cruciatu, extendi & explanari fraenulum; quod in femina, non matre, latum sinus posteriori parti praetenditur, ex perinaeo protractum.

2°) Hians & inaequalis rima.

Partu quidem absoluto pristinam figuram vterus fere recipit, in orificio vero aliqua diuersitas apparet. Conicum enim illud in virgine est & clausum (§. 47.); in ea vero, quae partum edidit, in formam cylindri vel inuersi coni mutatur & crassescit. Hiat apertura externa, digiti explorantis apicem excipit & distinctiora sunt labia. Interni praeterea labiorum margines fiunt inaequales, tanquam incisio- nibus notati & cicatricibus fuerint. Qui quidem hiatus atque cicatrices, praecipue copiosae, maxime sectionem cruciatam prae se ferentes, signum indubitatum praebent partus iam editi.

3°) Abdominis rugae & lineolae.

Post partum quidem abdomen expansum rursus contrahitur, sed variis in locis lineolis albicantibus & splendentibus, quasi leuibus epidermidis cicatriculis, distinguitur, loca, vbi olim rugae fuerant, designantibus. Caeterum in aliquibus, praecipue iis, quae cum laxiore cute aliquoties iam pepererunt, ipsae rugae, quin expansum pendensque abdomen, remanere consueuerunt.

4°) Lineolae mammarum.

Pari modo turgidae lacte mammae, postquam candidi fontes exaruerunt, iterum subsident, similiaque cicatricularum vel albicantium & splendentium lineolarum

larum vestigia seruant, quin laxae dependent, atque areola & disco maioribus & fuscis foedantur. Maior horum signorum in feminis, quae lactenti pusioni vbera praebuerunt, vis est.

§^o) Maculae femorum crurumque coeruleae.

Ex grauidarum varicibus istae maculae natae, per plures annos, si ampliores fuerint varices, subsistunt.

§. 125.

Non idem vero istorum signorum valor est. Constans fere & indubitatum secundum est; neque etiam explanatum fraenulum, splendentes abdominis & mammaram lineae, magisque illius rugae, & femorum maculae fallunt. Nihilo tamen secius dubii quandoque sumus in fraenuli habitu cognoscendo, an breue sit latumue? Abdominis & mammaram rugae atque lineae in feminis, quae corpus curant, vbera non praebent, & quarum cutis magno elatere pollet, quandoque, etiam post aliquot partus ita explanantur, vt vix certum indicium remaneat, & immutata a virgineis appareant. Quid quod hydropes etiam abdomen expandunt & sanati rugas relinquunt. Color etiam areolae subfuscus in feminis, quarum cutis non albet, quandoque est, siquidem in his illisque roseus esse vt plurimum solet. Nec solae mammae pendulae & flaccidae partum factum indicant, quales ex diuersis aliis causis, praecipue aetate & phthifica

ius defectus variae quidem esse possunt causae: harum vero plurimae sunt occultae, quaedam cognitae; quae, si in quadam femina perspiciuntur, efficiunt, ut femina, grauiditatis crimine rea, facile absolui possit, alii vero spes prolis desideratae adimatur.

§. 128.

Causa communissima, quae rem facit dubiam, est aetas, vel nimis tenera, vel nimis profecta.

§. 129.

Quo tempore puella ad prolem concipiendam apta fiat, propter regionis, temperamenti, similiumque circumstantiarum varietatem, determinari nequit: raro autem ea fit ante praegnans, quam menstrua fluere incipiunt, atque pubes efflorescere. Interim tamen nonnunquam accidit, ut a retardato nimis hoc fluxu plurimis miserae grauiditatis communibus symptomatibus laborent; qualia durus abdominis & mammarum tumor, languor, appetitus deficiens vel vitiatum & similia; quae vero, cognita sterilitatis causa, minime grauiditatem probant.

§. 130.

Simili ratione post cessantem fluxum menstruum rarissime feminae impraegnantur, si quidem unquam.

Ipsa autem illa cessatio frequentissime secum ducit foecundi conceptus symptomata (§. pr.), atque bonas vetulas, prolis desiderio ardentem, vana spe deludit.

§. 131.

Nec viragines, a quibus per integram vitam debitum menstruum non soluitur, concipere solent. Contraria exempla in nostris regionibus sunt rariora; quorum aliquo modo illae pertinent, quae, ob nunquam intermissam seriem grauiditatis & puerperii, hanc excretionem impediunt.

§. 132.

Quibus menstrua sunt nimis copiosa, haemorrhagiae uteri aemula, vel & quibus statis periodis conceptio cum menstruis effluit, pari modo steriles sunt censendae. Quo & referendae, quae fluore albo largiori laborant, praecipue uterino, maxime a partu difficili orto.

§. 133.

Imperforatae etiam concipere nequeunt, siue vagina exterius hymene integra sit occlusa, siue in medio sui post partum difficilem penitus connata, siue denique orificiū uterini, a partu difficili vulnerati, rima transuersa concreuerit, vel & a prima conformatione membrana praeternaturali sit obiecta.

§. 134.

§. 134.

Saepe etiam steriles sunt feminae, quarum vterus vel vagina, ulcere, polypo vel insigni alio tumore & excrescente carne, praecipue carcinode, obfidetur.

§. 135.

Plures, easque incertas & latentes causas, huc non facientes, quarum numerus non parvus est, de industria omitto. Concludimus, primam grauiditatis cognitionem admittere foecunditatem.

§. 136.

Mulierem vero concepisse, antequam genuina grauiditatis criteria apparent, difficillimum est cognitu, nec nisi probabiliter sciri potest.

Ium Eiusmodi signum probabile habetur peculiaris quidam voluptatis sensus in utroque sexu, ad extasim accedens, quae in femina maior esse solet, atque genitalibus turgescantibus debetur, vterique cum partibus annexis rigori: quin animo linqui quaedam feminae solent. In viro vero gratior perceptio vim feminis foecundi maiorem innuit. Fallere tamen hoc signum potest ob coniugum ignorantiam, & quarundam feminarum sensationis hebetudinem: quin sine facta conceptione ista feminae quandoque sentiunt.

§. 137.

§. 137.

IIIdum. An femina vtriusque sexus simul profundantur nescimus, quae male veteres ad mucī lacunas in feminino sexu retulerunt.

IIIum. Viri ficcitas, quae feminis in vtero moram prodit, conceptioni quidem adiungitur, sed fallit, quando vaginae rugae & situs illam moram mentiuntur, atque sola liquoris pars conceptionem facit.

§. 138.

IVtum. Dolor quidam, quasi leuioris colicae, circa vmbilicū, inflatio abdominis, spastica tensio, & repletio, motus & calor vagus in infimo ventre, vno alteroue a conceptione minuto temporis elapso obseruata a sagacioribus feminis phaenomena, ab aliis non attenduntur. Idem iudicium esto de languore, artuum lassitudine & quiete; solito maioribus, amplexum insequentibus; horrore & leuiori frigore, per vniuersum corpus perfuso, quod aliae sentiunt. Quin motum in vtero percipiunt, ac si inflaretur, vel oberrarent in eodem borborygmi, durante per aliquot minuta sensu. Ipsum quendam transuersum, in sede inferiori abdominis, versus vnum alterumue latus, motum nonnunquam distinguunt. Quarta demum horae parte interiecta borborygmi in aliis oriuntur. A nouo stimulo spasmo-

moque vniuersali, ex noua irritatione & sanguinis influxu natis, oriri videtur.

§. 139.

Vtut. Postridie conceptionem cum quadam anxietate vel moerore spastice tumet abdomen, & nil ponderis abdomini incumbentis femina ferre potest.

§. 140.

Vtut. Orificium vteri clausum conceptionem factam denotare nequit (§. 52.).

§. 141.

Conceptione facta quadruplicia symptomata nascuntur, grauiditatem denotantia: nempe manifestantur

- α) Nouus stimulus,
- β) Suppressio mensium,
- γ) Vteri incrementum,
- δ) Ipse foetus.

§. 142.

Interim tamen feminae reperiuntur, quae a nouo stimulo minime afficiuntur, nec prius corporis mutationem sentiunt, quam menstrua cessant. Aliae vero, statim primis a conceptione diebus, adeo a noua

noua ista mutatione, vt misere aegrotent, patiuntur. Quamlibet & aliae causae adesse queunt, quae eosdem morbos producere valent: vtque adeo ex his morbofis affectionibus desumta signa non nisi probabilia sint (cf. §. 129.), atque in illis solis certitudinem pariant, quae ex crebro repetita obseruatione id didicerunt; quam quidem nonnullae ita calent, vt ex quibusuis, leuioribus quandoque, quin rarioribus, mutationibus certa conceptionis factae signa petere norint.

§. 143.

Signa communia solent esse nausea, vomitus, appetitus minus regularis, pica, tristitia, iracundia, ad labores pigritia, vires prostratae, somnolentia, melancholia, viri fastidium, oculi retracti, languentes, liuidi, turbidi, palpebrae molles, vix a musculis sustentae, circulus circa easdem liuidus & flauescens, dentium dolor, copiosa salivae excretio, faciei pustulae, alius clausa &c.

§. 144.

Post menstruorum cessationem, plethora oborta, accedere solent cephalalgia, rubor & inflatio faciei, vertigo, dentium dolor, artuum titillationes, ardores fugaces, ephelides seu maculae faciei, pustulae in facie & collo, imo nasus quasi flaua vernice

nice obductus; non aliam certe ob rationem, nisi quod sanguis versus caput congeritur.

§. 145.

Quae vero non grauidae hystericae solent esse atque valetudine infirma laborare, conceptione facta, saepissime melius se habent. Ita pallentes feminae a conceptione rubent & vicissim rubentes pallent.

§. 146.

Praecipuum factae conceptionis & incipientis grauiditatis signum est menstruorum cessatio. Notandum vero est

- a) quod primis grauiditatis mensibus menstrua, plethoricae & aetate iunioris feminae, cum euphoria fluere possint, atque sic menstruata grauida esse queat. Ilte quidem sanguis ex vteri ceruice prouenit. Rationem etiam reddit partuum maturorum inter praematueros relatorum.
- β) Quandoquidem menstrua fluxio etiam aliis ex causis cessare reliquaue grauiditatis symptomata (§. 142. sqq.) facere potest, ideo non menstruata non semper grauida est censenda.
- γ) Lactans non menstruata concipere potest, atque adeo ex menstruis non iudicatur.

δ) Cir-

- δ) Circumstantiae quaedam morales hic sunt observandae, ex quibus quandoque colligere possumus, utrum menstrua ob conceptionem, an vero aliam ob causam cessent.
- ε) Maior autem gestationis fit suspicio, si menstrua cessant absque subsequente & suppressionem solvente morbo quodam grauiori, (cf. HIPPOCRATIS Aph. 61. L. V.) & absque causa quadam apparente.

§. 147.

Menstruorum suppressionem mammarum tumor insequitur; quocirca mammae crescunt, replentur, dolent interdum, indurescunt: venae earum coeruleo colore conspicuae redduntur, crassescit papilla, inflata videtur, color eiusdem fit obscurior, simili colore distinguitur discus ambiens, qui in latitudinem maiorem expanditur, parvisque eminentiis, quasi totidem papillulis, tegitur. Lympha lactea ad mammae pressionem profluit.

§. 148.

Lympha haec grauidarum lacteis striis, quasi totidem vermiculis distincta est, secus ac illa esse solet, quae ex mammis puellarum, mensium obstructione vitiose laborantium, raro exprimitur. Prima tamen profluens, in primiparis praecipue, istis striis desti-

destitui solet. Praeterea non ante quartum mensem adesse consuevit: nonnunquam etiam serius in aliis apparet.

§. 149.

Etsi autem certissima sunt signa, quae ab incremento vteri & orificii vterini mutatione desumuntur; debita tamen cautelae hic quoque nunquam negligendae sunt. Mox post conceptionem uterus magis intra peluim ita absconditur, ut abdomen complanetur. Quapropter & os eius vaginae orificio propius deprehenditur (§. 56.). Fallere autem hoc signum potest

- a) Nisi orificii altitudo ante graviditatem cognita fuerit.
- β) Variis aliis ex causis orificium in vaginam descendere potest (§. 120.).

§. 150.

Post tertium vero mensem uterus extra peluim eminet, crescit, abdomen expandit. Quoniam tamen expansio a morbis abdominalibus orta facillime etiam cum vtero grauido confundi potest, accuratius examen instituendum est, ut uterus tumens a reliquis abdominis tumoribus distinguatur. Differentia illa ex solo aspectu non apparet, sed tactu determinanda est. Quamobrem, ut omnis incertitudo remoueatur, curandum est, ut femina ieiuna uri-

nam & aluum deponat, supina cubet, lumbis depressis, capite pedibusque eleuatis, calcibus ad nates retractis, ita vt abdominis regio laxetur. Tunc medicus abdomini palmam imponat transuersam, auricularem digitum versus os pubis tendat, pollicem exaduersum ad vmbilicum. Valida respiratione femina abdomen concutiat, atque medicus sub ipso expirationis nisu idem leniter imprimat. Quodsi eo momento duram, globosam, atque super osse pubis haerentem, resistantiam tangit, de vtero tumido certus esse potest. Sicubi vero alius tumor abdomen eleuat, alio loco is deprehenditur, vel & totam abdominis regionem aequalis atque perpetuus quidam tumor occupat.

§. 151.

Hydropem speciatim a grauiditate sequentia adhuc distinguunt.

1°) In hydrope anasarca aequalis tumor totam abdominis regionem extendit, mollis digitoque impressus foueam relinquens, cum profundo vmbilico, in scyphi conici formam mutato.

2°) In ascitide, percusso abdomine, aquae fluctuatio percipitur, quae etiam in id latus, cui aegra incumbit, subsidet, vel versus os pubis grauis pendet. Nihil huiusmodi fit, si abdomen ab vtero grauido expanditur.

3°) In

- 3°) In Tympanitide totum abdomen aequaliter cum renitente duritie tumet pressumque dolet.
- 4°) Mammæ hydropicis decrescunt, flaccescunt, lymphamque lacteis striis distinctam non fundunt. Contrarium in praegnantibus observatur.
- 5°) Vt plurimum in hydrope, maxime anasarca, pedes primi tument, dein femora, tandem abdomen. Grauidis vero primum abdomen tumet, pedes ultimis demum mensibus. Si forsan aqua hydropica a peculiari sacco vel peritoneo comprehendatur, pedum quidem tumor abesse potest, sed tumorem hydropicum exploratio (§. pr.) descripta indicat.
- 6°) Symptomata morbosa in hydrope quotidie augentur, in gestatione vero vel minuuntur, vel penitus cessant.
- 7°) Urina hydropicae rubella est, grauidae vero citrina.
- 8°) Sitis hydropicam vexat vehementior, grauidam non item.

Quando vero hydrops cum grauiditate coniungitur, difficillime, nisi orificium vteri exploretur, grauiditas dignoscitur.

§. 152.

Vteri quidem expansio sui orificii mutationes procreat supra (§. 53. sqq.) enarratas, quae tamen

ante quintum mensem nondum certa graviditatis signa praebent.

§. 153.

Eandem expansionem, abdominis viscera, diaphragma, nervos & vasa prementem, plura alia symptomata comitantur; ab assumpta ciborum copia vomitus, digestionis vitia, alui obstructio, urinae vel incontinentia vel continuum stillicidium, brevis spiritus, praecipue ab ingressu citato vel ascensu, difficilis ebambulatio, umbilicus prominens & deletus, haemorrhoides coecae, varices, pedum tumores, dolores lumborum & inguinum, nocturni pedum spasmi, dolores renum, quales a nephritide &c.

§. 154.

Foetus ipse motu suo suam & existentiam & vitam optime docet. Cum vero is primis mensibus multo amnii liquore comprehendatur, eiusdem cum hoc liquore gravitatis specificae, atque molibus membris instructus sit, nullum, quamvis motus, in matre sensum excitat, adeoque non percipitur. Sensim vero, a parciore liquore comprehensus, grauior atque robustior, membris suis ad habitaculi parietes allidens, matri molestiam creat, quin imo vehementiori tandem dolore fit inimicus.

§. 155.

Incertum est tempus, quo prima vice motus embryonis a matre sentitur; solet circiter medium grauiditatis terminum is fieri, quem & sibi tunc temporis grauidae constituunt. Exacti vero calculi rationes inde deducere minime nobis integrum est. Non minus istae periodi discrepant, ac grauidae decipiuntur, ad verum embryonis motum primum & debilem nunc non attendentes, nunc quamlibet abdominis agitationem isti motui adscribentes. Attamen inter decimam nonam vigesimamque secundam hebdomadem medius terminus fere cadit, repetendo calculum a partu ad primum istum motum. Inter partus maturos raro obseruavi citiores motus hebdomade vigesima secunda, serioresque hebdomade decima octaua; notavi tamen hebdomadibus 23, 24 & 25. 17, 16, 14, 13, quin 12. Seriores prima specie motus saepe ad partus praematu- ros pertinent, citiores ad serotinos, vtrique ad grauidarum errores.

§. 156.

Ex supra dictis sequentia corollaria eliciuntur.

Ium. Ante tertium mensem certum grauiditatis signum non facile datur. Probabilia tantum criteria sunt: orificii vterini descensus, ventris complanatio, menstruorum suppressio, tumor mammarum, sym-

ptomata a suppressione hac, vel a nouo stimulo inducta (cf. §. 149. 146. 147. 143. 144.).

§. 157.

Idum. A tertio ad quintum mensem exploratio abdominalis (§. 156.) recte instituitur. Ad quam si accedit suppressio menstruum continua, successiua symptomatum morbosorum remissio, mammarum tumor (§. 147.) crescens, lymphæ lacteis striis distincta (§. 148.), orificium vteri crassius, mollius, spongiosum (§. 58. sqq.), motus embryonis (§. 154. sq.) &c. de grauiditate admodum certi esse possumus.

§. 158.

Successiua symptomatum morbosorum (§. 143. & 144.) remissio, cum menstruum suppressione continua (§. pr.), vehementem gestationis suspicionem suppeditat. Siquidem grauida sensim nouo stimulo assuescit, atque excedens sanguinis copia a crescente embryone consumitur. Sicubi vero menstrua absque foetu cessant, malum quotidie augetur, atque tantum abest, vt incommoda inde pendentia successiue remittant, vt potius quotidie increcant, nisi suppressio vel sua sponte, vel medicamento- rum vi, vel & a morbo (§. 146. n° 8) sol- uatur.

§. 159.

IIIum. Post quintum mensem status orificiū vterini omnium minime fallit (§. 59. sq.): praecedentia (§. 156.) recensita signa si continuantur & augentur, nullum plane grauiditatis dubium est reliquum. Simul etiam ceruicis tumor tunc tangitur (§. 86. sqq.).

§. 160.

IVum. Sub initium mediumque septimi mensis caput plerumque tactui offertur (l. c.). Vnam, duas, tres, quin quatuor ante partum hebdomades vteri ora inferior tenditur, aperturae pelvis superiori apprimitur & caput pone istam oram haerens pressioni in altum resistit (§. 91.).

§. 161.

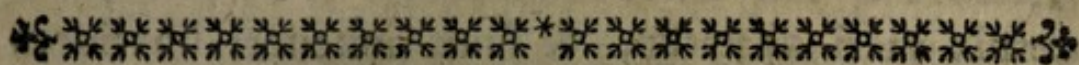
Medicus de grauiditate ita certus ipsum grauiditatis terminum ex abdominis tumore vterius cognoscit. Etenim sexto mense inter os pubis & umbilicum vterus ascendit; septimo ad umbilicum; octauo ad medium inter umbilicum & scrobiculum cordis; nono vsque ad hunc scrobiculum abdominis integumenta expanduntur. Quotiescunque vero venter propendet, haec proportio non valet, sed tunc ex propendente ventre & eius altitudine iudicium formandum est.

Medici iudicium de grauiditate petitur

- 1°) A nuptis, quae prolis desiderio flagrant, & ad leuissimum quoduis grauiditatis signum iubilant.
- 2°) Speciatim ab illis, quibus propter aetatem menstrua cessant, & quae nihilominus prolem desiderant, vel iuniores videri volunt, quam reuera sunt.
- 3°) A nuptis morbo abdominali, v. g. hydrope, laborantibus. Quod idcirco hic monendum, vt medicus in praescriptione medicamentorum caute agere discat. Eadem, quin etiam maior, cautela obseruanda est, si simili se morbo puellae in-nuptae affligi fingunt.
- 4°) A iudice, qui interdum feminam capite plectendam, ob praetextum grauiditatis, supplicio afficere non potest.
- 5°) A iudice, ne decipiatur a femina, rixarum amante, accusanteque alterum de plagis ab ipso acceptis tam atrocibus, vt foetus sibi mortuus sit, vel abortum facere cogatur; quae etiam, menstruada forsân, fingit, se haemorrhagiam atque eiusmodi mala alia esse perpeßam.
- 6°) A parentibus vel tutoribus, qui de filiae pudicitia certi esse cupiunt.

§. 163.

Nullius momenti, imo ridicula plane, sunt signa, quae de cognoscendo sexu latentis embryonis a multis, HIPPOCRATEM sequentibus, proferuntur, quae nullus emunctae naris medicus hodie vera esse iudicat.

C A P. VIII.

P A R T V S.

§. 164.

Cognita ex superioribus partus theoria, symptomata antecedentia & comitantia facili opera cognoscuntur, atque ex iis optima partus & appropinquantis & instantis signa petuntur. Ultimo mense partum breui appropinquantem sequentia produnt.

§. 165.

Ium Signum praebet *Mucus albus, e tumentibus genitalibus stillans, copiosus, crassus.*

Cuilibet quidem feminae sanae genitalia semper madent, ob humores ex arteriis exhalantibus, lacunisque muciferis in vteri ceruice, circa orificium vteri, in vagina, circa vrethram & in vrethra copio-

sis, excretos: in grauidis vero maior est humorum affluxus, hinc & copiosior secretio & excretio; quo fit, vt grauidae genitalia magis madeant molliterque & sine dolore tumeant. Praecipue vero circa septimum mensem crescit tumor & copiosissimus mucus secernitur, ita vt in quibusdam in terram depluat atque fluorem album mentiatur: tunc enim temporis ceruix vteri dilatatur, & sinus muciferi liberiores maiorem liquidi copiam fundunt. Nono tandem mense mucus secernitur copiosior, crassior & viscidior: siquidem, ceruice arctius compressa, reductus sanguinis per venas impeditur, feri copia per co-latoria effluit, in vagina stagnat, crassescit: accedit capitis apprimentis stimulus, continuum liquorum affluxum excitans, qui tempore dolorum auctus & copiosiora tunc liquida sistit.

§. 166.

Idem. Dolores praesagientes.

Solent Dolores ad partum (§. 105.) triplices distingui.

1°) *Praesagientes.*

2°) *Veri.*

3°) *Spurii.*

§. 167.

Praesagientes a veris fere non nisi gradu differunt: ingratum tensionis sensum constituunt, qui in regione

regione lumborum oritur, & versus pubem & os sacrum progreditur, stimulumque ad lotii & alui depositionem excitat. Leniores sunt hi Dolores, parumper durant, cito transeunt, atque praecipue interdiu & versus vesperam accedere solent, grauidamque negotiis suis fungi non impediunt, sed, vbi-
cunque illa sit, transitum Doloris sibi promittere, atque negotiorum peragendorum liberam rursus curam potest. Illae etiam, quae partum iam ediderunt, illos negligunt verosque expectant. Primiparae vero, vagam de Doloribus ideam habentes, hisce ingruentibus instare iam partum putant, arcessunt obstetricem & variis quandoque nixibus agitantur,

§. 168.

Licet vero isti Dolores non sint veri, sunt tamen perquam molesti, ita vt praegnans, eiusmodi Doloře correpta, nec situm, nec locum, vbi est, ante mutare queat, quam Dolor transiit. Praesentibus iisdem facies rubore suffunditur, dentes strident compressi. Inprimis regionem hypogastricam ita afficiunt, vt deambulatio molesta & dolens fiat. Imo miras quandoque anxietates praegnantis creant, vt nunc huc, nunc illuc currat, inquietata sit, atque de praecordiis arctis & constrictis conqueratur.

§. 169.

Oriuntur a primis fundi vterini contractionibus, (§. 161.) quando ouum vteri os premit atque inferius segmentum in peluim detrudit: quare circa lumbos molestant sensationem excitant, quodque depressione vteri intestinum rectum & vesicam comprimunt, ad lotium & aluum deponendam stimulant.

§. 170.

Vfus eorum est, vt sensim ceruicem vteri magis dilatent & orificium vteri diducant, sicque vterum ad emittendum foetum aptiorem reddant.

§. 171.

Distingui autem a veris Laboribus eiusmodi Dolores possunt, breuiori eorundem mora & vi minori, atque orificii vterini statu. Quamuis enim sub istis doloribus caput foetus, vel amnii liquor, velamentis inclusus, versus vteri orificium prematur, nihilominus, cum pendulum adhucdum sit hoc orificium atque laxum, partum quidem praesagiunt, nec tamen prius veri ad partum labores sunt censendi, quam detergatur hoc orificium, atque segmentum inferius tendatur solum.

§. 172.

§. 172.

Neque grauidarum tormina pro doloribus praefagientibus haberi debent. Solent enim grauidae dorſi & lumborum doloribus, etiam, vt illi ad partum, periodicis excruciaci, circa finem tertii menſis instantem abortum mentientibus & vltimis grauiditatis menſibus praematurum partum. A doloribus diſtinguuntur (α) ſolo in regione abdominali cruciatu, qui in peluim non deſcendit; (β) expurgato intefſtino recto ceſſant, cuius & coli procul dubio ſpaſmi fuerant.

§. 173.

Tranquilla ſub praefagientem dolorem grauida ſit, ploratu, eiulatu ſuſpiriisque in ſuperiores partes illius vim ab vtero neque auertat, neque valido nixu partum promouere ſtudeat, non ſperandum, quamdiu os vteri deterſum non eſt. Frangunt quidem grauidae vires, veris laboribus ſeruandas, iſtiniſus, oris autem vteri dependentia labia, pro partus beneficio, non explanant. Ab eo tamen tempore, quo Doloribus his grauida corripitur, dare debet operam, vt omnia ad partum neceſſaria ſint in promptu, & vt obſetrix arceſſatur, quae ſubinde ſtatum vteri exploret. Incerto enim tempore accedunt hi Dolores & in veros Labores mutantur, quibus praefentibus, & cunctis rite ſe habentibus, par-

cus nonnunquam negotium opinione citius succedit;
in feminis maxime partum iam enixis.

§. 174.

IIIum. *Orificium Vteri.*

Quo propior terminus grauiditatis accedit, eo mollius fit vteri orificium, eoque magis ut plurimum aperitur. Ab initio quidem apertura eiusdem externa diducitur, quam & interna dein sequitur, ita ut tandem labia os apertum, vel arculum referant. Quo magis etiam partus appropinquat, eo magis orificium detergitur, & segmentum inferius attenuatur. Ex deterfo certius quam diducto ore vteri incipientis partus signum petimus. Aliis enim, primiparis praecipue, & quibus maiori in gradu vterus oblique situs est, non nisi mox ante partum instantem apertura interna diducitur. Quae partum iam ediderunt, iis citius orificium integrum aperiri solet (§. 61.), & caeteris paribus celerior ob eam causam esse faciliorque partus. Raro in primiparis illa praecox apertura obseruatur; in reliquis vero quandoque hebdomade ante partum, aliis bina, quibusdam mense integro.

§. 175.

IVtum. *Vrinae suppressio vel incontinentia.*

Vterus subsidens, quia vesicam vrinariam premit, mox in fundo, inde incontinentia oritur, mox

in

in collo, inde suppressio. Quocirca grauidae, somno grauiori sepultae, spontaneum vrinae effluxum patiuntur, leuiori vero somno requiescentes continue ad matulam properant.

§. 176.

Vtut. Tumor ventris subsidens.

Cum antea tumor vmbilicum maxime occupasset, ita vt aditus omnis infra costas spurias fuerit praeclusus, vltimo grauiditatis tempore descendit, costasque liberas relinquit (§. 91.). Arcta peluis, magna foetus moles, situs obliquus aliaque exceptionem faciunt: alias ante ipsum demum partum, vel cum eodem, ista mutatio contingit. Vt plurimum lentus & successius descensus est, raro praeceps. Donec venter subsideat, altius & tactu posterius fit os vteri (§. 57.), ita vt vltimo grauiditatis tempore digito tangenti quasi furripiatur. Cum subsidente ventre illud etiam os parum descendit in vaginam, externo sinui propius. Grauida contra difficilius sedet & ingreditur, atque, nisi cespitare velit, dorsum multum retrahere cogitur.

§. 177.

Haecce, quae memorauimus, partum aliquot iam septimanis antecedere possunt. Mox vero ante ipsum partum sequentia accedunt signa.

§. 178.

§. 178.

Ium. *Dolores veri* siue *Labores ad partum* (§. 166.).

Quando a praesagientibus usque eo cervix uteri dilatata atque orificium detersum est, ut actio fundi maiori momento superet resistantiam cervicis, atque sic actio eius sit vehementior & frequentior, uterus contrahitur, hosque Labores excitat. Similes vero praesagientibus, nec nisi gradu differentes, simili etiam ratione in regione lumborum incipiunt, oblique versus pubem & os sacrum descendunt, atque tenesmum excitant, stimulumque pro alio deponenda & lotio emittendo. Primi breviori temporis spatio urgent, atque longiora interualla relinquunt sequentibus, qui & vehementia & frequentia augentur. Pluribus, ac praesagientes solebant, cruciatibus affligunt, diutiusque durant. Maiori enim momento uterus & contrahitur, & segmentum inferius comprimitur. Manus tempore doloris abdomini imposita contractionem illam, duritiam manifestam, optime distinguit. Feminae etiam sub istiusmodi dolore manibus aliquid arripere, os torquere; genibus titubare &c. solent.

§. 179.

IIdum. *Orificium uteri apertum magis & detersum.*

Laborum effectus est, ut, labiis orificii uterini penitus deterfis, apertura eiusdem amplior fiat atque ellipti-

elliptica. Vteri segmentum inferius ob eandem causam eousque tandem attenuatur, vt chartae crassitiem non excedat. Modice etiam cum orificio idem segmentum dilatatum descendit, a laborum vi depressum; vt tamen in ipsam vaginam non nisi morbose delabatur. Circa superiorem pelvis aperturam subsistentis laterales & anteriores partes solae, sine posteriori, tangi, ob vaginae directionem, possunt.

§. 180.

IIIum. *Aquae formatae.*

Ita vocant liquorem amnii a doloribus ita pressum, vt velamenta vesicae tumidae adinstar protrudat. Sub quouis quippe dolore liquor amnii a fundo vteri magna vi versus orificium ante foetus caput pellitur, atque velamenta intra aperturam orificii trudit, quae hac ratione cuneum formant, quo orificium & diducitur & deprimitur. Ita quidem velamenta vesicae liquore repletae speciem prae se ferunt, quae a vehementi vi pressa fortius renititur, atque digito tangenti aditum ad caput vsque praecludit. Cum primum autem fundi actio remittit, segmenti minoris efficax contractio redit; liquor amnii refunditur; trans aperturam caput tangitur, non nisi velamentis, quae ob sui tenuitatem distingui nequeunt, tectum; crassescit iterum ipsum segmentum inferius; apertura elliptica contrahitur atque ascendit, mi-

nore tamen gradu, quam fuerat ante dolorem; quiesque tandem redit.

§. 181.

Dum haec in vtero geruntur, sub quouis dolore inuita etiam parturiens spiritum retinet, atque efficaci musculorum abdominalium & diaphragmatis contractione fundi vterini actionem iuuat (cf. infra §. 275. sqq.). Inde fit, vt facies rubeat, pulsus vi & frequentia crescat, atque, abdominis visceribus compressis, vomitus accedat, mox insequentis partus signum, parturienti proficiuus, nisi continua serie vrgeat, nimia & mox assumpta reiciat, vires debilitet, atque eousque progrediatur, vt ipsa bilis, sanguisque niger & foetens enomantur, vtpote mortis praesagia tristia.

§. 182.

Dicta dolorum & quietis alternatio tamdiu continuatur, donec orificii vterini apertura pelvis aperturam superiorem aequet &, nullo amplius orificii margine superstite, ex vteri fundo in vaginam perpetuus canalis protendatur. Nullum tunc, nisi vaginae, foetui exituro impedimentum resistit: quare liquor amnii, non amplius repulsus, dolorum etiam interuallo ante caput haeret. Dolores vero & vehementia & frequentia continue increscunt, liquorem amnii cum capite vltius propellunt, vaginae latera diducunt. Tandem, vagina penitus dilatata,

bulla

bullae aquae extra vaginam prominet, orificium vaginae diducit, perinaeum reprimat, ipsa doloris ad partum tempore rumpitur, caputque mox sequitur.

§. 183.

Dum haec aguntur, peculiarem femina in pelvis regione dolorem, pressionem, stimulumque ad urinam aliumque ponendam sentit (§. 178.), ipsis quandoque scybalis ante caput propulsis. Tandem, quum caput finem transit, in primiparis fraenulum, cum magno cruciatu, distractum obliterari incipit; quibus etiam & vteri & vaginae apertura acriori cum dolore diducitur, quam quidem illis, quae partum iam enixae sunt.

§. 184.

Ultimi *Dolores* minimis intervallis se invicem sequuntur, vehementissimos cruciatus movent, parturientem inquietant &, quia integrum corpus conquassant, suo iure *Conquassantes* vocantur. Sub illis parturiens sibi lumbos & uniuersam abdominis regionem diffringi putat.

§. 185.

Praesagiunt istos dolores

1°. *Mucus sanguine tinctus*, quem *Signa* vocant.

Sine dubio orificium vteri maxime dilatatum vascula quaedam ita distrahunt, ut sanguinem fundant,

eo copiosiore, quo propior partus est: vel velamentorum pars ab vtero soluta, e minoribus vteri orificiis, quibusdam sanguinis guttis exitum concedit. In cunctis tamen feminis non fluit iste mucus.

2°. *Frons sudore madida.* Super vniuersam quandoque faciem corporisque superiora idem effunditur, agitato a nixibus corpore.

3°. *Parturientis impatientia*, situs frequens mutatio, aspectus inquietus, varia desideria. Prehendere etiam manibus, auxilium quasi quaesiturae, adstantes & vicina corpora solent.

4°. *Eiulatus acutiore voce emissus.*

5°. *Primipararum tremor.* Primipararum genitalia maxime sensibilia partus tempore, eoque praecipuo momento, quo intra exitum vaginae caput haeret, diris cruciatibus afficiuntur: inde minor frequentiorum conuulsionum gradus, siue tremor oritur, post partum mox cessans. In summo gradu, apud plethoricas, maxime cum situs vteri obliquus fuerit, in conuulsiones periculosas mutatur. Iunguntur subinde dentium stridor, animi deliquium, vel levis quaedam inter dolores somnolentia.

S. 186.

Incerto tempore velamenta rupta amnii liquorem profundunt. Rarius integrum ouum excutitur; quo-

quoties nempe, cum ampla pelui, partus praematurus, non primus, insolito impedimento non turbatur. In optima partus specie velamenta non prius aperiuntur, quam, orificio vteri toto diducto, caput vaginae ostium replet, ipsaque e pudendis prominent expansa; quousque videlicet vaginae sinusque externi amplificationem vesica iuuat. Minori etiam efficacia dolores foetum, ab amnii liquore effuso, promouent, vtero circa iniquum corpus constricto, ipsaque adeo contractionis vi inaequali. Solent tamen frequenter intra vaginam ipsumque os vteri eadem dirumpi; quod a moderatis doloribus tardius fit, citius a praecipitatis; citius etiam cum membranae fuerint tenuiores, serius cum crassiores. Differens ratio est, quando vterus vel foetus male siti sunt.

§. 187.

In pelvis licet axi ouum a dolorum vi deprimatur (§. 111.), ad anteriora tamen pelvis finumque externum, a posteriori vaginae pariete & perinaeo, dimouetur, super inclinato plano & incuruo (§. 9.) delapsus. Postquam inde amnii liquor profluxit, versus finum occiput ea sede dirigitur, qua futura sagittalis lambdoideae iungitur, ipsumque acutum, velut cuneus, ante se pellere carnes, vias dilatare, finum aperire & reprimere perinaeum potest. Interea temporis synciput cum facie retro perinaeum lo-

catur. Represso perinaeo vertex atque synciput extra sinum gliscunt & hypomochlii officio ossium pubis arcus (§. 11.) ita fungitur, vt, nucha illi innitente, facies exprimatur. Minor etiam ossium pubis altitudo prominentis occipitis infra arcum elapsui fauet: possumus enim pro apice fere coni, cuius basis facies est, occiput habere.

§. 188.

Caeterum inuoluntarius vrinae effluxus, tempore partus, antequam in ipsam peluim caput descendit, contingens, cum profluxu liquoris amnii non est confundendus, nec aquarum dictarum spuriarum.

§. 189.

Effluxus vrinae liquoris effluentis consistentia distinguitur. Vrina tenuis est, limpida, flauescens vel rubella: liquor vero amnii crassus, tenax, minus transparens, albicans, mucosus, quasi pure repletus, coloris & odoris peculiaris, quam maxime nauseosi. Quodsi etiam vrina profluxerit, bulla aquea sub primo accedente dolore tangitur, effluxo vero amnii liquore, solum caput offertur.

§. 190.

Vna alteraque ante partum septimana, quin citius, inuitae grauidae liquor copiosus e genitalibus quan-

quandoque effluit, quem nulli insequuntur dolores, nullus quoque partus praematurus. Orificium vteri tunc non amplius fit, quam vt minimum digitum admittat. Cum partus postea instat, liquor amnii velamentis adhucdum inclusus tactu percipitur. Istum effluxum *Profluuium aquarum spuriarum* vocant artis obstetriciae periti.

§. 191.

Profluentis liquoris origo ignoratur. Alantois rupta, transfusio per membranas, membranarum rima nequeunt probari. Ruptum vas lymphaticum, rupta ceruicis hydatis, ruptus velamentorum hydrops, ouum subuentaneum ruptum forsan magis ad verum accedunt.

§. 192.

Quodsi itaque ex improviso grauidae, vltimo grauiditatis mense, liquor genitalibus effluat, non prius pro liquoris amnii effluxu habeatur, quam exploratio id confirmauerit. Quare etiam grauida ad nixus edendos non est excitanda: imo, si spurias aquas tactus indicauerit, quies est suadenda, ne partus praematurus prouocetur. Siquidem non omne aquarum spuriarum profluuium periculo caret, sed quandoque profusum, ad contractionem vterum, copioso liquore priuatum, determinat.

§. 193. Hactenus quidem foetum ad capitis usque exitum in partu duximus. Sua sponte in partu naturali corpus sequitur. Viam parauit caput, pars corporis maxima. Latiores quidem sunt humeri, sed apertura pelvis superior liberum ipsis introitum concedit, nec, quod exitum moretur, ad inferiorem adest (§. 9.).

§. 194.

Amnii etiam liquor, in optimo partu, mox ante foetum profluens, vias, quas liquores mucosi, in vteri ceruice & vagina secreti, humectant, lubricat. Ipsum foetus corpusculum caseosa vernix, crassior tenuiorque, laeue, mobile & periculosarum frictionum immune seruat.

§. 195.

Neque capitis in partu mutatio praetermitti debet. Globosum in vtero & pelvis aperturis paulo maius, a dolorum vi & pelvis ambitu in longam ab occipite ad frontem, formam compingitur; fauentibus huic alterationi ossiculorum futuris & prominentis occipitis primo lapsu.

§. 196.

Variae praeterea vel oui, vel capitis, vel alius cuiuscunque partis in descensu periodi non negligantur.

tur. Prima censetur; quum dilatato segmento inferiori intra superiorem pelvis aperturam caput pressam vteri apertura, velut corolla, cingitur. Altera; quando capacitatem pelvis caput ita replet, ut mox pone pudendorum sinum contingatur: corollam tunc capiti imponi posse aiunt. Tertia caput in pudendorum sinu defixum tenet, cum diro parturientis, dissecti quasi sinus, cruciatu. Quarta corpusculum soluit. Quinta placentam excutit.

§. 197.

Non minus enim secundae, post foetum, a continuata vteri contractione, solutae exprimuntur. A secundis contractae vteri fibrae secedentes easdem ita liberant, ut fundus descendens & corpus ad longitudinalem axin contractum mobiles ad orificium propellant excutiantque.

§. 198.

Hisce igitur artificiis partus simplicissimus, sanissimus, nullo peregrino symptomate stipatus, seu maxime naturalis & facilis, absolvitur.

CAP. IX.
STATVS VTERI POST
PARTVM.

§. 199.

Partu absoluto, ex sua natura (§. 95.) vterus rursus contrahitur, donec in pristinum fere statum virgineum redierit. Cum omnis elateris vis, quae multum perpeſſa eſt, nunquam non aliquid amittat, mirum non eſt, vterum idem penitus & robur & anguſtiam neque amplius recipere, neque totum claudī orificium (§. 124. 2°).

§. 200.

Vteri fibris motricibus contractis vaſa vteri, a ſanguine contento dilatata, partim comprimuntur, partim propriam contractionis vim ipſa rursus exerunt: quocirca, capacitate minuta, ſanguinis contenti portionem tenuiorem per vaſcula capillaria in maiores venarum truncos agunt, craſſiorem vero in vterum per copioſa lumina ampliora effundunt haemorrhagiamque excitant, quae, vtero vltius contracto, poſt dimidiam, vnam alteramue horam ſua ſponte ceſſat.

§. 201.

Iſto vero interuallo vteri vaſa penitus non clauduntur, ſed per incertum tempus, plures in aliis
quan-

quandoque septimanas, in aliis sine damno vix vnum alterumue diem, quin paucas horas, aperta manent, leue primum sanguinis, dein feri crassioris, sanguinei lacteique quasi, stillicidium profundentia. Illud *Lochia rubra*, hoc vero *alba* vocant. Vasa sensim, recepto elatere, clausa solum serum transmittunt, donec tandem penitus claudantur.

§. 202.

Quodsi ista vteri contractio in omni ambitu aequaliter fiat, effluensque sanguis in vtero non moretur, absque doloris sensu absoluitur. Puerperam vero excruciat, si, vna fibra prae altera contracta, plures earundem iniqua ratione tenduntur, siue id fiat a debilitate ex grauiditate, situ vteri obliquo, foetus transuerso &c. orta, in variis fibris varia; siue a partu diuturno & praemature liquoris amnii effluxu, inaequalem circum foetus membra vteri constrictionem, post partum continuatam, efficiente; siue a nimis praecipitata vteri a partu contractione; siue a restagnante, intra vasa vel vteri cauum, sanguinis grumo; siue a placentae vel velamentorum portuicula relictis; siue ab aëre intromisso, spasmus excitante; siue ab alia quacunque causa.

§. 203.

Cruciatus istos *Dolores post partum* vocant: qui doloris sensus partum praecedenti vero in aliis simi-

his

92 STATUS VTERI POST PARTVM.

lis est, in aliis spurio. Hic itaque (§. 178.), in regione lumborum ortus, versus pubem & os sacrum descendit, stimulumque ad aluum deponendam & lotium emittendum mouet, ita quidem, vt ipsum quandoque lotium excrementaque, & maxime contenti in vtero vel liquores vel corpora peregrina, minori quadam partus forma, sequantur. Hic vero supra pubem atque dorsum versus in abdominis regione vagatur.

§. 204.

Vno eodemque modo & primiparas, & eas, quae partum iam ediderunt, afficere hi dolores solent, alias quidem maiori, alias minori vehementia, nisi forsitan apud primiparas, ob maius vteri robur, sint tolerabiliiores. Quodsi peregrina symptomata non accedunt, intra primum nyctimeron sua sponte cessant; ad medium huius termini & vehementia & frequentia increescere, post illud vero decreescere solent.

§. 205.

Simplices licet omni periculo careant, eo tamen cruciatu quandoque affligunt, vt dolores partum comitantes, cum his comparatos, leniores censeant puerperae. Neque id mirum, quod dolorum ad partum tensio magis sit aequalis.

§. 206.

§. 206.

Sanguis, vterum haëtenus extendens, a contractione eiusdem post partum sursum agitur, in mammas fertur, easdem extendit, copiosioreni feri lactei, moxque ipsius lactis, secretionem affert, in vniuerso corpore Ephemeram, *Febriculam lacteam*, dictam excitat. Solent haec vtplurimum tertio a partu die euenire, quo maximam partem vterus iam est contractus.

§. 207.

Ipsa illa febricula boni lactis secretionem, velut Crispin post se trahit, serosi ante id tempus, tenuioris, & *Colostrum* dicti.

§. 208.

Feminam puerperam produnt, atque a menstruada distinguunt.

- 1) Genitalia externa tumida, mollia, relaxata & expansa vagina.
- 2) Os vteri laxum, molle, tumens, non bene clausum.
- 3) Abdomen magnum, molle, pendulum, rugis & plicis foedatum.
- 4) Mammae lacte turgentes, cum papilla crassa & amplo disco, minoribus papillulis distincto.
- 5) Lochiorum rubrorum alborumque fluxus.
- 6) Grauis odor, puerperii singularis.
- 7) In cadauere vterus extensus cum crassissima substantia esse solet.

CAP. X.

PARTVS DIVISIO.

§. 209.

Functionem corporis humani sanam vocant, quae cum facilitate, oblectamento & quadam constantia peragitur; morbosam, quae cum dolore, molestia citae defatigatione absoluitur. Haec quidem generalis functionum sanarum descriptio omnibus, si partum excipias, competit, nisi quod functiones dictae vitales absque omni sensu perficiantur.

§. 210.

Partus vero diuersissima est ratio. Omnis enim cum sensu magis minusue molesto, cruciatu atque defatigatione perficitur; quare hoc nomine vel a reliquis functionibus differt, vel omnis morbosus est censendus. Rara quarundam felicitas, quae liberos sine multo labore edunt, huc non spectat: hae enim ab omni plane dolore non sunt immunes, atque partes habent vitiose relaxatas & insensiles.

§. 211.

Quamuis vero omnis partus sit molestus & quodam modo morbosus, quem tamen supra (Cap. V.

& Cap. VIII.) descripsi, perfectissimus est: paucissimis quippe doloribus stipatur &, ob leuiora impedimenta, facillimo negotio peragitur, quo peracto nulla matri & foetui noxa pertimescenda est: quare etiam hic partus, si cum caeteris conferatur, non iniuria *Facilis* vocatur.

§. 212.

Sicubi vero plura & grauiora impedimenta sunt vincenda, ita vt pluribus cum doloribus partus coniunctus sit, lentiusque procedat, matris adeo & infantis morborum causa sit, *Difficilis* audit & *Laboriosus*.

§. 213.

Quodsi foetui exituro impedimenta, a natura non vincenda, obiciuntur, partusque naturam ducem sequi nequit, *Praeternaturalis* vocatur, qui *Artificialis* melius diceretur.

§. 214.

Quandoquidem autem tum facilis, tum laboriosus, ope naturae perfici possunt, vtrique *Naturales* vocantur. Iste artis opem penitus non requirit, hic vero ab illa multum iuuatur & acceleratur.

§. 215.

Impedimentum oblatum pro suo gradu atque circumstantiarum ratione, quia vel maius vel minus esse

esse solet, idem partus genus mox difficile, mox praeternaturale dici potest: quamlibet & impedimenta dantur, quae nunquam non partum reddunt artificialem.

§. 216.

Perfectissimi vero partus nomen, qui tueri vult, is habeat requisita, quae sequuntur. Debet nempe

1°.) ille fieri nono grauiditatis mense solari absoluto.

2°.) Pelvis figuram habere Cap. I. descriptam.

3°.) Vterus haerere in axi pelvis.

4°.) Foetus haerere in axi vteri, capite deorsum pendulo, facie ossi sacro obuersa.

5°.) Foetus membra iustam habere proportionem.

6°.) Cum capite oblato alia pars corporis non propendere.

7°.) Placenta foetum mox sequi.

8°.) Mater integra sanitate frui.

9°.) Impulsus dolorum efficax esse.

10°.) Genitalia morbo locali non laborare.

11°.) Foetus sanus & vegetus esse.

12°.) Paucis horis partus absolui.

13°.) Mater & infans post partum morbo, a partu orto, non laborare.

14°.) Ipse partus ab obstetrice non turbari.

§. 217.

§. 217.

Io.) Dixi, *Partum debere fieri nono graviditatis mense absoluto.*

Hunc terminum, finem nempe trigesimae nonae & nonnunquam quadragesimae hebdomadis, partui maturo natura, vti accuratio obseruatio docet, constituit, vltraque eum non facile differtur. Nihil hic valet energia seminis deficiens, morbosa vel debilis patris constitutio, matris dispositio phthifica, hectica, qua foetus sufficienti alimento priuatur; nihil status matris cachecticus, fluxus menstruus tempore gestationis contingens, diarrhoea aliusue morbus; nihil nimia vteri amplitudo; nihil affectus matris vehementior, qualis tristitia; nihil diaeta matris extraordinaria, vel inedia; nihil foetus debilitas & dispositio morbosa; nihil plures foetus in vtero detenti.

§. 218.

Tantum enim abest, vt hae causae foetus moram in vtero retardent, vt potius accelerent. Viduae quidem vanis hisce speciebus illicitam venerem defendere, atque hereditates aucupari, quin imo medicos nimis credulos vel lucri cupidos in suas partes trahere student, sed mera haec sunt ludibria praetereaue nihil. Huc tamen referendi non sunt foetus tubarii, alique extra vterum concepti & lithopaedia.

§. 219.

Ante nonum etiam mensem foetus maturus censendus non est. Vitalis quidem septimo mense esse potest, recte tamen a maturo distinguitur. Vagitus enim infantibus solemnem immaturus puer non edit, sed similem fere sonum suspiriis adultorum obtusis. Continuo somno indulget; vix, nisi a cruciatu moueatur, vagit nisque excitetur, euigilatur cibumque appetit. Multum vagiunt, quibus intestina dolent. Frigoris adeo impatiens est, ut manus mox pedesque frigeant, nisi externo calore foveantur. Debilis etiam & convulsionibus aptus, ni omni cura & blandissime nutriatur. Incerto a partu tempore, viribus confirmatis, vagitus edit, vbera petit, oculos viuide aperit & circumspicit. Caeterum vberi appositus lac, ut minus copiosum, nisi morbo impediatur, fugit.

§. 220.

Immaturum foetum esse porro confirmant, quae sequuntur.

1°. Tota cutis, in extremis maxime artubus & facie, rubet vel purpurea est, quin quandoque livet. Sanguis per tenerrimam epidermidem pellucet. Manuum palmae pedumque plantae purpureo vel liuido colore splendent.

2°. Mol-

- 2°. Mollis & longa lanugo corpusculo instrata est, partibus praecipue faciei lateralibus & dorso.
- 3°. Corpusculum plerisque in casibus macilentum, minus torosum; artus graciles tenuesque; mobilis, contracta & arida cutis, quae vix aliquid, quin nihil pinguedinis, sed nudos musculos velat.
- 4°. Magnus fons pulsabilis & cranii ossa ex facili mobilia.
- 5°. Facies deformis, senilis quasi, cum conspicuis lineamentis & rictu oris magno latoque. Totius embryonis ingratus aspectus & odor. Labia & aures tenerrima epidermide tectae, colore rubrae, obscurae vel roseae: aures pertenuēs, membranis similes, cum exigua auricula pendente. Ex mento & nasi bulbo tubercula sebacea, velut colliculi albicantes, prominent. Lingua intensa rubet.
- 6°. Oculi clausi, palpebrae conuiuentes, quae haud multum aperiuntur, cum auerso a lumine infante tenebrae fiunt. Immaturi embryones circumspicere viuide, velut alii infantes, non solent.
- 7°. Capitis capilli albicantes vel flauescentes & nitentes, quos sane copiosos & vncialis longitudinis vidi: ungues etiam manuum pedumque breues, teneri, molles, facile plicandi, velut tenuis chartae folia, ultra digitos non prominentes, vix lineam longi. Longos tamen in manibus quandoque

doque vidi. Cilia & supercilia tenerrima & laeuissima. Quid de vulgato signo immaturi foetus ex capillorum vnguiumque defectu sentiendum sit, vltro liquet.

8°. Scrotum rubicundum & tumens; testiculis vacuum esse solet, qui nonnunquam supra pubis ossa in inguinibus reperiuntur, raro vnus vel alter in scroto. Insigni etiam tumore pudendorum labia in femellis eleuantur. Minimae mammaram papillae rubrae, velut acuum capitula, sine conspicuo disco.

9°. Pondus immaturi foetus ad sex libras non ascendit, saepe infra quintam libram subsistit, alias inter quintam sextamque libram medium est. Cum autem maturorum pondera raro sex libris minora sint, & semper quintam libram superent; pondus quinta libra leuius certa, inferius sexta libra probabili fide immaturum foetum indicat & ex comparatis reliquis indicatiis limanda.

§. 221.

Quo magis vero ad constitutum terminum foetus accedit, eo melius auram ferre potest, viuusque superesse: nec audiendus hic est bonus HIPPOCRATES, octimestri ius vitae denegans.

§. 222.

Partus praematurus lentior quandoque est maturo, si ceruix vteri crassa, necdum sufficienter dilatata & extenuata vteri fundo grauius obiicit obstaculum, dolorum vi fracta. Angustior via, minori foetus volumini sufficiens, dolorum compendium facit. Quibus peluis angusta est, praematurum faciliorem maturo edunt partum.

§. 223.

Partus magno interuallo serotinus, sicubi forsan contingit, difficilior procul dubio est maturo. Foetus enim grandior est & capitis fontanella angustior; quare maius, cum corpusculo, caput minusque compressum difficulter peluim transit. Seriores caeterum partus rariores sunt. Decimestres tamen, sed nonimestribus non difficiliores, obseruauimus.

§. 224.

Ex dictis intelligi potest, ad partum facilem & perfectissimum terminum etiam legitimum requiri.

§. 225.

IIo. Vt Peluis figuram habeat capite primo descriptam, ex praecipuis requisitis vnum est.

Peluis nimia angustia foetui transitum praecludit, nimia amplitudo ad vteri prolapsum disponit. Istud

mali genus prae hoc plus & incommodi & periculi parit.

§. 226.

IIIo. *Vterus haerere debet in axi pelvis.*

Ita quidem nulla ob ossibus pelvis foetui exituro resistentia minus conueniens opponitur. Ossa vero grauitur resistunt, si ex axi pelvis vterus aberrat, atque hac ratione foetus cranium versus os quoddam dirigitur.

§. 227.

IVto. *Foetus in axi uteri, capite deorsum pendulo, facie ossi sacro obuersa, haerere debet.*

Quodsi enim ex hoc axi foetus defleat, caput obuium in progressu suo a resistentibus ossibus retinetur, vim dolorum maximam non experitur, vel alia plane pars oblata omnem naturae operam eludit, atque artificis auxilium exigit.

§. 228.

Vto. *Foetus membra iustam proportionem habeant.*

Debitam proportionem excedentia nasci nequeunt. Ita pessimum partus impedimentum est caput iusto maius, hydrocephalus, tumens abdomen, insignis tumor cutaneus, foetus duplex connatus.

§. 229.

§. 229.

VIto. Cum capite oblato alia pars corporis non propendeat.

Non solum illa pars spatium angustat, sed & caput ex suo axi ita dimouet, vt difficilis semper, praeternaturalis partus saepius, inde oriatur. Funiculus quidem, vna cum capite propendens, capitis exitum non remoratur, ast compressus foetum vitam priuat.

§. 230.

VIIimo. Placenta foetum mox sequatur.

Sua quidem sponte placenta laetum facilemque partum sequitur vt plurimum (§. 197.): nihilo tamen minus vt partus ex omni parte beatus sit, haec conditio necessario requiritur, quae in facillimo caeteroquin partu quandoque deficit.

§. 231.

VIIIo. Mater integra sanitate fruatur.

Quoniam ipse partus quodam modo morbosus est (§. 211.), alii morbo iunctus morbum efficit complicatum & nunquam non periculosum. Quid vero habitus matris sanus & morbosus ad partum faciat? quaeritur.

§. 232.

1.) *Quid aetas matris ad partum confert?*

Vulgo matris aetas maximi momenti res hic censetur, ita ut vel nimis tenerae aetatis, vel provec-
toris feminae difficillimum partum edere pluri-
mi sibi persuadeant. Equidem non negauerim,
mediam aetatem partus laboribus atque grauidi-
tatis & puerperii symptomatibus ferendis in pri-
mis parem esse; verumenimvero partum eiusdem
ideo faciliorem esse observatio repugnat. Iuniores
quidem, ob maiorem fibrarum sensibilitatem, plu-
ribus interdum cruciatibus vruntur; illae etiam,
quae prouectiori aetate prima vice pariunt, ob fi-
brarum difficiliorem distentionem plus, praecipue
ad perinaeum patiuntur & tardius pariunt: inte-
rim tamen, si caetera bene se habeant, partus feli-
cissime succedit, & ista resistentia, a fibrarum vel
sensibilitate vel rigiditate orta, a vi dolorum su-
peratur.

§. 233.

2.) *An pinguis femina difficilius parit?*

Bonus quidem HIPPOCRATES, contra ex-
perientiam, steriles pronunciauit feminas pinguiore:
alii etiam imaginariam circa orificium vteri locatam
pinguedinem graue obstaculum partui putarunt. Sed
experientia docet, nullam pinguedinem orificium vteri
cir-

circumdare, & finge eandem etiam praesentem esse, tamen mollissima vix aliquid impedimenti faceret, vti nec illa, quae circa vaginam & genitalia externa haeret, vlllo modo foetui resistit. Id incommodi praepingues patiuntur, vt minori musculorum abdominalium & diaphragmatis vi polleant, atque per breve solum temporis spatium spiritum retinere queant, adeoque breuiiores & debiliores nixus edant. Minori tamen illa ceruicis vteri resistentia, a laxitate fibrarum inducta, minor laborum actio compensatur.

§. 234.

3.) *An nimis macilenta difficilius parit?*

Ratio ab osse coccygis petita, quasi, ob exsiccata ligamenta, difficilius cedat, ridicula est. Siquidem in corpore sano, partui per aetatem apto, quamvis macilento, ligamenta non exsiccantur. Quae caeterum in validiore corpore ligamenta grauiter resistunt, maius etiam vteri fibrarum robur, istud obstaculum aequa ratione superans, indicant.

§. 235.

4.) *An femina pusilla difficilius parit?*

Foetus hoc casu, matris proportionem respondentis, cranium ad matris peluim debitam rationem habere solet; nullum itaque peculiare foetui

obstaculum cum obiiciatur, nulla sufficiens difficilis partus videtur subesse causa.

§. 236.

5.) *An gibbosa & claudicans difficilius parit?*

Si gibbosa & claudicans peluim habet a natura recte formatam, partus ob haec vitia non impeditur. Accidere quidem potest, vt in gibbosa lentius procedat, ob vitium pectoris, quod spiritum diu retinere atque nisus fortiores edere nequit. Sin vero gibbositas & claudicatio a rachitide ortae fuerint, vtplurimum notabilis peluis angustia & mala conformatio concurrit (§. 12.). Tunc vero euenit, vt tum gibbosae, tum claudicantes difficulter pariant.

§. 237.

6.) *An imbecillitas parturientis partum reddit difficilem?*

Imbecillitatem matris, si quoad reliqua partus est facilis, partum non retardare probat experientia. Vt enim partus absoluator, fundi vterini actio resistantiam ceruicis superare debet. Parturiens quidem robusta validos edit nisus, attamen validam & ceruix resistantiam opponit: imbecillis vero debilibus laboribus foetum protrudit, sed debile etiam est ceruicis obstaculum. Vtroque ergo in casu actioni

conueniens est resistentia, quam aequalis effectus sequitur. Excipiaturs casus, quo vires feminae, etiam sub reliquis partus circumstantiis exoptatis, adeo sunt fractae, vt ipsi dolores cessent & arte excuti debeat foetus.

§. 238.

7.) *Numquid morbus parturientis ad partum facit?*

α) Sunt omnino quidam morbi, qui partum reddunt difficillimum, imo praeternaturalem, nempe convulsiones & vteri haemorrhagia, de quibus infra pluribus.

β) Alii, quales fere spastici & dolentes, praecipue abdominales, v. g. vomitus morbosus (§. 181.), colica, nephritis, tussis vehementior, dysenteria maximeque tenesmus, naturalem partus difficultatem augent. Irritato enim, ex consensu, ore vteri contractoque, dolores spurii, veris contrarii, oriuntur. Semper etiam verorum vim dolorum & respirationis nisum minuunt.

γ) Pectoris etiam morbi ipsi partim a partu exasperantur; partim laborum vim, aegerrime spiritu retento, minuendo eundem differunt.

δ) Herniae, praecipue vmbilicales, moram in pectore spiritus atque musculorum contractionem impediunt, ipsae exprimuntur, frequenter augentur & incarcerantur. Pessimae haberi debent, quae

quae finus labia inflant. Vicina foetus pressio gangraenam ex incarceratione, ni reposita ante dolores viscera fuerint, facere solet.

- e) Pedum tumor & dolor atque varices contractionis musculorum vires frangunt.
- §) Caeteri morbi varii sua quidem natura partus negotium non augent, ipsi vero exasperati, maligniores & vario modo mutati, puerperium quoque faciunt periculo plenum: siquidem maior sub laboribus sanguinis orgasmus atque virium labefactio praesenti iam morbo accedunt.
- η) Alii morbi prius non sanantur, quam partus fuerit absolutus.
- §) Qui ex grauiditate nascuntur morbi, partu absoluto, sua sponte soluuntur.

§. 239.

- 8.) *Num animus parturientis indocilis, vel nimis demissus, partum retardat?*

Quia eiusmodi feminae vim contractionis vteri cohibito spiritu non adiuuant, sed suspiriis potius & eiulatibus suis verorum dolorum vim minuunt; adeoque languide & oscitanter nixus edunt. Praeterea situ conueniente locari nolunt, & hoc ipso foetus exitum magis retardant, quam promouent. Vim quo-

quoque laborum terror subitus atque vehementior non raro sufflammat.

§. 240.

IXo. *Impulsus dolorum ante omnia sit efficax.*

Hic quidem, saluis debitis requisitis, non facile deerit. Quodsi tamen, ex causis supra (§. 233. 236. 237. 239.) allatis aliisue, minor dolorum vis interdum apparet, haec alenda est arte vel physica vel morali. Si vterus oblique situs est, dolorum vis, quae deficit, in casibus quibusdam per artem excitari potest.

§. 241.

Neque tamen praeceps nimis dolorum vis, similem partum faciens, laudem meretur. Mala nasci solent sequentia.

- 1°. Praemature amnii liquor e ruptis velamentis profunditur.
- 2°. Violenter os vteri cum diro cruciatu aperitur, deprimitur, quin laceratur.
- 3°. Laceratur etiam perinaeum.
- 4°. Rumpitur umbilici funis.
- 5°. Placenta praecipitanter labens vterum ita lacerat, ut profusissimus sanguis fluat.
- 6°. Eadem pertinacior adfixa secum vteri fundum ex genitalibus ducit, ipsumque inflamat.

§. 242.

Xo. *Genitalia morbo locali non debent laborare.*

Etſi non pauci genitalium morbi ſunt, qui difficilem partum reddere queunt, tanti tamen omnes ac ſinguli non ſunt, quanti ex theoria multis videntur: neque etiam omnis partus difficilis inflammatio cauſa eſt.

§. 243.

Praecipua eorum genera ſunt

- α) Tumor quidam circa vteri orificium inflammatorius, ſcirrhofus, vlcerofus, cancroſus, qui huius orificii dilatationem & impedit, & maxime dolentem reddit.
- β) Tumor veſicae vel inteſtini recti, vteri orificium atque vaginam comprimens. Huc etiam pertinent veſica lotio nimis expaſa & inteſtinum rectum duris ſcybalis refertum; calculus porro vrethram vel veſicae collum opplens.
- γ) Orificium vteri a praegreſſo partu difficiliore alicuius cauſa dilaceratum atque cicatricibus cohaerens, vel penitus connatum: quae quidem cicatrices, vt orificium aperiatur, diris cum cruciatibus ſunt dilacerandae.
- δ) Vagina vel a natura connata, vel a partu praegreſſo difficiliore, ſive id ad introitum, ſive in medio

dio fuerit. Huc & variae conformationes praeternaturales pertinent.

ε) Vaginae tumores, quales fungus maior, caro excrecens, inflammationes, vlcera &c. adeo quandoque vaginam arctantes, vt vix specillum admittat.

ς) Vteri vel vaginae prolapsus.

η) Hernia vteri.

θ) Vteri inflammatio, apostema &c., quibus fit, vt minus apte &, ob inaequalem tensionem, acris cum cruciatibus vterus contrahatur & periculofissimum fiat puerperium. Externa vis; foetus transuersus aliusque peruersus situs & in parietes vteri, sub doloribus, nisus; putredo foetus; morbus grauidae inflammatorius; ineptae contrectationes & instrumentorum laesiones aliaque hoc malum faciunt.

ι) Inflammatio genitalium externorum atque ecchymoses sanguinis, quae a partus diuturnitate &, iuxta cum ani inflammatione, quandoque ab ineptae obstetricis manibus, has partes nimis fatigantibus, oriuntur.

κ) Haemorrhoides coecae, acriter a foetu descendente dolentes.

λ) Excoriata etiam, ob perpetuum vrinae fluxum, genitalia in partu multum dolent.

μ) Tu.

μ) Tumores labiorum pudendi oedematosi, nunc modici ex sola grauiditate, nunc vere hydropici. Difficilem & dolentem faciunt explorationem partumque dolentem & lentum.

§. 244.

Quamuis autem haec & similia mala partum retardare soleant & quandoque praeternaturalem faciant, matri, ob metuendam gangraenam, periculum creare possint, dirisque cruciatibus non destituantur: nihilominus tamen, si foetus & vterus recte sunt fiti, ipsum foetus exitum non semper impediunt, sed a dolorum vi & leuiori arte saepe superantur.

§. 245.

Vanus etiam est difficilis partus metus, quem *primiparae* semper concipiunt sibi que fingunt ex genitalibus nondum satis dilatatis. Solet quidem lentior, aegrior atque dolentior reliquis partibus in eadem femina primus esse; sunt tamen multae primiparae, quae facilem satis partum edunt; nec semper a partu difficili immunes sunt, quae saepius iam pepererunt, imo nec illae, quibus, ob perinaeum in praecedenti partu ruptum, porta amplissima est facta; nec illae, quibus futura perinaeum est unitum, ea propter difficilem partum patiuntur. Quotiescunque partes molles nequeunt dilatari, a vi dolorum
&

& capitis impulsu, nisi debitum auxilium feratur, rumpuntur.

§. 246.

XIo. *Fœtum sanum & vegetum esse oportet.*

Vtique fœtus vegeta vita ad perfectissimum partum requiritur, perfectum enim illud dici nequit, quod scopum spemque desideratam frustratur. An vero ipse fœtus viuis ad partum suum aliquid conferat, de eo sub iudice lis est. Stimulus quidem fœtui ad renixum a compressione vteri excitatus id probare videtur, sed partus fœtuum mortuorum, molarum & placentarum, facillimi toties obseruati, idem negant. Veteres etiam vnicam spem in vita fœtus, ex hypothese sua, posuerunt, sed experientia aliud nos docet. Fœtus vero putridus, vel ob longam moram ab amnii liquore resolutus, iusto mollior, ab vteri contractione compressus, orificium vicissim minus premit, minus extendit, minorem dolorum vim recipit, lentiolemque partum facit. Putredo etiam miasmate matrem inficiens, periculosus puerperii symptomatibus ansam præbet.

§. 247.

XIlo. *Paucis horis partus absoluatur.*

Quodsi cuncta memorata requisita adsunt, paucae horae a primis doloribus veris ad partus finem

ut plurimum numerantur. Raro ultra sex, etiam in primiparis & aetate prouectioribus, partus omni modo facilis differtur. Quotiescunque diutius partus protrahitur, non male suspicamur, adesse aliquid insoliti, quod inferat moram & impedimentum foetui.

§. 248.

XIIIo. Mater & infans, partu peracto, morbo a partu oriundo ne laborent.

Quodsi partus fuit beatus, haec lex sua sponte sequitur, & vicissim partus felicioris praegressi indicium esse solet.

§. 249.

XIVo. Ab obstetrice partus non turbetur.

Solent frequentius, ac par est, bonam partus naturam obstetrices corrumpere, praematuris ad natus edendos hortationibus, genitalium superfluis contrectationibus, distractionibus & lacerationibus, liquoris amnii ex ruptis velamentis effusionibus, abdominis pressionibus, variis medicaminibus, peruersis positionibus, violentis secundarum solutionibus, praeuorum artuum tractionibus &c.

§. 250.

Veteres, ut partum perfectissimum determinarent, hac ambage non utebantur. Perfectum partum,

tum, siue naturalem, vocabant, si capite praeuio infans sese offerebat: praeternaturalem, si alia corporis parte prodibat: pessimum, si pedibus prominebat. Sed haec observatio minime est perpetua. Ad partum enim perfectissimum non sufficit, infantis caput primum exire, sed vt reliquae etiam, quae enarratae sunt, conditiones ne defint, necesse est. Saepe fieri solet, vt, licet caput infantis fuerit praeuivum, tamen partus admodum sit difficilis, imo praeternaturalis. E contrario quandoque naturalis, imo facilis partus ille est pronuntiandus, in quo alia plane infantis pars prima prolabitur: exempli gratia in partu praemature praestat fere clunes ante prolabi, quam caput; cum enim foetus corpusculum minus est, clunes maiori vi segmentum vteri inferius premunt, quam ipsum foetus caput. Quam observationem frequens experientia comprobat. Nonnunquam etiam, quamlibet rarius, genibus vel pedibus prodiens partus opinione facilius absolui potest.

§. 251.

Tantum etiam abest, vt semper partus agrippinus difficillimus & aegerrimus habendus sit, vt potius inter optimos illorum nominandus veniat, qui arte absoluuntur, & omnes, quos sola manus perficit, in eundem mutandi sint.

§. 152.

Neque tamen ideo maxime naturalis est atque exoptatissimus, vti DE LA MOTTE asserit. Namque

a) Rarius orificium vteri a doloribus sufficienter aperitur, cum pondus pro comprimendo segmento inferiori, nisi aquarum impulsus id praestet, deficiat.

β) Vitae periculo eiusmodi foetus exponitur, nisi citissime partus finiatur. Funis enim vmbilici inter caput, pectus & peluim, quando foetus ad vmbilicum vsque prodiit, premitur sanguinisque circulus intercipitur.

γ) Caput difficili opera extrahi solet. Quotiescunque primum prodit, a doloribus compressum oblongum fit, minusque a lateribus volumen habet. Fundus autem vteri, verticem, quum vltimum caput nascitur, premens idem in maiorem latitudinem expandit.

CAP. XI.

EXPLORATIO.

§. 253.

Praecipua artis obstetriciae praxis circa explorationem versatur, cuius quidem frequens exercitatio satis commendari nequit. Mirandum ergo est, plerosque autores, praeter DEVENTERVM & qui eum sequuntur, hanc doctrinam fere neglexisse.

§. 254.

Ista autem operatio, qua & vteri & foetus conditio indagatur, *Exploratio* dicitur, quae quidem, quoniam partes corporis internas examinat, non nisi tactus sensu perfici potest, atque adeo *Tactus* recte vocatur.

§. 255.

Hac itaque exploratione determinatur, vtrum orificium vteri sit grauidum, an virginæum; determinatur virginitas, violatio, grauiditas, partus praegressus; terminus grauiditatis detegitur; vteri situs rectus vel obliquus indagatur; morbi locales ipsius vteri, ad orificium eiusdem, intra vaginam, ad genitalia externa manifestantur; examinantur figura pelvis, orificii vterini, partus propinquitas, dolorum

differentia, verine sint, an praesagientes, an spurii; determinantur velamentorum conditio, an integra sint, an lacera, pars foetus oblata, & situs orificii vterini, adeoque vtrum partus futurus sit facilis, difficilis vel praeternaturalis; eruuntur etiam nonnullae sterilitatis causae, haemorrhagiarum vteri differentiae; praesentia abortus exploratur atque similia.

§. 256.

Haec vero cuncta ex aliis signis vel plane non cognoscuntur, vel minus distincte; quibus de causis explorationis vsus amplissimus patet. Neque etiam prudens medicus vel sagax obstetricans prius aliquid vnquam molitur, quam praeuia exploratione conditionem vteri detexerit. Hinc si grauida, vel parturiens, ab intempestiuo pudore prohibita, hanc explorationem penitus respuit, praestat illam suae sorti relinquere, quam incerta molimina tentare.

§. 257.

Sequenti modo exploratio ista peragitur.

- 1°.) Digitus index halitu calefiat, vel pinguedine, oleo, butyro inungatur; quandoque etiam medius iungitur, vt index eo altior ascendere possit,
- 2°.) Manus genitalibus propinquae operator indicem perinaeo applicet, pollicem versus os pubis dirigat

gat extensum reliquosque digitos in palmam manus flexos exaduersum.

3°.) Demittatur index in vaginam, ductu primo perinaei, dein parietis vaginae posterioris, ea parte, qua cum intestino recto cohaeret, atque usque eo progrediatur, donec obiectum obstaculum vltiorem progressum impediat. Leniter tamen & caute procedendum est, ne partibus vlla vis inferatur, vel maior vaginae ruga pro ea parte vaginae, quae cum ceruice vteri cohaeret, habeatur.

4°.) Quodsi vagina longior est, prouti saepius accidit, perinaeum lente sursum prematur, donec digitus summitatem vaginae attigerit.

5°.) Digitus, in summitate vaginae haerens, versus omnes plagas circumferatur, atque tam status segmenti vteri inferioris, quam orificii vterini pro-pendentis rimaque transuersa distincti, indagetur. Caueas, ne vaginae circulum prominentem, vel tuber pro orificio vteri habeas.

§. 258.

Quemadmodum vero differens est feminae situs, ita differens etiam explorationis ratio debet esse.

§. 259.

Feminae supra vulgi conditionem euectae decumbentes plerumque explorantur; quare vt digitus intra vaginam mitti possit,

- 1°.) Femina genu operatori propinquum ita eleuat, vt sub illo operator manum ad perinaeum ferre possit.
- 2°.) Altera manus lumbis supposita eosdem attollit.
- 3°.) Lateri obstetricanti opposito oblique femina incumbit, siquidem id facere non recusat.
- 4°.) Vbi vero hac methodo orificium vteri attingi nequit, femina genibus incumbere debet.

§. 260.

Genibus quidem incumbente femina in lecto suo, vel & pedibus insistente, pectore antrorsum propendente atque natibus retrorsum versis, optime orificium vteri attingitur, altissime etiam haerens, si modo a posteriori corporis superficie digitus in vaginam ducatur. Sic enim commode vaginae orificium digito tangenti offertur. Hic vero explorandi modus locum habere nequit, si, ob nimis propendens abdomen, grauidae corpus ad anteriora flectere datum non est.

§. 261.

Aliae feminae non nisi fellae infidentes se explorari patiuntur. Quo vero hoc fieri possit, femina soli margini sedilis infideat, ita ut vaginae introitus liber sit; eodem fine etiam dorsum reclinet. Ipse dein explorationis modus vnus idemque est cum illo, qui (§. 259.) descriptus est.

§. 262.

Quae vero sunt vilioris conditionis feminae, stantes explorantur. Quocirca

- a) Paulo humilior sedet operator, vel & genibus incumbit.
- β) Femina tangenda coram ipso pedibus insistit, crucibus, quantum potest, diuarcatis.
- γ) Alteram manum operator ad perinaeum ducit.
- δ) Alteram circa feminae lumbos flectit, eosdemque antrorsum premit.
- ε) Femina dorsum retrorsum flexum vel ipsa sustinet, vel adstanti applicat.
- ζ) Ipsa caeterum exploratio fit modo (§. 257.) descripto.

CAP. XII.

DE IIS QVAE PERAGENDA IN
PARTV SVNT.

§. 263.

Sua quidem sponte & a solis naturae viribus partus naturalis & facilis peragitur, nec vlllo artis auxilio opus est: id quod meretricum, indarum, rusticarum, castra sequentium aliarumque feminarum exempla abunde probant. Obstetricantis tamen opera superflua non est censenda, quoniam in omni partu munditiei est prospiciendum, commodus parturienti situs procurandus, funiculus ligandus, infans excipiendus. Raro etiam ita facilis est partus, vt a perita obstetricantis manu iuuari non sit opus. De superueniente etiam symptomatum malignitate securi nunquam sumus.

§. 264.

Quando partus primi dolores veri accedunt, parturiens sibi prospiciat, atque vt morbo laboranti consulat. Quare ab eo tempore

a) Ligaturas vestimentorum laxet.

b) A solidioribus cibus, etiam prandii & coenae horis abstineat: male enim, quum muscoli, maxime abdominales, cum sanguine, agitantur, dige-
stio

stio perficitur; vomitus potius excitatur & verae febris fomes generatur aliturque.

γ) Siti vero suae pro lubitu aquosis potulentis satisfaciat parturiens, siue ea potulenta fuerint iuscula tenuiora, siue infusum theae forme, siue aqua vel sola, vel cum speciebus pectoralibus decocta, siue aqua simplex non decocta. Consuetudini tamen, vitae generi & regioni aliquid dandum esse non nego.

δ) Confortans etiam medicamentum debilibus exhiberi potest, idemque gratius.

§. 265.

Clystere etiam purgari debet parturiens, ut, excrementis eductis, mundities obtineatur. Caput enim foetus, a doloribus intra peluim compulsus, comprimit intestinum rectum & ante se excrementa pellit, quae tempore partus continue effluentia manuum obstetricantis lectumue contaminant.

§. 266.

Grauidis etiam appetitus deprauatus non infrequens esse solet; ita ut cibos digestu difficiles varios, a quibus cruditates & flatus generantur, frequenter appetant. Quia ventriculus & intestina ab utero expanso iniqua ratione comprimuntur. Cum primum autem caput peluim ingressum est, isti flatus & crudita-

ditates non amplius expelli possunt. Quamobrem ingruentibus partus doloribus, abdomine compresso & sanguine in motum acto, stabulantia inquinamenta excitantur, intestina stimulantur, sine ordine contrahuntur, parturiens torminibus misere vexatur & libera muscutorum abdominalium atque diaphragmatis contractio impeditur. Haec mala praecauet clyster mature exhibitus, emolliens, carminatiuus.

§. 267.

Alui obstructione plurimae grauidarum laborant, excrementa exsiccantur, in lapideam quandoque duritiem coeunt, caput infantis retardant, a dolorum tandem impulsu superantur, vterius pelluntur, atque cum cruciatibus aequae ac ani laesione exprimuntur. Clyster itaque emolliens ante partum tempestiue applicatus, imo repetitus, quoniam impedimentum exturbat, partum & expeditiorem & tolerabiliorem reddere potest.

§. 268.

Hic fere vsus est clysmatum mature applicatorum. Serius autem exhibita, quando caput, pelvim replens, intestinum rectum comprimit, nullius sunt vsus. Falso dolores veros excitare dicuntur, a sola fundi vterini superante actione oriundos. Male ergo, deficientibus his doloribus, acriores clysteres

steres, parturientem & fatigantes & laedentes, applicantur.

§. 269.

Ante partum etiam lotium emittere oportet parturientem, ne caput, intra peluim vesicae cololum premens, illud coërceat. Quodsi suppressione urinae iam laborat parturiens, catheteris ope, vel pressio leniter pube, urina est expellenda. Tumor etiam vesicae partum retardat.

§. 270.

Quae plethoricae sunt, pulsum plenum & elevatum habent, facie rubent; ante partum aliquot sanguinis uncias amittant oportet, quamvis & optime valeant & partus futurus sit facillimus. Ita enim labores redduntur vegetiores minusque sensibiles, atque peiora puerperii symptomata praecaventur.

§. 271.

Prae reliquis venaesectionem non neglegant, quae difficiliorem spiritum ducunt, atque in praecedentibus puerperiis incommoda, ob sanguinis missionem neglectam, tulerunt.

§. 272.

Nec infrequens est, primiparas, fibris facile irritabilibus praeditas, latice rubro repletas, sub optimo

mo caeteroquin partu, conuulsionibus corripi, quae quidem venaesectione optime & praecauentur & solvuntur. Metuendarum autem conuulsionum signa sunt: excruciantes admodum feminam dolores, celer pulsus, inflata rubraque facies, inflammata oculorum albuginea, dentium valida compressio, subsultus tendinum in manibus, horridus aspectus, aurium susurrus &c.

§. 273.

Hisce peractis de sufficiente copia linteorum siccorum & calefactorum, & de necessariis, ad funiculum deligandum & discindendum, praeparandis, de temperando cubiculi calore, de remouendis adstantibus inutilibus & parturienti minus acceptis, de commodo parturientis situ, aliisque obstetricans cogitet. Nec male agitur, si liquor quidam reficiens, & instrumenta maxime necessaria, obiecta tamen, ad manus sunt, vt iis medicus, arduis in rebus, mox uti queat.

§. 274.

Ab initio quidem parturiens nulli certo situi adstringatur, sed pro lubitu ingrediatur, decumbat, sedeat, donec orificium vteri vltra dimidium pelvis diametrum sit apertum. Si iusto ocyus lectulo incumbit, vel sedili insidet, impatiens fit atque lassatur. Imo frequentissime obseruatur, multis parturientibus labores esse efficaciores, si pedibus insistant, quam

quam si decumbant, vel sedeant. An ob grauius foetus pondus in segmentum vteri inferius nitens? Neque etiam asthmaticae, gibbae, incuruae, cunctaeque, quibus respiratio est difficilis, sedentes vel decumbentes, tam validos nixus edunt, quam quidem erecto corpore. Circumstantiae tempus determinabunt. Interea frequentiori tactu vteri orificium explorandum atque, antequam foetus cauitatem pelvis intrat, parturiens in commodum situm collocanda est, ne inopinato, doloribus fortius vrgentibus, foetus expellatur, magno cum matris incommodo & foetus periculo.

§. 275.

Is vero ad partum situs optimus est censendus, in quo parturiens validissimos nixus edit; quorum actio eapropter est explicanda, ut is situs determinari queat.

§. 276.

Ista autem actio triplex est,

I) Contrahuntur abdominis muscoli.

II) Diaphragma contrahitur.

III) Post valentiores inspirationes spiritus retinetur.

§. 277.

Quo melius muscoli abdominales & diaphragma magno momento contrahi, atque abdominis visce-

ra deprimi possint, ossa, quibus hi muscoli adnectuntur, fixa & immota sunt seruanda. Sunt ea ossa

α) Pelvis.

β) Lumborum vertebrae.

γ) Thorax.

§. 278.

Vt pelvis figatur, extremitates inferiores corpori resistenti inniti debent: quapropter, dum dolor accedit, parturientis stantis extremi pedes firmi terrae apprimantur. Ita musculis eorum & femoris valide contractis hoc & ad pelvim & ad genu firmatur. Musculorum praeterea actio iuuatur, si genu mobile obstetricis repressione ita continetur, vt, immobili articulo, femoris muscoli & cruris fixam ibi sedem habeant. Ita firmatis pedibus, femoribus, lumbis atque pelui, muscoli abdominales origine ad pelvim & lumbos fixa non destituuntur.

§. 279.

Vt thorax firmetur, partim a firmatis musculis abdominalibus obtinetur, partim a firmata parte superiore, qua cum extremitatibus superioribus cohaeret. Extremitates itaque superiores manibus corpori cuidam firmissime inhaereant, contractis musculis rigescant, rigescant etiam muscoli pectorales, latissimus dorsi, muscoli scapulae & claviculae adnexi, sicque superior thorax figatur.

§. 280.

§. 280.

Tandem & vertebrae figendae sunt, quarum muscoli partim sibi ipsis adhaerent, partim thoraci, partim pelui. Quare firmata pelui & thorace, & propriis ex parte musculis contractis, vertebrae figuntur. Ne vero retrorsum flectantur, atque diri parturientis cruciatus moueantur, lumbi corpori cui-dam immobili innitantur.

Ex dictis plerosque, sub dolore & nisu, corporis musculos contrahi fere patet & autopsia vltius docet.

§. 281.

Quo melius itaque in situ erecto debiti nixus edantur,

- a) Parturiens pedibus terrae firma insistat.
- β) Manu corpus resistensprehendat.
- γ) Lumbis parieti resistenti innitatur.
- δ) Genua eiusdem ab obstetrice firmiter prehensa reprimantur.

§. 282.

Hoc quidem in situ constituta optime nixus edit, si descriptae cautelae obseruantur; nequit vero in eodem, propter plura incommoda, incommodam obstetricis operam & facilem foetus periculosumque ipsi & matri in terram lapsum, semper manere, sed vel sellae insidere, vel in lectulo decum-

bere debet. Vtrum vero lectulus sedili, an hoc illi sit praefereendum, conditiones certae determinant.

§. 283.

Sunt autem conditiones huiuscemodi:

- a) Oportet, ut ad nixus strenue edendos pedes, manus atque lumbi obstaculo cuidam firmiter innitantur.
- β) Vt foetui exituro nullum a situ impedimentum obiiciatur.
- γ) Vt in laborum interuallo parturiens requie vires conferuare possit.
- δ) Vt genitalia vbique sint tecta.
- ε) Vt munditiei consulatur.
- ζ) Vt situs, si ita fert fortuna, facile in eum mutari possit, quem artificialis partus requirit.
- η) Vt, partu peracto, puerpera adhucdum requiescere possit, antequam in puerperii lectum transferatur.
- θ) Vt obstetricans commode suum administrare possit officium.

§. 284.

Lectulus itaque, qui ad partum eligitur, sequentem in modum debet aptari.

- 1mo.) Sponda sit longitudinis consuetae, latitudinis non maioris, quam quae vnicae personae accommoda,

moda, eo consilio, ut adstantes eo melius ab utroque latere necessaria curare queant.

2do.) In medio ferramentis iuncta mobilis sit: pedes spondae cochleatis clavis ita affigantur, ut solui, atque totus eius apparatus facili opera e loco in locum transferri possit.

3tio.) Afferculi modici, tam in superiori, quam inferiori spondae parte firmandi sunt, ita tamen, ut in superiori sui parte inferior afferculus sit excavatus, superior integer.

4to.) Puluinar lana & equinis crinibus refertum, quod Maltrucam vocant, imponatur.

5to.) Ad spondae partem inferiorem maltrucae addatur puluinar minus, palea plenum, durius & resistens.

6to.) Huic superimponatur aliud puluinar lana & equinis crinibus refertum.

7mo.) Hocce tegat pellis vel pannus ceratus.

8vo.) Linteum magnum, quadruplicatum, pellem circumfundat, cuncta vero aliud linteum vulgare circumuestiat.

9no.) Afferculus, in inferiori parte excisus, ad superiorem partem puluinaris n. 5. in spondam firmetur, ut puluinaria n. 4. & 6. pertrahi possint.

10mo.) Ansae ad latera spondae addantur, in diuersas distantias mobiles.

I mo) Minora pulvinaria, capiti seruiencia, tegmen lintheumque superius, ne quid desit commoditati, adiiciantur.

§. 285.

Lectulus sic aptatus

Imo. Nixibus edendis quam maxime accommodatus est. Namque

- α) Pedes parturientis vtrique obniti possunt asserculo excavato (§. pr. n. 3.): genua autem elevata ab adstante firmiter teneri (§. 278.): vel gremio obstetricis, quae coram parturiente sedet genuaque continet, commodius haec pedes imponit.
- β) Ansaē lectuli (§. pr. n. 10.), manibus parturientis fortiter apprehensaē, maximo, pro thorace figendo, subsidio sunt (§. 279.).
- γ) Lumbi pulvinari duriori (§. pr. n. 5.) opponuntur. Quando autem hoc non sufficit, tunc mantile suppositum a duobus vtrique adstantibus sursum sic trahatur, vt lumbi firmentur (§. 280.).

§. 286.

IIo. Nullum foetui exituro impedimentum ab eiusmodi lectulo obiicitur.

- α) Ingressum enim in aperturam pelvis superiorem situs non impedit, siue parturiens decumbat, siue sedeat.

sedeat. Vterus, a vertebra & interiectis intestinis perinde sustentatus, a doloribus in peluim deprimitur.

- β) Egressum quidem ex apertura inferiore cubitum impedire a nonnullis creditur, eoque nomine sedile a multis cubitui praefertur. Aiunt enim, parturientem in lecto iacentem ossi coccygis incumbere, quare hoc imprimi non posse, atque sic foetui egressuro esse obstaculo.

§. 287.

Quod si verum esset, sedile omnino lectulo esset praeferendum: verum enimvero prolata ratio est nulla, experientia teste. Etenim,

- 1°.) Haec nos docet, nullam, parturiente in lecto decumbente, foetui exituro remoram fieri.
- 2°.) Antequam in inferiorem pelvis aperturam foetus delabatur, non est, cur illam aperturam curemus, sed de commodo potius situ & promovendis doloribus cogitamus. Quin modica ad perinaeum resistentia praecipitem nimis partum, rupturam perinaei (§. 241.) & facilem intestini rekti, ab impulso capite versus pelvis axin, prolapsum praecauet.
- 3°.) Sub partus terminum, quum elapsurus est puer, facili opera spatium pollicem profundum, ultra quod os coccygis non cedit (§. 30. β.), potest procurari, pulvinaris (§. 284. n. 6.) nempe ad

locum coccygis impressione, eleuatione lintei quadruplicati (l. c. n. 8.), & corporis parturientis versus marginem lecti prouolutione.

§. 288.

IIIo. *In interuallo dolorum parturiens molliter in lectulo requiescit*; imo, si longiora forsan dolorum interualla sint, somno demulceri potest: per excavatum enim asserculum (§. 284. n. 3.) pedes deuolutos obstetricantis gremio imponit.

IVo. Ope tegumentorum, quae in lectulo sunt, *genitalia teguntur*, liber aeris accessus intercipitur, parturientis pudori consulitur.

Vo. *Mundities*, adhibitis lintheaminibus, *potest conservari* & liquor amnii profluens patina vel matula oblonga, quae ante lectum collocatur, excipi.

VIo. *Situs, quem praeternaturalis partus requirit*, melius *aptari potest* in lectulo, quam quidem in sedili, de quo infra pluribus.

VIIo. Sublato dorsali (§. 284. n°. 9.), loco grabati, *partu absoluto, puerpera* hoc lectulo uti potest, in quo tamdiu *requiescit*, donec vires resumferit paulatim, copiosusque fluxus sanguinis defuerit. Lectulus dein ope rotularum transferatur ad lectum puerperae destinatum, praeparatumque, atque huic ipsa imponitur.

VIIIo.

VIIIo. *Obstetricans liberius suum agere potest officium*, & commodè ante parturientem erecto corpore vel stare, vel sedere, ab omni immunditie liber, praesertim si utatur succinctorio.

§. 289.

Descripto lectulo toties utendum, quotiescunque ad manus est & ex praeiudicata opinione femina in naturali partu sedile non praefert. Eo vero & sedili deficiente seruiendum est loco & circumstantiis, atque lectulus extemporalis conficiendus.

§. 290.

Eiusmodi lectulum describit VAN HOORN.

- 1mo) Eligit quatuor fellas aequalis altitudinis, quas sibi aduersas ad parietem immobilem collocat.
- 2do) His durius atque bene fartum puluinar imponit. Quod, si mollius fuerit, antè replicat.
- 3tio) Hoc linteo tegit ad terram usque propendente, quod acubus nectit.
- 4to) Capiti quaedam puluinaria subiicit, ad parietem firmanda.
- 5to) Lumbis vero mantile supponit, sub doloribus ab adstantibus eleuandum.

§. 291.

Vt vero haec machina parturienti opem ferat, necesse est, vt tempore dolorum plures adsint, quorum alii manus, alii pedes parturientis teneant. Id proinde habet incommodi, quod plures feruientes requirantur, qui etiam a fellarum dorsis in ximopere in suis functionibus impediuntur. Eligantur itaque, si quidem ad manus sint, fellae dorsis carentes.

§. 292.

Alia etiam ab eodem describitur machina, prioris fere similis, nisi quod quatuor loco fellarum tribus vtatur, quarum maiorem brachiis instructam dorso parieti applicat: duas alteras autem fune ligatas ita connectit, vt inter eas spatium relinquatur operationi in partu praeternaturali aptum: praeterea id commodi habet, quod brachiis sedilis parturiens inniti possit.

§. 293.

Alii etiam grabatis vtuntur, non adeo contemnendis, sequentem in modum, si quidem in partu vsui esse debent, adornandis.

- a) Grabati mastrucaae puluinar durius, vel asserculus subiiciatur, vt lumbis corpus resistens opponatur.
- β) Ipsa mastrucaae pars superior ita conuoluatur, vt caput cubantis sit elatius.

γ) Gra-

- γ) Grabati pars superior parieti admoueat, atque inter asserculum grabati superiorem & mastrucam sellula, quam Tabouret vocant, vel sella vulgaris inuersa locetur. Hac ratione mastruca conuoluta firmatur & dorsum sustinetur.
- δ) Mastruca linteo tegatur quadruplicato, cum alio superiore in terram propendente.
- ε) Rite tandem lintheum aliud atque tegmen cuncta obducant, & quaedam adhuc puluinaria, capiti forsan subiicienda, ad manus sint.
- ζ) Mantile, sub doloribus eleuandum, lumbis supponatur.
- η) Ad inferiorem spondae partem duo alia mantilia, quae parturiens manibus comprehendat, firmentur.

§. 294.

Hic situs idem habet incommodum, quod lectulus extemporalis, pedes nempe non nisi a seruientibus confirmari posse. Praestat tamen, quoniam mantilia parturiens arripere, partu peracto requie in grabato refici, & commode seruientes aequae ac obstetricans suis officiis fungi possunt.

§. 295.

Lecti vero latiores, quales in Gallia frequentes sunt, plurima & grauissima habent incommoda. Namque

- a) Adstantibus inniti nequit parturiens, adeoque minus strenue nixus edit.
- β) Difficulter etiam, ob lecti magnitudinem, ei succurri potest; praecipue vero mantile lumbis superpositum attolli nequit.
- γ) Vt lumbi obstaculo cuidam opponantur, superiori mstrucae supponendum est pulvinar factum, durius, quod partu absoluto non absque incommodo rursus aufertur.
- δ) Lintea etiam a partu contaminata difficili opera auferuntur, aliaque supponuntur: commode enim conspurcata retineri nequeunt.

§. 296.

Anglis fere lateralis situs probatur, vel in solito lecto, vel peculiari (*couch* dicto) in hunc usum fabricato, artificiali (§. 284.), vel grabato (§. 293.) quodam modo simili, atque pelle vel panno cerato, magnoque linteo & quadruplicato munito. Tres pedes lectulus latus est. Ita vero femina sinistro ut plurimum, vel & dextro, lateri incumbit, ut caput & thorax versus abdomen inclinentur, eodemque eleuentur genua atque nates ad lecti marginem dirigantur, cum obliquo corporis situ. Interposito pulvinari vel glomere alio genibus femora diducuntur: femina ipsa, velut in alio situ contegitur & obstetricans collocatur.

§. 297.

Ita quidem ne os coccygis prematur, impediunt, neue femina vel adstantium susurros percipiat vel refrigerium patiatur. Praeferrem tamen descriptum in lectulo artificiali situm, quod sub eorundem privilegiorum fructu, minus femina defatigatur & ad dorsum, pedes & brachia sustentata efficaciores nifus edit, minus etiam ab iisdem excruciat.

§. 298.

Parturientes quidem in Germania pleraeque partum absolvere solent infidentes sedili, quorum tamen pleraque tam misere sunt constructa, vt plurimum incommodi parturienti adferant.

§. 299.

Omniū fellarum optima structura est illa, quam DEVENTERVS depingit, dummodo requisita, quae sequuntur, non desint.

- α) Sedile ex ligno fabrefactum sit.
- β) Firmum sit & mobile.
- γ) Praecipua eius pars est culcitra perforata, cui femina infidet, sursum & deorsum mobilis.
- δ) Mobilis etiam esse debet assers posterioris pars superior, seu fulcimentum: immobilis vero eiusdem pars inferior, qua totum sedile nititur.
- e) Mo-

- ε) Mobilia etiā sint latera.
- ζ) Cuncta puluinaribus probe obtegantur.
- η) Ad fulcimentum duo asserculi firmentur puluinaribus obducti, quibus caput accumbens requiescit.
- θ) In laterum partem inferiorem ferrum ab utroque latere vnum firmetur, antrorsum & retrorsum mobile, atque ita fabrefactum, ut pedes eidem inniti queant.
- ι) Simili modo superius ansae mobiles inferantur.

§. 300.

Minus commoda sunt reliqua sedilium genera, quorum primam HIPPOCRATES & MOSCHIO mentionem faciunt.

- 1) Vetustissimum, inter depicta, EVCHARII RHODIONIS scamnum exhibet quatuor pedibus insistens, cuius fulcimentum dorsuale immobile est; perforatus quidem est asserculus, in quo parturiens sedet, sed fulcris, quibus manus commode & pedes innitantur, destituitur.
- 2) RVEFFII hoc melius non est, nisi quod inferius, pro liberioris aeris accessu arcendo & pudore consulendo, panno obuoluatur.
- 3) In aliis fulcimentum dorsi penitus deest, eiusque loco minister parturientis humeros manibus impositis firmat, atque genu lumbis ita apprimat, ut partu-

parturiens obstaculum, cui innitatur, habeat. Margines duo laterales & posterior asseribus inferioribus sunt muniti; ob eundem cum praecedente scopum. Asserculi etiam adsunt, quos manibus parturiens comprehendere potest.

- 4) Utlius est sedile WELSCHIANVM, cuius quippe fulcimentum dorsuale mobile, quodque asserculis pro capitis requie instructum est.
- 5) Pedum fulcimenta addiderunt VOELTERS atque WIDENMANNIN.
- 6) SIEGMUNDÆ sedile pro parturientis nixibus edendis plurima quidem commoda habet, atque mox in grabatum, pro puerperae requie, mutari potest, sed obstetricantis operam minus libere admittit.

§. 301.

Interim omnia haec sedilium genera plura habent incommoda, quam lectulus, quia

- a) In illis parturiens tam commode quiescere nequit, in dolorum intervallo, nec crura iungere, quam quidem in lectulo.
- β) Musculi abdominales magis ab utero expanso premuntur, minori proinde vi contrahuntur.
- γ) Nihil ad perinaeum & anum resistit, cum prolapsus, rupturae & coecarum haemorrhoidum periculo (§. 287.).

δ) Li-

- δ) Liber aeris accessus in sedili noxius est.
- ε) Minus commode in partu praeternaturali & extractione secundarum obstetricans in sedili operatur, quin imo penitus in quibusdam operari nequit. Neque conuulsionibus vel haemorrhagia laborans commode in sedili continetur. Neque in casu prolapsus vel vteri vel vaginae sedile utile est.
- ς) Accedit, quod, partu in sedili absoluto, mox in lectum puerpera sit transferenda.
- η) Quodsi deficiat fulcimentum dorsuale, vel sit immobile, deficient fulcimenta pedum, manuum & capitis, sedile sit nimis humile, incisura sufficienter non sit excissa, incommoda augentur.

§. 302.

Quae quum ita sint, commodissime in lectulo artificiali partus absoluitur. Reliqui situs non nisi rarius & sola necessitate urgente adhibendi sunt: neve, femina sedili insidente, incommoda (§. pr. γ) nascantur, quadruplicato linteo sub quouis dolore obstetrix perinaeum cum vicinis pelvis carnibus premere impetumque in has partes factum cohibere debet.

§. 303.

Sedilia vulgaria, Fauteils dicta, fulcimentum dorsale mobile quidem habent, manus obstaculo inniti

niti possunt, adeoque sedilibus vulgaribus commodiora sunt; nihilominus hoc habent incommodi, quod pedes resistentia destituantur, lumbi non nisi a culcitris mollibus (quibus vacuum, inter parturientis dorsum & sedilis fulcimentum dorsuale, spatium repletur) sustineantur nimisque sint humilia.

§. 304.

Nec situs ille, quo parturiens gremio cuiusdam infidet, probandus est. Resistentiae enim defunt, minus commode obstetrix operatur, recipiens contaminatur, in lento partu lassatur, parturientisque pectus comprimitur. Quando vero parturiens debilis est, sedili praeferrī debet.

§. 305.

Neque, donec foetus excidat, pedibus insistat (§. 282.) vel genibus incumbat parturiens, nisi quandoque cum vterus nimis ad os sacrum est versus.

§. 306.

Caeterum debita ratione collocatam parturientem obstetricans diligenter curare, coram eadem inter genua confidere, atque subinde statum orificii vterini partusque progressum tactu explorare debet.

§. 307.

§. 307.

Hac autem exploratione opus est primo, antequam Dolor ad partum accedit, ut, velamentis laxis, situm foetus, partem eius prolapsam atque orificii situm cognoscat: deinde sub ipso Doloze, ut, qualis sit determinans, ad nixus edendos parturientem vel excitet vel dissuadeat: denique post Dolorem, ut, quantum hic partum promouerit, cognoscat. Caueat vero, ne rudi opera explorans velamenta disrum-
pat, vel ipsum vterum ad orificii latus digitis minus peritis perforet, vel saltem laedat.

§. 308.

Simulac veros Dolores adesse certum est, partus quam maxime a nixibus voluntariis promouetur. Quare sub primo Doloris accessu post fortem inspirationem parturiens spiritum retineat, utque hoc eo melius praestet, neque larynx nimis extrorsum pellatur, mentum in collum deprimat, abdomen atque diaphragma, quanta vi valet, contrahat, simili penitus nisu, quo scybala duriora excernuntur. Hoc tamdiu continuet, donec contractio vteri cesset. Caveat vero, ne sub spuriiis doloribus hos nixus edat.

§. 309.

Hacce laborum opera partus promouetur, atque liquor amnii velamentis inclusus protruditur, tandem-
que

que ipsa velamenta rumpuntur, quae partum accelerandi gratia saepius & malo omine (§. 186.) ab imperitis digitis lacerantur. Quando vero vel caput, vel integrum ouum est protrusum, liquori effluxus est concedendus, vt, sublato obstaculo, maiori vi vterus contrahatur & infans spiritum trahere possit. In partu praeternaturali alia obtinet ratio.

§. 310.

In partu facili operator nihil ad promouendum foetum molliatur, priusquam caput foetus eousque progressum fuerit, vt occiput retro sinum haereat, vnusque vel alter labor capiti exprimendo par sit. Superflua, quin noxia quandoque sunt, quae ad os vteri fiunt molimina. Tunc temporis duplex operatoris opera requiritur: vna genitalia externa salua seruat, altera foetus exitum iuuat.

§. 311.

Quoniam enim foetus axin peluis sequitur, versus anum tendit. Dum vero vaginam peragrat, successiue parietem eius posteriorem, intestinum rectum, anum & perinaeum versus os sacrum (§. 187.) reprimat, quam repressionem atque orificii vaginalis dilatationem obstetricans sequentibus iuuat.

a) Pinguedine quadam, butyro, oleo amygdalarum dulci &c. vaginam atque labia saepius inunge-

re potest, vt consuetudini satisfaciat, atque fors-
san fibras paulo magis relaxet.

β) Ad vtrumque orificii vaginalis latus, prope pe-
rinaeum, vtriusque manus indicem & medium di-
gitum collocat.

γ) Sub quouis ingruente dolore digitis his peri-
naeum versus os sacrum premit, atque infra ca-
put ducit; qua ratione capiti porta ita panditur,
vt absque impedimento & perinaei noxa excidat.

§. 312.

Deinde

α) Simulatque caput vsque eo prodiit, vt prehen-
di possit, vtraque manus capiti circumponitur,
contiguis pollicibus impositis. Tunc foetus sub
primo doloris impulsu cum moderatione & dex-
teritate extrahitur.

β) Quando integrum caput extra pudenda haeret,
minimi bini digiti mentum comprehendunt, vt eo
maiori vi tractio fiat. Minus directe, sed motan-
do foetus trahitur, qua ratione humeri melius
sequuntur.

γ) Humeris comparentibus digitus index sub axillam
demittitur, ficque illorum solutio adiuuatur. Pro-
be etiam in extrahendo axis pelvis respiciatur.
Ob resistantiam enim parietis vaginae posterioris
atque perinaei caput & humeri versus pubem (§.

187.) diriguntur, atque arcui ossium pubis adhaerere possunt. Quod quidem praecauetur, si caput tractum versus perinaeum modice deprimatur.

§. 313.

Foetum exclusum placentae mox insequitur; quare absque mora funiculus deligandus est. Antequam vero id fiat, digitus infantis ori inseratur, ut muco eliminato libere aërem trahat. Infans ipse ita collocetur, ut facie sua operatorem respiciat, atque ab effluente e genitalibus sanguine immunis sit. Quod si tunc viuis & vegetus est, vagitu vires demonstrat; debilis vero, qui in partu multum est passus, vel a funiculo umbilicali ad collum fuit constrictus, quietus manet & mortui fere similis.

§. 314.

Funiculus umbilicalis sequenti modo deligatur.

- 1.) Ne foetus ex sanguinis fluxu detrimentum patiatur, ad quatuor saltem digitorum transuersorum ab umbilico distantiam ligatura fit, ita, ut altera, si prior forte minus sufficit, eidem atque umbilico interponi possit.
- 2.) Nodo primum chirurgico firmatur superius, inferius deinde vulgari, vulgaris tandem superius ligaturam absoluit.

- 3.) Filum quamvis rupturae resistens, minus tamen crassum recipitur; quare fascia ex tribus filis tenuioribus composita & cerata optima est.
- 4.) Filum circiter pedem est longum & ad vtrumque extremum nodo terminatur.
- 5.) Ligatura nimis non stringitur, ne funiculus scindatur; neque etiam nimis laxa est, ne sanguis effluat.
- 6.) Funiculi crassi ligatura validior stringitur, ne funiculo siccato filum ligans decidat.
- 7.) Pro funiculo sanguineo, qualis fere in partu praemature esse solet, e filo molliori latior fascia, levissime cerata, conficitur & ligatura minus stringitur, ne funiculus scindatur.
- 8.) Vt omni periculo obuiam eatur, supra priorem ligaturam alterum filum laxius circumponitur, mox stringendum, si forte prius, funiculo ab ipso discisso, decidit.

§. 315.

Porro

- 1.) Deligatus funiculus pone ligaturam (§. pr. n. 1.), forfice obtusa, discinditur, ne cruribus forficis acutis infantis membra mota laedantur.
- 2.) Dein, vt pateat, vtrum ligatura sufficienter stricta sit, extremum funiculi linteo detergetur, detersum alii linteo mundo affricatur. Linteum hoc

fi

- si sanguine humectatur, ligaturam minus strictam indicat: quod si vero siccum manet, funiculus probe ligatus est.
- 3.) Cum primum funiculus ligatus est atque discissus, linteo molli & calefacto infans ab adstante recipitur, funiculi ligatura (n. pr.) examinatur, infans ipse mundatur, atque vniuersum eius corpusculum exactiori examini subiicitur, vt cognoscatur, vtrum in omnibus suis partibus perfectum, an vero operatio quaedam instituenda sit.
- 4.) Fasciis dein infans inuoluitur, & fontanella tegitur. Funiculus vero nudo corpori non imponitur, sed funiculum inter & corpus linteum molle medium impedit, quo minus frigidus funiculus atque exsiccando induratus infantis corpusculum laedat. Ne etiam tenuis fontanella nudetur, tegentes eam fordes ablui non debent.
- 5.) Linguae porro fraenulum, si opus est, soluitur, quod quidem forfice, vel instrumento quodam peculiari cautissime perficitur. Soluendi fraenuli latioris necessitatem impedita suctio & denegata linguae breuioris ante labia oris volutatio indicant.
- 6.) Quando funiculus nimis crassus, vel sanguineus, haemorrhagiae metum facit, quauis secunda hora infantis fasciae semouentur, atque inquiritur, vtrum stricta adhucdum sit ligatura, an vero sanguis effluat. Quo quidem casu secundum filum

stringitur, ne, hac cautela neglecta, periculosa haemorrhagia oriatur.

7.) Si forte funiculus ad ipsum umbilicum ruptus fuit, cutis abdominis, ni dirissimos infanti cruciatus mouere animus est, filo non constringitur, sed linteum carptum atque, hoc non sufficiente, styptica imponuntur.

§. 316.

De tempore, quo funiculus deligandus, atque placenta extrahenda, disceptantes autores in triplicem sententiam abeunt.

α) Alii iubent, vt placenta prius extrahatur, quam funiculus umbilicalis deligetur.

β) Alii post deligatum demum funiculum tractionem placentae praecipiunt.

γ) Inter hos medii sunt, qui ministrum eodem tempore funiculum deligare volunt, quo obstetricans placentam extrahit.

§. 317.

Secunda methodus optima est.

α) Impedit enim infans, ex fune adhuc pendens & obstetricantis vel gremio, vel ministri brachiis incumbens, quo minus libere ille operetur; facillime ab eiusdem brachio detrimentum capit,

capit, atque a leuissimo motu in terram decidere potest.

β) Quodsi forsan firmior placenta deglubi debet, infans diu nimis libero aëri expositus, detrimenti multum patitur.

γ) Tantillum etiam est tempus, quod funiculi deligationi & discissioni impenditur, vt tractionem placentae contractio vterini orificii remorari nequeat. Nimis praecipitata orificii contractio, quae mox omnem manui transitum praeccludit (qualem MAURICEAU observ. 305. observavit) inter rariora est referenda, frequentiore consuetudinem non immutantia. Quin solutioni placentae mora amica est.

δ) Monitum, vt eodem tempore minister funiculum deliget, quo operator placentam extrahit, speciem quidem habet, sed vterque alteri hac opera impedimento est.

§. 318.

In partu facili sua sponte placenta vel leuiorem funiculi tractionem sequitur utplurimum. Antequam vero funiculum medicus attrahit, probe inquirere debet, vtrum alter foetus in vtero remanserit; ne placentam, cum eiusdem forsan praesentis placenta subinde cohaerentem, extrahat, atque foetui & matri lethiferam haemorrhagiam faciat.

§. 319.

Quapropter, semoto foetu, manum dextram obstetricans abdomini puerperae imponere, & in omni ambitu eandem circumferre debet. Quodsi alicubi minus consueta & cum duritie tumens eminentia offertur, de altero foetu suspicio sit. Si vero abdominis regio aequalis est, molliorque sola & minus tumens resistentia occurrit, alterum foetum non designat, ast regionem cui placenta inhaeret. In casu hydropis explorandum est.

§. 320.

Minus caute res geruntur, si, missa hac indagine, funiculus statim attrahitur, atque ex resistentia inconsueta, funiculum retrahente, alterum foetum adesse inducitur. Quotiescunque enim gemellorum placentae feiunctae sunt, prioris placenta facile, caeteris paribus, sequitur; ex apertis vteri orificiis sanguis profluit ac, nisi Labores alterum foetum extemplo expellunt, pessima haemorrhagia oritur, quin imo connata gemellorum placenta istam tractionem sequi, atque pessima partus species, qua placenta prima prodit, excitari potest. Nec resistentia illa gemellum remanentem semper denotat, quippe quae a plurimis causis oriri potest.

§. 321.

§. 321.

Neque etiam illud signum rectiori talo stat, quando dolorum continuatio alterum foetum indicare dicitur.

§. 322.

Quodsi vero alter foetus non adest,

- α) Circa manus sinistrae digitos voluitur funiculus.
- β) Dextrae manus pollice & indice, ficci lintei ope, supra finistram manum, prope vaginam, funisprehenditur.
- γ) Vtraque manu motando funiculus trahitur.
- δ) Quodsi placenta sequitur, altiori loco funem manusprehendere, atque attrahere continuant, donec placenta prodeat.
- ε) Simulac placenta apparet, ipsa a dextra manu ad introitum vaginae, arrepta moderate ex eadem soluitur, sinistra manu, funiculum agitando, hancce solutionem adiuuante.
- §) Cum integra placenta iam est soluta, sinistra etiam manu comprehensa, in perinaei regione, velamenta lente moderateque sunt extrahenda. Hac moderatione incommoda, quae abruptas atque in vtero relictas velamentorum portiunculas insequuntur, optime praecauentur.

Cum primum dicta peracta sunt, puerperae cura habenda est. Quamobrem

- a) Linteo calefacto & molliori genitalia mox tegantur.
- β) Per semihoram quasi in lectulo requiescere puerpera potest, interim indusium mutare, vitta caput inuoluere, iusculumque, gelatinam vel aliud eiusmodi forbere.
- γ) Ipse lectus, in quo tranquillam puerperii requiem dein capere debet, ita a lochiorum immunditiis intactus seruetur, vt superior mastruca panno cerato minus olente, vel pelle ceruina nondum subacta tegatur, lodix linteumque quadruplicatum imponatur.
- δ) Abdomen laxior fascia contineat.
- ε) Mammas linteum mollius tegat, missis emplastris atque vnguentis.
- ζ) Transpirationem continuam, in sudorem minime euehendam, seruet.
- η) Clysmate subinde, si opus est, expurgetur.
- θ) Puerperio finito lenius laxans colophonem addat.

CAP. XIII.

DE IIS, QVAE IN PARTU DIFFICILI PERAGENDA SVNT.

§. 324.

Io. **Q**uodsi *praemature*, vel *sero* foetus in lucem editur (§. 222. 223.), ad peculiarem opem non est confugiendum, sed, lento gradu procedendo, successiuis laboribus inferuiendum est, praeterquam quod parturiens inutilibus nixibus defatigetur. Natura etiam, quamuis id paulo tardius quandoque fiat, optime tamen negotium gerere solet. De abortu & mola infra verba fient.

§. 325.

Ilo. Quando *superior pelvis apertura nimis angusta est* (§. 225.), in praeternaturalem mutari partus potest; quare peculiari capite, quae generalis lex erit, de eo inferius disleretur. Cum de partu, ob ossis coccygis resistantiam difficili, sermo erit, sua sponte *apertura inferior nimis arcta* explicabitur. *Pelvis nimis ampla* (l. c.) locum habebit, cum de vteri prolapsu disputabitur.

§. 326.

§. 326.

IIIo. IVo. Vo. VIo. VIIo. Peculiaria capita fistent *uteri situm obliquum; foetus minus conuenientem situm; minusque exactam proportionem. Plura membra simul oblata & placentae solutio* suis etiam locis explicabuntur (§.226. sqq.).

§. 327.

VIIIo. Quoniam *feminae iuniores & primiparae* (§. 232. 245.) conuulsionibus obnoxiae sunt, quam maxime venae sectionem, ab initio partus administratam (§. 272.), sibi commendatam habeant. Veros dolores solis nifibus iuuent, nulloque modo naturae opus praecipitare studeant.

§. 328.

Neque etiam *actate prouectiores* (§. 232.), paulo lentius partum edentes, festinatione atque superfluis nixibus naturae vim inferre conentur. Partes forsan ficciores obstetricans oleosis demulceat.

§. 329.

Pinguibus, macilentis, pusillis (§.233.sqq.), peculiare consilium non est.

§. 330.

Gibbae (§. 236.) non prius, quam summa necessitas vrget, sedili insideant (§. 274.). Sedile iis, ob

ob erectam posituram, magis conuenit, quam quidem lectulus. *Claudicantes* in lectulo partum edant, pedibus obstetricis gremio impositis (§. 285. α.).

§. 331.

Imbecilles (§. 237.) cardiacis gratioribus reficiantur, nunquam fedili insidentes partum edant, sed a primis mox doloribus veris in lecto decumbant, vel a seruiante robustiori in gremio contineantur (§. 304.). Opiata caute ab experto exhibita egregia sunt; spasmos videlicet doloribus contrarios sedantia & quiete inducta reficientia.

§. 332.

Magna cum moderatione res agantur, si situs vteri obliquus cum matris imbecillitate iungitur: quo quidem casu, absque haesitatione, foetum, si modo id fieri potest, pedibus extrahere eapropter conuenit, quod a naturae laboribus multum adiumenti sperare non licet.

§. 333.

De *conuulsionibus* & *sanguinis profluuio* (§. 238. α.) inferius specialius differetur. Caeteri morbi (l. c. β. γ. ζ. η.) partim iam ante partum sunt abigendi, partim suis remediis sub ipso partu demulcendi.

§. 334.

§. 334.

- 1°.) Quae *pectoris morbis* (l. c. γ.) laborant, sedili infidentes, non in lecto iacentes, nifus iuvent: melius enim erectum, quam supinum situm ferunt.
- 2°.) *Herniae* (l. c. δ.) reponantur & imposita manus palma retineantur, ne crescere a vi dolorum & incarcerari queant. A partu conueniente fascia contineantur.
- 3°.) *Tumidi pedes* (l. c. ε.) ad superiora non flectantur, sed a ministro extenfi & comprehenfi ad genua firmentur.
- 4°.) *Varices* (l. c. ε.) vel manu vel fascia, ne rumpan-
tuntur, haemorrhagiaque periculosa, quin lethalis oriatur, comprimi debent & femina supina in partu iacere.

§. 335.

Animus parturientis indocilis & depressus (§. 239.) hortationibus est erigendus, pertinacem vero vi refraenandum censeo.

§. 336.

IXo. *Dolorum tergiuersantium* (§. 240.) causa abacta, mox efficaciores sequuntur. Rarissimus verorum remediorum pellentium vsus sit, nec nisi cum, cunctis ad partum facilem conditionibus praesenti-

sentibus, sola dolorum efficacia deest, casu certe imaginario magis, quam vero. Huc tamen opiata (§. 331.) laudata aliqua modo pertinent.

§. 337.

Medicamina, quae pellant, superstitiosa stupidam plebem occupant, obstetricum ignorantiam velant. Infantibus prudentiores medici, artis obstetriciae minus periti, parturientem & amicos solantur, suae famae consulunt. Veris pellentibus, sanguinem ad vterum mouentibus, magna & medicastrorum, & tonforum & obstetricum turba pugnat, iis prorsus similis, qui incendium gladio extinguere furente ausu conantur.

§. 338.

Xo. *Morbi locales* (§. 242. sq.) suis remediis ante partum, quoad eius fieri licet, expugnentur. Quomodo *uteri & vaginae prolapsus* (l. c. n°. 5.) tempore partus reprimendus sit, speciali capite exponetur.

§. 339.

1°. *Tumores ad os uteri* (l. c. n. α. β.), vel *ipsum os clausum* (γ.) rarissime chirurgica arte, nisi illa, quam caesaream operationem vocant, sanantur.

2°. Sub initium partus (l. c. β.) *lotium & scybala* eiciantur (§. 267. & 269.). *Calculus* in vrethram

vesicaeque collum a laborum vi depressus, vel sol-
uatur, vel demisso cathetere digitoue in vesicam
reprimatur.

3°.) *Hymen arctus* nimis & vaginam angustans inci-
sione cruciata aperiatur. *Vagina concreta* vel im-
missis turundis spongiisque praeparatis & per gra-
dus augendis dilatetur, vel nectentes laciniae cal-
lique cultello findantur, vel excindantur tumo-
res. Ad haemorrhagiam, subinde metuendam,
respiciat operator, & a partu ampliori cannula
multifori novis coalitibus praecaueat (l. c. δ. ε.).
Ipsa quandoque natura, expansionibus vaginae
spontaneis (§. 37.) & dolorum vi obstacula re-
mouet. In casu grauiori gemellae haemorrhagiae
metu, & praeternaturali maxime conformatione,
tutissimum operatio caesarea praesidium affert.

4°.) Effuso ex maturo & arte iuuando *ulcere* (l. c. ε.)
pure vagina ampliatur.

5°.) *Herniae uteri* (l. c. η.) incipientis incrementum
matura repositione praecoccupetur: non adhaerens
in partu repellatur vterusque ad naturalem par-
tum disponatur. Sin hoc, ob adhaesionem ma-
xime, fieri nequit, sola operatio caesarea fert
opem.

6°.) *Vteri, vaginae & sinus inflammationes* (l. c. ε.
θ. ι.) venaesectionibus, temperantibus, resoluenti-
bus

bus & emollientibus impositis infusisque mitigentur. Suppurationem, ne gangraena nascatur, promovere obstetricans debet, in casu inflammationis vaginae vel sinus non resoluendae & in vlcus pronae. Ex maturo dein vlcere, ne vias arctet, pus eiicitur (n°. 4°.). In confirmata vteri inflammatione nihil doloribus, a rigore quiescentibus, fidere possumus, sed arte foetum solvere debemus. Ex febre, signisque hanc comitantibus, acuto abdominis tumore & cruciatu periculosissimum, & ex insequente ut plurimum gangraena vel vlcere lethalem, morbum cognoscimus.

7°.) Quo minus *haemorrhoides* (l. c. x.) laedantur, applicito clysmate (§. 267.), obstaculo ad aperturam pelvis inferiorem (§. 287. n. 2°. & 302.) & demulcentibus obtinetur.

8°.) *Excoriata* (l. c. λ.) *genitalia* abstergentibus eluantur.

9°. *Tumores oedematosi* internis medicamentis revellentibus & fotibus vinosis, aromatizatis minuuntur, ab impulso inde foetu superati (§. 244.). Rarissime ante partum toti solvuntur, ex impedito sanguinis, per venas inferiores vtero pressas, reditu, ex parte nati. Non bene incisiones & scarificationes fiunt, gangraenam videlicet ex facili inducentes & sub partum dilatatis partibus lacerandae.

§. 340.

XIo. Quando *foetus mortuus* est (§. 246.), nihil peculiare moliatur obstetricans, nullis vtatur pellentibus, nullum difficiliorem partum metuat. Quomodo vero a viuo dignoscere possit, infra ediscat.

§. 341.

XIIo. Si *partus* diutius *protrahitur* (§. 247.), minime pro eo accelerando velamenta sunt dilaceranda (§. 309.), pellentia exhibenda (§. 336.sq.), atque parturiens ad fortiores nixus edendos excitanda, sed impedimenta sunt remouenda & tutiora cardiaca, aliquid etiam opii (§. 331.) ad fallendam partus moram & compescendos, partum retardantes, spasmos, parturienti exhibenda.

§. 342.

XIIIo. *Morbi a partu orientes* (§. 248.) sua methodo curentur.

CAP. XIV.

SOLVTIO PLACENTAE.

§. 343.

In solutione quidem placentae triplicem casum distinguere obstetricantem oportet.

Ius est, quando proprio ingenio uti ipsi licet.

Idus, quo placentae onere mox liberari debet puerpera.

Illus, quum diu placenta in vtero a partu latuit.

§. 344.

Ius. Quum parturiens femina, sine praeiudicata quadam opinione, obstetricanti liberas manus relinquit, in lectulo decumbens a partu requiescere potest (§. 323.β.), & nihil periculosi symptomatis, v. g. haemorrhagia, conuulsio, festinationem urget, spontaneam placentae solutionem, post dimidia quasi vel integrae horae, quin minorem, moram, expectare obstetricans potest. Solent enim propriae vteri contractiones eo temporis interuallo soluere placentam ab vtero &, succedaneo quasi partu, ore eiusdem expellere.

§. 345.

Quae expulsa in vaginam placenta est, vel sua sponte inde labitur, vel a leuiori puerperae motu & ingressu praecipitatur, vel sine labore ab obstetricante trahitur.

§. 346.

Idus. Quoties vero natura per id temporis filuit; vel placentae onere puerpera mox libera esse cupit; vel defatigata sedili infidili insidet, illico a partu in puerperii lectum transferenda (§. 301. n. 2.); vel copiosus, soluta videlicet placentae parte, licet ipsa non expellatur, sanguinis fluxus ad festinandum operatorem compellit; ars placentam soluere, vel naturam saltim iuuare debet: quod quidem duplici methodo fieri consuevit, simpliciiori priusque tentanda, tractione supra (§. 322.) descripta, non neglectis de gemello foetu (§. 318. sqq.) cautelis; & altera prolixiori,

§. 347.

Etenim leniorem funis tractionem non semper placenta sequitur, siquidem

α) Ipsum vteri orificium quandoque illico, a partu optimo, ita coarctatur, vt placenta, etiam modicae molis, retineatur.

β) Tumores vtero vicini (§. 243. α. β.) placentam minori vi, ac foetus, impulsam coërcent.

γ) Ma.

- γ) Magna placentae moles remoram ad vteri orificium, plus minusue constrictum, facit.
- δ) Funis centro placentae inseritur (§. 77.).
- ε) Valido robore, solutioni aequae ex vteri contractione ortae, quam funis tractioni renitente, neccientes fibrae pollent.
- ζ) Remota placentae a fundo adhaesio facit, vt versus orificium contractio non dirigatur. Illae enim, quibus adhaeret, fibrae nimis expansae sunt & debilitatae; quare reliquae, his validiores, circa easdem constringuntur, atque tantum abest, vt placentae solutionem iuvent, vt potius eandem pertinacius complectentes retineant.

§. 348.

Porro tractionem tentare obstetricans non debet,

- 1°.) In casu funis sanguinei (§. 76.), foetus putridi & abortiui; quo fragilis est funis, & in praematuris firmior placentae nexus.
- 2°.) Cum ad prolapsum vel inuersionem vteri femina apta est.
- 3°.) Cum sanguinis fluxus, in omni mora, periculum facit.

§. 349.

Dictis (§. 347. & 348.) in casibus, maxime, si funis rumpitur.

- α) Trahere desinat obstetricans.
- β) Sinistra manu funiculum leuiter tendat, dextram, eodem duce, ad placentam in vterum ferat.
- γ) Quando oris vteri contractio, tumores vtero vicini & sola placentae moles (§. 347. α. β. γ.) huius solutae exitum remorantur, ipsa pone os vteri latens, comprehensa educatur. Quo vero aptius prehendatur, pollex in ipsius medio, quod funem excipit; reliqui digiti in ambitu firmentur. Prior margo, dein reliquum corpus ita soluuntur, vt successiue pressa moles moueatur. Iuuat etiam, si puerpera tussit, pugnum inflat, vel nifus edit, quales in partu vsu veniunt.

§. 350.

Quoties vero vtero adhuc placenta adhaeret, praemissa manus (§. pr.) immissione

- α) Eandem in omni placentae ambitu circumferre, atque in locum, vbi iam ex parte fortassis soluta est, inquirere conuenit: hoc reperto,
- β) Dorsum manus versus vterum dirigi, palma vero ad placentam; inter partem solutam & vterum digiti successiue interiici atque eosdem vltius promouendo, placenta integra eundem in modum solui debet, quo animali pellem deglubimus.
- γ) Soluta modo (§. pr. n^o. γ.) dicto educitur.

δ) Si

δ) Si nullibi soluta est, ad velamentorum marginem inferiorem, vel qua sede id fieri potest, pergere, positione digiti inter eundem & vterum resolvere atque modo (n^o. β.) dicto procedere debet operator.

Cuncta tamen caute, cum moderatione, labore & patientia, absque vlla praecipitatione peragantur, ne vilo modo vtero vis inferatur.

§. 351.

Quando vteri orificium vsque eo iam est concretum, vt digitis introitum deneget; primum vnicus digitus in rimam penetret, atque circumactus istam ampliorem reddat, iungatur dein secundus, porro tertius & quartus, eadem penitus ratione, atque tandem intra digitos pollex abscondatur, sicque in conum formata manus cunei adinstar orificium diducat, atque placentam extrahat.

Sicubi forsan & vaginae orificium resistit, eadem encheiresis pro illo aperiendo adhibetur.

§. 352.

III. Quum sero demum a partu, vt opem ferat, operator vocatur, descriptorum supra artificiorum prima pericula faciat. Festinationem mala relictam diu in vtero placentam comitantia suadent, quae pendent

- α) a continuato, ob solutam portionem, sanguinis fluxu.
- β) ab vteri inflammatione, quae abscessus, scirrhus, carcinomata gangraenamque parit:
- γ) a putredine placentae, quam intolerabilis odor testatur.

§. 353.

Quodsi vero illis artificiis orificium, validissime constrictum, rarissimo casu, diduci nequit, violentia vel disruptione non debet aperiri, sed cunctando res perfici. Solet enim accidere, ut ipsa placenta relicta, post incertum tempus, laboribus denuo excitatis, versus orificium deprimatur, illudque paulum aperiat. Hoc temporis momentum auide arripiendum, manusque demittenda in vterum est. Similis vero operatio bis terue repeti debet, si forte sub primo dolore manus nondum introduci potest. Quid? quandoque placenta relicta ab istis doloribus sua sponte expellitur, vel leuiorem saltem tractionem, retro orificium haerens, sequitur. Nec adeo infrequens est, secundo vel tertio die orificii vterini stricturem remittere. Saepe etiam placenta absque periculo diu in vtero latet.

§. 354.

Nolit autem putare obstetricans, cum duos tresve digitos intra vterum duxit, atque placentam iis comprehendit, se suo officio satisfacisse. Quum enim

nim aliquot digitorum introitum vix inuenerunt, quomodo exhibit integra placenta? Haec potius violenter attracta dilaceratur, & sola ea portio, quae prehensa est, extrahitur; reliqua vero, quae in vtero remanet, auxilium latum inutile reddit.

§. 355.

Nihilo tamen fecius placenta, praeter omnem quandoque operatoris culpam, mollis putrisque frustatim excutitur & excuti debet si, cum confrieto ore vteri, mala (§. 352.) periculum morae dissuadent. Quo quidem casu digiti sensim altius lati placentae partem deglubunt, arripiunt, attrahunt, & soluta portione, nouam resumunt.

§. 356.

Si forsan ob ligatam, ex more consueto, funis partem, quam placenta effert, sanguis in placenta coërceatur atque adeo ipsa tumeat turgeatque; solvi ista ligatura, vel discindi funis eo scopo potest, vt effluxo sanguine moles quadantenus subsideat.

§. 357.

Quando extra fundum placenta vtero adhaeret, huius substantia circa placentam non nunquam ita contrahitur, vt eandem penitus ambiat, atque in peculiari quasi cellula vel cornu recondat; quod suc-

cessiua digitorum demissione (§. 351.) aperitur. Digitum vero indicem, qui primus demitti debet, funis residuus deducit, vel, hoc deficiente, cellulae apertura quaeritur.

§. 358.

Siquando funis disruptus est, duce caremus, qui manum demittendam dirigat; quare eodem tempore, quo dextra in vterum defertur, sinistra manus abdomen puerperae leniter comprimatur, ut placentae per tegumenta eminentis situm determinet. Prius etiam, quam operatio perfecta est, non auferri, sed leni pressione placentam & vterum figere debet, ne hic a dextrae actione commotus placentae solutionem difficiliorem reddat.

§. 359.

Sibi caueat operator, ne vteri partem, quam pro placenta forsan habet, contrectando nimis laedat. Vasa maiora placentae superficiem distinguunt, frustulum funiculi forsan residuum & placentae insensibilitas eandem ab vtero aequali, & sensibili discernunt.

§. 360.

Methodus descripta maximopere praestat illa, qua violenta funiculi tractione placenta auulsa educitur. Non solum enim, faustiori etiam omine, dis-

disrupto funiculo irrita est, sed &, si succedit, sequentia mala creat.

- a) Fundus vteri in partem internam tractus, atque a leuissimo quandoque matris nisu extra orificium pressus, vterum inuersum sistit: quin imo fundus nonnunquam hanc tractionem illico sequitur. Aliis, quibus ad prolapsum dispositio est, integer vterus excidit.
- β) Ob inaequalem vteri contractionem diu dolorum post partum cruciatus oriuntur.
- γ) In aliis orificia vterinorum vasorum dilacerantur, haemorrhagia excitatur, dilacerata orificia coalescunt, & insequuntur menstrua dolentia, fluor albus, hydrops vteri, sarcoma.
- δ) Si forte dilaceratae placentae frustum remanet, sanguis continue effluit, cum istud frustum vel ex parte, vel totum solutum fuerit.
- ε) Quodsi vero firmitus istud frustum cum vtero cohaereat, maiorisque molis sit, sanguis congestus vterum inflamat.

§. 361.

Non solum vanus est metus malorum, quae manus in vtero haerens producere putatur, siquidem sine periculo in partu praeternaturali idem fieri solet, ferreaque instrumenta deici; sed plurima etiam exinde enascuntur commoda. Ita enim

a) Cer-

- α) Certissime cognoscitur, vtrum foetus alter in vtero residuus sit, vel mola, vel aliud quodcunque, an minus.
- β) Mater a cruciatibus, quos funiculi irrita tractio mouet, immunis manet.
- γ) Negotium cito peragitur.
- δ) Descriptaque mala (§. pr.) certissime euitantur.

§. 362.

Neque etiam commendanda, quin imo reformidanda potius, sunt varia remediorum genera, pel-lentia puta, clysmata, suppositoria, iniectionesque acriores, vomitoria, purgantia, sternutatoria similiaque.

- α) Siquidem superflua est ipsorum actio, si placenta soluta pone orificium haeret (§. 347. n. α. β. γ.).
- β) Noxia est, quoties propter firmiorem nexum placenta ab vteri contractione solui nequit. Non solum enim nexum hunc non dissolunt, sed & sanguinem in vtero congerunt, qui vero, quoniam propter foetum sublatum non potest absumi, accumulatur, vterus inflammatur, febris acuta accenditur, mors arcessitur.
- γ) Sin, placenta ex parte soluta, sanguini affluenti exitus patet, citius cum latice rubro vita puerpera priuatur.

§. 363.

Variae etiam placentam excutiendi methodi probari nequeunt, quorum pertinent,

- 1°) Quum digito manus, in vterum demissae, placenta perforatur, eodemque in vnci formam flexo, violenta perforatione laesa quandoque matrix inflammatur, cunctaque mala (§. 360.) accedunt.
- 2°.) Abdominis compressiones, vel manu factae, vel mantili, vel ligneis globulis, contusiones faciunt, inflammationes & abscessus.
- 3°.) Forceps vterum facile, cum periculis (§. 360.) recensitis,prehendit & frustatim placentam laceram, non integram, protrahit. Commodius forcipe digiti adhibentur.

§. 364.

Quoties placentae portio in vtero relicta mansit descriptaque (§. 360. d. e.) incommoda inde nascuntur, protinus ista, vel integra vel diuisa extrahi debet, vt vel sua sponte mala cessent, vel debitis remediis depellantur. Strictum saepe os vteri & difficulter ab vtero dignoscenda placentae portio laboriosam operationem faciunt.

§. 365.

Quoties vero nihil mali propter istam placentae portionem puerpera patitur, atque facili opera eadem

dem extrahi nequit, praeter necessitatem operationibus defatigari non debet, sed minus malum eligi & soli naturae negotium committi potest, quae istam portionem, vel cum lochiis integram, vel in pus foetidum resolutam, non sine doloribus, expellet.

§. 366.

Frustum autem placentae in vtero residuum puerperii plura mala facere, saepe medicus ignorat: quam ob rem explorationem, si istiusmodi vteri vitium ex malignis symptomatibus (§. 352. & 360. n. d. e.) suspicatur, negligere non debet.

§. 367.

Simulatque placenta soluta est, vteri curam habere operator debet. Quare protinus manum in vterum eo fine reponit, vt, quidquid peregrini ibidem remanserit, euacuet, velamenta, placentae particulam, sanguinem congelatum. Hac ratione aequaliter, praeterque omne impedimentum, vterus contrahitur, atque ab omnis stimuli prouocatione liber est. Optime itaque sanguinis fluxus, inflammatio, dolorque post partum praeoccupantur.

§. 368.

Quo melius vero ista perficiantur,

- a) Manum in omni vteri ambitu caute & cum moderatione circumducit, cunctaque euacuanda comprehen-

prehendit: eandem dein, in pugnum contractam, ibidem relinquit, donec aequali ratione vterus circa eam fuerit contractus. Vtero contracto successiue eandem retrahit, secumque fert euacuanda.

- β) Quando vterus obliquus est, in rectum situm eundem reducit, in quamcunque etiam partem diuergat.
- γ) Si vna vteri pars prae altera contrahitur, reprimat istam rugasque complanat, atque vtero demum aequaliter contracto manum extrahit.
- δ) Similem operationem in vagina perficit, prolapsum vteri, si adest, reponit, ipsamque vaginam rite euacuat.
- ε) Quod si peiori omine, vterus post partum nolit contrahi, superfluum est manum in illo remanere; sed quietam relinquere matrem, malumque suis remediis expugnare conuenit.

§. 369.

Quotiescunque placentae vel velamentorum particula, sanguisque congelatus, in vtero relictus, in putridum inquinamentum resoluuntur, naturae opera mundificantium iniectionibus subleuari debet, ut eo melius recrementum excernatur, vterusque a putredine vindicetur. Cui quidem scopo siphon de industria fabrefactus, fistula sua in ipsum vterum deferendus, inseruit. Syrinx, quae solam vaginam e-
luit, minus apta est.

CAP. XV.

SIGNA FOETVS VIVI ET
MORTVI.

§. 370.

Foetus vita a morte duplici tempore ab obstetricante distingui debet, ex diuersis penitus signis.

- α) Grauiditatis tempore ante partum.
- β) Sub ipsum partum.

§. 371.

Ante partum certissimum vitae foetus signum praebet motus eiusdem sub medium quasi grauiditatis terminum incipiens, & quotidie auctus (§. 154.).

§. 372.

Quoniam autem grauidis plures alii abdominis motus saepius illudunt, perceptum in abdomine motum ab infante excitari sequenti examine determinare medicus potest.

- α) Matutino maxime tempore crebrior & valentior foetus agitatio esse solet, quare tunc temporis, grauida in lecto requiescente, examen instituat.
- β) Ipsa grauida supina cubet, capite & pedibus elevatis, calcibus ad nates retractis.

γ) Ma,

- γ) Manum abdomini expansam medicus imponat, spatio inter umbilicum & os pubis medio.
- δ) Quodsi, abdomine leniter compresso, percussionem in partem anteriorem factam percipit, de vita infantis non debet dubitare.
- ε) Hanc operationem prima vice irritam aliquoties repetat, donec foetus allisionem percipiat.
- ς) Quodsi vero, post repetitum examen, semper immotum abdomen manet, de vita foetus fere desperandum est.

§. 373.

Vt hoc signum maius robur nanciscatur, alia etiam, quae a foetus incremento pendent, iungi debent. Viuus enim foetus quotidie vna cum utero crescit; quare abdomen magis expanditur, tumet, indurescit, resistit, ad scrobiculum cordis ascendit, hypochondria tendit, umbilici foveolam delet, explanat & in colliculi speciem sensim extrudit.

§. 374.

Cum primum vero foetus emortuus est, non amplius crescit, atque adeo abdomen ulterius non expandit. Ille potius contrahitur, grauior fit, vna cum utero subsidet; quapropter & abdominis tumor decrescit, descendit, in pelvis aperturam superiorem nititur, umbilicum & hypochondria ita liberat,

vt umbilici fouea rursus appareat & regio hypochondriorum laxetur. Intestino etiam recto atque vesica compressa tenesmus & vrinae incontinentia vel suppressio succedit. Quodsi etiam grauida veloci motu ex vno latere in alterum deuoluitur, graue foetus pondus hunc motum sequitur.

§. 375.

Quum foetus moritur, alias sensim minutus motus cessat, alias mortem vehementissima eiusdem agitatio, ex conuulsionibus agonizantis procul dubio nata, praecedit. Sub ipsum etiam partum morientis foetus agitationes, cum notabili abdominis motu, horrore & frigore, parturiens sentit.

§. 376.

Reliqua copiose laudata signa incertiora sunt, quin imo fabulosa. Ita facies plumbea, oculorum liuor & depressio, cordis palpitatio, spiritus difficilis & foetens, capitis dolor, oculorum caligo, aurium tinnitus & susurrus, febris lenta, animi deliquia, similiaque panico metu ab infantis morte timeantur.

§. 377.

Ista sane incommoda non prius matrem affligunt, quam cum putridus iam foetus moras intra vterum nequit.

neſcit. Tunc demum foetus putreſcit, quando velamentorum laceratio liberum aëri in vterum aditum pandit: quae vero cum rariffime ante infantem partum contingit, rariffime etiam putridus foetus diu in vtero commoratur. Sanguis circa vterum collectus, a foetu non conſumtus, leuiores deſcriptis (§. pr.) mala facit, ad inflammationem vteri aptitudinem, arte tamen ſuperandam, dolorem a partu capitis, parciora lochia, dolens cum mammis abdomen, febrem, plenum durumque pulſum.

§. 378.

Abdomen frigens & ſtrictum, mammae collapsae & emollitae, lacteum e mammis ſerum copioſe profuſum, denotant corporis emortui domicilium, ſublatumque ſanguinis in ouum influxum: quare ſuperioribus (§. 371.) iuncta haec ſigna foetus mortem confirmant.

§. 379.

Sub ipſum partum differens pro differente parte oblata ratio eſt ineunda. Difficillima eſt cognitio, ſi caput praeuium in cavitatem pelvis depaſtum haeret. In partu quidem facili iſta cognitio ſuperflua, in difficiliore vero aliquoties vtilis eſt; maxime, quum laedentibus ferramentis ſoluere foetum cogimur.

§. 380.

Si foetus iam ante ingressum in peluim mortuus est, caput depactum, in tumorem minus eleuatum, foetus mortui signum praebet. Viuo enim foetui si caput comprimitur, nunquam non sanguis copiosior affluens, restagnans & in telam cellulosam effusus, capitis tumorem eleuat, qui in lentissimo viui foetus partu succedaneum quasi caput mentitur. Tumor itaque deficiens circuli sanguinis absentiam mortemque denotat. De vita autem circuituque non est, vt dubitemus, quoad in tumorem caput aliaue pars eleuatur, eleuatusque tumor ampliatur.

§. 381.

Neque tamen sola tumoris praesentia vitae indicium est subsistentis, sed vixisse saltem foetum sub partus initium. Viuo foetui ab initio partus quandoque caput tumet, a compressione dein foetus moritur, tumorque remanet, non amplius crescens, neque a doloribus, vt ille viui foetus, induratus, sed sensim emollitus.

§. 382.

Foetus, quum caput in peluim, sine amnii liquore, depressum est, non commouetur, siue vivus, siue mortuus sit. Quare ex illa quiete nihil ad mortem vitamque inferri potest. Attonitus tunc
foetus

foetus iacet & spatio caret, in quo artus expandere possit. Neque fontanellae pulsus aliquid probat, qui rarissime, si quidem vnquam, foetus licet viuat, tangi potest. Funis autem vmbilici, ante caput pendens, frigidus, pulsuque aliquandiu destitutus, foetus emortui nuncius est.

§. 383.

Meconium profluens, quando bene descendit caput, foetum debilem & moribundum, minime certe mortuum, indicat. Solent enim in agone mortis, cum aliis musculis, illi etiam agitari, qui scybala excernunt.

§. 384.

Foetus quidem, quoad viuit, turgere cerebrum solet, cranium expandere & ossicula, ne sese tanguant, dimouere. Collabitur autem, cum sanguis reliquaque fluida quiescunt, cerebrum, concidunt cranii ossa, vicina tangunt, margines, si digito os cranii mouetur, collisi stridorem edunt. Stridentia ergo cranii ossa mortuum esse foetum nos docent.

§. 385.

Certius pro morte foetus arguenda putredine signum non est, cuius quidem indicia sunt,

a) Profluens ex genitalibus liquor putris, siue ex liquore amnii & meconio nascatur, siue ex ore

naribusque foetus profundatur, siue ex ipsa placenta diffluente & putri foetu.

β) Nauseosa ex genitalibus halans mephitis.

γ) Molles & solutae quasi foetus carnes; cutis & cuticula a leuissima contrectatione, non autem violenta praeuii tumoris tractione, secedentes. Interim tamen viuus non ideo est praedicandus, cui epidermis firma haeret.

§. 386.

Liquidum putridum a meconio, colore, odore & consistentia, dignoscitur. Odore caret meconium, ex viridi flauo colore aquam tingit, atque crassioribus massulis amnii liquori immiscetur. Foeret putror, quemadmodum saniosi liquores, fuscus & solutus diffluit.

§. 387.

Idem, quod de capite, iudicium sit, si alia pars corpusculi orificium vteri ita obturauit, vt manui via in vterum penitus sit praecclusa.

§. 388.

Quum vero manui transitus in vterum conceditur, foetum mortuum esse certissime patet, si funiculi & cordis pulsus deest, immobiles sunt lingua, pedum & manuum digitus laceffiti, parsque prolapsa non intumescit.

§. 389.

§. 389.

Foetus etiam probabiliter mortuus est censendus, si causa necans nota fuerit. In partu vero foetum interficiunt,

- a) Larga vteri haemorrhagia.
- β) Collum diutius a fune vmbilici constrictum.
- γ) Collum praeuium & incuruatum.
- δ) Caput obliquum & per longam temporis moram ad os impulsum.
- ε) Caput in peluim angustam diutius depactum.
- ζ) Collum ab vteri vel vaginae orificio constrictum.
- η) Funis vmbilici ante caput pendens & compressus.
- θ) Idem arctiori nodo constrictus.
- ι) Idem disruptus.
- κ) Idem inter caput & ossa peluis diutius compressus, cum foetus pedibus extrahitur.
- λ) Caput a corpore auulsum.
- μ) Variorum instrumentorum violenta applicatio.
- ν) Amnii liquor in foetus pulmones depulsus.

§. 390.

Ante partum foetum occidunt,

- a) Matris morbus acutus violentior.
- β) Eiusdem ira & terror inopinatus & vehemens.
- γ) Externa violentia.
- δ) Morbosa placentae constitutio, sufficientem alimenti copiam non deferens.
- ε) Morbosus matris habitus, foetum alimento priuans.

CAP. XVI.

DE IIS, QVAE IN PARTV PRAE-
TERNATVRALI PERAGEN-
DA SVNT.§. 39¹.

Quando sola ars partum perficere potest, propter impedimenta naturae non perficienda (§. 214.), vel manu sola, vel instrumentis foetui solvere operator debet. Quare ante omnia parturiens in commodum operationi situm, ab illo, quem in naturali partu nixus (§. 276) requirunt, diuersum, collocatur, qui nempe is esse debet, vt

- a) operator quam commodissime suas actiones perficiat.
- β) Immota penitus parturiens cubet.

§. 39².

Prior scopus adimpletur, si

- a) Parturiens supina decumbit, humeris atque capite paulo, quam sunt nates, declinioribus, ita vt operator liberrime agat, & vterus cum foetu, pelui minus appressus, retrocedat.
 - β) Ad marginem vsque lecti eadem ita protrahitur, vt ossi sacro incumbat, integra vero femora de-
- pen-

pendeant. Hac ratione pelvis introitus liberrimus & operatori proximus ita fit, vt manum in vterum demittere aptissime queat.

γ) Ante lectum vtrique seruiens scabello infidet, pedem parturientis extremum in gremium recipit, altera manu malleolum, altera genu firmat, diligentissime femur diducit.

δ) Ea lectuli altitudo est, quae operatori sellulae infidenti humiliori suas operationes liberrime perficere concedit. Situs corporis erectus, vel geniculatio nimis defatigat.

§. 393.

Genibus incumbere & caput in gremium seruientis demisse sedentis recondere parturientem, atque operatorem a posteriori feminae parte foetum trahere e re est; quum vel pedes super ossibus pubis ex anteriori abdominis sede quaerendi sunt, vel in illam plagam foetus thorax promouendus est, pedibus fasciam sequentibus.

§. 394.

Alteri scopo satisfit, si

α) Parturientis lumbi puluinari duro & resistenti innituntur.

β) Humeros eius sinistra comprehendit, ne sursum deorsumque moueri possint.

γ) Quoties plures praesto sunt ministrae, ad vtrumque spondae latus vna collocatur, quarum quaelibet altera manu humerum sui lateris firmat, altera parturientis manum comprehendit, ne mota operatori impedimento sit.

δ) Tertia caput continet.

§. 395.

Sua itaque sponte patet, quod huic scopo optime inferuiant,

α) Lectulus (§. 285.) descriptus, si modo auferantur asserculi; excauatus puta inferior n. 3. & excissus n. 9. vna cum minoribus puluinaribus n. 11.

β) Huius defectum optime supplet lectulus extemporalis H O O R N I I (§. 296.).

γ) Grabatus *Mottianus*, *Mesnardianus*, *Schlichtianus*, vel alius rite aptatus etiam adhiberi potest.

§. 396.

Reliqui positus minus commodi sunt. Ita

α) Sella obstetricia (§. 299.) & matta humiliores sunt & operatorem, cum magna sui defatigatione, genibus incumbentem requirunt.

β) Parturiente lecto vulgari transuersim imposita, operatio commode quidem perficitur, sed ministrae aegrius parturentem firman.

γ) Ean-

γ) Eandem mensae imponere non minus urbanitatem laedit, quam operatoris, pedibus insistentis, vires frangit.

δ) Sellae obstetriciae vulgares (§. 301.) & Lectulus *Siegmundinianus* in usum vocari penitus nequeunt.

§. 397.

Urbanitati & operatoris commodo servit, si

α) Linteum lectum tegens ad terram usque propendet.

β) Ante lectum labrum immundities recipiens collocatur.

γ) Linteum aliud parturientem ad pedes extremos usque contegit.

δ) Operator, vestimentorum superioribus exutis, linteum vel pallio quodam contra immundities se munit.

ε) Omnis instrumentorum apparatus, a parturientis visu remotus, ad manus est.

ζ) Matrem & foetum reficientia praesto sunt.

η) Parata est ministra, necessaria porrectura.

θ) Operator inter genua parturientis confidet.

§. 398.

Antequam medicus operationem incipit,

α) Prognosi debita & ancipiti suae famae consulat.

β) Cau-

- β) Cautus praecipue sit in prospero euentu praesagiendo, cuius iudicium praxi confirmatum non est. Compositus parientis status, facilis foetus solutio & constantia mentis in puerpera ipsi non imponant.
- γ) Ut molliatur & praecaueatur genitalium inflammatio, vena brachii secetur, emollientia medicamina, si morae locus est, applicentur &c. (cf. supr. §. 339.^r/b.).
- δ) Intestinum rectum & urinae vesica euacuentur (§. 363. sqq.).

§. 399.

An festinandum cunctandumue sit, operator etiam ex cognito vteri habitu diiudicet. Quum sanus est vterus, nil vrget, quietemque pro re nata sibi & parturienti obstetricans largiri potest. Istum vero statum indicant: virium parientis constantia; ingressio, qualis ista periodo esse potest, facilis; pulsus mollities & aequalitas & modica plenitudo; humida rubraque vel leuiter albicans fuscaque lingua, humidi dentes; respiratio bona & lenta; corporis extrema naturali calore fota; potulentorum deglutitio facilis; sine frequentiori ructu; oculi pupilla mobilis; aspectus vegetus & moderatus; animus sine hebetudine vel abiectioe erectus; ardoris in imo ventre defectus; abdomen pressioni externae neque nimis inimicum, neque totum indolens; idem ultra

tra vteri tumorem non inflatum; dolores ad partum vel saltem dorsi per intervalla acres; sensus genitalium integer; dolens inter operandum vterus, eulans mater; sicca foetente ichore genitalia; integer ani sphincter aliaque.

§. 400.

Oriens vteri inflammatio, segniorum, in naturali etiam foetus cum partus impedimento positu, dolorum fiducia posita, diu operationem differri non finit. Produnt istud malum: genitalia multum tumentia; post praegressum utplurimum frigus atque horrorem sequens febris, ex calore, pleno admodum frequentique pulsu dignoscenda; parientis debilitas, sudores; fusco muco tecta lingua; dolens a pressione, quando leuissima, abdomen; dolores breves primum, frequentes, parientem multo cruciatu torquentes, inde segniores tandemque cessantes; gelatinosa sanguinis ex vena tracti crusta; putridorum oui contentorum exhalans mephitis & ex libera pelui manans latex; &c.

§. 401.

Quum vehementer inflammatus, primo gangraenae vitio vterus iam laborat, periculo proximam feminam promptissimum auxilium efflagitare obstetricans sciat, discatque ex fractis viribus; dolorum quiete; duro genitalium tumore; debili celerique,
cum

cum aequalibus rhythmis, pulsu; lingua cum splendore rubente, tecta muco albo fuscoque nonnihil, bene cum dentibus madente; exhalante mephiti; operationis sensu quidem aliquo, sed patientia facili; eleuato a partu abdomine; parciore sanguinis fluxu; sensu per omnes artus fracturae; febris &c. Sub pessimis hisce signis, quod parturiens non nunquam conseruatur, sine operatoris auxilio relinqui non debet.

§. 402.

Superioribus (§. pr.) signis si iunguntur; genitalium insensibilitas; intolerabilis eorundem foetor, similis manans ichor; foetus & placentae putror & nigredo; extremorum, faciei manuumque pedumque, frigus cum profuso, totius etiam reliqui corporis, sudore; abdominis tumor, mollis quidem, sed sensim in insignem altitudinem, sine dolore eleuatus & imprimentem manum elastici aëris vi repellens; breuis respirationis angustiae sensim peiores; pulsus exilissimus, sensim celerrimus, tandem intermittens; incommodus dorsi sensus, fracturae quasi, a corporis motu acerbior & decubitui inimicus; pedum paralyfis; animi singularis quaedam tranquillitas & hebetudo, sine vlla sollicitudine, vel obiectorum externorum cura, licet ad mortem usque constet; copiosi ructus & singultus; spontaneus materiae viridis & nigrae vomitus (§. 131.); potulentorum

torum deglutitio sonora; oculi torui, apertissima pupilla & ad lumen immobilis; pallida labia, dentes aridi, lingua faucesque aridae; sphincter ani solutus; spastici motus varii, quin cataleptici; animi deliquium; frigidus frontis sudor, aliaque, ad incitas, ex confirmata gangraena, redactam esse feminam, mortisque inter operandum metum edocent, atque adeo liberum ab operatione obstetricantem relinquere possunt, ne interfecisse putetur, cui seruandae impar fuerat.

§. 403.

Porro operator sciat,

- a) Non facile ulli parientium, nisi certissime conclamatum iri sciat, auxilium denegandum esse (cf. §. pr.).
- β) Ipsa pariente inscia quandoque operationem perfici posse.
- γ) Sub operatione animi fortitudine & patientia non destituatur, summa licet impedimenta & minime praeuisa offerantur.
- δ) Misellam prius non relinquat, quam ab ipsa foetus solutus sit.
- ε) Foetum, mortuum licet, integrum tamen protrahere experiatur.

§. 404.

De ipsa operatione quacunque obseruet.

- a) Sub operatione parturiens nullo nec corporis nec nixuum motu agitetur.

β) Quo

- β) Quo facilius manus in genitalia pergat, eiusdem dorsum pinguedine inungatur. Palma firmior vel pedes vel instrumentum comprehendit, si aspera manet, nimis etiam, quam par est, ab humoribus genitalium humectanda.
- γ) Quod si ficcius est vaginae orificium, pinguedine quadam emolliatur & crines introitum forsan obtegentes remoueantur.
- δ) Quum a praeuia foetus parte vesicae collum ita premitur, ut lotium ponere nequiverit pariens, repulso leuiter illo obstaculo, (quod sua sponte saepius, dum operatoris manus in uterum pergit, perficitur) urinae via paretur, & si hoc non sufficit, applicato cathetere educatur. Ita via ampliatur & periculum auertitur.
- ε) Manus intra uterum, si opus est, feratur methodo supra (§. 351.) descripta.
- ς) Vaginae & uteri strictiora orificia repetita manus agitatione, nouaque, si a constricto doloribus utero repellitur, demissione amplientur.
- η) Tempore dolorum intercalari operatio perficiatur, quo videlicet laxior uterus est; siue sola manu fiat, siue instrumenta applicentur. Dum vero trahimus foetum, reliquis peractis, dolorum auxilium utile est.
- θ) Instrumenta, quibus obstetricans utitur, oleo lubrica caleant modice.

§. 405.

Quadruplici methodo foetum excutiendi, quem vteri constrictiones expellere nequeunt, vti potest operator, a mitiori arte sensim ad grauiorem pergens.

Ia. Pedibus prehensis foetum educit.

IIa. Instrumentis praeuium caput soluit.

IIIa. Defixum in vtero foetum dissecat.

IVta. Inciso abdomine & vtero eundem protrahit.

De ipsis operationibus infra exponetur.

§. 406.

Simul atque operatio perfecta est, infans viuus omni cura examinandus, atque vitiis, medelam admittentibus, prospiciendum est. Siquidem lentus partus & istae operationes vel mitiores breuioresque laedunt foetum debilitantque, vel grauiiores lentioresque viuum interficiunt (cf. §. 389.). Praematuri etiam partus debiles non nunquam nascuntur.

§. 407.

Debilis infans cito refici debet, cui fini sequentia inferuiunt.

1°.) Aliquis, percisso fune neque illico deligato, sanguini effluxus concedatur, venaesectionis quasi specie. Ita sanguinis abundantia cerebrum &

thorax, quorum videlicet congestus est, liberantur.

2°.) Digitum obstetrix in ore infantis agitet, ad fauces demissum, mucumque obuium eliminat. Ita fauces aequae pro aëris transitu (§. 313.) eluuntur, ac pro motu respirationis irritantur.

3°.) Vel calidae balneo vino, si placet, roborato, puer immergatur: vel linteis vino calido succidis caput, thorax & abdomen conteguntur, quae aliis ficcis & pariter calefactis velantur, ipseque infans calore externo rite fouetur.

4°.) Varia ratione irritatur, v. g. spiritus, compressis naribus, in os inflatione; calcaneorum, quae peniculi vel setacearum scoparum ope optime fit, leui frictione; narium & faucium plumulae ope titillatione; graui odore, qualis a cepa dissecta, vel spiritu quodam chemico excitatur, naribus admoto; mammarum suctione; aëre vel fumo in intestinum rectum flato; abdominis thoracisque leni & continua agitatione, praecipue si in abdomen infans reuolutus tenetur; vini vel aceti in faciem & os adspersione.

5°.) Hisce peractis vltius excitato vomitu erigitur, si calida aqua saccharo saturata & oxymel scilliticum vel butyrum non salitum, per interualla instillantur.

6°.) Vires tandem confirmantur modica aquae vino & saccharo maritatae copia tenuioribusque iuscu-

lis non falitis, alternis vicibus exhibitis, donec puer vberi trahendo par sit.

Nihil iuuat, quin potius (cf. n. 1.) nocet, si ad reficiendum infantem vel in vtero placentam funi & infanti continuam relinquimus, vel in calidum vinum aquamque demergimus.

§. 408.

Facies & caput ex contusione a genitalibus, manu instrumentoue inducta, inflata & pes ex fasciae compressione lividus, linteis vino calido, vulnerario, succidis velentur. Vna etiam alteraue sanguinis vncia (cf. §. pr. n. 1.) ex umbilico fluat. Ita facili opera malum curatur.

§. 409.

Solet etiam euenire, vt artus, ex obstetricantis vel culpa, vel fortuito casu, frangantur, nempe

- a) Sub versionem pedes manusque.
- β) Brachium prolapsum & attractum.
- γ) Costae, quum foetus pedibus nascitur & thorax ad caput extrahendum ruditer comprehenditur.
- δ) Inferior maxilla pro soluendo capite comprehensa.

§. 410.

Sua sponte & intra breue temporis spatium ut plurimum fractura coalescit, si modo in debito situ

membrum collocatum, quietum & fascia vino calido, vulnerario succida, contentum feruatur.

§. 411.

Facile etiam variae luxationes contingunt, siquidem minus profunda sunt articulorum caua & laxiora ligamenta. Id fieri praecipue potest sequentibus in casibus.

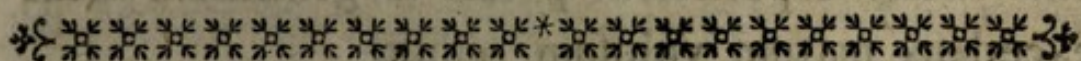
- α) Cum strepitu sub versionem pedes vel humeri ex articulis soluuntur.
- β) Collum femoris cartilagineum ab osse, propter obliquam colli directionem, secedit. Breuius, ni sanetur, femur claudicationem facit.
- γ) Maxilla inferior in primis luxatur, quando digiti in os demissione caput extrahitur.
- δ) Pelvis infantis, mollibus cartilaginibus iuncta, propter extractionem, quae pedibus fit, in vno latere depressa magis deprehenditur, quam in altero, praecipue si vnus pedis ope infans extractus fuerit. Vnus pes altero longior manet, nisi pelvis mox reducatur.
- ε) Simili penitus ratione spina dorsi in alterutrum latus curuari potest, si ab imperita obstetrice brachium attrahitur, vel, si, vno brachio soluto, alterum remanet & nihilominus foetus corpusculum trahitur. Vnum brachium altero longius manet, nisi spina curuata mox reponatur.

§. 412.

Quae faciles luxationes admittunt causae, simili etiam repositioni non resistunt, ad suetas regulas sine cunctatione, ne partes coalescant, perficiendae. In specie

α) Peluis (§. p. n. δ.) reducitur fascia, qua genu cruris longioris ad humerum firmatur & sursum sensim trahitur.

β) Curuata spina (§. pr. n. ε.) fascia inuolvente & manuali compressione reponitur.

CAP. XVII.

PARTVS DIFFICILIS ET PRAETER-
NATVRALIS PROPTER CA-
PVT PRAEVIVM.

§. 413.

Caput primum decidens, atque ad peluim relatum, frequentissime partum difficiliorem reddit, quin imo non nisi arte absoluendum, propter suam molem, morbum, situm, alias corpusculi partes male vel fitas, vel conformatas, os vteri, vaginam, peluim, quin imo propter placentam atque funiculum vmbilicalem.

SECTIO I.

PARTVS DIFFICILIS ET PRAETER-
NATVRALIS OB CAPITIS
MOLEM.

§. 414.

Quamuis cuncta reliqua optime sese habeant, vterusque cum capite axin pelvis sequatur, capitis moles capacitatem pelvis & genitalium nimis excedens partum vitiosum reddit.

§. 415.

Capitis moles pelvis & genitalium capacitatem superare potest;

I^o) Si pelvis quidem bene conformata est, debitaque suarum partium proportionem seruat, cum reliquo vero matris corpore comparata minor deprehenditur, ipseque foetus matris proportionem habet (cf. §. 12. n. α.).

II°) Si caput recte proportionatum est, pelvis autem coniugatae vario modo peccant (cf. §. 12. n. β. sqq.).

III°) Si pelvis debita gaudet & conformatione & proportionem, caput vero iusto maius est.

IV°)

IV°) Si, pelui non peccante, arctiora genitalia resistunt.

V^o) Si capitis & peluis vel genitalium vitia componuntur.

VI°) Si aliis vitiis dicta iunguntur.

§. 416.

Caput nimis magnum est

a) Ob integrum corpusculum debitam magnitudinis rationem excedens.

β) Monstrose.

γ) Propter hydropem.

§. 417.

Eadem vero partus est ratio, siue peluis & genitalium id vitium sit, siue capitis. Temere creaturarum miranda proportio, pro hac partus specie neganda, allegatur: illam quandoque a solitis regulis aberrare docent monstra, partes superfluae, deficientes, orificia connata, nimis hiantia. Et quid non hydrocephalus atque peluis vitiose compressa (§. 12.) efficiunt?

§. 418.

Ab initio quidem hic partus penitus facilis videtur, nisi quod tumor ventris non adeo, ac solet, subsidet, neque orificium vteri descendit: os vteri

axin peluis sequitur, in superiori peluis apertura haeret, detergetur, sensimque ita diducitur, vt peluis fere amplitudine hiet. Vesica etiam protruditur, a dolorum vi in globum expansa, tandemque disrumpitur.

§. 419.

Cum primum vero vesica disrupta est, dextra cum sinistris auspiciis commutantur. Dolorum vis, quae in partu facili capiti in vaginam deprimendo sufficit, hic parum valet: siquidem, vehementissimi licet atque frequentissimi dolores accedant, nihil vel parum partus promouetur: sed caput subsistit, intra peluim firmissime defigitur, veram paragonophosin sistit, peluis vniuersum marginem contingit, quin cum eodem perpetuum corpus apparet.

§. 420.

Varios obstaculorum gradus ad tres commodè referimus. Temporis interuallum in partu transactum, citior lentiorque capitis descensus & compressio, mora ad aperturam peluis vel superiorem, vel inferiorem, iuncta alia partus vitia, genitalium habitus vel sanus, vel inflammatione rigidus, dolorum vigor &c. graduum discrimina faciunt.

§. 421.

In *primo* quidem *gradu* cuncta modica sunt: vltra alterum nyctimeron partus non protrahitur; globosa

bosa lataque capitis forma sensim in coniformem longamque comprimitur per peluim meabilem; lento quidem lapsu, sed continuato cum occipite reliquum etiam caput ex superiore pelvis apertura in vaginam & ex hac in inferiorem sinumque externum descendit; modicus in capite viui foetus tumor (§. 380.) effertur; situs vteri & capitis vel nihil vel parum ex pelvis axi deuius est; nihil funis corpusculo circumponitur; nil reliqui vitii in corpusculo est; integrae parientis vires manent, integer pulsus, integra genitalia non multum inflammata (§. 399, 400.), gangraenae metus abest; lenta dolorum actio caput quolibet motu parum promouet.

§. 422.

Primipararum etiam frequentes partus, quibus aegrius tardiusque genitalia diducuntur iisdemque longum ex globoso sensim caput aptatur, pelvis licet & caput integra sint, huc trahi possunt & hydrocephalus externus, qui ex tumore molliori & ante caput fluctuante cognoscitur.

§. 423.

In *secundo gradu* sola partum absoluere, sed funestum, natura potest. Excedit multum capitis moles capacitatem pelvis; lentissimus ad inferiorem aperturam capitis lapsus est; aliquot dies partu transi-

guntur; vehementiorum dolorum ad caput acuminandum pertinacia requiritur; insignis ex capite foetus viui tumor, succedaneum quasi alterum caput, nascitur; multum genitalia ex contusione inflammantur, orificium videlicet vteri, vagina, vrethra ipseque sinus externus, quin ipsa gangraena oritur; urgent vehementes frequentesque dolores; cum impetu quodam compressum quidem, sed magnum caput propellitur; quin quandoque vrethra atque perinaeum cum diro cruciatu ita dilacerantur, ut vrinae & scybalorum incontinentia residua maneat; vel saltem ex grauiori inflammatione, vterum simul ex consensu corripiente, periculi plenum puerperium fit & robur vrethrae lentissime restituitur.

Ista quidem contingunt, quoties vel insignis est capitis moles, vel aliquid aliud obstaculi notabilioris simul additur.

§. 424.

In *tertio* cuneationis *gradu* aperturis pelvis capitis moles inferior fieri, siue dolores caput compingant, siue ars, eousque nequit, ut vehementissimi etiam vel dolores idem propellant, vel comprimendis instrumenti pertinacia protrahat. Duplex huius gradus species est.

- a) Si proportionibus ad superiorem pelvis aperturam peccant, supra eandem caput semper subsistit, ultra eius ambitum expansum, & occipitis saltem

acumen cum insigni capitis tumore in pelvis capacitatem descendit.

β) Omnia eadem ad inferiorem aperturam notantur, quum haec arctior fuerit & amplior altera, siue superior.

Pessimum hunc gradum pelvis praecipue compressae (§. 12. β. sqq.) & deformes, aliaque obstacula iuncta facere solent.

§. 425.

Sub primi gradus (§. 421.) conditionibus duplicem viam ingredi nobis licet, naturae alteram, alteram artis. Possumus cunctando totumque negotium naturae committendo faustissimum euentum sperare. Lenta vis dolorum commode genitalia aperit & compingit caput, sine vlllo vel matris, vel foetus periculo. Levis, quae illius genitalia inflat, inflammatio a partu sua sponte disparet, vel moderatis cataplasmatibus obedit, modicus etiam tumor, qui caput infantis eleuat, pari successu & promptitudine subsidet (§. 408.). Quid itaque sub hocce gradu ad operationem vel forcipem nos compellat, non perspicimus, quin saepius ad parientes ex mora partus inquietas & impatientes vocati proximum vna alteraue vel aliquot horis (quin minori intervallo) partum commode sine ferramentis sibi reliquimus.

§. 426.

Venaesectione interim, quam repetere quandoque conuenit, ab inflammatione parturientem obstetricans vindicare debet. Diluentia etiam parturiens sorbeat, cardiacis reficiatur (§. 341.), debiliores nixus edat, vt opus suum natura lento gradu eo melius perficere queat. A frequentiori autem exploratione & vana obstetricum opera partes vltcrius irritari non debent.

§. 427.

Cum primum caput ad inferiorem peluis aperturam descendit, haec, vt eo amplior capiti porta pandatur, ex artificiis infra (§. 497.) describendis, maior fiat.

§. 428.

Sunt tamen casus, quibus forcipe expedire partum conuenit. In more saltem multis nostri aevi non incelebribus operatoribus, illis praecipue in regionibus vrbibusque degentibus, quibus frequenter ad partum lentum, quin quemcunque, operatorum auxilia desiderantur; in more, inquam, positum est, mox matrem onere suo liberandi propriaeque famae & fructui consulendi, praecipiti forcipis vsu, eo faciliore & operatoris gloriae aptiori, quo mitior cuneationis gradus est. Expedit vtique forceps operatio-

rationem, comprimit caput, volumen integrum in longam formam ducit, genitalia diducit & tracta ab operatore ad artis leges lentam dolorum actionem supplet. Ita procul dubio liquet, quomodo sexcentae operationes inter aliquot annos ab eodem operatore feliciter forcipe absolutae, sine falsa etiam ostentatione, ferri atque praedicari possint. Neque tamen sine istiusmodi operatione male consuli (nisi necessitas postulet) parturienti crederemus, neque ubiuis terrarum adeo prodigis ferramentorum esse licere operatoribus, neque omni penitus opprobrio carere forcipem: minus genitalia dolent a lenta dolorum vi & sensim presso capite dilatata, quam a forcipe & tracto capite. Magis etiam a forcipis compressione, quam dolorum, periclitatur foetus caput.

§. 429.

Male utique res nostras gereremus, si sub secundo gradu, lentissimo partus progressu ad pessimam usque partium inflammationem otiosi maneremus. Quamdiu etiam in hac specie ulterius in capite compressionis spes affulget, & inflammatione genitalia non tument, blanda forcipis actione commode compressum acuminatumque caput trahitur. Aliquid autem utilis compressionis a forcipe expectari posse, cognoscimus ex minori capitis tumore, capite globoso, cum modico occipitis acumine; cer-

to indicio, dolorum pressionem, vtut diu protraham, satis ad comprimendum in conum caput efficacem hactenus non fuisse.

§. 430.

Quodsi vero longum iam caput est, longe dependet occiput, cranii ossicula lato margine sese tegunt, insignis ex capite tumor prominet, vltiorem siue naturae, siue artis compressionem male speramus. Quis enim putaret, sine termino esse figurae in capite mutationem, partium mobilitatem, membranularum, quae capitis ossa iungunt, extensionem? Quin compressum caput adeo vltiori compressioni resistit, vt, si pertinaces istiusmodi caput forcipeprehendimus trahimusque, forceps potius vel in rectitudinem ducatur, vel frangatur, quam in minorem molem caput cogatur. Quid quod, si vltius caput comprimimus, vehementissima ista pressio non minus foetum necat, quam cerebri destructio, velut etiam ab ipso diuturno partu, quo intra peluim caput compingitur, euenire solet.

§. 431.

De forcipe quidem cogitare possumus, quamdiu in casu vltius comprimendi capitis integra sunt genitalia, neque inflammatione rigida & immobilia, neque strictissime caput amplectentia. Quis autem forcipem dmitteret, quum velut adstricta pertinaciter

citer chirotheca vel os vteri, vel vagina caput complectitur & clauo simile caput peluis capacitati ita infixum est, vt tenuem stylum idem inter & genitalia, quacunque etiam in sede id fiat, adigere nobis non liceat? Id quidem sine genitalium & capitis laesione fieri nunquam potest. Peior multum est violentia demissorum brachiorum, quoties in capitis ambitu rigida inflammatione genitalia & in gangraenam prona tument. Possumus quidem istis in casibus impellere forcipis brachia, possumus prehensum caput trahere, sed vulneramus caput, cuius tamen conseruationi forcipis vsu studemus, laceramus genitalia, lethalemque gangraenam excitamus, vel leuissimo in casu mala (§. 423.) recensita.

§. 432.

An viuat mortuusque sit foetus? praecipue disquirere conuenit. Quoties nempe de foetus morte certus est operator, maxime cum vltior capitis compressio sperari nequit, vera adest paragomphosis & grauis inflammatio, periculi pro matre plenam facit forcipis demissionem, perforatorio sine mora caput extenuandum esse putamus, matremque tutissima blandissimaque ipsi operatione onere suo liberandam. Optimum sero in illis regionibus consilium, quibus sero operatoris auxilia desiderantur, neque nisi pluribus diebus elapsis, cum genitalium

inflammatus tumor cuneatum caput ita stringit, vt male de forcipe cogitaremus, qua etiam periodo vix vnquam superstes est foetus vita, passa multum expressione perpetua & obstetricum contrectationibus.

§. 433.

Quum viuere foetum non haesitantes speramus, anceps consilium est & ex iis, quae circumstant, capiendum. Reliquis operationibus abdominis apertionem, quam Caesareum partum vocant, vtique praeferendam esse censemus, quoties ea vti nobis licet, siquidem cum foetu matrem seruare potest. Sed sine omni periculo non est operatio, integerrimas matris vires bonumque habitum requirit, atque sine parientis feminarumque adstantium assensu fieri nequit. Quam ob rem exul est, quibus in regionibus prius operator non vocatur, quam ex diuturno partu parientis vires sunt fractae, vterique inflammatio, saltim nascens, ancipitem sectionem facit; quin, integerrimis etiam omnibus, certissimae, cuius periculum indicatur, morti a parturiente aequae ac ab adstantibus postponitur.

§. 434.

Quoties itaque operationis caesareae copia non est obstetricanti, vel sine omni auxilio suae sorti committere debet parturientem; quod sane consilium,
matri

matrī non minus quam foetui certissime fatale, mentis compos nemo dabit; vel perforatorii usu foetum, si forsan rariori in casu viuit, matris vitae immolare: praeſtat autem, arbitramur, illum ſolum, quam vna cum matre perire. Conſilii apparens atrocitas miteſcit ex neceſſitate. Forcipem non minus foetui (§. 430.), quam matrī periculofam, ſub deſcriptis circumſtantiis, perforatorio pernicioſiorem eſſe quis non videt?

§. 435.

Quoties ad abſoluendum tranſitum comprimī caput poteſt, ſecundo gradu partus accenſetur, quare in tertio gradu de omni forcipis ſucceſſu deſperamus. Vtrum vero incidi debeat abdomen, an perforari caput? conditiones ſupra expoſitae determinant. Pelvis anguſtia, quae ne manum quidem operatoris admittit, minus multo foetum, caput licet extenuatum ſit, caeſaream operationem indicat. Naturae in hoc partu auxilium nullum eſt, ſed non intermittens potius preſſio vires parturientis frangit & genitalia gangraena foedat.

§. 436.

In omni quidem partus ſpecie noxia ſunt ſuperfluaque pellentia vulgo putata (§. 337.), aſt quae ſanguinem agitant irritantque, in hac nominatim angue & cane peiora ſunt, inflammationem quippe au-

gentia & abdominales spasmos facientia. Emollientibus medicamentis topicis opera luditur. Sola, mali causam tollentia, comprimentia caput vel extenuantia, instrumenta matrem seruant.

§. 437.

De instrumentorum, siue forcipes sint, siue perforatoria, applicatione notentur praeter supra Cap. XVI. dicta.

- a) Commodius capiti ad inferiorem aperturam lapso applicantur, quam ad superiorem; quare, si per partus rationem id fieri potest, illum lapsum obstetricans praestoletur. Sin partus illam moram admittat, maiori licet cum negotio, ex superiori apertura ferramentis caput excuti debet; postquam nempe vteri orificium totum apertum est.
- β) Vna manu operator instrumentumprehendit, altera ad caput per sinum externum & vaginam, si id opus est, deducit, indice digito praecipue dirigente.
- γ) Capitis partem, cui instrumentum vel applicari, vel infigi debet, comes digitus prius explorat, quam fiat applicatio.

§. 438.

Non omnium autem *forcipum* idem valor est.

- 1°) IACOBI RVEFFII forceps longa & terſa, ob iuncta brachia tenuesque anſas minus commodè demittitur, & propter planitiem laxa ad caput firmatur. An *Slevogtiana* huc pertinet? Referre ſaltem huc poſſumus forcipes D. PVISSEAV, FRIED. & BURTON.
- 2°) Separatim quidem forcipum brachia demittuntur, quas exhibuerunt PALFYN, GILLES, LE DOUX, PETIT, GREGOIRE, SOVMAIN, DVSSE', MESNARD, BING, *Ratblaw & Schlichting* ROONHVYSIANAM, ſed pariter cochlearium curvaturae, anſae & iuncturae vario modo peccant.
- 3°) Cochlearia alii correxerunt factis fenestris & ad foetus caput accommodatis curvaturae proportionibus. Huc procul dubio forcipes trahere poſſumus CHAMBERLINI, CHAPMANNI, GIFFARDI, FREKESII, GREGORII filii, LEVRETI.
- 4°) Iuncturas etiam anſasque ulterius perfecit SMELLIE.
- 5°) Margines cochlearium fenestratorum ingenioſe curvavit peluique aptiores reddidit LEVRET, An PVGHII forceps inde nata eſt?

§. 439.

Quum caput pelvis capacitate, pone inferiorem aperturam defixum, ferramento excuti debet, bre-

viore minoreque forcipe, qualis fere *Smelliana* (§. pr. n. 4.) est, vti possumus, quae videlicet

- α) Pedem longitudine non superans facile dirigitur.
- β) Crassae anssae satisque latae masculeprehenduntur. Ad fulcum, si volupe est, fila firmari possunt; minus tamen necessaria encheiresi.
- γ) Simplex iunctura, spinis vicissim truncos brachiorum excipientibus, sine stabilitatis detrimento, unionem facilem facit.
- δ) Cochlearia fenestrata lamellis in margine extenuatis & compressis facta, ad angulum curvilineum mox a iunctura secedentia, apte caputprehendunt premuntque, si ad debitas proportionefabrefacta sunt. Nudum, oleoque lubricum (§. 404. §.) ferramentum tenui pelle tecto praeferrem.

§. 440.

Quodsi vero ex superiore pelvis apertura deiici caput debet, brevis forceps & recta ultra tempora capitis neque ascendit, neque firma in illo situ idemprehendit cum facilis lapsus incommodo; quare forceps tunc recipi debet

- α) in longiora brachia exporrecta.
- β) Ad margines incurvata, modo *Levretiano* (§. 437. 5°).
- γ) Caeterum vt forceps (§. pr.) fabrefacta.

Succedit tamen & hac deficiente prior, plura licet operatori negotia faciat.

§. 441.

De ipsa ferramenti applicatione notetur.

1°) Vnum brachium post alterum, ad cranii regionem temporalem, demittitur.

2°) Primum brachium deducitur in latus genitalium, cui forsā caput paulo minus apprimitur, inde lente & cum dexteritate in oppositum latus, per orbitam pelvis minime resistentem circumducitur. Potest etiam in arcum mox latus deiici.

3°) In situ hoc brachium vel sua sponte manet, vel ab adstante tenetur.

4°) Inde alterum brachium in laxius latus fertur.

5°) Cochleare forcipis, ob laesionis metum, pressius capiti, quam genitalibus applicatur.

6°) Quodlibet obliqua directione ad menti regionem vsque promouetur; quod ex longa parte, quae penetrauit, & subito quodam ferramenti lapsu in liberius spatium cognoscimus. Sua sponte, ni satis ascenderunt, tracta brachia versus perinaeum labuntur.

7°) Versus anteriorem pelvis partem apices, quantum licet, diriguntur; iuncturae perinaeum reprimunt.

- 8°) Porro ad iuncturam brachia scite vniuntur & filo, si ita videtur, crasso connectuntur.
- 9°) Altera manu ansae firmæprehenduntur, indice iuncturam comprehendente, altera diducta genitalia repelluntur. Quum hoc adstans praestat, vna manu operator ansamprehendit, altera iuncturam amplectitur.
- 10°) Femina ab adstantibus, ne forcipem tractam sequatur, firma continetur.
- 11°) Mascule quidem operator forcipem comprimens trahit, sed cum moderatione & dexteritate, motans, terebrans vel rotans quasi instrumentum. Ita partes cedunt capiti & instrumento.
- 12°) Altum caput primum in pelvis capacitatem delicit, perinaeum iunctura forcipis, dum trahit, deprimens.
- 13°) Modica inde quiete & ipse vires resumat & parienti blanditur.
- 14°) Si forsan vel tota vel ex parte a capite forceps secessit, denuo eandem reponit rursusque trahit.
- 15°) Vtterius axin pelvis sequens trahit, donec finum occiput intrauerit.
- 16°) Tandem replicata forcipis iunctura symphyssi ossium pubis, velut hypomochlio ita inhaeret, ut synciput & facies e sinu gliscant.
- 17°) Si grauiter simul perinaeum reprimatur & super caput ducitur, (§. 311, n. γ.) expeditior operatio est.

18°) Quum forcipe curua (§. pr.) utimur, ita de-
iici brachia debent, ut ad formam pelvis conue-
xi margines ossis sacri curvaturae inhaereant, api-
ces ad ossa pubis dirigantur. Quare, si forsan
primum brachium ex laxiori latere in arctius du-
cere cupimus (n. 2°), margo convexus ad ossa
pubis, dum demittitur, dirigitur; siquidem cir-
cumductus in oppositum latus sua sponte ad os
sacrum vertitur. Moderatae sint operae n. 7.
& 16.

§. 442.

Quum forceps amplum caput comprimere ne-
quit (§. 436. & 435.) perforante instrumento, quo
MOSCHIO iam usus est, viam cerebro effluxuro
paramus, facimusque, ut in arctius spatium compul-
li caput possit. Istiusmodi instrumenta sunt

a) *Forfices*. Urgente necessitate forfex quaedam
maior vulgaris & valida perforare cranii partem &
dilatatis cruribus ampliare foramen potest. Me-
lius tamen istum scopum *Bingiana* & *Smelliana*
adimplent. *Walbaumiana* curua in mollem cranii
partem non solum penetrat, sed ad cranii etiam
ossa discindenda facta est.

β) *Scalpellum*, vel alius quicumque *culter acutus*,
siue anceps, siue simplicis aciei, facile, ni cau-
tissime dirigatur, genitalia laedit & debile nimis
esse solet. Praestat culter theca tectus.

- γ) *Perforatoria Mauricellianum & Mesnardianum*, validiora licet sint scalpellis, non minus genitalibus infesta esse possunt. *Simpsonianum* praeterea operatoris manum pungit, aegrius dirigendum. Huic speciei *Vncinus* habens spinas duas *Albucasis* adscribi potest.
- δ) *Terebrae occultae Denysiana, Ouldiana, Fridiana* thecis inclusae partes vicinas laedere nequeunt, apteque cranium, sat validae factae, aperiunt, praecipue si elatere, velut *Denysiana & Ouldiana*, muniantur.
- ε) Foetus putridi mollis fontanella solo quandoque digito perforari potest.

§. 443.

Ne vlla matri violentia inferatur, sequenti ratione perforans instrumentum demittitur.

- α) Sinistrae manus index ad fontem pulsatilem, si fieri potest, vel intervallum saltem inter duo ossa medium, firmatur.
- β) Huius digiti ductu instrumentum eodem fertur atque, ne partes ambientes laedantur, caute dirigitur (S. 437. n. β. γ.).
- γ) Firmatum in cranii partem membranaceam, non osseam, valide iniicitur.
- δ) Iniectum vel scalpellum, vel perforatorium vel terebra occulta hinc inde eo fine mouetur, ut aper-

pertura dilatetur. Forfex diducitur, Walbaumiana scindit.

ε) Sinister vero index ubiuis instrumentum comitatur & obuias forsan genitalium carnes remouet.

§. 444.

Quo minus apertura, ossiculis cranii, videlicet magni, ad se inuicem pressis, quin supra sese motis, claudatur, impediendum est. Quare

α) Digito, quod ut plurimum succedit, cranii ossicula praeuia imprimi, prehensa binis digitis pluribusue agitari & extrahi possunt. Ita foramen late hians aperitur.

β) Suadent alii, ut forcipe minore & valida ossa confringantur & extrahantur. Ita iam praecepit HIPPOCRATES forcipesque, quibus caput conteritur, delineauit ALBVCASIS. Hoc praestare etiam possunt forcipes SCHVRERI, MESNARDI, MITTELHAUSERI.

γ) Serram laudat FRIED ad ossiculorum frustula exscindenda.

δ) Suam forcicem pro eodem scopo commendat WALBAVM.

§. 445.

His ita peractis

α) Saepe cranium, a doloribus compressum, per inflictum foramen, cerebrum exprimit, i-

psumque ab iisdem, velut naturali partu, expellitur.

- 2°) Quodsi vero dolores penitus cessauerint, capiti nullus motus communicatur, quare ars per gradus aucta accedat oportet.

§. 446.

Sunt ista artificia sequentia:

- α) Primo periculum fiat, an caput, prehensio digitis, velut vncini flexis, cranio, attractum comprimere cerebrumque effundi possit.
- β) Hoc artificio irritato cochleari cerebrum eximatur.
- γ) Quodsi nondum caput sequatur, forceps demissa foetum extrahat.
- δ) Forcipis actio confirmatur, si eo tempore, quo forcipem trahit operator, seruiens prehensis ossiculis caput figit.
- ε) Quum extenuatum nimis caput & complanatum non bene forcipe prehenditur, brachia, si fieri potest, soluta commodam ad trahendum foetum operatori ansam praebent.
- ζ) Vncus etiam vsque in magnum ossis occipitis foramen deiicitur, vel ad orbitae marginem frontalem figitur, craniumque attrahitur. Prehendere simul digitis alterius manus cranii ossiculum, vel complecti, ut figatur, caput, vel solutum forsitan brachium trahere operator potest.

η) Du-

- n) Duplex etiam vncus, forcipis in modum in caput figi trahique potest. Pertinent huc *Vnci Mesnardiani* & correctiores *Smelliani*.
- 9) Cum primum a sinu collum remotum non est, operator caput vel in orbitis, vel in ore vel ad mentum nuchamque prehendere & ulterius deducere potest.
- s) Ipsi etiam, quum caput deductum est in sinum, altera manu perinaeum reprimere, altera caput, velut ex capsula fabam, exprimere licet.

§. 447.

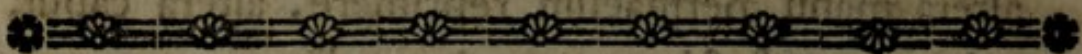
Commendantur etiam, extenuato cranio, alia instrumentorum genera.

- α) MESNARD *forcipe* sua caput extrahere vult. Vix autem puto, sine fractura ossium & instrumenti lapsu id fieri.
- β) MAURICELLI *capititraga* ingeniose quidem & eleganter excogitata est; sed pariter nil valet, si debile cranii ossiculum abrumpit. BERTONIANA eodem incommodo premitur.
- γ) *Fasciae* solae, sine perforante instrumento, promoueri ad mentum nequeunt; non penitus ab usu perforatorii contemnendae.

§. 448.

Vnci soli si ita firmentur, ut per vulnus ab ipsis inflictum, prouti fieri solet, cerebrum parce, vel peni-

penitus non effluat, capitis molem non minuunt. Quodsi vero apertura ab illis facta cerebrum transmittit, vacuum quidem fit, in quod cranium comprimi, atque causa mali tolli potest, nihilominus illum scopum neque semper adimplent, neque tuto satis atque facile applicantur, sed labentes parturientem laedunt.

CAP. XVII.

SECT. II.

PARTVS DIFFICILIS ET PRAETERNATVRALIS OB SITVM VTERI OBLIQVVM.

§. 449.

Quando vteri axis longitudinalis cum pelvis axis minus conuenit, *Vterus oblique situs* dicitur: ex quo situ difficilis partus vel praeternaturalis ea propter oritur, quod foetus capiti, in eodem axis haerenti, & ad peluim presso, obstaculum insolens occurrit.

§. 450.

Dubiae fere obliquati situs causae sunt. Respicere tamen possumus,

a) Ad

- a) Ad primam conformationem, quam vterum ex pelvis axi in aliam plagam dimouere, docent observationes vterorum eiusmodi in puellis iunioribus visorum. Inde ad difficilem istiusmodi parum naturalis procul dubio dispositio nascitur.
- β) Ad varia genitalium vitia, quae vterum, ob graviditatem praecipue expansum, ex axi pelvis depellunt. Eiusmodi vitia sunt, vterus nimis alta locatus, vt situm eius pelvis cauitas dirigere nequeat; pelvis figura vitiata, praecipue nimis arcta; vteri scirrhus, cicatrix, sarcoma, aliaque.
- γ) Ad feminae gibbum, qui & peluim modo (n. pr.) dicto mutat &, vnum latus pelvis prae altero elevando, facit, vt in humilius foetus, maxime a doloribus pressus, nitatur.
- δ) Ad contentorum intestini recti colique sinistri & vesicae vrinariae in vterum violentiam.
- ε) Ad placentae extra fundi medium adhaesionem, quae facit, vt in opposita plaga foetus corpusculum locetur vterusque ibidem magis expandatur.

§. 451.

Ista quidem obliquitas simplex alias est, alias aliis vitiis partus variis iuncta, praecipue pelvis angustiae (§. pr. n. β.); quo casu pessimus partus fieri solet.

§. 452.

Eadem vteri obliqua directio sub ipsum partum alium ludum praebet, quam quidem recta; in primis autem *dolores* illos excitat, quos *spurios* vocant.

§. 453.

Contenta vteri, in segmentum inferius nitentia, partus dolores excitant (§. 100.). Idem accidit, quando vterus oblique situs est. Quoniam autem neque vteri directio axin pelvis sequitur, neque minima vteri resistentia, momentum contractionis versus istum axin agere nequit, sed in locum minime resistentem, qui vteri pars est inter pelvim & foetus partem praeuiam compressa, impenditur. Reliqua autem segmenti inferioris portio, quae a parte foetus praeuia neque comprimitur, neque attenuatur, lentius minusque, ac altera, diducitur. Patet itaque, quod ab eiusmodi vteri contractione orificium neque rite aperiatur, neque vterus in vaginam deprimatur. Quae vero actio, quod dolor spurius vocatur, eadem de dolore spurio valeant necesse est.

§. 454.

Dolor itaque spurius cognoscitur,

a) Quando neque plena liquoris amnii vesica, neque caput, neque aliud quodcunque in vtero contentum digito exploranti recte apprimitur.

β) Quan-

- β) Quando vteri orificium rite non aperitur & ducitur, sed potius quandoque constringitur.
- γ) Quando in vaginam vterus cum foetu non descendit.

§. 455.

Ipse etiam spurii doloris sensus ab illo differt, quem verus excitat.

- α) In regione enim lumborum veri cruciatus incipit, atque versus pudenda descendit. Spurii cruciatus vsque eo non progreditur, sed circa superioris, quam pelvis habet, aperturae ambitum vagatur.
- β) Idem etiam vehementior est scindensque magis, propter inaequalem vteri contractionem & similem praeuiæ partis pressionem. Maxime illam sedem cruciatus diuexant, cui caput impellitur, in ipsa inguina & femora continuati.

§. 456.

Differentes obliquitatis vteri gradus obseruantur, ita vt cranii pars maior minorue vaginam respiciat, differensque dolorum spuriorum euentus enascatur.

§. 457.

Quando continuatus vteri axis intra vaginam cadit, maiorque, quam dimidia, cranii portio vaginam respicit, dolores spurii sensim in veros mutantur.

tur. Successiua enim vteri contractio, caput offi apprimens, maiorem sensim marginis partem attenuat; quare reliqua debilitata minus ita resistit, vt tandem a corporis vterini contractione resistentia superetur, margo attenuetur, caput deprimatur, dolores veri oriantur, partus promoueatur & absoluetur.

§. 458.

Quodsi vero axis supra superiorem pelvis marginem continuatur, minorque, quam dimidia, cranii portio vaginam respicit, vtero contracto caput successiue vterius supra peluim pellitur, vteri orificium magis constringitur, partusque ex naturae ope nullo modo perficitur.

§. 459.

Duplex huius mali euentus obseruatur.

- 1°) Actionis vteri aequilibrium restituitur, dolores minuuntur, penitus cessant, a capitis pondere vterus comprimitur, inflammatur, vna cum matre emoritur; vel in pus vna cum corporis integumentis resoluitur, foetusque per abscessum exitum molitur.
- 2°) Quoties dolorum vis non remittit, vtero caput apprimitur, huius substantia attenuatur, tandemque dirumpitur.

§. 460.

Quando vteri axis in oram pelvis superiorem ita dirigitur, vt dimidia quasi orificii portio tangatur, atque caput aequali ratione citra & vltra oram haereat, in eodem statu res persistunt, neque sursum, neque deorsum caput mouetur, tandemque dolores sensim minuti penitus cessant.

§. 461.

Huius autem situs triplex esse euentus potest.

- 1.) Vterus inter cranium & peluim compressus inflammatur, & vna cum matre emoritur.
- 2.) Si versus vaginam vteri axis dimouetur, partus (§. 457.) descriptus oritur.
- 3.) Si idem axis vltra pelvis oram superiorem progreditur, partus species (§. 458. & 459.) dicta insequitur.

§. 462.

Cum propriis doloribus spuriiis *Tormina*, ex causis supra (§. 266.) dictis nata, & sua methodo mitiganda, confundi non debent; quae videlicet nullam in vteri corpore & orificio mutationem faciunt, ipsum vteri corpus non afficientes. Quare

- α) Eo tempore, quo parturientem misere diuexant, manus abdomini imposita vterum mollem & laxum tangit, qui a dolore ad partum contractus,

tensus, strictus atque lapidis adinstar durus (§. 178.) resistit.

β) Modo haec tormina pertinaciter eundem locum occupant, modo in abdomine circumuagantur.

γ) Pulsus ab illis non eleuatur, sed potius contrahitur.

δ) Facies non rubet,

ε) Neque ad nixus edendos parturiens laceffitur.

ζ) Iuncta quandoque diarrhoea eadem vltius manifestat.

§. 463.

Varia etiam dolorum vicissitudo quandoque obseruatur, ita vt nunc dolor spurius notetur, nunc verisimilis foetum deprimat, nunc tormina foeminam agent. Quae quidem cruciatuum vicissitudo *Dolores mixtos, vel aequiuocos* facit.

§. 464.

Quo dolores spurii vexant tempore, nullos parturiens nixus edere debet, neque etiam quo tormina seindunt. Vires inutili conamine licet frangantur, partus tamen nihil promouetur. Simulatque vero dolores spurii in veros mutantur, parturientem istos nixibus suis promouere iuuat.

§. 465.

Sed fatis, puto, dictum est de doloribus spuriiis, redeundum itaque ad vteri obliquitatem, quae

quae ex fequentibus signis generalioribus cognoscitur.

a) Tempore grauiditatis,

1°) Grauidae abdomen ea in regione, quam foetus occupat, eleuatur magis atque refistit, quam quidem in opposita, quae placentam comprehendit; quare abdomen in medium apicem minus prominet, quin duplex tumor, maior minorue, quandoque tangitur, cum media depressione,

2°) Maiorem ibidem grauitatem sentit, vegetioremque & frequentiore foetus motum. Quandoque etiam in foetus latere grauiora sunt symptomata supra (§. 153.) dicta, v. g. pedum tumores, varices &c.

3°) Orificium vero vteri in plagam oppositam quandatenus vergitur. Caueat tamen medicus sibi, ne ex axeos peluis ignorantia os vteri ad posteriora versus pro obliquo habeat.

4°) Apertura orificii externa diutius clausa, contracta & crassa manet, quam si uterus in axi peluis situs est.

§. 466.

β) Appropinquante partu,

1°) Caput ossi innitens, atque in aperturam peluis superiorem minus descendens impedit, quo minus abdomen subidere possit (§. 176.).

2°) Quare difficilius infantis cranium assequi licet obstetricanti.

§. 467.

γ) In ipso partu,

1°) Dolores spurii pro obliquitatis gradu frequentes & vehementes parturientem vexant (§. 453.).

2°) Liquoris amnii vesica, quae sub situ recto brevis est & late expansa, sphaerae maioris segmentum exhibens; sub situs obliqui maiori gradu oblonga propendet, minus in latitudinem expansa, intestini quandoque similis ex vteri orificio pendens: quin imo nonnunquam talis extra ipsam vaginam propellitur, atque pyri adinstar e genitalibus dependet. Haecce enim aquea bulla in aperturae vterinae formam se vertit; quare ampla fit atque circularis, quando vterus recte situs est, siquidem caput integram aperturam pelvis superiorem occludens, nimium liquoris amnii descensum impedit, breuemque reddit vesicam. Quando vero vterus oblique situs est, versus illud latus, in quo minima resistentia est, amnii liquor propellitur, ibidem colligitur, atque in oblongam figuram formatur.

3°) Ob eandem rationem iusto citius ista vesica dirumpitur, ut liquor amnii profluat. Quoniam enim velamentorum fibrae non solum inaequali, sed & nimia vi expanduntur, saepiusque ossi appri-

primuntur, resistere utique nequeunt, sed vi distrahenti cedunt.

4°) Post primum effluentis liquidi torrentem laticis stillicidium continuo riuo vltcrius profluit. Caput integram pelvis aperturam superiorem nondum obturans idem permittit.

5°) Liquore amnii effuso nihil fere superest, quod segmentum vteri inferius in vaginam detrudat atque attenuet, impulsus etiam dolorum axin pelvis minus sequitur, quare lentissime vteri orificium aperitur (§. 457.). Primus enim alter margo dilatatur, is ut plurimum, in casu capitis praeuii, cui hoc apprimitur; qui minus patitur oppositus, durior manet, tumet, & per successiuos demum gradus prioris mutationes sequitur.

6°) Eapropter caput lente descendit, diutius supra peluim moratur, difficilius digito attingitur.

7°) Quoniam etiam in alterutro latere haerens pelvim non obturat, in opposito spatium capite vacuum ita relinquit, vt inter cranium & ossa pelvis integram manum, vel saltem digitorum nonnullos interponere liceat. Funis etiam quandoque excidit.

§. 468.

8) Tumor capitis, quem laboriosus partus effert, in nato infante, verticis medium vel occiput

non occupat, velut a situ recto, sed illud latus, quod pelvis ossi inhaesit.

§. 469.

Generalia quidem phaenomena dicta cuius obliquitatis speciei applicari possunt, quaelibet tamen specialius ita considerari & determinari debet, vt quatuor primariae distinguantur.

- 1a) Qua vterus in partem matris anteriorem obliquus est.
- 2da) Qua in partem posteriorem.
- 3a) Qua in latus dextrum.
- 4a) Qua in latus finistrum.

Ex his autem compositae intermediae species nascuntur.

§. 470.

Quando continuatus vteri axis acutiorem cum horizonte angulum, quam pelvis axis, intercipit, adeoque fundus versus anteriora nimis dirigitur, sequentia speciatim phaenomena oriuntur.

- a) Abdomen supra os pubis propendens, atque in maiori gradu grauidae sedentis femoribus incumbens, ingratum pondus efficit.
- β) Hypochondria minus tenduntur & replentur.
- γ) Caput foetus ossi sacro obuertitur.

δ) Vte-

- δ) Vteri etiam orificium os sacrum respicit.
- ε) Idem difficillime, & quandoque non nisi integra manu in vaginam demissa, exploratur: difficillime etiam digitus, & solus fere incuruus vel flexus, in illud introducitur.
- ζ) Vrina maiori in gradu, ob vesicam compressam, supprimitur vel contineri nequit.
- η) Occiput ad ostium depellitur. Quando enim ossi sacro vertex apprimitur, occiput ab ipso dolorum impulsu, si foetus in vtero recte situs est, deprimitur.

Dicta sub ipsam partus initium, antequam dolores partium statum mutauerunt, distinctius cognoscuntur.

§. 47.

Quando continuatus vteri axis minus acutum cum horizonte, quam pelvis axis, angulum intercipit, adeoque fundus versus thoracem magis ascendit.

- α) Fundus diaphragmati ita obuertitur, ut abdominis tumor alte ascendat, minus promineat & magis complanetur.
- β) Comprimitur vero ventriculus atque diaphragma, digestio impeditur & respiratio: frequens proinde versus grauiditatis terminum vomitus, spirandi maior difficultas, inspiratio parua & frequens oriuntur.
- γ) Caput ossibus pubis inhaerens vrethramque premens lotium supprimit.

- δ) Pubis regio tensa & eleuata tangitur, repleta capite & vesica: acriter etiam a compressione dolet.
- ε) Vteri orificium facile attingitur.
- ζ) Fons pulsabilis occipitis loco ad os vteri delabitur.

§. 472.

Ab ossis sacri tubere, symphyssi ossium pubis nimis vicino & lumborum vertebrae in posteriora flexis, haec obliquitatis species praecipue oritur, iuncta saepius pelui angustae, & obliquitati laterali.

§. 473.

Eadem situs species, si caetera paria fuerint, praecedente peior est. Peluis structura & experientia id ipsum probant. Etenim

- α) Si in posteriorem partem caput leuiori in gradu obliquum est, internae ossis sacri superficiei apprimitur, super illa in plano ad vires impellentes inclinato descendit, os coccygis reprimat, sua sponte excidit.
- β) Quodsi vero in partem anteriorem dirigitur, acuto ossis pubis margini obtruditur, nihilque adest, quod descensui eius faueat.

§. 474.

Quando vteri axis vnum vel alterum os ilium respicit, alteri horum ossium caput obuertitur, ver-

sus

fus alterum vero fundus dirigitur. Phaenomena exhibet generalia (§. 465. sqq.) huc applicita, nisi quod vasa quandoque & nervi eius lateris, cui moles vteri incumbit, ita comprimantur, vt pedis stupor, claudicatio, glandularum inguinalium tumor, in ipso partu femoris cruciatus & similia mala oriantur.

§. 475.

Rarius autem cranium versus mediam ossis ilium partem vergitur, sed mox propius ad os sacrum accedit, mox ad os pubis, atque hac ratione ex obliquitate in priorem vel posteriorem partem participat.

§. 476.

Eadem ad latera vergens obliquitas suis propriis premitur incommodis. Siquidem

a) Brachium facile procidit. Sit, vt exemplum afferam, caput ad latus sinistrum pressum, procidit brachium lateris dextri. Quod enim ad latus dextrum vacuum relinquitur, brachium, tanquam pars proxima, vel propria grauitate, vel ob dolorum impulsu, occupat.

β) Brachium prolapsu vltiorem capitis progressu omnimodo impedit: viam enim praecludit, & caput ita reprimat, vt in locum minus resistentem, ossis nempe ilium cauam expansionem re-

cedat; quare collum in vaginam deprimitur, extenditur, foetusque mors acceleratur.

γ) Hoc si minus accidit, sed in cavitatem pelvis caput decedit, ischio appellitur; brachium autem ossi ilium inhaerens vltiorem corporis progressum impedit.

§. 477.

Variis obliqui situs, sibi relictis, euentus observatur. Faustissimus est, quando spurii dolores in veros sensim mutati lente caput, sed sine noxa exprimunt (§. 457.).

§. 478.

Quodsi vero obliquitatis gradus maior ad descriptum (§. 460.) accedit, caput quidem, sed post longam temporis moram, excidit. Quocirca parturiens aequae ac foetus multa incommoda interim patitur, illis nempe similia, quae caput nimis magnum (§. 423.) inducit.

§. 479.

Etenim caput, a doloribus propulsum, ad matricis os appellitur, partes intermedias comprimit, inflammat, imo gangraena afficit: ipsum autem, si foetus viuit, intumescit atque in maximam molem excrescit. Quo fit, ut duplici ex causa via angustetur, repleatur, vera paragomphosis oriatur atque non solum in pelvis aperturam superiorem, sed & in
vagi-

vaginam caput depactum haereat, adeoque a dolorum momento valentiori promotum partes vel contusas, vel dilaceratas relinquat; ipseque foetus maxime debilis, vel penitus mortuus nascatur.

§. 480.

Quando vteri axis in oram pelvis superiorem dirigitur, (§. 460.) symptomata (§. pr.) descripta oriuntur, euentusque est, qualis (§. 461.) dictus fuit. Foetus autem cerebrum a fortiori pressione non solum comprimitur, sed & collum ita tenditur, vt sanguinis in capite circulus intercipiatur; quin ipsa quandoque cranii ossicula franguntur.

§. 481.

Pessimus gradus euentum (§. 459.) descriptum habet.

§. 482.

Soli naturae hunc partum nunquam medicus relinquito. Quamuis enim sub minori obliquitatis gradu tandem ab ipsa absoluator, nihilominus tamen artis ope multum iuuari potest. Quare protinus auxilium ferre, pro temporis & obliquitatis differenti gradu differens, conducit.

§. 483.

Quod vt rite fiat, sequentia obstetricans obseruato.

I. Quotiescunque ante liquoris amnii profluxum praefens est,

α) Binos semper digitos vel, pro re nata, plures in vagina ante caput relinquat, donec sua sponte liquor effluxerit.

β) Effluxo liquore continuo integram manum demittat, palmam capiti applicet, dorsum vero pelvi; caput, quantum potest, dolorum maxime tempore, ab osse soluat atque in pelvis axin reducat.

γ) Quodsi hoc artificium succedit, istud, donec caput exciderit, continuet; quod quidem sub maiori etiam obliquitatis gradu quandoque euenit. Depressam forsan a dolorum vi manum reponat.

δ) Abdominis sedes, quam foetus occupat, ab adstante eleuetur.

§. 484.

Quando autem maior obliquitatis gradus hoc artificium ita eludit, vt caput promoueri nequeat, sine vlllo temporis dispendio manum altius ferre, pedibusque prehensis foetum, ex artificiis infra describendis, educere conuenit.

§. 485.

II. Quoties vero post liquoris amnii effluxum demum medicus accedit, gradusque obliquitatis ad dimidiam vsque cranii partem non progreditur,

α) Mi-

- α) Miniftra pariter abdomen eleuat (§. 483. n. δ.).
- β) Eodem modo capiti manum & pelui ita interfert, vt sub omnis veri doloris vehementia caput, ab offe depreffum, in axin reducat: hanc operam eousque, donec caput natum fuerit, continuat. Manus interim operatoris, inter duo offa compreffa, multum patitur.
- γ) Sicubi fola manus non facit officium, vecte vel altero forcipis brachio cranium ab offe deprimitur, fi medium inter cranium & peluim (cf. §. 441.) locatur ea lege, vt, dum dolor premit, vectis cranium verfus axin peluis moueat. Manus operatoris in vaginam demiffa pro hypomochlio, ne parturiens aliquid patiatur, effe potest. Eiusmodi manus, vel vectis actione efficitur, vt actio enafcatur e dolorum momento & hacce preffione compofita, quae foetum, in plano inclinato descendantem, per diagonalem deprimit. Huc pertinet *Vectis Roonbuyfianus*.
- δ) Quoties autem minus efficax eft dolorum momentum, tota demiffa forceps foetum optime foluit: vel ad latus, cui caput affixum eft, alterum forcipis brachium fertur, ad oppositam cranii regionem manus, ficque foetus prehenditur & educitur, altera manu officia brachii forcipis praefante.

§. 486.

At contra foetum, sine vlla temporis mora, pedibus prehensis extrahere experiatur medicus, quotiescunque dicto (§. pr.) maior est obliquitatis gradus, neque prius hoc casu forcipe vtatur, quam spatium nimis angustum manus in uterum demissionem impediat, siquidem sub his circumstantiis forcipis iniectio maiori periculo, temporis artificiique dispendio, quam versio perficitur. Sola vero manus opera pro capite educendo hoc casu nunquam sufficit, neque etiam vectis auxilium satis egregium est.

§. 487.

Ista quidem artificia succedunt, si satis in tempore medici opes petitae fuerunt. Non solum autem natura imbellis est, sed & ad tractionem, quae pedibus fit, confugere non licet, si longum iam temporis interuallum a liquoris amnii effluxu fuit praeterlapsum, uterus arctius foetum ambit, viae minus patent, ossique caput firmius infixum est.

§. 488.

Quo quidem in casu, si capitis & genitalium minor adhuc tumor & simplex, pelvis ratione, malum permittunt, vt capitis moles impune istud fretum penetrare possit, spes utique in forcipe, qua foetus a matre soluatur, reponenda est.

§. 489.

§. 489.

Quando vero nimis angusta pelvis iungitur & capitis atque genitalium tumor in eam iam molem excreuit, vt caput vel integrum absque contusionis & dilacerationis periculosa strage, vel penitus extrahi nequeat, in sola capitis (seção praecedente descripta) imminutione auxilium superest.

§. 490.

Quaeuis insuper obliquitatis species peculiares quasdam cautelas requirit. Ita, si caput ossi sacro obuertitur, atque naturalis esse partus potest,

α) Vtique manus seruiantis, quae, abdomen propendens sursum ferendo, vterum versus pelvis axin dirigit, proficuum operam ferre censenda est. Hoc vero auxilii genus non prius ac ipse partus cessare debet.

β) Iuuat etiam situs parturientis supinus, quo fundus vteri sua grauitate in spinam dorsi ita decidit, vt caput cum vteri orificio paullum ab osse sacro soluatur.

§. 491.

Simulatque caput angulum ossis sacri superauit, vterior progressus sequentibus artificiis subleuatur.

α) Vt eo valentiores nixus edantur, ex supino situ in solitum reponenda est parturiens.

β) Vt-

- β) Validos nixus sub quouis dolore parturiens edat.
- γ) Coccyx methodo mox tradenda reprimi debet.

§. 492.

Quamuis enim dictum angulum caput superaue-
rit, nihilominus adhucdum ad os sacrum obliquum
est, atque difficilius transit. Euenit etiam, vt caput
mox sub initium partus, leuiori in gradu obliquum,
ex ossis sacri angulo descendens ad eiusdem corpus
vergatur. Quod vt pateat, notandum est,

- α) Superiorem ossium pubis marginem duabus cir-
citer vnciis distare ab inferiore; ossis vero sacri
altitudinem ab angulo suo ad ossis coccygis ex-
tremum sex vnciarum esse; ita vt posterior alti-
tudo anteriorem bis superet.
- β) Exinde euenire potest, vt caput in posteriorem
partem obliquum, ad quatuor vnciarum longitu-
dinem infra angulum ossi sacro inhaerere possit,
praeterquam quod cum angulo rem habeat.

§. 493.

Ipsa autem haecce obliquitas dignoscitur,
quando

- α) Angulum ossis sacri caput superauit, atque in
peluis cauitatem delapsus est.
- β) Vteri orificium successiue quidem dilatatur.
- γ) Ipsum

- γ) Ipsum tamen ad os sacrum nimis versum deprehenditur, caeteraque symptomata exinde pendentia (§. 470.) minori in gradu adsunt.
- δ) Caput in vagina haerens, a doloribus valentioribus lentius promouetur.
- ε) Perinaeum aliquantulum protruditur.
- ζ) Versus os pubis vacuum capite superest.

§. 494.

Cum leuissimo huius partus gradu (§. 486.) is conuenit, quo quidem in axi peluis vterus haeret, perinaeum autem, vna cum vagina, iusto strictius est, ita vt a capite propulso in partem posteriorem non reprimatur, sed extrorsum protrusum sub quouis dolore eleuetur.

§. 495.

Primiparis praecipue, vtpote quibus hae partes nondum dilatatae fuerunt, istud mali genus accidit, iisque prae reliquis, quae in prouectiori iam aetate prima vice partum edunt, fibrasque corporis vniuersi strictiores habent.

§. 496.

Cognoscitur autem ex sequentibus signis.

- α) Sine vilo impedimento in superiorem peluis aperturam caput decidit.

- β) Simili ratione ad inferiorem vsque progressum est.
- γ) A quouis etiam doloris impulsu extra ipsam pelvim propellitur.
- δ) Quoties vero protruditur, perinaeum, anum & vaginae orificium secum ita rapit, vt integer verticis ambitus, hisce partibus velatus, extra corpus promineat.
- ε) Anus solito magis prolabitur.
- ζ) De diro, in istis partibus perpeffo, cruciatu parturiens misere conqueritur.

§. 497.

Dubius euentus est, si soli naturae negotium committitur. Raro impune caput tandem excidit. Saepius enim dolorum vis maior perinaeum extendit, attenuat, dirumpit, ita quidem, vt ruptura quandoque ad intestinum rectum vsque progrediatur. Nonnunquam etiam, quando ossis sacri, coccygis atque perinaei resistentia maior est, dolores cessant & caput subsistit.

§. 498.

Satius itaque est recenti re protinus adhibere medicinam, antequam caput perinaeo ita apprimatur, vt digitum vel manum interferere non amplius liceat. Quod vt rite fiat,

- α) Ita collocatur parturiens, vt liberum sit perinaeum & os coccygis.

β) In-

- β) Integra manus pinguedine inungitur.
- γ) Vtriusque manus duo tresue digiti in vaginam demittuntur, quin imo, pro re nata, integra manus inter caput & os sacrum penetrat.
- δ) Palma manus, digitis expansis, caput comprehendit, dorsum autem ossi sacro, coccygi & perinaeo incumbit.
- ε) In dolorum intervallo digiti immoti haerent.
- ζ) Fortiores nixus edit parturiens.
- η) Duplici actione medicus caput attrahit, coccygemque cum perinaeo reprimit, idque moderate & per gradus lentiores, ita vt successiue genitalia, & absque dilacerationis metu, dilatentur, grata parienti opera.
- θ) Manus a vi doloris forsan depressa, dolore cessante, reponitur.
- ι) Haec, donec caput exciderit, continuantur.

§. 499.

Quodsi vero, cessantibus doloribus (§. 497.), caput in pelvis cauitate immotum haeret,

- α) Simili (§. pr.) penitus artificio manus demitti, caput ab osse solui, coccyx perinaeumque reprimi debent. Quo fit, vt sublata resistentia, novaeque irritatione accedente, vteri actio restituitur, augeatur, vis dolorum valentior redeat, ipsiusque caput, a medico deductum, excidat.

β) Nisi haec etiam molimina caput sequatur, demissa forcipe trahitur, simulque ministra, dum operator caput agitat, perinaeum reprimit & genitalia diducit.

§. 500.

Liceat huc, propter auxilii conuenientiam, istud etiam mali genus referre, quo propter os sacrum & coccygis nimis introrsum versum (§. 12. n. δ.), caput optime situm libere quidem intra peluis capacitatem delapsum est, ad inferiorem autem aperturam immotum subsistit.

§. 501.

Ipsa exploratio hoc ossis coccygis vitium demonstrat. Medicina cum descripta (§. 498. & 499.) conuenit, nisi quod cranium aperiendum sit, si coccyx forsan immobilis cedere nolit, vel etiam si, repulsus licet fuerit, minus tamen spatium aperiat, quam vt caput exprimi possit.

§. 502.

Restat pessima obliquitatis in partem anteriorem vergentis species consideranda, qua vterus ita supra os pubis pendet, vt foetus axis continuatus horizontem non pertingat, sed vel parallelus sit cum eodem, vel penitus diuerget ab illo. Hoc quidem casu collum ossibus pubis inhaeret, & humeri in anteriori-

teriolem istorum offium parietem nituntur. Quo fit, vt dolorum impulsus minime partum promoveat, sed humeros offibus pubis apprimat & collum firmitus impellat. Truncus etiam propter dorsum non flectendum sequi non potest. Quamobrem collum tenditur, foetus perit, matri a contusione periculum imminet.

§. 503.

Pedibus utique prehensis foetum extrahere convenit, si quidem minor a liquoris amnii profluxu mora manui locum in vterum penetrandi concedit: quae quidem operatio difficillima censenda est propter

- α) Caput ostium obturans.
- β) Angulum vteri, quem demissa manus vix sequi potest.
- γ) Capitis remoram. Quo magis enim prehensi pedes attrahuntur, eo validius caput in superiorem pelvis aperturam ita pellitur, vt simplici saepius arte partus absolui nequeat.
- δ) Si quando pedes dorso incumbunt, vix ac ne vix quidem istos attrahere datum est.

§. 504.

Quo melius ista tractio fieri possit, sequentia notanda sunt.

- α) Caput ostium obturans operator, quantum fieri licet, semouere debet.

- β) Pedes, quousque fieri licet, sola manus ad orificium ducere; cum primum vero resistentia occurrit, alterum illorum, vel pro re nata, vtrumque fascia firmare.
- γ) Ita quidem vna manu, extra corpus, fasciam attrahit; altera vero, intra vterum, eodem tempore caput foetus & truncum reprimat.
- δ) Haec dum aguntur, minister propendens parturientis abdomen subleuat.

§. 505.

Quotiescunque vero, ob longum temporis spatium a liquoris amnii profluxu interiectum, occiput in cauitatem pelvis depressum omnem manui in vterum introitum praeccludit, caput, ex supra traditis (S. l.) regulis, extrahi debet. Sibi autem operator caueat, ne ab initio operationis deorsum caput trahat, humerosque cum collo firmitus impingat; sed in posteriorem potius partem, vt humeri eo melius solvantur, istud ducat.

§. 506.

Quando caput ossibus pubis inhaeret,

- α) Parturiens lotium reddat, vel catheteris ope emitteat, ne vesica distenta a dolorum impulsu & operatoris manu detrimentum capiat. Vt eo facilius idem fiat, premens vrethram caput digitis parum ab ossibus pubis repelli potest.

β) Si-

- β) Situs corporis erectus parturienti non conducit, sed supina eo fine cubare debet, ne grauitate sua caput in os pubis nitatur. Pronus corporis situs, quod ei ferendo parturiens impar est, suaderi nequit.
- γ) Eodem tempore, quo vna operatoris manus intra vaginam caput ab osse pubis soluit, altera exterius super osse pubis caput reprimat.
- δ) Simulatque caput ab osse solutum est, parturiens in fuetum situm, quo fortiores nixus edantur, reponi debet.
- ε) Quo minus vrethra & columna rugarum vaginae superior laedantur, duo vel quatuor operatoris digiti a se inuicem diducti ea ratione inter os pubis & caput locentur, vt inter illos media haereat vrethra & dicta columna rugarum vaginae superior.

§. 507.

Cum ad alterutrum latus caput dirigitur, id sibi datum putet operator, vt capite nato humeros aperturae peluis superiori innitentes soluat.

CAP. XVII.

SECT. III.

PARTVS DIFFICILIS ET PRAETER-
NATVRALIS OB INIQVVM
CAPITIS SITVM.

§. 508.

Tametſi yterus in axi peluis haeret, caput ta-
men primum oblatum varia ſitus habere vitia
poſteſt. Eadem etiam vitia nonnunquam cum vteri
obliquitate & peluis vitio coniunguntur.

§. 509.

Io. Obſeruatur, quod *facies*, quae in partu facili
oſſi ſacro obuerti debet, *verſus os pubis diri-*
gatur.

§. 510.

Exinde vero difficiliorem partum oriri dubium
eſſe nequit. Vt enim dolorum impuſus, a fundi
contractione incipiens, per ipſum foetus corpuſcu-
lum ad orificium vsque propagetur, omni, quoad
eius licet, virium momento, requiritur, vt foetus
caput, in pectus inclinatum, latamque baſin formans,
a combinata dolorum vi, per vertebraſ colli & pe-
ctus promota, ad orificium pellatur. Si qua vero

facies

facies os pubis respicit, impulsus dolorum caput a pectore remouet, dorsumque versus pellit, quare dolorum momentum per solas colli vertebrae, angustam videlicet columnam, in caput transfunditur, & cuncta dolorum vis, quae in corpusculi truncum impenditur, nulla est, si eam, quae vertebrarum ductum sequitur, exceperis.

§. 511.

Tandem tamen hic partus, simplex si fuerit, post longiorem temporis moram, a naturae actione absoluitur.

§. 512.

Nequit penitus cognosci, antequam caput est natum. Indicat tamen eundem

- a) Dolorum valentior nisus, cum situ vteri recto coniunctus, tanta tamen non praestans, quanta quidem fuit, si nullum obstaculum adest.
- β) Fontanella ossi pubis propior est, quam cum facies os sacrum respicit.
- γ) Manus ad faciem usque penetrans, orbitasque distinguens, situm cognoscit.

§. 513.

Nihil in simplici specie ars moliatur; sed par-
turiens leuioribus nixibus primos dolores iuuat.

Obstetricans sibi caueat, ne sub egressu facies ossi pubis allidens detrimentum capiat.

§. 514.

Cum vterus simul fuerit oblique situs, duplex malum concurrit; quare ancipiti spei euentus naturalis praestat artificialis tractio, quae pedibus fit. Si quando haecce fieri nequit, in casu mitiori forcipe extrahendus est foetus; in grauiori vero, qui veram paragomphosin iam sistit, cerebri effusione cranium est imminuendum. Forcepe operator vtatur longa & curua (§. 440.): breuis & recta, solum occiputprehendens, facile elabatur.

§. 515.

IIo. Occipitis loco *facies prima offertur.*

§. 516.

A spasmo matricis, conuulsione matris, vomitu, tussi, colica &c. & nimis obstetricum contretationibus nasci malum potest.

§. 517.

Si mox post liquoris amnii effluxum exploratio instituitur, minori negotio facies cognoscitur. Quoties vero post longiorem temporis moram dolorum

vis caput iam in pelvis cauitatem delegerit, cunctae partes tumescunt, & in alium habitum ita abeunt, vt cognitu fiant difficillimae. Quare exactior exploratio, quae omnem partis praeuiæ ambitum acutissime indagat, vtique requiritur.

§. 518.

Faciem prolapsam propriae partes determinant, frons puta, oculi, nasus, genae, os. Contenta autem oris, lingua nimirum & mandibulae, praecipua faciei criteria exhibent, ipsamque oris aperturam ab intestini recti exitu optime distinguunt.

§. 519.

Sinistris auspiciis huius partus negotium geritur. Ob rationem enim (§. 510.) dictam, dolorum vis non solum multum minuitur, sed & aliqua faciei pars aperturae pelvis superiori infixæ est, siue frons illa sit, siue mentum, siue alia quaecunque particula: premi autem in pelvis formam ossa faciei, velut illa cranii, cum praeuium occiput est, nequeunt; solidiora quippe & sine mediis membranulis, harmonia iuncta. Quin imo a natura hic partus saepe absolvi nequit.

§. 520.

Triples cardinalis faciei praeuiæ modus observatur. Solent tamen varii etiam positus intermedii observari, ex cardinalibus diiudicandi.

Ius est, quando propter subitaneos & praematu-
 dores, vtero etiam optime sito, *frons ab osse
 pubis retinetur, mentum vero ad os sacrum dirigi-
 tur*; abdomen foetus ad dorsum matris, eiusdem
 dorsum ad huius abdomen: collum multum,
 cum foetus periculò, extenditur.

§. 521.

Valentiorum vis dolorum hunc partum, lentio-
 rem tamen, absoluit, si minor frontis portio ossi pubis
 inhaeret, quae nempe a doloribus in peluim sensim
 deprimitur.

§. 522.

Si mox etiam post liquoris amnii effluxum prae-
 sens fuerit operator, sequens auxilium ferre potest.

- α) Tempore dolorum intercalari femina supina cu-
 bat & tranquilla, nixibus minime agitata.
- β) Operator manum in vterum demittit, & digitis
 expansis collum absque pressione complectens,
 humerum, quanta vi potest, refundit; quo fit,
 ut sua sponte fronte ab osse pubis soluta, caput
 in peluim decidere & facili opera in axin reduci
 queat.
- γ) Reductio in axin situmque naturalem digitorum
 vel vectis inter os pubis & frontem positione per-
 ficitur.
- δ) Quo facto parturiens in solitum situm reponitur.

§. 523.

Foetus quidem laeditur, sed in debitum situm non collocatur, si sine hac refusione saepius contrectatur, vana illum in axin spe reducendi. Minus itaque laudandi sunt, qui digitum in os immittunt, inferiorem maxillam luxaturi vel fracturi. Contusiones faciunt, qui inutili opera faciemprehendunt, visionem laedentes, si oculos comprimunt.

§. 524.

Quodsi vero situs vteri obliquus concurrit, vel maior faciei portio super osse pubis haeret, nihil est, quod caput in rectum situm reducere tentemus; sed continuo, si modo liceat, foetus pedibus est extrahendus, vel forcipe, si pedes nullo modo arripi possunt; non praetermissa in casu pessimo, iunctis nempe viarum non superandis angustis, capitis imminutione.

§. 525.

Idus est, quando ob foetum supinum, subitaneos & praematueros dolores, vtero etiam optime sito, *frons ab osse sacro retinetur, mentum vero ad os pubis vergitur*; abdomen foetus abdomini matris, dorsum dorso opponitur.

§. 526.

Vis dolorum valentiorum quandoque, sed difficilius, hunc partum absoluit.

§. 527.

§. 527.

Medicus etiam temporius praesens eundem iuuat, si

- α) Manum ductu parietis vaginae posterioris intra vaginam ducit, palma quidem versus caput, dorso versus intestinum rectum conuerso.
- β) Eadem infra frontem vsque adacta, sub primum doloris impulsu, frontem versus os pubis deprimit.
- γ) Si manus non sufficit, vecte vti possumus.

§. 528.

Irrito hocce artificio foetuque viuente, pedibus, si quidem id fieri potest, extrahi, vel forcipe prehendi foetus debet. Quodsi vero lingua immota eius mortem denunciauit, vel alia via operator incedere nequit, bini digiti, quousque fieri licet, in os intrudi, & incuruati, vncorum adinstar, caput attrahere possunt.

§. 529.

Illius est, quando *facies in transuersum posita est*, ita vt frons ad vnum os ilium vergatur, mentum ad alterum. Quandoque frons dependet, reliqua faciei pars vni ossium ilium opponitur, occiput latam expansionem alterius replet: quin exploranti digito auris obuia fit, eminentiis suis atque cavitatibus dignoscenda.

§. 530.

§. 530.

Si satis in tempore medicus accedit,

α) Frons vel occiput vecte deprimi potest in peluim.

β) Si labens caput vel ad anteriora, vel posteriora dirigitur, humeros laterales indicans, reliquum negotium natura absolueret solet.

γ) Sin humeri ossibus inhaereant, sequentis (§. 533. sqq.) speciei partus oritur.

§. 531.

Si minus dictum artificium succedit & vterus praecipue (ceu frequenter accidit) obliquus iungitur, absque inutili reductionis opera, mox pedibus infans extrahatur, vel forcipe, si pedes assequi non bene datum est, non neglecta in pessimo casu capitis imminutione.

§. 532.

Si infantis *nucha* digito occurrit, eadem sunt notanda (cf. utique §. 501.).

§. 533.

Illto. Vertex quidem primus offertur, vterusque in axi peluis haeret, sed *fœtus in latus ita est conuersus*, ut facies alterutrum os ischii respiciat, & humerorum vnus super osse pubis haereat, alter super osse sacro.

§. 534.

Hoc quidem casu caput peluim rite intrat, atque ad orificium vsque vaginae absque impedimento decidit, quin imo extra vaginam quandoque protruditur; cum primum vero istud itineris emensum est, subsistit, valentissimi dolores nihil proficiunt, partes inflammant, cessant. Neque tamen matricis obliquus situs, neque capitis vitium obseruatur. Non solus autem faciei situs lateralis dicta mala facit, sed iunctus humeris ad ossa pubis & sacrum locatis: si quidem ille solus pelui non male aptatur, facilem atque auxilii liberum partum relinquens.

§. 535.

Dicta (§. pr.) signa si praesentia fuerint, & caput extra vaginam non haereat, dubium est: vtrum humeri ossi pubis & sacro innitantur, an sint nimis lati, an funis vel nimis brevis sit, vel collum ambiat, an foetus brachia super dorso decussatim reflectantur, an abdomen sit inflatum, an ipse foetus sit monstrosus.

§. 536.

Vt itaque omnis dubitatio tollatur, digitus ipsum caput exploret &, quamnam in plagam facies, aures & fons pulsabilis cum suturis vertantur, determinet: quae quidem partes si pro hoc partu faciendo loca-

locatae deprehenduntur, & peculiaria signa, alia impedimenta (§. pr.) denotantia, non adsunt, humeros in peluim niti certa res est.

§. 537.

Quodsi caput iam extra vaginam haeret, facilius auxilium ferre licet,

- a) Vt inhaerentes ossibus humeri eo facilius solvantur, modice corpusculum repellitur.
- β) Ad vtramque aurem caput prehensum ita in illud latus, in quod facies inclinat, vertitur, vt haec os sacrum respiciat, corpusculumque illam versionem sequatur. Si violenter caput trahitur, sine trunco avellitur.

§. 538.

Haecce autem versio si minus succedit, brachium solui debet: quod vt rite fiat,

- a) Vna manus, collo comprehenso, caput versus os pubis eleuat, quod simul, ne pondere suo labatur, continet.
- β) Altera vero, ductu posterioris in vagina parietis intra vterum, ad humerum vsque, penetrat.
- γ) Hoc dein humero duce bini digiti ad flexuram vsque cubiti repunt.
- δ) Incurui illam, vel si arripi nequit, cubitum ipsum prehensum educunt.

- 8) Ne ossa frangantur, vel perinaeum laedatur, arcu facto non in recta linea, ista tractio perficitur.
- §) Vix vnquam obtusorum vncorum vel laqueorum vsus, incommodus atque periculosus, requiritur.

§. 539.

Ita soluto brachio,

- α) Vna operatoris manus caput prehendit, binis digitis in os demissis, reliquis ad latus ita collocatis, vt pollex supra aurem feratur.
- β) Altera manus solutum humerum arripit.
- γ) Iuncto motu facies deorsum versus os sacrum, humerus vero sursum vsque eo fertur, donec foetus debitum situm obtinuerit.
- δ) Tandem parturiens nixus addit &
- ε) Foetus extrahitur.

§. 540.

Quamdiu vero caput intra vaginam latet, huic artificio locus non est, nisi prius caput soluatur, quod quidem sequenti modo peragi debet.

- α) Nixibus suis parturiens eodem tempore capitis depressionem iuuare, quo medicus eandem molitur.
- β) Vtriusque manus bini digiti, index puta & medius, simul in vaginam ita, vt caput inter & os pubis ferantur, demitti.
- γ) Caput ab osse pubis versus os sacrum deprimi.
- δ) Ex-

- δ) Expansi digiti circum caput, donec ad perinaeum peruenerint, agi.
- ε) Hoc vna cum coccyge in partem posteriorem moueri.
- ζ) Eodem motu perinaeum cum vagina sursum premi, vt foetus collum amplectatur.
- η) Caput, quoad licet, exprimi.

§. 541.

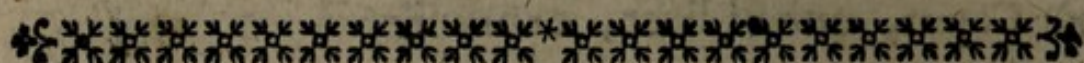
Cum digiti huic negotio perficiendo minus suffecerint, capite ab osse pubis depresso,

- α) Integra manus in vaginam vsque eo feratur, vt digiti, retro aurem lati, integrum caput amplectantur.
- β) Vnius manus bini digiti caput ab osse pubis deprimant.
- γ) Altera vero manus, intra vaginam haerens, sursum & retrorsum moueat perinaeum, & caput, donec prodierit, adducat.
- δ) Eodem tempore parturiens nixus edat.
- ε) Nisi manus sufficit, vectis adhiberi debet.

§. 542.

Quodsi hac etiam ratione caput solui nequit, & alia impedimenta iniquo situi adiunguntur, forceps, lege artis applicata, ita mouetur, vt primum humeri parum pro aptiori solutione refundantur, dein fa-

cies versus os sacrum voluatur, foetusque simul educatur. Si paragomphosis iam accessit, cranio adaperto, volumen prius imminuendum est. Quin minuto volumine manus quandoque ad humeros soluendos penetrare potest, quibus dein commode foetus extrahitur.

CAP. XVII.

SECT. IV.

PARTVS DIFFICILIS ET PRAETER-
NATVRALIS PROPTER IMPEDI-
MENTVM QVODDAM IN
CORPORE FOETVS
PRAESENS.

§. 543.

Si caput & vterus in debito situ locati sunt, & mole nimia caput se ipsum non remoratur, causa minus expediti progressus in corpore foetus, vel in ipsa matrice quaerenda est.

§. 544.

Ima. Proxima capiti causa est, quando *funiculus umbilicalis circa foetus collum contorquetur.*

§. 545.

§. 545.

Ex certis signis istud retinaculum dignosci nequit.

- α) Coniecturae locus est si, nullo dictorum (§.543.) impedimentorum praesente, a quouis quidem dolore caput promouetur, cessante vero dolore ad usque altitudinem fere, qua ante dolorem, haesit, retrogreditur. Ita quidem, quod caput retrahit, impedimentum adesse patet.
- β) Quandoque lentius caput a minus valentibus doloribus promouetur.
- γ) Dictum signum confirmatur, si eo tempore, quo caput prorupturum est, sanguinis copia pudendis exstillat. Quando dolores cessant, vteri fundus recedit, & caput cum funiculo, ex contorsione nimis breui, cohaerens secum ducit: hoc vero resistens funiculum ita attrahit, vt placentae pars soluta sanguinem fundat.

§. 546.

Istum quidem partum naturae vis ut plurimum absoluit, sed naturali lentiolem & maximis interdum cum laboribus, variisque pro matre & foetu periculis. Siquidem

- α) Tensus funis collum foetus fortius quandoque constringit, liberum sanguinis per caput circulum intercipit, liuidum capite reddit, quin rariori in casu enecat.

- β) Soluta ab utero violenter placenta periculosum sanguinis fluxum subinde facit, uteri inuersionem lacerationemque.
- γ) Ipse etiam funis alias rumpitur, sanguinis copiam effusus: alias placenta laceratur cum periculis supra (§. 360.) expositis.

§. 547.

• Leuiorem licet partus gradum naturae committere possimus; fallere tamen obstetricantem non debet apparens partus propinquitas. Ne nimium parientis vires frangantur, artis opera accedat oportet, differens pro differente partus progressu & periodo: quin nonnunquam omni dolorum molimine superius est funis impedimentum.

§. 548.

Funis breuitas liberio rem capitis progressum ad aperturam usque peluis inferiorem ut plurimum non impedit; sed postquam caput usque eo delapsum est, impedimenti vis maxima apparet, cum triplici fere euentu.

- 1°) A sola natura caput exprimitur totumque infantis corpusculum leui tractione ex facili soluitur.
- 2°) A sola quidem natura caput exprimitur, corpusculum autem prius solui nequit, quam fune cololum liberatum est.
- 3°) A sola natura caput exprimi nequit.

§. 549.

§. 549.

In prima specie sequens auxilium iuuat.

- α) Vt eo melius atque citius caput prodeat, sub quoduis doloris initium vnus alterue digitus caput ad tempora prehendere atque, ne recedere possit, firmiter detinere debet.
- β) Inde sensim caput eousque trahere, donec integrum corpusculum, si ex facili sequitur, solutum sit. Simul sinistra, ne foetus cum vtero ascendat, modeste abdomen deprimat.
- γ) Cum primum hoc factum est, funis leuiter trahitur & circa infantis caput flectitur.

§. 550.

Quum moderate tractum corpusculum non insequitur, ipsum licet caput ante pudenda pendeat & funis collum ambiens appareat (§. 548. n. 2.).

- α) Funis pars placentam respiciens leuiter attrahatur.
- β) Caput illuc flectatur.
- γ) Funis circa caput voluatur.

Hac operatione funis liberatur, impedimentum remouetur reliquumque partus facile perficitur.

§. 551.

Quodsi vero isto artificio vti non liceat operatori,

- α) Funis forfice obtusa & incurua discindi.
- β) Foetus ipse celeri motu extrahi.
- γ) Si retardetur tractio, extrema funis, sanguinem fundentia, digitis pollice & indice comprimi.
- δ) Cum primum foetus solutus est, funis pars ex eodem pendens a seruiente deligari.
- ε) Placenta ab operatore solui debet.

Hac ratione obstaculum tollitur &, negotio velocius peracto, largior sanguinis profusio metuenda non est.

§. 552.

Quoties a sola natura caput non exprimitur (§. 548. n. 3.), ars accedat oportet. Quare

- α) Integra forsan velamenta, ut cum capite retrahens fundus (§. 545. n. γ.) subsideat, lace- rentur.
- β) Methodo supra (§. 498.) tradita caput exprimat.
- γ) Quae si non succedit, extrahatur forcipe.
- δ) Funis comparens discindatur (§. pr.).

§. 553.

Placenta extracta manum medicus in vterum demittito, fundumque a violenta funis tractione ad interna versum, refundito (§. 367.).

§. 554.

Ida. Rariori etiam in casu *breuitas funis nimia* partum retardat, vel impedit: quo quidem in casu recte os vteri aperitur atque dubie impedimentum ante natum corpusculum cognoscitur, ex superioris fere partus signis (§. 545.); nisi quod nil funis circa collum compareat.

§. 555.

Solet fere in hoc casu, nisi id arte impediatur, vel violenter placenta ab vtero solui, vel funis dirumpi, siue ad vmbilicum id fiat, siue in vicinia placentae (cf. §. 546. β. γ.).

§. 556.

Auxilium medici fere cum illo conuenit, quod superior partus requirit (cf. §. 548. sqq.); nil funis circa collum volui posse, sua sponte patet. Singulares cautelaе sint:

- α) Si ad superiorem peluis aperturam caput diu subsistit, atque ad eiusdem latus manus in vterum pergere potest; non solum impedimenti causam rectius intelligit, sed funem lacerando tollit, postquam in vtero foetus ita compositus est, vt velociter pedibus ad abdomen extrahi & ligari funis possit.
- β) Quum, ad vmbilicum foetu nato, ex mira tensione ista breuitas cognoscitur, prehendi vna ma-

nu, ne ad vmbilicum rumpatur, funis debet, dum altera foetum trahit.

§. 557.

IIIa. Rara partus species est, qua *nimis lati humeri*, cum ampliori corpusculo, obstaculum ponunt.

§. 558.

Cum foetu quidem in latus conuerso signa (§. 534. & 535.) descripta fere eadem sunt; sed ad exploratum caput (§. 536.) omnia in positu naturaliprehenduntur.

§. 559.

Nil pro soluendo corpusculo requiritur, nisi vt
a) Gnauiter caput trahatur, quod vel manibus temporamplexis (§. 549.) (siue intra vaginam lateat, siue extra eandem propulsum sit) perficitur, vel forcipe.

β) Si vltcrius humeri resistunt, brachia soluuntur (§. 538.), iisdemque prehensis agitatam etiam corpusculum excutitur.

§. 560.

Caput quandoque extra pudenda haeret, tactus funem collo circumpositum non deprehendit, orificium vaginae circa collum laxè solum constringitur;

tur; neque tamen caput, a magno etiam dolorum momento, vltius promouetur. Brachia, abdomen inflatum, monstrosa foetus conformatio, obstaculum hoc casu facere possunt.

§. 561.

IVa. *Brachia dorso decussatim incumbentia* ossibus pubis inhaerent, & vltiorem corporis progressum ita impediunt, vt potius frangantur, vel colum rumpatur, quam a vehementissima dolorum vi foetus promoueri possit.

§. 562.

Quamobrem, vt foetus nasci queat, brachia soluenda sunt (§. 538.), quibus solutis foetus reliquum facillime extrahitur. Ista vero solutio solis quandoque foetus manibus arreptis perfici potest.

§. 563.

Similis etiam brachiorum solutio perficienda est, si foetus abdomen est inflatum, vel monstrosam foetus conformationem habet, quare in causa (§. 560.) dubia brachiorum solutio semper praecedere debet.

§. 564.

Va. Quodsi itaque brachiis solutis truncus non sequitur, manu in vterum demissa in causam remou-
rae

rae inquirendum est, quam quidem *abdomen foetus aëre vel liquore tumidum* facile demonstrat.

§. 565.

Quo melius autem truncus extrahi possit,

- α) Sub axillis soluta brachia prehendi debent, truncus hinc inde moueri & moderato motu extrahi. Ita sensim inflans fluidum ita distribuitur, vt prodire abdomen possit.
- β) Si qua vero tanta fluidi copia abdomen eleuat, vt parum succedat ista agitatio, non nisi in apertura abdominis, quae instrumento quodam secante fit, spes superest, eo fine facta, vt effuso fluido abdomen subsideat.

§. 566.

Simili artificio vtendum est, quando tumor cysticus, aquosus, corpusculi integumenta, prouti obseruatum est, distendit.

§. 567.

Via. Si quando *membrum foetus superfluum*, vel *ipse foetus duplex*, exitum remoratur, in ancipiti spes est.

§. 568.

Exploratione & insolito obstaculo partus speciem cognoscimus. Caput duplex si ad os vteri componitur,

nitur, non solum modica prioris refusione & facta exploratione in alterum incidimus; sed priore etiam nato, tumorem globosum per integumenta ad pubem distinguimus. Quum in vterum pergere manus potest, nullo negotio corpusculi habitum quemcunque dignoscit.

§. 569.

Sola natura quandoque superfluarum partium obstacula superat.

- α) Alias istae partes, ipsum duplex caput, ita a dolorum vi compinguntur, commode positae, ut peluim ampliolem transeant.
- β) Alias nectens duplicem foetum caro vel cutis ita dirumpitur, ut vnus alterum sequatur, posterioris capite ad prioris pedes locato.

§. 570.

Saepeius autem solum artis auxilium, quod dissecantibus instrumentis perficitur, magno etiam cum parturientis periculo, superest. Deici autem dirigique instrumenta ex regulis supra (Cap. XVII. S. I.) traditis debent. Speciatim

- α) In casu foetus bicipitis prius caput perforatorio extenuatur, dein alterum ad orificium ducitur itidemque euacuatur: ita comprimi a dolorum vi capita possunt. Ne eminentia ossicula vagi-
- nam

nam laedant, operator impediatur. Si pedibus foetus extrahitur, prius etiam capita extenuari debent.

β) Quum longa foetuum colla fuerint, altero extenuato partus perficitur, siquidem hoc primum extrahi & posterius porro nasci potest. Vel refundatur caput, foetus in pedes conuertatur, ad axillas extrahatur vnumque caput post alterum soluatur.

γ) Si sola cute vel carne partes cohaerent, facile perforatorio caro vel cutis aperitur digitisque ulterius laceratur; quod secante instrumento, cum ossibus partes necluntur, difficilius, ex regulis infra tradendis, peragitur.

δ) Si pedes, qui deficiunt, prehendi nequeunt, foetus vel forcipe capiti applicita trahatur, vel vncino parti inferiori, vel digito in anum foetus demisso.

ε) Si violenter foetus, sine partium vel solutione, vel imminutione, trahitur, mala supra (§. 423.) notata oriuntur, quin ossium pubis symphysis cum cita matris morte disrumpitur.

CAP. XVII.

SECT. V.

PARTVS CAPITIS PRAEVIO DIFFICILIS ET PRAETERNATURALIS OB VTERI VEL VAGINAE VITIVM.

§. 571.

Ima species est, quando *corpusculi truncus a constricto uteri vel vaginae sphinctere retardatur.*

§. 572.

Quum rigida genitalia externa delapso in vaginam capiti multum resistunt, osque uteri non penitus detersum, sed in limbum durum rigidumque dependens a descendente capite ad vaginae parietem repressum est; hoc denuo retrahitur & constringitur, quando delapso capite solum collum resistit. Liuida, quae uniuersum infantis, ut plurimum mortui, collum ambit, zona factam stricturam perniciosam indicat.

§. 573.

Accidit etiam ut, neglecta corpusculi post capitis partum extractione, vaginae sphincter sua sponte
circa

circa foetus collum adeo arctus constringatur, ut a vehementiori dolorum vi ista contractio superari, digitusque sine violentia collo & vaginae interferi nequeat. Foetus, impedito sanguinis in caput circulo, praematurum diem obit. Quare omni diligentia praecauendum est, ne capite nato truncus residuus maneat.

§. 574.

Quando vero

- a) Os uteri collum stringit, encheiresibus supra (§. 498. sq.) expositis caput exprimitur.
- β) Cum vaginae sphincter idem reuincit, solui vinculum, digitis successive capiti & collo interfertis dilatatoque sphinctere, ita debet, ut truncus caput attractum sequi vel, brachiis solutis, extrahi possit.

§. 575.

Descriptae (§. pr.) encheireses ab imperitioribus negliguntur, violentia matri & foetui infertur, forti manuum actione caput ita attrahitur ut, trunco non sequente, ipsum auellatur, praecipue si in putrescente foetu laxiora sint ossium ligamenta & inhaerentes carnes.

§. 576.

Ista est, quando *uterus vel vagina prolabitur*.

§. 577.

§. 577.

Orificium uteri a capitis, ad externa pudenda compulsi, motu ipsum quandoque propellitur; quale quid accidit, quando

- α) Pelvis apertura superior nimis ampla est (§. 14.).
- β) Uterus vel caput obliquum situm obtinuit.
- γ) Parturiens iam ante graviditatem eiusmodi prolapsu laboravit.
- δ) Ex sua natura uteri orificium aegerrime dilatur, & a spasmodum vi deicitur.

§. 578.

Vagina autem a capitis motu propellitur, quum

- α) Uterus oblique situs est.
- β) Praetiae partis moles peccat, siue capite infans nascatur, siue natibus.
- γ) Ipsa nimis laxa propendet. Laxitatem inducunt, praeter morbos internos serofos, partus frequentiores & vesica urinaria tempore partus lotio distenta, vaginamque in tumorem eleuans. Quamobrem, quodque ipsa columna rugarum vaginae superior in vaginam prominet, huius columnae prolapsus frequentior in partu obseruatur.

§. 579.

Utraque prolapsus species facillime dignoscitur. Quodsi propter peluim nimis amplam os uteri de-

pellitur, situs vteri rectus obseruatur, dolorumque vis valentior caput quidem promouet, sed descendit orificium lentiusque aperitur. Exploratio etiam descensum orificiū, cum obliquo vtero coniunctum, reliquasque species determinat.

§. 580.

Partum remoratur hic descensus, parturientem turbat & excruciat, ac nisi vterior prolapsus a medico impediatur, post partum maior fit, & feminae semper oneri est. Quin, si tota ceruix, sine orificiū mutatione, a dolorum vi depellitur, sine artis auxilio non absoluitur.

§. 581.

Si vterus prolabitur, medicina esto.

- α) Femina parturiens in lecto supina cubet, neque sedili infideat, neque ingrediatur (§. 301. 2.), neque validos nifus edat.
- β) Medicus, sub quouis dolore, orificium descendens binis digitis reprimat atque refundat, grato parturienti opere.
- γ) Caput extra corpus propulsum a ministro recipiatur, vt refusionem continuare medicus possit.
- δ) Secundae decorticationis ope potius, quam funiculi tractione soluantur.

e) Par-

- 1) Partu finito vterus tribus digitis, in conum formati, refundatur.
- 2) Puerpera tranquilla cubet, nullis nec tussis, nec sternutationis, nec vomitus, nec membrorum, nec animi motibus agitetur.
- 3) In grauiori casu, quo osi cuidam praeuium caput inhaeret, & in orificium parum dilatatum non descendit, pergere manus operatoris in vterum, dimouere caput, velamenta, si opus est, lacera- re & pedibus educere foetum debet. Aegrius quandoque os vteri clausum diducitur (§. 351.).

§. 582.

Si vagina prolabitur,

- a) Urina, si quidem licet, catheteris ope educatur, idque, ne vesica distenta vaginam in tumorem eleuet, re recenti fiat.
- β) Eadem, quae §. pr. praecepta sunt, & hic obseruentur.

§. 583.

IIIa. Quando a partu vterus inuertitur.

§. 584.

Malum oritur,

- α) Sua sponte, a spasmorum vi, qui mox a partu cum placenta vteri fundum per cervicem expel-
lunt;

lunt; vel a breui fune placentam violenter trahente (§. 546. β. §. 555.).

- β) Ab obstetrice, quae violenta manu placentam non solutam trahit fundumque educit (§. 360. α.). Delapsum e genitalibus & inuersum fundum pro mola habere solent.

§. 585.

Inuersum a partu fundum cognoscimus, si

- α) Praeter placentam aliud corpus spongiosum, vel cruentum, quin largiorem sanguinis torrentem fundens, vel fuscum; non pertusum apertura, vel os vteri replet, vel vaginam, vel ex genitalibus pendet.
- β) In ambitu sulcus inter id corpus & os vteri ad perpetuam partem, immobilem ducit.
- γ) Ingratum pondus inter femora femina sentit, dolent lumbi, intestini recti & vesicae aperturae obstruuntur.

§. 586.

Promptam repositionem malum requirit, si quidem largiori haemorrhagiae, animi deliquiis, nervorum distensionibus, ipsique morti praeuertere volumus. In vagina inuersus fundus diu sine vitae periculo moratur, feminae molestus.

- Quo aptius autem vterus inuersus reponatur,
- a) Femina velut ad partum praeternaturalem collocetur (§. 392. sqq.).
 - β) Placenta ex fundo forsan pendens deglubatur (§. 350.).
 - γ) Durus forsan fundus & spissatis humoribus squallidus, emollientibus laxetur, solutis fordibus. Rectum etiam intestinum, si fieri potest, antea eluatur & vesica vacuetur.
 - δ) Inferior pars vteri ex vagina pendens, dextrae manus digitis lente & moderate in vaginam refundatur. Inde quietis aliquid ab operatione puerperae dari potest.
 - ε) Simili encheiresi in vterum per orificium reducatur fundus, in naturalem fornicem reprimendus.
 - ζ) Manus in pugnum collecta in vtero, donec circa eandem hic constringatur, relinquatur, successiue, dum circa digitorum etiam conum vterus coit, educenda. Ita denuo non relabitur.
 - η) Per plures ab operatione dies, puerpera animo & corpore quiescat, supina cubet declini, quoad eius licet, capite & contractis femoribus, tenui & gelatinoso alimento reficiatur. Segnis alius non nisu, sed emollientibus clysteribus, excite-
tur; genitalia vino aromatizzato tegantur.

CAP. XVII.

SECT. VI.

PARTVS DIFFICILIS PROPTER

AVVLSVM HVMERIS

CAPVT.

§. 588.

Summa cum moderatione corpusculi truncus solui debet, si, nato capite, vel ipse truncus obicem ponat, vel vteri vaginaeque vitium. Quum sine moderatione violenter caput trahitur, cervice lacera-
rata solum caput sine trunco euellitur (§. 575.): quod vel peritissimo euenire potest in casu foetus praematuri, putridi, vel macerati, cuius videlicet ligamenta laxissime ossa firmant.

§. 589.

Accidit illa ruptura, quando

- a) Humerorum alter ossibus pubis insidet, alter ossi sacro (§. 533.).
- β) Humeri nimis lati sunt (§. 557.).
- γ) Dorso brachia decussatim incumbunt (§. 561.).
- δ) Abdomen inflatum est (§. 464.).

e) Foe-

- ε) Foetus duplex est (§. 567.).
ζ) Corpusculum vaginae sphincter retinet (§. 573.).

§. 590.

Truncus residuus sequenti ratione extrahitur.

- α) Binos digitos medicus, duce pariete posteriori, in vaginam demittit.
β) Iisdem incuruatis flexuram cubiti foetus alterutram attrahit.
γ) Brachio soluto & prope humerum prehenso foetus corpusculum, versus os sacrum depressum, extrahit.
δ) Quum non sequitur corpusculum, altero etiam brachio soluto & utroque ad humerum prehenso, foetum educit.
ε) Si brachium ad flexuram cubiti solui nequit, prehenso manus eripitur.
ζ) Singulare forsan impedimentum, ex regulis supra traditis, remouet.
η) Si nihil dictorum succedit, vncino inter costas deiecto trahitur truncus.

CAP. XVIII.

PARTVS DIFFICILIS ET PRAETER-
NATVRALIS OB ALIAM COR-
PORIS PARTEM, PRAETER
CAPVT, PRAEVIAM.

SECT. I.

AGRIPPARVM PARTVS.

§. 591.

Quando foetus pedes primi ad orificium deci-
dunt, *partus agripparum* oritur.

§. 592.

Difficillimam quidem aegerrimamque hanc par-
tus speciem veteres habuerunt; saepius tamen non
ita reformidanda est, si vterque pes excidit & cun-
cta partus optimi (§. 216.) requisita, praeter foe-
tus habitum, quo in pedes est conuersus, adsunt.
Tametsi enim natura rarius istum absoluit, facili ta-
men medici, pedes attrahentis, opera perficitur.

§. 593.

Natura huic negotio sufficit, sicubi peluis am-
pla est, foetus minor, facies ad os sacrum conuer-
sa,

sa, pedum plantae iunctae, & lata superficie sua orificio vteri oppositae, vis dolorum efficax, velamenta rupturae diu resistentia. Siquidem haec sola orificiū vterini diductionem vsque eo perficiant oportet, vt integro foetui via pateat. Quo plura vero descriptorum momentorum deficiunt, eo plus difficultatis alit hic partus atque summam medici prudentiam moderationemque desiderat.

§. 594.

Praesagiunt hunc partum primum generalia partus, ob aliam corporis partem praeter caput praeviam, praeternaturalis signa, quae sunt sequentia.

- a) Saepe abdominis moles non ita regularis est ac sub debito situ.
- β) Capitis pondus vltimis grauiditatis mensibus digito exploranti non offertur.
- γ) Doloribus accedentibus in vteri orificium nihil ut plurimum praeter vesicam, vel artus quosdam minores, nititur.
- δ) Tardius, propter debiliorem pressionem, orificium aperitur.
- ε) In latam superficiem vesica non expanditur, sed mox transuersam rimae diductae formam aemulatur, mox longior, laxior molliorque propendet.
- ζ) A velamentis disruptis maior solita liquoris amnii copia profunditur & dolores vel cessant vel in spurios mutantur.

Nates praeuiaae pedesque iuncti aliquam exceptionem admittunt. Saepius enim capitis praeuii speciem aemulantur, maxime vltimis grauiditatis mensibus & ante velamentorum rupturam.

§. 595.

Pedes speciatim denotantur

- α) Incerto signo, manibus communi, quando particulae quaedam minores per velamenta tanguntur.
- β) Certissime vero velamentis disruptis, pes distinguitur; digitis suis, qui manuum digitis breuiores sunt; pollice, reliquis digitis continuo; calcaneo, multum prominente; malleolis ad vtrumque latus eminentibus.

§. 596.

Quodsi vterque pes ad orificium decidit, sequenti ratione foetus extrahitur.

- α) Ambo pedes simul ea ratione recipiuntur, vt digitus medius inter vtrumque pedem haereat; vnum index, alterum annularis, super malleolis, ne gliscere possint, comprehendat.
- β) Linea axin peluis sequente agitati trahuntur, donec furae nudatae sint.
- γ) Quauis fura linteo sicco, calefacto, molli, prehensa, supra genua foetus deuoluitur.

δ) V-

- δ) Vtrum funiculus vmbilicalis inter femora transeat, dispicitur. Quodsi tale est, pars funiculi, placentam respiciens, attrahitur, genu flectitur, funiculus circa illud volutus soluitur. Solui etiam funis alii parti circumligatus debet.
- ε) Solutus funiculus ad latus dimouetur, & manu ne comprimatur, a medico cauetur.
- ζ) Foetus super genitalibus porro, genibus & femoribus dicta (n^o. γ.) ratione prehensis, educitur.
- η) Pedum tunc digiti si ossi sacro obuertantur, foetus abdomini incumbens recte situs est: quodsi vero sursum vergant, dorso foetus incumbens in abdomen reuolui debet. Quod vt rite fiat,
- θ) Vnius manus palma pubi foetus imponitur, alterius vero lumbis, & vnita earum opera foetus reuoluitur.
- ι) Hoc peracto inguina, linteo ficco & calefacto munita, in peluis axi attrahuntur, parturiente nixibus voluntariis hanc educationem iuuante.
- κ) Foetu sub axillas vsque ducto, brachia non solvuntur sed, hinc inde foetum agitando, medicus brachia vna cum capite vltius producere experitur. Parturiens nixus voluntarios vtiliter addit.

§. 597.

Quodsi vero caput prodire nequit, manus ossis sacri ductu in vterum demissa, in causam impedi-
 menti

menti inquirat: quod quidem quadruplex esse solet, vel nimis magnum caput, vel inique locatum, vel brachia decussatim sita, vel strictura vaginae.

§. 598.

Capitis nimia moles accusanda est, quando facies os sacrum vel ischium respicit, capitis tempora brachia sequuntur, & ipsum foetus corpusculum iusto maius est.

§. 599.

Quo melius eiusmodi caput solvatur,

- α) Brachia solvantur.
- β) Ministra foetus corpusculum contineat.
- γ) Bini manus operatoris demissae digiti, in os iniecti, maxillam inferiorem recipiant.
- δ) Altera manus supra humeros ita feratur, ut ad utramque colli regionem bini digiti eodem comprehendant.
- ε) Medicus hinc inde agitando faciemque, ut prima prodeat, attrahendo solvere experiatur. Si nimis resistit perinaeum, capite quasi cuneato, faciem terebrando in alterutrum latus dimotum soluat.
- ζ) Trahentem operatorem prementes parturientis nifus voluntarii iuuent.

§. 600.

Quodsi hisce artificiis caput protrahi non potest,

α) Ma-

- α) Manum medicus, quae humeris haecenus inhaesit, quoad eius fieri licet, ulterius supra foetus occiput promoueat, alteram ad maxillam contineat.
- β) Vnita opera non solum occiput deprimat, sed & inferiorem maxillam ad ostium vaginae protrahat, ita vt integra facies in conspectum prodeat.
- γ) Ministra genua foetus continens, ipsum versus parturientis pubem eleuet.
- δ) Medicus ulteriorem capitis liberationem moderata agitatione tentet.

§. 601.

Denique si nihil omnino ex haecenus propositis ad protrahendum caput suffecerit, prouti quidem accidere solet, si capitis moles peluis apertura maior est, vnicum auxilium superest, si

- α) Terebrando corpusculum, elongatum caput & depressum extrahitur. Nisi haec opera succedit,
- β) Cranio aperto in occipitis regione, cerebroque effuso, vel aqua, caput extenuatur.
- γ) Digiti manus in vterum demissae maxillae vel orbitis iniiciuntur &
- δ) Methodo (§. pr.) descripta caput liberatur,

§. 602.

Quoties brachia, quae tempora sequi deberent, decussatim se inuicem incumbentia capitis liberationem impediunt, soluenda sunt modo supra (§. 538.)

tradi-

tradito, si prius foetus corpusculum, ut eo liberior manus in vterum penetret, in oppositum soluendo brachio latus, quoad fieri licet, dimotum fuerit.

§. 603.

Brachiis solutis fieri quandoque solet, ut ostium vaginae circum collum constringatur, neglecta videlicet prompta capitis solutione. Digitis vero sensim interpositis facile relaxatur.

§. 604.

Facies vitiose composita superiora respicit, ita ut mentum ossium pubis symphyssi inhaereat. Quare

- α) Foetus circa thoracem comprehensus, quoad eius fieri licet, in peluim, ut mentum a pube recedat, refundatur.
- β) Altera manus illuc, ubi facies haeret, demittatur.
- γ) Bini digiti ori iniiciantur, eorumque ope facies ita reuoluatur, ut ischio opponatur, auriumque altera fursum spectet, altera deorsum.
- δ) Vltior solutio methodo (§. 600. δ.) dicta fiat.

§. 605.

Accidit autem, ut inuersionem corporis supra (§. 596. n°. 3.) descriptam caput non sequatur; quare mentum ad ossa pubis fixum haeret, tametsi

in abdomen foetus conuersus fit. Collum propterea distorquetur & minime indifferens est, in quamnam plagam facies deprimatur, sed in istam deuolvenda est, ex qua detorta fuit; quod quidem a collo maxime tenso determinatur.

§. 606.

Ne foetus, dum capitis solutionem operator molitur, ex pressio interim fune pereat, medicus, antequam ad caput operatur,

- α) Sinistram manum sub thorace foetus, ossis sacri ductu, ad faciem foetus promoueat.
- β) Binos digitos ori ad fauces vsque iniiciat, linguam deprimat, fauces irritet mucumque eliminat (§. 407. 2do.). Ita fauces aequae pro aëris transitu eluuntur ac pro motu respirationis irritantur.
- γ) Vt melius ad os aër penetret, manu demissa vaginam reprimat.
- δ) Postquam spiritum foetus traxit, ad capitis solutionem (§. 597. sqq.) operator se accingat.

§. 607.

Sicubi vnicus pes exitum molitur, sequentibus artificiis vti conuenit.

- α) Pes prolapsus parum repelli debet, vt reliquus, ossi forsan inhaerens, soluatur. Quodsi ipso eo tempore,

tempore, quo velamenta disrumpuntur, praesens est medicus, vltiorem praeuii pedis prolapsum impedire potest.

β) Manus, pollice prolapsi pedis duce, in vaginam ad genu vsque demittitur, ibidemque praesens forsan pes alter, super malleolis prehensus, educitur priorique apponitur.

γ) Pede vero altero non obuiio periculum faciendum est, vtrum vnico pede foetus extrahi possit, an minus. Illud quidem succedere solet, quoties in abdomen vel dorsum pes reuolutus est.

δ) Cum primum inguina apparent, residuus pes facili opera, digiti in plicam insertionem, soluitur.

§. 608.

Quodsi vero vnicum pedem attractum foetus non sequitur, obstaculum, quod iniquus alterius pedis situs obicit, violentia vinci nequit, sed moderata pedis solutione semoueri debet. Quae vt rite peragatur, sequentia medicus notato.

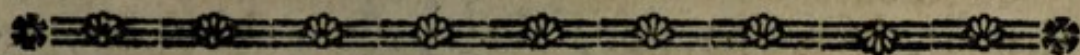
α) Pedem delapsus fascia super malleolis circumducta contineto.

β) Eundem, vt reliquus facilius solui queat, parum repellito.

γ) Pollice praeuii pedis duce manum ita ad malleolos residui pedis vsque promoueto, vt auersa pars prolapsus pedem respiciat.

δ) Bi-

- δ) Super malleolis residuum pedem prehendito.
- ε) Eundem versus corpusculum ex parte, cui infixus haeret, retrahito penitusque educito.
- ζ) Fascia arrepta, quem forte foetus recepit priorem pedem, iungito.
- η) Negotii reliquum, vt supra (§. 596.) praeceptum fuit, perficito.

CAP. XVIII.

SECT. II.

PARTVS DIFFICILIS ET PRAETER- NATVRALIS OB GENVA AD OS VTERI CONVERSA.

§. 609.

Quando corpus quoddam durum, gibbum, ad vtrumque latus planum, pone se plicam recondens, orificio vteri opponitur, genu vel cubitus praeuius denotatur. Differentiam determinant condyli prominentes magis in cubito, & patella in genu mobilis.

§. 610.

Genu vero delapsum esse vltcrius constat, quando operator manum adusque extremitatem partis

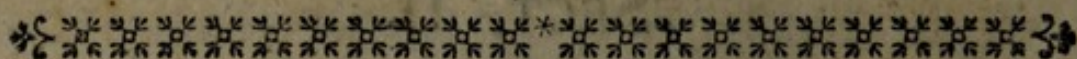
T

prae-

praeuiaae promouet, atque pedi extremo occurrit (§. 595.): quem etiam, vt operatio citius peragatur, super malleolis facileprehendit, ad latus dimouet, extrahit, partumque sectione praecedente descriptum efficit.

§. 611.

Ipsa non raro natura genu, praecipue quando vtrumque in vtero decidit, exprimit. Quin prehensa genna operator, sine pedum solutione, attrahere potest, praecipue si strictim vterus foetum, amnii liquore dudum effuso, ambit.

CAP. XVIII.

SECT. III.

PARTVS DIFFICILIS ET PRAETER-
NATVRALIS PROPTER CLVNES
AD OS VTERI CONVERSAS.

§. 612.

Foetus vel in vtero recto, vel in obliquo in clunes esse conuersus potest.

§. 613.

Quoties in vtero recto clunes deuoluuntur, caput fere praeuium mentiuntur ignarasque decipiunt.

Nates enim in vteri orificium impulsae duriores sunt, prominent, eoque magis, quo maiori vi post anni liquoris effluxum a doloribus fuerint compressae. Dignoscuntur autem

α) Ex intestini recti apertura in longa valle media, cuius vallis alterum extremum genitalia terminant, alterum os coccygis.

β) Intestini recti apertura ab illa oris distinguitur, quod haec latius hiet, linguamque atque maxillas recondat (cf. §. 518.).

γ) Meconium crassum, fuscum, tenax, digitis adhaerens, minus foetens, ex parte oblata profluens, idem confirmat.

δ) Quodsi digiti explorantes ulterius progredi possunt, extremitates inferiores, natibus perpetuae, distinctionis certitudinem absoluunt.

ε) Nihil ossium mobilium, vel acutorum marginum, velut in capite, tangitur.

§. 614.

Partus hic descripto (Cap. VIII.) facili penitus similis est, quoties ampla est pelvis & minor foetus. Quapropter etiam aquea vesica, a doloribus ad os vteri depulsa in latam superficiem expanditur, quae in reliquis partus speciebus, quibus foetus in aliam, praeter caput, partem conuersus est, oblonga utplurimum deprehenditur (cf. §. 594.). Fa-

cili quoque opera vteri orificium aperitur, foetusque excidit.

§. 615.

Quotiescunque vero vel pelvis angustior est, vel foetus maior, nates, femoribus reflexis, aegerrime aperturam pelvis transeunt, quam volumine suo excedunt: quapropter vis maxima dolorum, sæpiusque repetita requiritur. Femora etiam, ventri apposita, abdomen violenter comprimunt, meconium exprimunt, sanguinis circulum, vasis angustatis, retardant. In matre convulsiones & perinaei ruptura metui debent.

§. 616.

Si quando medicus iam ante velamentorum ruptionem praesens fuerit, praestat utique manus opera partum absolvere, quam incerta benigni euentus naturalis (§. 614.) spe demulceri. Quocirca

- a) Eodem momento, quo liquor amnii profluit, manum medicus in vterum demittat.
- β) Dum in vterum manus pergit, clunes ad latus dimoueat eo scopo, ut pedibus via paretur.
- γ) Vtrumque successiue pedem super malleolis prehendat.
- δ) Ad latus reuolutum educat.
- ε) Partum absoluat (§. 596.).
- ζ) Si difficilius negotium succedit, fascia pedes firmari

mari &, dum haec trahitur, corpusculum repelli potest.

§. 617.

Quodsi vero serius, vtero arctius natibus appresso, medicus accesserit, atque dolorum vis viguerit, satius est negotium naturae committere, quam vterum violenta distensione agitare. Id vero agat medicus, ut

- a) Perinaeo atque osse coccygis represso, inferiorem pelvis aperturam ampliorem reddat.
- β) Cum primum inguina apparent, vno alteroue digito, instar vnci incuruo, utrinque plicamprehendat, foetumque eodem tempore gnauiter extrahat, quo dolorum vis eundem expellit.

§. 618.

Sicubi forte dolorum actio penitus remisit, vel, ob debilem parturientem, debiliior est, forcipis, vel vncini obtusi in inguinis plicam applicatio natumque tractio omnino praeferenda est oscitanti negligentiae, qua nihil agendo parturiens, vna cum suo foetu, certa mortis praeda est.

§. 619.

Quodsi clunes in vtero obliquo deuoluuntur, vna natum ad orificium vteri compellitur, altera

peluis orae insidet. Qualem partum a natura absolvi non posse facile patet, quod natum alteram insidentem vis dolorum ulterius ad os peluis compellit atque in tumorem eleuat. Multo minus naturae efficacia expectari debet, quando, propter obstaculum non vincendum, dolores penitus cessant.

§. 620.

Melius itaque parturientis rebus consulitur, si quamprimum, manu in vterum demissa, & pedis propinquioris sura prehensa, pes educitur atque, dum educimus, ad oppositum latus ita dimouetur, ut altera natum inhaerens soluatur. Tunc partum obtinemus agrippae, vnico pede praeuio. Eo fine sura prehenditur, ut maiori vi, absque fracturae metu, foetus moueri possit.

§. 621.

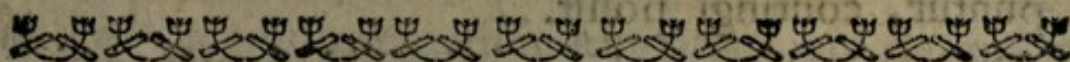
Accidit etiam, ut altera natum ossibus pubis infideat, altera ossi sacro. Quo quidem in casu,

α) Breuissimo consilio, pedes quaeruntur, foetusque in abdomen reponitur.

β) Nisi pedes apte prehendantur, digitis clunes continentur, pollex plicae inguinis iniicitur clunesque ita voluuntur, ut ad os sacrum facies spectet.

γ) Quo-

γ) Quoties a dolorum vi nates in peluim ita depres-
sae sunt, vt neque pedes prehendi, neque situs
mutari possit, dolorum vi, donec femora ex-
pressa sint, relinqui partus tuncque in abdomen
foetus reuolui debet (§. 596. η.).

CAP. XVIII.

SECT. IV.

PARTVS PRAETER NATVRALIS PROPTER FOETVM IN TRANSVERSV M IA- CENTEM.

§. 622.

Quando foetus in transuersum iacet, ad orificium
varia membra delabi possunt, nempe

- α) Collum.
- β) Humerus & scapula.
- γ) Brachium.
- δ) Pectus.
- ε) Abdomen & hypochondria.
- ζ) Dorsum.
- η) Ilia.

§. 623.

Vt plurimum etiam

- α) Funis vmbilici simul ita prolabitur, vt pone orificium, praeter eundem, sola liquoris amnii vesica, (§. 594. n. γ.) antequam velamenta rumpuntur, contingi possit.
- β) De lateris dolore, ob expansum ibi vterum, femina queritur.

§. 624.

Benignior is situs transuersus esse solet, quo in anteriorem corporis superficiem foetus conuertitur; quam reliqui. Siquidem

- α) Minori negotio operatoris manus in vterum penetrat.
- β) Pedes in abdomen reuoluti facilius arripiuntur & attrahuntur.

§. 625.

Quoties transuersim foetus situs est, *in pedes*, vt educi possit, *conuerti* debet; quare ex regulis supra expositis femina collocari (§. 391. sqq.) & in vterum manus pergere (§. 351.): quo facto

- α) Manus in vterum, tempore dolorum intercalari, demissa inter foetum & velamenta progreditur, foetus corpusculum nunquam deserens & stipatissime sequens ductum thoracis atque abdominis.
- β) Corpusculi partem superiorem, peluis aperturam tegentem, penetrans manus moderate repellit,

γ) Ma-

- γ) Matricem forsan arctius circum foetum constrictam dorso leniter remouet.
- δ) Ne pedum loco manus arripiantur, medicus sibi cauet; quam quidem differentiam & ipse harum partium habitus & ductus corpusculi ad pedes optime suppeditat.
- ε) Pedum situs accuratissime notatur: qui abdomini incumbunt, recta via attrahuntur; qui vero dorso, priusquam ducantur, versus abdomen reuoluuntur: siquidem dorsum in posteriorem partem flecti nequit (§. 78.).
- ζ) Quotiescunque id fieri potest, utroque pede foetus extrahi debet, cauendo ne, dum pedes iunguntur, alia quaedam corporis pars inter crura capiatur. Nisi ista unio fieri possit; unicum operator arripiat.
- η) Pes alter, in vteri forsan substantia defixus, prius solui debet, quam alter foetum trahat.
- θ) Ante operationem manus in vtero latens in vitam mortemque foetus inquirat (§. 388.).

§. 626.

Quantocius fieri potest, haec operatio suscipiatur, ipsoque eo momento, quo velamenta rumpuntur, si quidem praesens fuerit medicus. Quin imo & ipsa quandoque velamenta discerpere conuenit. Dicto enim tempore vterus circum foetum nondum arcte constrictus, neque intra orificium pars praeuia intrusa est. Arcta etiam peluis operationis difficultatem multum auget (cf. §. 598. sqq.).

§. 627.

Si velamenta integra sunt

- α) Eadem inter indicem & pollicem comprehensa, additoque matris nisu, discerpuntur; vel acu longiori; vel acu thecae inclusa & elatere munita, ductu manus demissae in vterum lata, perforantur, si digitis dilacerari nequeunt.
- β) Manus, os vteri obstruens & per foramen inflictum protinus ad pedes vsque pergens, eosdem educat.
- γ) Quotiescunque id fieri potest, pedum calcanei palmam manus eo fine respiciant, vt abdomini incumbens foetus extrahatur.

§. 628.

Io. *Collum* ex se ipso fere nequit cognosci, sed ex partibus ipsi perpetuis, mento nempe, facie, auribus, nucha, occipite, scapula, clauicula, vertebris.

§. 629.

Quodsi per longam temporis moram collum in orificium depulsum fuerit, extenditur, caput repellitur, vasa comprimuntur, sanguinis circulus intercipitur, facies inflatur, foetusque moritur.

§. 630.

Quare quantocius foetus in pedes conuertatur. Quae vero conuersio si fieri nequeat, sternum, vt
fa-

facies praeuia fiat, repelli atque frons deprimi debet.

§. 631.

IIo. *Humerus & Scapula* partim a propriis, partim ab ambientibus partibus, collo, vertebris & brachiis dignoscuntur.

§. 632.

Partus protinus manu perfici debet, antequam dolorum vis partem praeuiam in vteri orificium firmiter depegerit.

§. 633.

IIIo. *Variae Brachii* partes vel sub naturali, vel sub transuerso foetus situ; vel in vtero recto, vel obliquo; vel solae, vel cum alia parte, v. g. capite, pedibus, fune, excidunt.

§. 634.

A natura quandoque partus absoluitur, si capiti iuncta *Manus* excidit. Quoties vero sola vel cum alia corporis parte prolabitur, situm transuersum indicans, ars negotium gerat oportet (§. 625.).

§. 635.

Quando itaque in vtero recto caput praeuium est & sola manus extrema capiti adiacet, tantillum est spatium, quod manus occupat, vt tuto naturae relinqui hic partus possit.

§. 636.

§. 636.

Quodsi vero situs vteri obliquus est, ab initio quidem, antequam velamenta rumpuntur, per haec ipsa sola manus extrema ante caput tangitur; post liquoris autem amnii effluxum, integrum brachium a laborum actione protruditur, caput ad latus dimouetur, magisque fit obliquum. Quare naturalis dolorum actio plus nocet, quam proficit, nulumque, nisi artis auxilium, residuum est.

§. 637.

Caput etiam ex axi dimouetur, quando in vtero recto cum eodem *integrum Brachium* prolabitur. Hoc itaque casu artificis etiam opera requiritur.

§. 638.

Cubiti ratio eadem est, quae integri brachii, quoniam idem a dolorum impulsu totus expellitur. Quodsi brachium anterius super humero reflexum manet, spatium magis angustatur, situsque peior censendus est.

§. 639.

Si qua *Funis*, prouti saepius euenire solet, simul excidit, tantum abest, vt partus negotium naturae committi possit, vt potius citissime infans extrahendus sit ne, funiculo a capite compresso, foetus inter necetur.

§. 640.

§. 640.

Dictis itaque (§. 634. & 635. sqq.) casibus, foetus pedibus extrahi debet (§. 625. sq.). Facilior autem in thoracem foetus operatoris manus cadit, si palma manus in foetu non distortae duce in vterum penetrat.

§. 641.

Accidit autem, ut pedes (vel pedem) attractos corpus non sequatur, quod caput ossi fixum inhaeret, vel delapsum brachium femoribus intercipitur. Quo quidem casu, ut foetus solvatur,

- α) Vni vel utrique pedi fascia circumponatur.
- β) Vna manu intra vterum foetus, humerum thoracemque refundendo, in contraria trahendi pedis directione, repellatur (cf. §. 504.).
- γ) Altera dein extra vterum fascia attrahatur.

§. 642.

Ipsa fascia

- α) E serico confecta sit, fricando & contundendo emollita; 2 pedes longitudine superet; pollice arctior sit; ad alterum extremum oblongo foramine pertusa.
- β) Ante applicationem oleo imbuatur.
- γ) Inde solidum extremum per foramen in fundae formam ducatur.

δ) Fun-

- δ) Fundam dextra operatoris manus ita prehendat, ut duo tresue digiti ipsi inhaereant, pollex autem & auricularis exteriorem eius superficiem comprehendant.
- ε) Ita prehensa funda ad pedes iunctos vel pedem ducitur, dum sinistra manus alterum fasciae extremum arripit.
- ς) Postquam scite super malleolos vsque pedum vel pedis promota est, dextra manu ibi continetur, dum sinistra fasciam trahens fundam stringit firmatque.
- η) Bacillis fundam in vterum & ad pedes ferre, *Sigmundiniana* methodo, quam P V G H & W A L B A V M ingeniose emendarunt, prolixam, praeter necessitatem, operationem facit.

§. 643.

Superfluo & noxio conamine manum in vterum refundere tentant ignarae: sua enim sponte recedit, simulatque foetus in pedes conuersus extrahitur.

§. 644.

Neque etiam brachium, nisi summa vrgeat necessitas, resecari debet. Foetum viuum haec resectio misere mutilat, mortui ingratiorem aspectum reddit. Minus multo, scopo foetum soluendi, attrahi

trahi brachium debet: vltcrius in peluim thorax de-
figitur & brachium euellitur solum.

§. 645.

Quoties ambo pedes prehendi possunt, faciliori
negotio foetus extrahitur; quodsi vero vnicus arripi-
tur, is, qui prolapsi brachii heteronymus est, reci-
pi debet.

§. 646.

Si quando pessimo omine, longa, post primum
brachii prolapsum, temporis mora interposita, vel
violenter brachium (§. 644.) attractum, atque
adeo vterus tanta vi circum foetum constrictus fue-
rit; vt pectoris etiam pars in orificium compulsa
haereat, nullaue penitus vis inter vterum & foetus
corpusculum penetrare possit, in foetus dissectione
vnica spes, eademque maxime anceps, superest.

§. 647.

Accidit etiam, vt vtraeque manus simul procidant,
mediumque caput complectantur. Quem partum,

- a) Natura absoluit, si minus est caput, recte loca-
tum, peluisque amplior.
- β) Quoties vero haec angustior est, caput minus,
vel oblique situm, foetus in pedes conuerti
debet.

γ) Quan-

γ) Quando dolorum actio caput firmiter in peluim ita depresso, ut omne ad pedes iter interceptum sit, ipsum caput, post cranii euacuationem, extrahendum est.

§. 648.

Quando ante caput brachia decussata ita locantur, ut neque illud, neque haec prolabi possint; pedibus, fascia applicita, (capite videlicet (§. 641.) resistente) foetus extrahi debet.

§. 649.

IVo. *Pectus*. Partes etiam perpetuae, costaeque imprimis, pectus determinant.

§. 650.

Sola foetus conuersio opem ferre potest. Quando pedes abdomini incumbunt, facillime etiam conuersionis negotium, simplici pedum apprehensione & tractione, perficitur.

§. 651.

Si quando vero in dorsum reflectuntur, prouti frequenter euenit, sequentia notanda sunt.

α) Manus, osse sacro duce infra foetus hypochondria ferri, palma ad foetum, dorso ad os sacrum locato.

β) Sur-

- β) Sursum reflexa superioris vel remotioris pedis femur prehendere.
- γ) Femur versus inferiora & operatoris carpum volui.
- δ) Foetusque solito modo extrahi debet.

§. 652.

Vo. *Abdominis & Hypochondriorum* eadem penitus ratio est, quae pectoris. Hoc in situ si foetus compositus est, funis umbilici fere semper excidere solet, abdomenque praeuium denotat, quando parti prolapsae perpetuus est.

§. 653.

Hydropicum abdomen amnii vesicam mentiens distinguitur

- α) Ex cognito amnii liquore effuso.
- β) Fluxus & refluxus liquoris (§. 180.) non observatur.
- γ) Si tumoris latioris ductu, digitus pergit, in pectus & genitalia cadit.

§. 654.

Rarius abdomen vel hypochondria intra vteri orificium pelluntur, quare, ut pars orificio opposita explorari queat, integra manus in vaginam demittenda est. Ob eandem rationem parum, si mature amnii liquor effluxit, os vteri dilatatur (§. 72.).

§. 655.

Vlo. *Dorsum* determinant series vertebrarum, nullusque ex parte oblata vel vicina funis procedens.

§. 656.

Quando pedes in dorsum reuoluti in propinquo sunt, istos recta via attrahere non licet, quoniam in posteriorem partem corpusculum flecti nequit; sed pedum genua prehendi debent, & profitus ratione, (prouti nempe dorsum vel sui medio ad orificium vteri conuersum est, vel oblique sursum vergit, vel oblique deorsum) pedes modo sursum, modo deorsum voluendi sunt, vt cum iis integer foetus volui, commodeque educi queat.

§. 657.

Quodsi hac ratione foetus non sequitur, fascia pedibus (§. 642.) circumposita extrahi debet.

§. 658.

Quoties vero pedes abdomini incumbunt, manus duce posteriori vaginae pariete in vterum demittitur, infra hypochondria fertur & reliqua modo (§. 651.) descripto absoluuntur. Sicubi forte foetus ossi sacro appressus est, manus prope os pubis in vterum ferri debet.

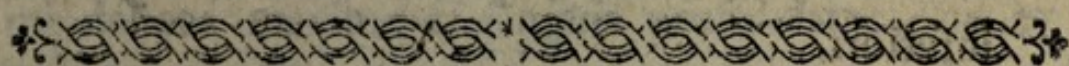
§. 659.

§. 659.

VIIo. Aegrius *Ilia* praeuia dignoscuntur, nec nisi a partibus ipsis continuis, natibus puta, genibus, lumbis &c.

§. 660.

Auxilium non est, nisi in educatione, quae pedibus fit, facili opera absoluenda, si liquor amnii nondum omnis effluxit; siquidem pedes propinqui sine difficultateprehenduntur. Aegerrime vero operatio perficitur, si vterus circum foetum constrictus est. Sibi tamen medicus caueat, ne propter grauiora impedimenta naturae relinquat partum, quem nunquam absoluere potest.

CAP. XVIII.

SECT. V.

QVOMODO CAPVT INTRA MATRICEM RELICTVM EXCVTIENDVM SIT.

§. 661.

Si quando foetus pedibus extrahitur, nimis magnum caput, vel mento ad ossa pubis haerens, ad exitum ita retinetur, vt summa obstetricantis pruden-

dentia ad illud extrahendum requiratur (§. 597. fqq.).

Quodsi vero

- a) Sine moderatione violenter euellitur, partes caput ad ceruicem, vel ipsas ceruicis vertebrae firmantes, ita lacerantur, vt caput in matrice remaneat, truncusque solus solutus sit.
- β) Facillime ista disruptio, peritissimus licet operetur, accidit, quando, foetu putrido vel maceratione resoluta, ligamenta minus firmis fibris cohaerent.
- γ) Eadem fibrarum laxitas in abortu & foetu praemature obtinet.
- δ) Caput etiam in matrice linquitur, si in duo segmenta foetus secatur, priori extracto segmento inferiori.

§. 662.

Relictum caput a dolorum vi rarius erturbatur. Siquidem

- a) Tantum abest, vt caput nimis magnum expellere dolores possint, vt potius exclusionem eius impediant. Quoniam enim occiput in propinquo est, verticis ossa, a fundo depressa, in maiorem latitudinem expanduntur (§. 252. n. γ.).
- β) Quoties mentum pubis ossibus inhaeret, dolorum actio idem magis apprimat, vltioremque progressum impedit.

§. 663.

Tametsi etiam dolorum actio proficua foret, raro tamen expectari potest. Etenim matris vires a praecedente partu praeternaturali plurimam iacturam ut plurimum passae sunt. Si placenta, contracto vtero, vel tota vel ex parte soluta haemorrhagiam excitat, dolorum vis ulterius debilitatur, quin penitus frangitur & morae periculum augetur.

§. 664.

Nisi itaque valida dolorum actio continuetur, vel mox restituatur; vix capitis expulsio tuto naturae committi potest, sed quantocyus arte idem eximi debet: maxime si sanguis profundatur, ne ex illo fluxu misere mater pereat.

§. 665.

Tantum etiam abest, ut excitantia medicamina aliquid proficiant, ut potius sanguinem ad vterum compellant fluxumque vel augeant, vel febrem accendant, vterum rigidum, inflammatumque reddant.

§. 666.

Manuum aequae ac in casu grauiori, instrumentorum opera proficua esse potest. Capitis laeuitas, figura globosa, firmorum foraminum, quibus digiti,

velut vnci iniici possint, defectus, capitis apprehensionem difficillimam faciunt. Quodsi vteri orificium valide constrictum est, difficultas augetur. Quare facilior operatio est illico, dum aperturae hiant, perfecta.

§. 667.

Ipsa operatio sequentibus artificiis optime perficitur.

- a) Semouetur dissecto fune infantis truncus & in vtero placenta relinquitur.
- β) Ministra (sub qualibet operatione) molliter abdomen, ne vterus a pelui recedat, premit.
- γ) Manus, methodo (§. 351.) tradita, in vterum demittitur.
- δ) Caput inique situm ita vertitur, vt facies ab ossibus pubis remoueatur.
- ε) Digiti, medius & index, si id fieri potest, ori iniiciuntur, pollex infra mentum ad occiput fertur, reliqui ad latus ita collocantur, vt firmissime caput comprehendant.
- ζ) Caput comprehensum & citra violentiam agitaturn extrahitur. Adhibita vis non protrahit caput, sed maxillam inferiorem abrumpit.

§. 668.

Quodsi descriptum (§. pr.) artificium parum procedit, sequentia iuuant.

a) Pol-

- α) Pollex faciei imponitur.
- β) Digiti medius & index per os ad occiput vsque feruntur.
- γ) Medius magno ossis occipitis foramini, si nihil vertebrarum residuum est, iniicitur.
- δ) Caput firmiter comprehensum & agitatum terebrando extrahitur.

§. 669.

Quoties vero oris adminiculum ruptum est & angustus residuarum vertebrarum canalis digitum non admittit, vel dolorum vis expectari debet, vel forcipe caput prehendi. *Forceps longa & curua* (§. 440.) ad hunc scopum praecipue facta est, neque ab eodem aliena *LEVRETI tribrachialis*.

§. 670.

Sicubi verò capitis excedens moles imminutionem requirit, haec sequenti modo perficitur.

- α) Capitis vertex ad vteri orificium dirigitur, ibidem a manu demissa continetur & demittendum instrumentum a digito indice dirigitur.
- β) Methodo supra (§. 442. sqq.) descripta caput ita aperitur, ut cerebrum effundatur.
- γ) Cerebro effuso digiti, plagae inflictæ iniecti, cranium prehensum extrahunt.
- δ) Quod si fieri nequit, forcipe; vel defixo, per

cranii aperturam in magnum ossis occipitis foramen, vncino caput prehensum educitur.

§. 671.

Nisi forsan vertex commode ad os vteri, pro applicando perforatorio, deducitur,

- a) Ad alterutrum pelvis latus inclinari ille vertex, &
- β) Demisso vncino acuto pertundi debet.
- γ) Attracto vncino foramen, vt cerebrum recte effluat, ampliatur.
- δ) Demissa manus instrumentum dirigit & genitalia munit.
- ε) Porro dum vna manus vncum trahit, altera, in genitalibus latens ori iniecta inferiorem maxillamprehendit, cauendo ne capitis situs mutetur.

Simpliciter vncini, neglectis cautelis dictis, v-
sus commendari nequit; cuius enim iniectio in caput
fixum sine periculo non est (§. 448.), eius defixio
in caput volubile indifferens esse nequit.

§. 672.

Alia insuper, pro soluendo capite, instrumenta
excogitata, sunt

- a) *Capititrabae* MAURICELLI & BURTONI
(§. 447. β.), fallere, nisi cerebrum effluat, pos-
sunt;

sunt; aptiores tamen in capitis relicti casu, quam si integrum corpusculum trahere debent.

β) GREGORII & AMANDI *Marsupium* commode quidem caput traheret, si aequae applicatio eius facilis esset, ac ingeniosum inuentum. Verticem etiam cranii premens latitudinem capitis auget (cf. §. 662.).

γ) *Fundae* MAURICELLI, WALDGRAVII, DIONISII *van der* STERREN, ROGIERII *van* ROONHVYSEN, CHAPMANNI & PLEVIERII pari labe laborant. Funda a RATHLAVWIO descripta huc etiam referri potest.

δ) *Fasciae* SMELLII & BURTONI, elastico stilo munitae, faciliores licet deferantur; vix tamen ad lubricum & volubile caput firman-
t.

§. 673.

Quando caput putridum est, raro integrum, sed ut plurimum repetita manus demissione per partes eximitur.

CAP. XIX.

PARTVS DIFFICILIS ET PRAETER-
NATVRALIS PROPTER FVNEM
VMBILICI EXCIDENTEM.

§. 674.

F_{unis,}

- α) Propter transuersum corporis situm excidens (§. 623.), vel solus prolabitur, vel cum alio quodam membro.
- β) Saepius etiam excidit, si ipse fuerit longior, & caput oblique situm.
- γ) Rarius autem longior funis, in magna liquoris amnii copia, ante caput rectum prolabitur.

§. 675.

Quocunque modo elabatur, multum pressus & aëre tactus patitur. Debilis foetus esse solet, quum pulsare desinit; mortuus, quum dudum pulsus cessauit.

§. 676.

Quodsi sub recto capitis sita,

- α) Vteri orificium, antequam velamenta rumpuntur, penitus apertum sit, dolores valeant, atque cito
fese

fese excipiant, irritum est omne auxilium atque inutile. Foetus quidem debilis nascitur, facile tamen reficitur (§. 407.).

β) Quando vero lente dolores procedunt, vt partus expediatur, forcipe caput extrahendum est.

§. 677.

Quoties foetus transuersim situs est, recenti re pedibus extrahatur. Sub ipsa autem manus demissione funiculus in vterum refundatur, ne inter manum & corpusculum compressus patiatur.

§. 678.

Idem fiat, quoties, capite oblique sito, funis procidit, nisi forte minori opera, in minori obliquitatis gradu, binis digitis retro caput funiculus duci, ibidemque retineri possit.

§. 679.

Quando caput pelvis capacitatem ita iam occupat, vt versio non amplius concedatur, periculum fiat, anne funiculus ad latus dimoueri possit? siquidem pelvis capacitas ibidem capite minus repletur (§. 8.). Vt plurimum autem foetus emortuus nascitur.

CAP. XX.

PARTVS DIFFICILIS ET PRAETER-
NATVRALIS PROPTER SAN-
GVINIS FLVXVM.

§. 680.

Variae partus tempore causae periculosum sanguinis fluxum facere possunt; quarum frequentissima est *Placenta oblata*. Quamuis enim vteri fundo, prae reliquis partibus, in situ vteri recto placenta adhaerere soleat; attamen & aliis vteri partibus, quin imo ipsi ceruici eadem interdum inhaerens obseruatur.

§. 681.

Quodsi vero hoc accedit, sequentia symptomata notantur.

- a) Quando grauida vltimis mensibus exploratur, capitis pondus digito non offertur, tametsi orificium axin peluis sequitur; sed retro segmentum vteri inferius corpus spongiosum tangitur, molam imperitis mentiens.
- β) Partu dein magis appropinquante, inopinato casu, nec vlla causa cognita, sanguinis torrens prorumpit parcius atque mox cessans.
- γ) Redit dein alter, largior, diutius fluens.

δ) Re-

δ) Redeunt tandem plures, continue largiores, per maiora temporis spatia, minora vero interualla profluentes.

ε) Quum veri iam partus dolores accedunt, fluxus fere non remittit, sed continuo riuo effluit, sanguinis grumos secum gerit, foetum vita priuat; matrem etiam, nisi foetus vel a natura, vel ab arte satis in tempore excutiatur, praesenti mortis periculo tradit; cuius praesagia esse solent dolores minus sensim valentes, tandem penitus cessantes, extrema frigida, oculi caligantes, pulsus debilis, frequens & intermittens, animi deliquia, praecordiorum anxietates, frigidi sudores, neruorum distensiones. Saepius tamen feminae conuulsae iam & animo linquentes euadunt. Aliae demum feminae in puerperio ex debilitate moriuntur.

ζ) Praematurus fluxus similem saepe partum facit.

§. 682.

Istud autem profluuium ex vteri vasis oritur, ob placentae vel partem, vel integrum corpus solutum, hiantibus; quod quidem a diducto segmento vteri inferiori, tempore partui vicino, euenire solet: quapropter vehementissimus torrens eo tempore profilit, quo dolorum actio maiori vi istam distractionem facit, Placentae etiam spongiosum corpus saepe

saepe ante factam haemorrhagiam tangitur, & firma eiusdem vterique, ad inferius segmentum, cohaesio in hoc partu percipi digitis potest.

§. 683.

Placentae ab vteri fundo solutae, ad orificium delapsae, hoc mali genus tribui nequit. Equidem non perspicio, quatenam sit ista causa, quae integram placentam solueret? quatenam via, quae eandem, velamentis illaesis, ad vteri orificium duceret? sanguinis congelationem dictam (§. pr.) cohaesionem efficere sine ratione asseritur.

§. 684.

Tegit quidem placenta grauiori in casu ipsam orificii aperturam; alias in leuiori ad aperturae latus ceruici inhaeret; diuersa prognosi & auxilio.

α) Quum in leuiori casu minor placentae portio ab vtero soluitur, haemorrhagia modica oritur, matris & dolorum vires valent, vterusque vna cum foetu debito modo collocatur; tuto naturae committi negotium potest.

β) Quoties vero maior placentae portio auulsa est, copiosus sanguis dudum fluxit, matris dolorumque vires remittunt, vterus foetusque male conuersi sunt; utique artis opera accedat necesse est.

§. 685.

§. 685.

Protinus itaque foetus extrahi debet. Antequam vero id fiat, de placenta notetur.

a) Quodsi integra, soluta iam, in vagina haeret, manusque demissionem impedit, eximi debet, cum congelatis sanguinis thrombis, vaginam replentibus.

β) Sicubi vero istam demissionem non remoratur, eo consilio relinquenda est, ut viam praecludat, qua sanguis & amnii liquor, vterum distendentes, effluere possint.

γ) Quotiescunque etiam vel integra, vel portio saltem cum vtero cohaeret, optimo pro matre & foetu consilio, remanere debet.

§. 686.

Ipsa operatio sequentibus perficitur.

a) Femina tota quieta, neque situs mutatione, quoad eius licet, neque externo calore commoueatur.

β) Manus per vaginam ad vteri orificium usque demittatur, atque quonam in loco placenta soluta sit exploretur.

γ) Ibidem manus inferatur, orificium ut plurimum vel dilatatum, vel facile dilatandum, sensim sensimque cum moderatione diducatur, velamenta-que, donec integra manus intromissa sit, removeantur.

δ) Ve-

- δ) Velamentis inde disruptis (§. 627.) ad pedes protinus manus pergat, eosdemque educat, caput licet pelui incumbat.
- ε) Si forte rariori in casu ad pedes vsque non amplius iter pateat, forcipe caput solui potest.
- ζ) Infans protractus & viuus, vna cum matre, blande nutrientibus & roborantibus refici debet (§. 407.). Mater quandoque seruator, debilissima licet sit, vixque pulsus percipiatur; foetus etiam mortui similis nonnunquam reficitur.

§. 637.

Propomuntur & aliae methodi periculo plenum partum iuuandi.

- α) Adstringentibus opera luditur.
- β) Si, placenta vel velamentis pertusis, amnii liquorem effundimus, spatium quidem vtero paramus, quorsum contrahi, & sua vasa arctare parum possit; sed, subsistente fluxus causa, hic, tantillum licet minutus, redit: lentus etiam partus naturalis sequitur.
- γ) Arte perfectum partum p v z o s reicit, quod (contra experientiam) continuatam ab eiusmodi praecipiti partu haemorrhagiam metuit; siquidem non pari velocitate vteri vasa clauduntur. Lubentius eo scopo naturalem partum promouet,

vt sensim, dum foetus nascitur, vteri vasa constringantur, hermetice interim ab ipso foetus corpufculo, vt putat, claufa. Dilatando os vteri partum iuuat.

§. 688.

Sunt aliae infuper caufae, quae fanguinis fluxum tempore partus excitant.

- α) Funis vmbilici disruptus.
- β) Ruptum vas vteri maius.
- γ) Placentae pars ab vtero foluta.

Quas caufas a placenta praeuia diftinguit abfentia corporis fpongiofi in vteri ceruice haerentis fluxusque fub ipfum demum partum contingens.

§. 689.

Quum

- α) Grauior fluxus eft, fola foetus folutio auxilium ferre poteft.
- β) Quodfi vero quoad caetera partus naturalis eft, moderatus fluxus & matris dolorumque vires valent; in fecunda & tertia fpecie naturalem partum promouere praeftat: alias autem foetus in pedes conuerti debet.

*

*

*

CAP. XXI.
PARTVS DIFFICILIS ET PRAETER-
NATVRALIS PROPTER PAR-
TVRIENTIS CONVVL-
SIONES.

§. 690.

Vix hoc partu laborare solent, quibus ad stric-
tas spasticas non fuerit dispositio; quo ple-
thoricae maxime feminae, hystericae, febre labo-
rantes & nimis sensibiles pertinent, ex praegresso habitu
dignoscendae.

§. 691.

Plethora speciatim ex propriis sibi signis genera-
libus, pleno inprimis parturientis pulsu, facie rubi-
cunda, neglecta per omnem grauiditatem venaesce-
ctione & cognito copioso, quem femina vtero non
gerens experitur, menstruo fluxu dignoscitur.

§. 692.

Solent tamen in solis fere primiparis, rarius in
aliis, istiusmodi conuulsionum pericula observari.

§. 693.

Variae autem occasionales causae spasticas par-
turientium agitationes excitant: caput foetus nimis
ma-

magnum & obliquum; delapsae maioris foetus clunes; foetus foetens; liquoris amnii defectus; dolorum vis valens & praecipitata; lentus sine progressu partus, ob funem v. g. collo circumpositum; urinae suppressio, ex eiusdem defectu & dolore in regione pubis vehementiori manifesta; vterus violentia operantis imperite laesus; corporis & animi graues agitationes, v. g. ira &c.

§. 694.

Sanguinis etiam immoderato fluxui (cf. Cap. pr.) periculosae conuulsiones iungi solent.

§. 695.

Imminentium conuulsionum signa sunt; acerbus capitis dolor; mentis alienatio; frequens tremor & horror; vehemens vomitus per aliquot dies in partu protractus; leues artuum spasmi; dolores parturientem misere excruciantes.

§. 696.

Vt plurimum conuulsiones subito parturientem ita corripunt, ut dolori conuulsio per interualla iungatur vixque ab illo haec distinguatur. Similes caeterum sunt conuulsiones illarum, quae epilepsiam formant; manus nempe parturientes agitant; pedi-

bus calcitrant; anxie se voluunt, adeo quandoque, ut vix contineri possint; vagitus inconditos edunt; oculos torquent; stertunt; spuma os obsidet; lingua in peiori casu dentibus laceratur; inscia matre partus perficitur. Lentus alias istiusmodi partus est, in alterum diem protractus; alias vnam alteramue ante partum horam convulsiones durant.

§. 697.

Varii, decursus & euentus ratione, huius partus gradus obseruantur. Cuncta in benignis mitiora sunt. Speciatim in

- 1°. Aliis doloribus convulsiones iunguntur, alii iisdem carent; ipsae convulsiones minus frequentes & tota convulsionum interualla lucida sunt; partu finito mox convulsiones cessant & mentis conscientia redit. Salua euadit puerpera.
- 2°. Superiori cuncta assimilantur, nisi quod a partu femina per aliquod interuallum sine conscientia iaceat. Non minus puerpera salua manet.
- 3°. Rariori in casu mater euadit, sibi licet conscientia non sit in dolorum interuallo & a partu absoluto, graui nempe sopore oppressa.
- 4°. Nihil lucidorum interuallorum, sed soporosa, quin caro sepulta, femina inter dolores est; a partu, vel a natura vel ab arte absoluto convulsiones, perpetuae inquietudines, vomitus & sopores

pores non cessant: multo magis si foetus iam in utero computruit & putrore suo matrem affecit; si animi deliquia partum insequuntur, extrema frigent, oculi caligant, pulsus contrahitur, subsidet & intermittit; lumbi dolent; sudores frigidi, singultus, animi deliquia & coma accedunt. Hoc casu apoplectica puerpera moritur.

5°. Cum malis signis praecedentis gradus femina sine absoluto partu perit.

§. 698.

In primo & secundo gradu

- a) Naturae partus, quoad caetera sanus, relinqui potest.
- β) Nimiae sensibilitatis & plethorae moderamen venaesectione, etiam repetita, temperantibus, emollientibus, lenioribusque anodynis, internis aequae ac externis, forma cataplasmatum & infusionum applicitis, tentari potest.
- γ) Difficilis partus ex supra traditis regulis dirigatur.
- δ) Suppressio urinae remoto ab ossibus pubis capite & caua fistula (§. 506.) soluitur.
- ε) Animus aequae ac corpus quiescit, nifusque voluntarii dolorum praecipitatorum vim non augent.
- ζ) Sub quavis convulsione parturiens continetur.

§. 699.

Dicta molimina si parum profecerint, sed convulsiones potius increcant atque malorum signorum turbae reliquos gradus minentur; anceps eademque in sola foetus non tardata vel naturae vel artis solutione spes superest. Quare satius est recenti re, antequam istud malorum agmen parturientem opprimat foetumque interficiat, hunc protrahere. Foetu enim soluto stimulans causa aufertur.

§. 700.

Quamvis autem optimo consilio foetus in pedes conuertatur; euenit tamen, vt forcipe caput prehendi debeat, quando strictissime foetum vterus ambit. E cranio maiori cerebrum effundatur. Tempore dolorum & convulsionum intercalari operationes fiant, manumque operator vel retrahat, vel quietam contineat, dum illi vrgent, ore videlicet vteri contracto. Summam animi constantiam haec operatio requirit.

CAP. XXII.
PARTVS GEMELLORVM.

§. 701.

Duo foetus, qui eodem tempore in vtero concipiuntur, *Gemelli* vocantur. Crescunt simul in vtero, eodemque partu vtero excuti debent. Tres quandoque foetus simul generari experientia nos docet. Rarius quaterno embryone, vel pluribus femina foeta est.

§. 702.

Foetuum numerus ante partum dubie cognoscitur. Embryones a suis liquoribus comprehensi ita sibi inuicem apprimuntur, vt aequaliter vterum extendant. Quare etiam frequenter feminae duos vel plures embryones in vtero aequaliter expanso gerunt, illi penitus simili, qui vnicum hospitio excipit. Frustra apud cunctas grauidas, quae gemellos gerunt, sulcus vel fouea, mediam abdominis regionem distinguens, binique monticuli ad hypochondriorum regionem eminentes quaeruntur. Quin imo eiusmodi fouea in abdomine, vnicum foetum tegente, saepe apparet.

§. 703.

Neque etiam magna abdominis moles gemellos designat. Liquoris amnii copia, foetus, at-

que secundae maiores abdomen eleuant. Foetus & secundae minores, cum amnii liquoris minori copia idem minus efficiunt.

§. 704.

Maiores foetus, valide in pluribus partibus simul motus, ad plures vteri partes, variamque abdominis regionem simul allidens, duos foetus commotos mentitur; quare iste motus dubie gemellos indicat. Quin gemelli debilius nonnunquam moventur.

§. 705.

Quo maior vteri moles, eo maior vasorum & abdominis compressio, eo insigniora symptomata ex ista compressione orta, varices puta, pedum tumor & genitalium, ingressus molestus, urinae incontinentia vel suppressio, digestionis vitia, spiritus aegrior & similia. Ista vero vteri moles, quod aequae vnicum foetum comprehendere potest, ac plures (§. 703.), dicta symptomata vehementiora non magis gemellos denotant, quam vnicum foetum.

§. 706.

In vniuersum quidem non obtinet, saepe tamen accidit, ut duabus vel tribus septimanis ante grauiditatis vltimum terminum, femina multiplicem par-

partum, minorem licet, edat. An ob vteri fibras in rectitudinem expansas, non amplius extendendas, disruptioni proximas, maxime proinde irritatas, tota vi ad suam contractionem nitentes? Ita suadere videtur obseruatio, qua primo foetu excluso, saepius dolores protinus cessant, redituri postea, quando alter foetus, segmento inferiore compresso, novum ad partum stimulum fecit (§. 102.).

§. 707.

Simplicis vteri alimentum in duplicem foetum distribuitur, sanguis multo maiori vi in vterum & in foetus non influit, quam si vnicum foetum vterus comprehendit, quapropter hic multo maiori ratione non expanditur (§. 64.). Euenit inde, vt gemelli minoris molis ac ponderis sint, ac vnicus foetus alio tempore ab eadem matre in lucem editus. Saepius etiam ista minor proportio propter praematuram exclusionem (§. pr.) vltius imminuitur. Solent iuncta gemellorum pondera simplicis foetus maturi pondus quasi aequare.

§. 708.

Pessima itaque, quae nimia foetus moles (Cap. XVII. S.I.) gignit, mala praecauentur, quin hoc nomine gemellorum partus simplici benignior censendus est, minusque dolens, praecipue si vterini

orificii prolapsus, forsan iunctus (§. 565.), ab operatore rite inhibetur.

§. 709.

Panici etiam sunt isti terrores, quos omnibus ferre mulierculis & multis operantium hic partus iniicere solet. Gemelli non minus in vtero recto haerent, ac vnicus foetus, neque frequentius peruerse siti sunt, neque vtrique ad orificium vteri promoti se inuicem remorantur, sed vnus vtplurimum super altero ita collocatur, vt posterior ad vteri orificium prius non compareat, quam prior exclusus fuerit. Varia duorum foetuum membra, sibi inuicem implicata, post imperitam demum velamentorum, cuius foetui propriorum (§. 71.), disruptionem oriuntur.

§. 710.

Quapropter etiam eadem penitus ratione prioris foetus partus absoluitur, qua ille, quo vnicus prodit; neque vllum, quod de posteriore foetu suspicionem moueat, signum adest. Quando prior foetus pedibus extrahitur, manus in vterum demissa posterioris ouum quandoque contingit, ipsumque adesse cognoscit. Caueat vero sibi, ne istud ouum disrumpendo, partum praeter necessitatem multo difficiliorem reddat.

§. 711.

Simulatque vero prioris foetus partus absolutus est, posterioris praesentia ex signis supra (§. 318. sqq.) traditis cognoscitur. Quae si adsunt, manus illico eapropter in vterum demitti debet, ut posterior aequae foetus, ac eiusdem situs exactior dignoscatur. Prioris interim foetus placenta cum fune in vtero relinquitur.

§. 712.

Iste quidem situs si iniquus est, absque vlla mora, antequam vteri orificium claudatur, foetum pedibus extrahendum esse suadet. Caeterum ista operatio facillime & expectatione citius perficitur; siquidem porta a priori foetu amplissima passa est, pedes in vtero, liquore amnii expanso, citra difficultatemprehenduntur, & nulla a capite minore (§. 708.) remora fit.

§. 713.

Quoties vero posterioris foetus caput in axi pelvis decidit, atque dolorum actio non remittit, vel saltem post breuius interuallum redit, tuto negotium naturae committitur, atque secundus partus, quod foetus viam stratam libere ingreditur, sine vlllo molesto sensu perficitur. Quodsi vero mater debilis est, & valentiorum dolorum spes minus affulget, satius

tius est foetum pedibus extrahere, quam incertum partum relinquere, post aliquot demum dies quandoque absoluendum.

§. 714.

Gemellorum porro placentae, vel iunctae, vel distinctae, deglubi ab utero, neque simpliciter funium ope trahi debent. Quodsi enim iunctae sunt, non bene magna moles sequitur, sed manu prehensa aptior educitur. Separatae autem simul cum metuenda uteri laesione soluerentur.

§. 715.

Si forte ab imperito operatore, priorem foetum frustra extrahere conante, vel alia quacunque violentia, posterioris velamenta disrupta fuerint; utique sibi caueat peritior, ne diuersos pedes arripiat: quod quidem optime praecauetur, si pedem prolapsum fascia applicita notat, atque eius pollice duce ad usque genitalia pergit, ab illis ad malleolos alterius pedis redeundo.

CAP. XXIII.

A B O R T V S.

§. 716.

Qui inter septimi & noni mensis, a prima conceptione, finem contingit *partus*, *praematurus* vocatur; *Abortus* vero, quando ante dictum tempus embryo excidit: id quod circa tertium graviditatis mensem utplurimum accidit.

§. 717.

Vitalem esse praematurum foetum observatio nos docet, embryonem autem non manere superstitem constat.

§. 718.

Eadem vteri contractio, quae maturum partum absoluit, praematurum etiam atque abortum concitat. Duplex autem causa facit, ut vterus ante debitum tempus contrahatur.

I. *Ima. Disponens*, matricis habitum ita parat, ut accedenti stimuli facile obediant fibrae motrices.

II. *Ida. Occasionalis*, stimulum ad matricem deferit, vel causam vterum extendentem remouet (§. 94.).

§. 719.

§. 719.

Mox etiam sine medio in ipsam vteri vim contrahendi agunt, mox placentam primum ab vtero soluendo huius contractionem excitant. Duplex exinde abortus species oritur,

- α) Alia cum praecedente placentae solutione accidit.
- β) Alia fit sine eadem.

§. 720.

Quo maioris autem momenti est causa disponens, eo debiliior occasionalis esse potest, vt abortus prouocetur, & contra. Euenit exinde, vt aliae feminae ad abortum sint maxime proclives, aliae immunes maneant, quamuis maximo eiusdem periculo sese inconsulto exponant.

§. 721.

Sequentia ad abortum disponunt.

- 1°. Vterus, qui propter suum habitum vltra determinatum quendam gradum extendi nequit, abortumque periodicum facit.
- 2°. Vterus, qui a leuissima mutatione ita afficitur, vt mox in sui contractionem ruat.
- 3°. Foetus nutrimentum deficiens, quo fit, vt cum vtero placenta laxius cohaereat, in iustam molem foetus non excrescat, & vtero non satis resistat,

ita

ita vt hic leuissimam irritationem sequi possit.
Huc & foetus mortuus spectat.

4°. Plethora, ad vterum delata, vasa distendit, nervos comprimit, laceffit; commota placentae nexum soluit, sanguinique effluxum concedit.

§. 722.

Causae occasionales sunt,

- a) Externae violentiae matri illatae, quae vterum partim ad contractionem proritant, partim vehementius sanguinem ad ipsum ita determinant, vt placenta solvatur. Huc & corporis agitationes pertinent, v. g. saltatio, cachinnus: porro medicamenta fortiora, venena, sanguinis vel naturalis vel artificialis profusio.
- β) Morbi varii, quales febris, praecipue acuta, maxime contagiosa & inflammatoria; dolorifici; convulsiui; affectus animi vehementiores; molimina fluxus menstrui.

§. 723.

Causae rariores esse possunt.

- a) Funiculus umbilicalis vel nimis brevis, vel circa foetum varie contortus: vegetus enim embryonis motus partem placentae soluere, sanguinisque fluxum excitare potest.

β) Vte-

- β) Vteri vulnus, quod dolore suo & sanguinis fluxu eundem ad contractionem stimulat.
- γ) Vteri morbus localis, tumor, vlcus, sarcoma. Dolor ex inaequali fibrarum tensione ortus vterum, aegrius extendendum, laceffit.
- δ) Placentae & funiculi vmbilicalis morbi, qui foetum nutrimento priuant.
- ε) Placenta vteri ceruici ad haerens atque ab eiusdem incremento soluta (§. 681. §.).

§. 724.

Impio saepius consilio embryonem arte excutere puellae corruptae student. Verumenimvero si causa disponens (§. 721.) non adest, frustra maximoque cum sanitatis dispendio, externis violentiis corpus exercent. Quin ipse abortus, si forsan violenter excitatur, maiori periculo fit, quam qui sua sponte euenit.

§. 725.

Cognoscitur abortus ex cognita causa occasionali, horripilatione, extremorum refrigeratione, acerbis doloribus praesagientibus, veris, successiue crescentibus, orificio vteri sensim aperto magis & tenui, non autem deterso, vesicula prominente, liquoris effluxu, corpusculo protruso. Quin omnia quandoque partus symptomata iunguntur.

§. 726.

§. 726.

Quoties placenta soluta est, sanguinis fluxus dicta (§. pr.) symptomata praecedit & comitatur, largo, per interualla interrupto, vehementia & coloris splendore continue aucto riuo prorumpens: congelati dein sanguinis grumi excernuntur, tandemque largissimus torrens effunditur.

§. 727.

Sanguinis hoc profluuium a menstruo fluxu sequentibus fere signis dignoscitur.

- a) Menstruus fluxus tempore solito apparet; quae abortum praecedit haemorrhagia huic periodo non exacte adstringitur.
- β) Parcior est idem.
- γ) Nullus liquor a sanguine diuersus, nullaue corpora fibrosa cum eodem excernuntur, prouti in abortu fieri solet.
- δ) Lente & sine doloris ad partum sensu profluere solet menstruorum fluxus.
- ε) Orificium vteri non aperitur ad interiorem vsque aperturam.
- ζ) Neque, quae abortum prouocet, causa occasionalis praegressa est.

§. 728.

Abortus euentum praesagiunt sequentia.

- 1) Corruptiones grauiores sunt, quam partus (H I P- P O C R, *morb. mul. L. I.*).

- 2) Qui cum sanguinis profluuiis contingunt abortus, frequentiores sunt simplicibus, iidemque periculo pleniores.
- 3) Quoties femina vtero gerens haemorrhagiam patitur, atque accedunt frigus extremorum, pulsus debilis, celer, intermittens, oculorum caligo, aurium susurrus, praecordiorum anxietates, animi deliquia frequentiora, sudor frigidus, motus conuulsiui, malum est, quin mors insequitur (HIPPOCR. *Apb. V. 56.*).
- 4) Quodsi haemorrhagia nimium durauerit, mater vel mox a facto abortu, vel hectico tandem morbo consumpta moritur; vel debilis atque valetudinaria manet, quamuis embryo extractus fuerit.
- 5) Abortus febris continuae, maxime contagiosae & inflammatoriae ascitus, fere semper est lethalis.
- 6) Difficilior placenta in abortu soluitur, quam in partu maturo (§. 348. 1°).

§. 729.

Quodsi femina abortum timet atque dolores ad partum sentit, eosdemque solos, sine alio symptomate urgente, abortum quandoque praecauere potest, si in lecto quiescit, ex venae sectione, eademque repetita, sanguinem amittit, atque tutiora anodyna varia forma recipit. Exulent adstringentia superflua & noxia.

§. 730.

Quum vero dolores, hisce non obstantibus, feminae molesti esse pergunt, vehementia augentur, quin omnia partus symptomata accedunt, nihil abortum impedire potest: quare abortum femina promoueat, nixus addat, reliquumque, nisi maligna symptomata, maximeque sanguinis fluxus iungantur, & nisi velamenta iam disrupta fuerint, naturae negotium relinquat. Hac ratione integrum quandoque ouum excernitur.

§. 731.

Cum in casu maioris embryonis,

- α) Velamenta iam disrupta & caput praeuium fuerit, partus a sola natura optime perficitur.
- β) Alia quaedam corpusculi pars ad orificium delapsa fuerit, pedibus prehensis embryo educi debet. Simulatque integrum corpusculum solutum est, caueat sibi medicus, ne caput abruptum intra matricem relinquat, sed caute digitum vnus manus in os iniiciat, altera manu summum humerum vel occiput prehendam, brachia propter minus volumen non resistentia, ad caput relinquat, hacque ratione ipsum caput soluat (cf. §. 599. sq.).

§. 732.

Qui vero medium terminum nondum attigit minor embryo aequè capite, ac pedibus extrahi potest, pro ratione partis oblatae atque operatoris commodi. Bini, pluresue quandoque digiti operi sufficiunt. Cum primum corpusculum solutum est, bini digiti, velut vinci, integrum embryonis caput comprehendant & exprimant.

§. 733.

Placenta funiculi ope nunquam extrahi (§. 348. 1°.); sed leuiter funiculus tendi, atque placenta deglubi debet. In abortu minore quidam digiti soli id perficere possunt (cf. vtique Cap. XIV.). Quo melius autem placenta soluatur, sequentia fiant.

- α) Binis digitis in orificium demissis, postquam decorticata est, placentaprehendatur & adducatur.
- β) Dein rursus altiusprehendatur successiue & attrahatur, donec soluta sit.

Quae nimis praecipitanter educitur; disrumpitur.

§. 734.

Quoties haemorrhagia abortum comitatur, toties artis ope perfici partus debet, nisi remedia (§. 729.) istum sistunt, vel sua sponte embryonem mox prorupturum esse dolorum vehementia & vesiculae prominentia spondent.

§. 735.

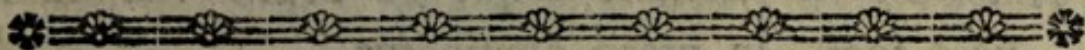
§. 735.

Integrum quidem ouulum protrahere experiatur medicus, si iunior fuerit abortus, quare

- α) Binis digitis vteri orificium diducat.
- β) Iisdem ouulum prehensum paulum attrahat.
- γ) Successiue altius idemprehendat atque trahat (§. 733. n. β.), donec integrum solutum sit.

§. 736.

Causae disponentes aequae ac occasionales, quiete, debita diaeta, suis periodis instituta venaesecione, suaque peculiari, ex pathologia cognoscenda, methodo euitari & tolli debent.

CAP. XXIV.

SECT. I.

M O L A.

§. 737.

Praeter verum embryonem varia etiam alia corpora in vtero contineri atque grauiditatem mentiri possunt, quorum

- α) Alia *Fixa* sunt atque cum vteri substantia vnum perpetuum corpus efformant: quo varii vteri tumores & polypi spectant.
- β) Alia *Libera* sunt & vtero contigua: quo referri merentur aqua, flatus, ouum deforme.

§. 738.

Ouum deforme, in quo partes embryonis & secundarum distingui vix possunt, *Molam* vocabimus. Cuiusmodi corpus a foecundo conceptu originem trahere probat,

- α) Ipse eius habitus, quo plures habet & copiosiores varii generis fibras atque membranas, quales sua sponte ex sanguinis coagulo intra vterum generari nequeunt: quin vera vasa & cauum liquore plenum distinguere quandoque licet.
- β) Embryo minoris molis in isto cauo nonnunquam reperitur.
- γ) Saepius in homine aequae ac brutis vna cum vero foetu in vtero continetur.

§. 739.

Observatae in vteris brutorum molae nos docent, easdem formari a placenta sui oui ita crescente, ut ipse embryo destruat. Idem symptomata, molam in homine comitantia, confirmant.

§. 740.

Varia forma externa in ipsis notatur: ut plurimum aequalis est & sphaeroides ex compressione orificii vterini orta; saepius etiam ex variis vesiculis, membranarum ope cohaerentibus, composita. *Vesiculares molae* vocantur.

§. 741.

§. 741.

Quae molam gerit femina, eadem symptomata experitur ac illa, quae verum embryonem alit, nisi quod mola citius ac embryo crescat, abdomenque proinde & mammas pariter expandat: quare abdomen a compressione dolet, vires corporis & pedum praecipue deficiunt, aliaque incommoda feminam afficiunt. Reliqua, quae pro mola discernenda signa traduntur, dubia non solum sunt, sed & pleraque falsa.

§. 742.

Molae pleraeque ultra quartum mensem in vtero non morantur: quin feminae reperiuntur, quae primo iam mense easdem periodice excernunt.

§. 743.

Eadem penitus ratione mola excernitur, qua abortus cum haemorrhagia contingens, nisi quod nulla vesicula aquea in orificio vteri tangatur, sed massa quaedam mollior atque fibrosa. Idemque excretionis euentus est (§. 728.).

§. 744.

Simili etiam modo auxilium ferri debet.

a) Bini nempe pluresue digiti in orificium ferantur illudque aperiant.

- β) Si mola firmior vtero cohaeret, solvatur.
- γ) Eadem summo, quoad eius licet, loco prehendatur, & agitata educatur.
- δ) Quoties frustum prehensum tractionem sequitur, toties altius mola prehendatur, donec integra soluta sit.
- ε) Nixus simul addat femina, vel tussiat, vel pugnum inflet.
- ζ) Absint omnia pellentia, omniaque instrumenta.
- η) Cautelae (Cap. XIV.) traditae huc transferantur.

§. 745.

Sibi etiam medicus caueat, ne in grauida, haemorrhagia vteri laborante, orificium vteri pro mola habeat, atque idem cum maximo feminae periculo attrahat: quod ut euitet, digitum explorantem in omni ambitu circumducatur, atque probe inquireat, vtrum pars oblata cum vteri orificio sit perpetua, an minus. Quod si non perpetua est, sed inter eam & orificium digitum serere licet, ab orificio diuersam partem esse patet.

§. 746.

Eadem etiam ratione digitum inter istam partem & vterum promoueat, ut cognoscat, vtrum cum vteri substantia perpetua sit pars ex orificio dependens, an minus. Isto quidem in casu polypus vteri est, qui minime attrahi debet & tractus mox dolet; hoc autem mola, quae tuto solui potest.

CAP. XXIV.

SECT. II.

CONCEPTVS SPVRII.

§. 747.

Aqua etiam, vel flatus, in vtero contenti, antequam excernuntur, eadem fere symptomata, ac mola (§. 741.) producant; quare vix possunt cognosci.

§. 748.

Simulatque vero vterus, ab eiusmodi fluido hactenus extensus, contrahitur, orificiumque aperitur, fluidum expressum se ipsum prodit.

§. 749.

Quodsi vero aqua a peculiari membrana comprehenditur, eiusdem excretio verum partum aemulatur; vesica nempe aquea a dolorum vi sensim protruditur, tandemque disrumpitur, effluit aqua, nullusque focus insequitur.

§. 750.

Artis auxilium fere superfluum est, quod ipsum malum facile a spontanea vteri contractione (§. pr.) soluitur, & vere cognosci nequit. Iuuat tamen, si os vteri diducitur & emollitur.

CAP. XXV.

INSOLITAE CONCEPTIONIS PARTVSQVE VIAE ET SEQUELAE.

SECT. I.

FOETVS EXTRA VTERVM HAERENS.

§. 751.

Ouulum quidem generatione formatum ex consuetis naturae legibus in utero firmatur, ibidemque nutritur (§. 50.); quandoque autem conceptio in ovario remanet, in abdomen decidit, in tuba remoratur, parti vicinae adhaeret, placenta sensim collecta, maiorem sanguinis affluxum irritatione sua excitat, nutrimentum capit & crescit. Ita oriuntur *Conceptiones*

α) *In Ovario.*

β) *Ventrales.*

γ) *Tubariae.*

§. 752.

Quare expanditur abdomen, reliquaque graviditatis signa (Cap. VII.) accedunt; immutatum autem manet vteri orificium, neque caput, neque liquoris amnii vesica tangitur, & abdominis tumor

me-

mediam regionem minus occupare solet, aſt ſedem, quae conceptionem continet. Idem de motu embryonis valet. Propter inſolitam preſſionem & receptaculi dilatationem moleſta utplurimum grauiditas eſt. Raro menſtrua fluunt, plerumque ceſſant, obſtructis eorum per omnem reliquam vitam fontibus. In ventrali mobilis abdominis tumor eſt & ipſum foetus corpusculum per abdominis integumenta tangitur.

§. 753.

Quoniam autem iſtae partes minorem nutrimenti copiam, quam vterus vaſculoſus, aſſerunt, embryones eiſmodi minoris molis ſunt, & finem varium, eundemque utplurimum ante maturum partus terminum, nanciſcuntur.

- α) Alii, receptaculo ſuo perrupto, in matris abdomen effunduntur.
- β) Alii abſceſſum excitant, atque per eundem apertum fruſtatim quandoque exitum moliuntur.
- γ) Alii exſiccantur, durae cyſtidi oſſeae includuntur, & per omne vitae ſtadium a matre geruntur; vel in ſuo liquore ſoluuntur.

§. 754.

Prouti euentus dubius eſt, ita & cognitio atque auxilium certum eſſe nequit. Foetum perrupto receptaculo in abdomen delapſum eſſe ſuſpicio eſt, ſi

α) Si-

- α) Signa (§. 752.) praegressa fuerunt.
- β) Dolores, per sueta intervalla, in abdomine oriuntur spuriiis similes.
- γ) Iidem ita acerbi sunt, acsi tumoris regio dissecaretur. Saepe etiam foetus simul vehementer commouetur.
- δ) Orificium vteri immutatum manet, neque liquor effluit, neque vesica prominere.
- ε) Subito isti dolores cessant.
- ζ) Mater languet.
- η) Quin ruptio quaedam in abdomine auribus percipitur.

§. 755.

Nulla autem, nisi in operatione caesarea, quae protinus super ipso loco tumente instituitur, spes superest. Aperto enim abdomine foetus eximi, sanguinis fluxus sisti, humoresque effusi expurgari possunt.

§. 756.

Certa mors insequitur, quoties auxilium differtur, vel pars disrupta (quod frequenter accidit) sphacelo corrupta est; quo quidem in casu ipsius non solum partis, sed & reliquorum abdominis, viscerum inflammatio, cum febre acuta, inflammatoria, praecedere solet. Eadem a pressione quandoque symptomata oriuntur, quum conceptio fuit ventralis.

§. 757.

§. 757.

Quando foetus (§. 753. γ.), *Lithopaedion* tunc dictus, induratur, neque ferri potest auxilium, neque requiritur. Quam maxime etiam dubia sunt signa, istam mutationem denotantia, fere sequentia,

- α) Grauiditas ad perfectum partus terminum protrahitur.
- β) Termino illo finito dolores ad partum oriuntur, sensim remittunt, quin sine partu cessant, per incertum interuallum, ad finem quandoque alterius mensis, continuati.
- γ) Sensim & embryonis motus perit.
- δ) Per omnem reliquam vitam, crusta sensim osses tectus & exsiccatus, foetus in receptaculo latet, pondere suo, vagis & obtusis doloribus, molestus,
- ε) Subsistit abdominis tumor.
- ζ) Foetus quandoque per abdominis integumenta contingitur.
- η) Quum in tuba foetus locatur, ne quidem nouas conceptiones partusque impedit.
- θ) Varia quandoque chronici morbi incommoda, cum siccis menstruorum, apertis autem lactis fontibus, femina patitur.

Praestat itaque innocua incommoda ferre, quam anceps operationis remedium experiri.

§. 758.

Accidit etiam, ut pleraeque foetus partes in proprio amnii liquore soluantur, aliae duriores mutantur, quin cum receptaculo concrecant.

α) A-

- α) Alias quidem exsiccatō liquore residuae foetus particulae, velut Lithopaedion (§. pr.) sine noxa, in receptaculo latent. Factum tandem cum lenta febris in vicinia vlcus obseruatum est.
- β) Alias augetur liquor, cysticum hydropem facit, paracenthesi educitur & foetus particulae, operatione caesarea facta, extrahuntur, suppuratione receptaculum mundatur & consolidatur vulnus.

§. 759.

Abscessus se ipsum prodit. Praecedunt signa (§. 752. & 754. n. β. γ. δ.) descripta, dolores per interualla remittunt & redeunt, puerpera variis malis affligitur, ea praecipue sede, qua formatur & aperitur abscessus, pondus incommodum sentit; embryo receptaculum aequae ac vicina corporis integumenta comprimit: ita oritur abscessus. Saepe lenta febris iungitur.

§. 760.

Ipse abscessus debito modo aperiri, partes foetus contentae sollicitè eximi, cunctis exemptis abscessus rite expurgari & consolidari debet. Solent ut plurimum embryonis partes diffluere & sola ossa residua manere. Quodsi parua iam adest apertura, eandem dilatare conuenit. Nonnunquam sua sponte per intestinum rectum ossa effluunt.

CAP. XXV.

SECT. II.

FOETVS SOLITA VIA VTERO
NON EXCLUSVS.

§. 761.

Quae in insolitis receptaculis foetui accidunt mutationes (§. 753.), latens etiam in vtero, sine facto partu consueto, quandoque experitur.

§. 762.

Vt *ruptus* partus tempore *Vterus* foetus vel totam massam, vel artum in abdomen exprimat, frequentes causae faciunt, nonnunquam combinatae.

- a) Magnum dolorum momentum, cum foetus naturae non vincendo obice, arteque apta non remoto; propter iniquum, maxime transuersum, eiusdem situm, vterum vel caput obliquum, iniquum & nimis amplum, siue proprio vitio id fiat, siue genitalium.
- β) Inaequalis, ex vteri vitio, validorum dolorum actio: istiusmodi vitia sunt; durus & scirrhusus vteri tumor, cum reliquo vtero non contractus, atque adeo vicinas fibras, foetui appressas, la-

cerans; placentae lateralis adhaesio vterique obliquitas &c.

- γ) Nimia, vel totius vteri, rariori in casu, vel alterius in eodem sedis, siue ab obliquo foetu magis expandatur, siue alio modo debilitetur, tenuitas.
- δ) Illata vtero violentia, ab imperita obstetricis manu, grauidae casu, abdomine pressio percussioque &c.

§. 763.

Solent autem corpora in sede minime resistente disrumpi: quare in segmento vteri inferiore, reliquis vteri sedibus tenuiore (§. 65.), istiusmodi maxime rupturae, praecipue si foetus obstaculum fuerit, obseruantur. Rariores sunt casus, plerique nimis succincte descripti, in quibus laesio fundi indicatur. Vterus circa abdomen foetus constrictus eiusmodi ruptionem faustumque, hac non obstante, partum mentiri potest; ipse etiam vterus, ex sua sede dimotus, explorantis manum ita fallere, vt per inferiorem lateralemque sedem penetrans se fundum perforare putet.

§. 764.

Vterum autem, ab internis maxime causis, disrumpi, sequentia fere signa, iuxta cum causae cognitione, denotant.

α) Ma-

- α) Magnum & frequens dolorum momentum, non interruptum, praeterquam quod foetus promoveatur; vehementiores autem parturientis cruciatus, nauseam quandoque & vomitum, foetusque agitationem insignem trahens, cum magna abdominis mole & sublimi vteri ore.
- β) Fragor quandoque auribus percipitur. Inde
- γ) Subito dolores, neque vlla causa cognita, cessant vel remittunt.
- δ) Languentis parientis debilis frequensque pulsus, frigida extrema, animi deliquia per lucida intervalla reditura atque convulsiones observantur.
- ε) Praeuvia pars foetus, nunc quieti, ab ore vteri remoueri, vel ad aliquam saltem distantiam recedere solet: quin aliquid quandoque sanguinis profunditur.
- ς) Crescit abdominis tumor, locum formamque mutat.
- η) Foetus partes distinctae quandoque per integumenta dignoscuntur.
- θ) Explorans manus saepiuscule sanguine tingitur, & per vteri vulnus in abdominis cauum penetrare visceraque tangere potest.
- ι) Pariens tandem, viribus penitus fractis, post varium fati praesagiorum syrma, variumque temporis interuallum, occumbit.

§. 765.

Rarissimo sane in casu; vel extracto temporis infante & conglutinato rursus vtero; vel effuso foetu in Lithopaedion indurato, & vteri vulnere materie lapidea clauso; mater euasit. Commune vero ple-
rarumque ex sphacelo sanguinisque fluxu fatum lethale est. Sanabilia ceterum vteri vulnera absolutam despe-
rationem vetant.

§. 766.

Nihilo tamen minus satius multo est debito, in la-
borioso partu quolibet, auxilio & foetus matura tra-
ctione ruptioni vteri praeuenterere, quam vltimum disci-
men experiri.

§. 767.

Quodsi vero vterus ruptus est, sine auxilio, vtut
anceps sit medicatio, pariens relinqui non debet.

- 1) Quando soli foetus extremi artus per vteri ru-
pturam in abdomen delapsi sunt, reliquum vero
corpusculum in vtero moratur, naturali via foe-
tus, quoad eius licet, extrahi debet, effusaque
forfan in vterum intestina refundi manusque, do-
nec ille totus contractus sit (§. 368. a.), retineri.
- 2) Quoties integer foetus, vel saltem cum capite
truncus, prouti frequentissime accidit, extra v-
teri cauum propulsus est, sola abdominis matura
epertio matri forsan & foetui vitam seruare pot-
est.

est. Vtero contusione, gangraena sphaceloue, ut solet, corrupto debitis remediis, vtcunque poterit, medicus prospiciat.

§. 768.

Magnum dolorum momentum, cum foetus naturae non vincendo obice, alias, frequentiori in casu (§. 762. a.), vterum rumpit; alias foetum cum vtero abdominis integumentis apprimit, eademque inflammata in pus resoluit.

§. 769.

Abscessus vteri signa cum rupturae indicibus plura licet communia sint, quaedam tamen differunt. Sunt fere sequentia.

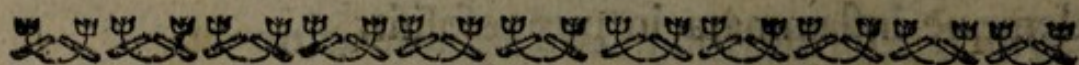
- a) Cuncta ad partum, cum liquoris etiam amnii profusione, disponuntur.
- β) Peruersi varii situs signa dolorum non debili momento iunguntur.
- γ) Subito cessant dolores.
- δ) Pars praeuia cum vteri orificio recedit.
- ε) Sua quandoque sponte secundinae effluunt.
- ζ) Variis pathematibus (v. g. febre), ex inflammatione natis, femina laborat.
- η) In quadam abdominis fede tumor eleuatur, in abscessum vel gangraenam mollitus.
- θ) Pus vel ichor e genitalibus stillat.

§. 770.

Seruatur femina, si satis in tempore tumor aperitur & artis lege expurgatur, euerso foetu laniato (§. 760.).

§. 771.

In ipso etiam vtero foetus quandoque in *Lithopaedion* durefcit, cum supra (§. 757. & 765.) expositis signis & euentu.

CAP. XXVI.

DISSECTIO FOETVS IN VTERO.

§. 772.

Rara fit foetus in vtero dissecctio, quoties nempe foetus operatione caesarea non seruandus alia arte ex vtero protrahi nequit. Instituatnr itaque,

- a) In quocunque foetus mortui situ transuerso & in pedes non conuertendo.
- β) Speciatim si cum prolapsa manu pectoris etiam pars in orificium compulsa haeret, nullaue penitus vis inter vterum & foetus corpusculum penetrare potest (§. 646.).
- γ) Quoties foetum monstrosum & mitiori arte non protrahendum conseruare non debemus (§. 570.).

§. 773.

§. 773.

Sequentia operator agat in casu prolapsi brachii.

- a) Brachium, quam proxime humero fieri licet prehensum, ita contorqueat, ut humerus ex suo articulo soluatur.
- β) Nisi id succedit, incidatur vel perforatorio, vel cultro cutis digitisque reliquae partes separentur, humerus, scapula, & torquendo clauicula. Minus securus est forficis usus.
- γ) Cultro vtatur, longo manubrio instructo, quod vna manus extra genitalia dirigit; ad apicem incuruato & ita semper ad foetum conuerso, ut parientem laedere nequeat. Altera manus cultro in genitalibus opponitur ad defendenda genitalia.
- δ) Isto cultro praeniarum costarum cartilagine dissecantur.
- ε) Pleraeque eiusdem lateris costae digitis prehensae & agitatae extrahantur.
- ζ) Integumenta & thoracis contenta, digitis lacerta, eximantur.
- η) Incuruo cultro vel forfice magna media vertebrarum cartilago perfcindatur & digitis cohaerentes fibrae reliquae lacerentur.
- θ) Solutus nunc corpusculi truncus vel manu, si sufficit, attrahi potest, vel ita inter binas costas defixo vincino, ut vertebrae simul comprehen-

dat. Ita altera manus vncinum trahat, altera intus posita partim vncum dirigat, partim vertebrae superiores apprehendat.

- c) Detractus & solutus truncus vltterius artis lege extrahatur, dum pariens simul nifus addit.
- *) Si forsan aliquid cutis ex trunco relictum in utero collum adhuc protrahitur, reseceatur.
- λ) Relictum cum collo caput ex regulis supra (Cap. XVIII. Sect. V.) traditis exturbetur.

§. 774.

Cum inferior trunci pars ori vteri opponitur, omnia sint eadem, nisi quod brachium non reseceatur; thoracis loco abdomen aperiatur & euacuetur; & quandoque, pro situs ratione, superior trunci pars resecta prior extrahi debeat.

§. 775.

Facile etiam recensitae regulae ad foetum monstruosum disseccandum applicari possunt.

CAP. XXVII.

PARTVS CAESAREVS.

§. 776.

Partus, quo foetus per cruentam abdominis aperturam eximitur, *Caesareus* vocatur.

§. 777.

Quoties per viam naturalem nulla arte foetus extrahi potest, artificialis abdominis apertura necessario requiritur, quare eadem fieri debet,

- a) In femina foetu maturo grauida, eaque pelvis angustia laborante, vt vel operatoris manus in vterum demitti, vel, hac licet demissa, foetus extrahi nequeat.
- β) Quando vel vteri vel vaginae orificium, vel huius canalis, pelui licet optima, neque a natura, neque ab arte eousque diduci potest, vt manum operatoris admittat foetumque transmittat. Huc & varii harum partium tumores, aliaque genitalium vitia (§. 339.), chirurgica arte & salua matre non superabilia, pertinent.
- γ) Quando extra vterum foetus non mutatus in Lithopaedion, vel ipse vterus in hernia quadam haeret. Huc etiam abscessus, quem foetus vtero comprehensus facit, pertinet (cf. vtique Cap. XXV.).

Hisce enim in casibus fatius est anceps experiri remedium, quam nullum, matremque vna cum foetu certissimae sorti relinquere.

§. 778.

Quoties integer foetus nasci nequit, certissime autem mortuus vel monstrosus non seruandus, cognoscitur, manui & instrumento operatoris aditus in vterum patet, & dissectus foetus angustias pelvis, salva matre, superare potest, foetus in frustra dissectioni caesareae ancipiti praeferenda est, quamvis illa plus & laboris & dexteritatis requirat. Vivus autem seruandusque foetus, qui naturali via integer nasci nequit, ex matrice integra, nondum in gangraenam prona, si mater viribus valens consentiat, potius dubia prognosi excindi, quam mutilatus certo enecari debet.

§. 779.

Foetus etiam caput, in peluim firmissime depactum, secari debet, si quidem superior pelvis apertura non minus angusta est, quam inferior. Non solum enim foetus ut plurimum mortuus est, sed & ipsum cranium per superiorem aperturam, salva matre, retrahi nequit.

§. 780.

Grauidas defunctas in vniuersum omnes aperientdas esse minime dubitare licet, quod mortuae nihil
pa-

patiuntur, foetus autem, praecipue si satis in tempore operatio fiat, viuere adhucdum possunt.

§. 781.

Propter magnum & graue vulnus, matrisque vires vtplurimum debilitatas, dubius quidem huius operationis euentus est; absolute autem lethalem non esse frequentiores, ab imperitioribus etiam institutarum operationum, obseruationes docuerunt. Casus etiam leguntur, in quibus, operatio licet facta sit, denuo feminae partum ediderunt; quin pluries in eadem femina operatio repetita est. Etenim

- a) Abdominis vulnera sanari posse, notum est.
- β) Vteri grauidi vulnus ab ipsa vteri contractione arctatur, quare sanguinis fluxus cessat, atque ad consolidationem vulnus disponitur.
- γ) Haemorrhagiam minus periculosam reddit nimia cruoris in vtero abundantia.
- δ) Integumenta vtero contigua sanguinis in abdomen defluxionem arcent.
- ε) Liberum autem sanguini ex corpore effluxum orificium vteri apertum concedit.

§. 782.

Quo melius autem haec operatio instituat, sequentia notanda veniunt.

- 1) Omnis instrumentorum apparatus, a grauidae conspectu remotus, ad manus sit, reliquaeque cautelae, in omnibus chirurgiae operationibus obseruandae, minime negligantur.
- 2) Ne vesica lotio distenta, & supra os pubis emiens, cultello secanti offeratur, lotium ab aegra vel deponatur, vel fistula caua educatur.
- 3) Aegra in lectulo supina cubet, a ministris firma non solum contineatur, sed & facies ipsi obueletur.
- 4) Integumenta dein operator, commode locatus, abdominis musculos atque peritoneum cautissime secet.
- 5) Hysterotomo vtatur in suo manubrio firmato, quantum robur admittit tenui, longo, lato, atque acutissima acie praedito, in hunc usum speciatim fabrefacto. Forfices, contundentes quippe atque dolorificae, exulent. Scalpella vulgaria nimis parua sunt. Nouaculae vsus incertus est.
- 6) Maxima abdominis eleuatio, si caetera consentiant, in foetu extra vterum haerente, vel hernia vterina; vel eminens pars abscessus forsan formati; locum incidendum determinet.
- 7) Is vero eligatur, qui hydropicis perforari solet, vel media abdominis regio, quoties intra vterum foetus moratur, vterusque suetam abdominis regionem occupat.

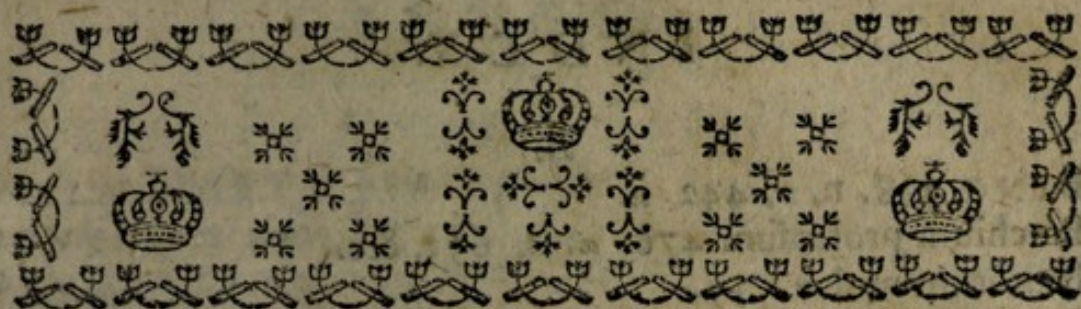
- 8) Integumentis & musculis, secundum abdominis longitudinem, dissectis leuior plaga peritoneo infligatur, in plagam digitus vel specillum fulcatum immittatur, huiusque ductu vulnus, quantum necessum videtur, hysterotomo dilatetur. Elapsa forsan intestina refundantur & ab adstante contineantur.
- 9) Foetus in ipsa abdominis cauitate haerens mox eximatur.
- 10) Plaga vero in vterum, tubam, vel ouarium, maxima cum moderatione, continuetur, si hisce in partibus foetus continetur. Ne vero ipsius membra laedantur, maximopere medicus sibi cavere debet.
- 11) Postquam foetus extractus est, vulnus decocto quodam vulnerario & calido expurgetur; leni manus compressione vulneris orae sibi iungantur; linamentis & stypticis vasa copiosiore forsan cruorem fundentia constringantur.
- 12) Ipsa aegra blandis roborantibus reficiatur, & infantis debita cura geratur.
- 13) Vteri vel tubarum vulnus sibi relinquatur; id solum caueatur, ne aer accedat, vel immundities foedent.
- 14) Abdominis vulnus fascia vniente ita constringatur, vt in sede inferiori humoribus effluxus relinquatur.

- 15) Sutura cruenta, quoties necessitas postulauerit, iniiciatur.
- 16) Situ decliui ipsa aegra humorum lapsum & effluxum iuuat.
- 17) Aliquot ab operatione horis elapsis semel iterumue fascia, quin si opus est suturae, eo scopo soluantur, vt vulnera examinari & effusi sanguinis thrombi eximi possint.
- 18) Reliqua perficiantur ex generalioribus, quibus grauiora vulnera, abdominis maxime, diriguntur, regulis.

§. 783.

Neque etiam descriptae cautelae in mortua matre negligi debent. Quando grauius forsan deliquim mortem simulauit, materque reuiuiscit, operatorem caute processisse minime poenitebit.

INDEX.

Numerus indicat §.

A.

Abdominales musculi 110. 111. 118.

Abdominis exploratio. 465. n. 1.

Abortum comitatur & praecedit sanguinis fluxus. 726. quomodo hic a menstribus dignoscendus. 727. α-ξ.

Abortus 716. eius causae, 718. quae vel sunt disponentes, 721. n. 1-4. vel occasionales, 722. α, β. vel rariores 723. α-ε. quomodo evitandae 736.

Abortus euentum praesagientia. 728. n. 1.

Abortus quandoque praecaveri potest, 729. quandoque non, 730. eius medela in casu maioris embryonis 731. α. β. in casu minoris. 737. haemorrhagiae inde ortae 734.

Abortus duplex species 716. violenter excitatus periculosior est quam spontaneus 724. eius signa & symptomata 725.

Acus longa, theca inclusa 627. α.

Agripparum partus 591. &c.

ALBVCASIS 442. γ. 444. β.

AMANDVS 672. β.

Amnii liquor 180. 194. 309. 467. n. 4. 5.

Amnios 68.

Apparatus ad partum 273. 284.

Aqua spuria 190. eius origo 191. 192.

Aquae formatae 180.

B.

I N D E X.

B.

BING 438. n. 2. 442. α .
 Brachium prolapsum 476. α . β . 633. &c.
 Brutorum molae 739.
 BURTON 438. n. 1. 447. β . 672. α . δ .

C.

Caesareus partus 433. &c. 776.
 Calculus vesicae & vrethrae 243. β . 339. n. 2.
 Capitis imminutio vbi necessaria 489. magni nimis causae
 416. α - γ . moles genitalium & pelvis capacitatem superare
 potest 415. n. I-VI. moles vltimis hebdomadibus
 91. 92. motus primi 155. mutatio in partu 195. tumor
 vbi haeret post partum laboriosum 468.
 Capitraha 442. β . 672. α .
 Caput compressum & proportionatum dimensiones pelvis
 non excedit 8. compressum iam ad vltimum gradum forcipem
 non admittit 430. 431. depressum firmissime in pelvim
 secari debet 779. distinctio eius ab vteri segmento 88.
 moueri potest 89. ad os sacrum obliquum, eiusque signa
 492. α . β . 493. α - ζ . vbi ossibus pubis inhaeret,
 quid agendum? 506. α - ϵ . vbi tangi potest? 86. 160.
 quandoque in vtero relinquitur 661 α - δ . tunc a dolorum
 vi non exturbatur 662. α . β . sed auxilium in instrumentorum
 & manus applicatione situm est 666. 667. α - ζ .
 668. α - δ . 669. 670. α - δ . 671. α - ϵ . vitia varia situs
 habere potest 508.
 Cerebrum quomodo cranio eximitur 445. n. 1.
 CHAMBERLINVS 438. n. 2.
 CHAPMANVS 438. n. 3. 672. γ .
 Chorion 68.
 Clysteres 265 - 268.
 Colostrum 207.
 Conceptiones spuriae illarumque causae 747. auxilium 750.
 partum verum saepe aemulantur 749.
 Conceptiones ovarii 751. tubariae & ventrales 751. illarum
 auxilium 755. 756. 760. euentus 753. α - γ . 758. α . β .
 759. 760. signa 754. α - ζ . symptomata 752.
 Conuulsiones 690. &c.
 Cranium quomodo extrahitur ex emto cerebro 446. ζ - ι .

I N D E X

D.

- DE LA MOTTE 252. 395. γ .
 DENYSIVS 442. δ .
 DE VENTERVS 253. 299.
 Diaphragma 110. 111. 181.
 Dolores conquassantes 184. mixti 464. ad partum illo-
 rumque diuisio 105. 166. post partum 22. 203 - 205.
 Dolores praefagientes differunt gradu a veris 167. origo il-
 lorum 169. molestias pariunt 168. quomodo a tormi-
 nibus distinguendi 172. tranquillitatem requirunt 173. quo-
 modo a veris distinguendi 171. in veros mutantur 173.
 illorum vsus 170.
 Dolores praefagientia 185. n. 1 - 5.
 Dolores spurii 452. 453. 467. n. 1. quomodo cognoscendi
 454. α - γ . cum torminibus non confundendi 462 α - ζ .
 in veros mutantur 457. tergiuersantes 336. veri 178.
 Doloris spurii sensus & differentia a vero dolore 455. α . β .
 Dolorum impulsus efficax esse debet 240. 336. post par-
 tum continuatio alterum foetum non indicat 321. vis
 non sit nimis praeceps, malaque inde nata 241. n. 1 - 6.
 DOVX, (le) 438. n. 2.
 DV SSE' 438. n. 2.

E.

- Embryo superstes non manet 717. eius sexum cognosce-
 di signa 163.
 Exploratio 253 - 257. 306. 307. feminae decumbentis, se-
 dentis, & stantis 259 - 262. 426.

F.

- Fascia 642. α . eius applicatio 642. β - η .
 Fasciae 447. γ .
 Febricula lactea 206.
 Femina quomodo consideranda 115.
 Feminae aetate prouectiores 328. claudicantes 236. 330.
 quae distingui non possunt 120. 121. gibbae 235. 330.
 imbecilles 331. iuniores 372. macilentae 234. 329. pin-
 guës 233. primiparae 327. hae partui difficili non semper
 sunt obnoxiae 245. pusillae 235.
 Feminae abortum passae signa 123. examinandae status
 praesens 116. imbecilli an partus difficilis? 237. imbecilli

I N D E X.

- si vterus obliquus quid agendum? 332. matris signa
 124. 125. puerperae signa 208.
 Foecunditatis defectus eiusque causae 128-135. tempus 129.
 Foetus necantes causae ante partum 390. α - ϵ . in partu
 389. α - λ .
 Foetus conditio & structura in ovo 78. 79.
 Foetus duplex 567. eius inquisitio 519. incommoda ex
 missa hac inquisitione 320.
 Foetus dissectio in vtero quomodo instituenda 772. α - γ .
 inque casu prolapsi brachii 773. α - λ . vel prolapsi par-
 tis trunci inferioris 774. 775.
 Foetus, exitum ubi molitur per abscessum 459. n. 1.
 Foetus, effluxo iam diu liquore amnii, forcipe soluendus 487.
 quomodo ob faciem praeuiam laedi possit in partu 523.
 immaturus 219. 220. n. 1-9.
 Foetus lithopaedion 757. 771. eius auxilium, signa & sym-
 ptomata 757. α - θ . 771.
 Foetus membra iustam proportionem habeant 228. 326.
 Foetus mortuus 340. eius signa 374. 375. 378. 382. 384.
 385. 388. signa fabulosa 376. probabiliter mortuus 389.
 390.
 Foetus nucha si praeuia, quid agendum? 532. pars alia quam
 caput propendere non debet 229. partes, quibus conti-
 netur quasque transire debet 1.
 Foetus praemature vel sero nascendus naturae committitur
 324. putrescens eiusque signa 385. α - γ .
 Foetus situs in vtero 80-82. situs non vagus 83-85.
 Foetus tractus violenter sine solutione partium mala parit
 570. ϵ . solita via non exclusus vtero 761. &c.
 Foetus tubarii 218.
 Foetus vita quomodo indaganda ante partum 372. α - ζ .
 vita quo tempore distinguenda 370 α . β . vita matri ubi
 immolanda 434. vitae indagatio sub partum difficilis 379.
 vitae signum desumptum a capitis quiete 382. a capitis
 tumore 380. 381. a cerebro turgente 384. a fontanel-
 lae pulsu 382. vitae signum ante partum 371. 373.
 Foetus vterum extra haerens 751. in vteri axi haerere de-
 bet 227. in vteri obliquitatis gradu nonnunquam pedi-
 bus educendus 484. 486.

I N D E X.

Fontanella non abluenda 315. n. 4. digitis quandoque potest perforari 442. ϵ . eius pulsus 382. tegenda est 315. n. 4.

Forceps 363. n. 3. 405. 428 - 431. 447. α . breuior & minor 439. α - δ . longior 440. α - γ . tribrachialis 669.

Forcipis adplicatio cautelas requirit 441. n. 1 - 18. diuersae species 438. n. 1 - 5. 486.

Forfices 442.

FREKESIVS 438. n. 3.

Frenulum 115. n. 5.

FRIED. 438. n. 1. 442. δ . 444. γ .

Functiones corporis morbosae & sanae 209.

Fundae 672. γ .

Funis umbilicalis 74. eius adhaesio 77. 347. δ . breuitas 548. 554. contortus circa collum 544. crassus vel pinguis 75. quomodo deligandus 314. n. 1 - 8. deligandus ante placentam extractam 317. quo tempore deligandus sit, lis est 316. detergendus est 115. n. 2. discindendus 115. n. 1. excidit quandoque 467. n. 7. 639. excidere potest diuersa ratione 674. α - γ . ligatura eius vel solui vel scindi debet 356. longitudo eius 77. pulsus 388. ruptus 315. n. 7. 358. sanguineus 76. tractio eius cautelas requirit 318. visitandus est 315. n. 6.

G.

Gemelli minoris molis sunt ac vnicus foetus 707. illorum partus 701. &c.

Genitalia excoriata 243. λ . 339. n. 18. inflammata 243. α . 339. n. 6. illorum morbi locales 243. α - μ . hi non semper impediunt foetum 244. illisque laborare non debent 242. illorum tumores oedematosi 243. μ . 339. n. 9.

GIFFARDVS 438. n. 9.

GILLES 438. n. 2.

Grauidae omnes defunctae sunt aperiendae 780.

Grauiditatis iudicium medicum 162. signa non dantur ante tertium mensem 156. signa certissima 149 - 154. signa communia 143 - 145. signa ex mammis 147. 148. signa pleraque dubia sunt 126. signum praecipuum 146. signa probabilia 136 - 140.

GREGORIUS 438. n. 2. 3. 672. β .

INDEX.

H.

- Haemorrhoides 243. α . 339. n. 5.
 Herniae 238. δ . 243. η . 334. n. 2. 339. n. 5.
 HIPPOCRATES 163. 221. 233. 300. 444. β . 728.
 n. 1. 3.
 HOORN (van) 290. 395. β .
 Hydrocephalus 417. 422.
 Hydropis distinctio a grauiditate 151. 319.
 Hydrops capitis 416. γ .
 Hymen 117. 152. 339. n. 3.

I.

- Infans collocandus bene 313. erigendus vomitu 407. n. 5.
 examinandus 115. n. 3. fasciis inuoluendus 115. n. 4.
 fouendus vel balneo vinoso, vel linteis vino calido fuc-
 cidis 407. n. 3. irritandus varia ratione 407. n. 4. ve-
 getus & viuus 313.
 Infantis artus frangi possunt 409. α - δ . artus luxari possunt.
 411. α - ϵ . artuum fractorum cura 410. artuum luxato-
 rum cura 412. α . β . cura post operationem 406. 407 n. 1.
 contusionum cura 407. n. 1. 408. os mucro liberandum
 313. 407. n. 2. vires confirmandae aqua vinosa, iuscu-
 lisque 407. n. 6.
 Instrumenta calefacienda & inungenda 404. θ . illorum ad-
 plicatio cautelas requirit 437. α - γ .
 Intestini recti tumores 243. β .

L.

- Labores ad partum 178.
 Lac mammarum 201.
 Lectus ad partum 284 - 288. 395. Anglorum 296. extem-
 poralis 290 - 294. 395. β . γ . latior 295. eius altitudo
 in partu praeternaturali 392. δ .
 LEVRET 438. n. 3. ζ . 669.
 Lithopaedion 218. 757. 771.
 Lochia alba & rubra 201.

M.

- Manus vtero non infesta est 361. α - δ .
 Marsupium 672. β

I N D E X.

Mater sana esse debet 231. eius aetas an aliquid conferat ad partum? 232.

MAVRICELLVS 442. γ . 447. β . 672. α . γ .

Meconium 338. eius distinctio a liquido putrido 386.

Medicamenta cardiaca 331. 341. emollientia 398. γ . excitantia 665. pellentia 336. 337. 341. 436. placentam promouentia, nihili facienda 362. α - γ . opiata 331. 341.

MESNARDVS 395. γ . 438. n. 2. 442. γ . 444. β . 446. n. 447. α .

MITTELHAUSERVS 444. β .

Mola 738. eius auxilium & cautelae medici 744. α - γ . 745. 748. eius forma varia 740. modus excretionis 743. origo 738. α - γ . signa & symptomata 741. tempus excretionis 742. vesicularis 740.

MOSCHIO 300. 442.

N.

Nixus parturientium 276. illorum edendi ratio 281. voluntarii 308.

Nucha 532.

Nymphae 117, 121.

O.

Obstetricantis cautio in eximenda placenta 354. 359. eius opera non superflua est 263.

Occiput si in cauitatem peluis depressum manui introitum praeccludit, quid faciendum? 505. eius ratio in partu 187.

Operatio partus instituenda tempore dolorum intercalari 404. ϵ .

Operator quid generatim scire & obseruare debet in quacunque operatione 403. α - ϵ . 404. caput attractum modice deprimit versus perinaeum 312. γ . digitos collocat 311. dorsum manus inungit 404. β . foetum extrahit motando 312. α . β . labia & vaginam inungit 311. α . labor eius generalis in partu facili 310. labor eius in pessimo vteri obliqui gradu 483. 485. in partu praeternaturali eius cautiones ante operationem 398. α . β . in partu praeternaturali quae eius commodo inseruiunt 397. δ - θ . in partu praeternaturali an cunctari, an festinare debet? 399. perinaeum premit 311. γ . in vteri gangraena confirmata quid agere debet 402.

I N D E X.

- Os coccygis cedit in partu 31. obstaculum esse potest 32.
 eius distantia 6. mobilitas 30. situs 7. 11.
 Os sacrum 7. 9. eius cauum recurvatum 9.
 Ossa, quae immota esse debent in partu 277-280.
 Ossa pubis arcuata 11. illorum angulus 7. distantia, 6.
 Ossium ilium situs 7. ischiorum distantia 10.
 Ovulum 50. eius liquor 72. 73. nexus cum utero 70. proprium est cuius foetui 71. eius soluendi modus in abortu 735. α - γ . tunicae 68.
O V L D I V S 442. δ .

P.

- P A L F Y N** 438. n. 2.
 Paragomphosis 419.
 Parturiens nixus non edere debet tempore dolorum spuriorum & torminum 464.
 Parturientis animus indocilis 293. 335. morbi an quid ad partum faciant? 238. α - θ . signa conuulsiua 272. situs non commodi in partu praeternaturali 396. α - δ . situs in gremio cuiusdam 304. situs optimus 275. situs, a posteriori cum foetum trahi e re est 393. situs primus 274. situs in partu praeternaturali 391. α - δ . 394. α - δ .
 Partus agripparum 251. 282. 591. eius auxilium & cautela, si vterque pes decidit ad orificium, caput vero prodire nequit 596. α - κ . 597. 598. 599. α - ζ . 600. α - δ . 601. α - δ . 602-604. α - δ . si vnicus pes exitum molitur 607. α - δ . 608. α - κ . 606. α - δ . conditiones, illum vel difficiliorem, vel faciliorem reddentes 593. non ita reformidandus est, vt veteres crediderunt 592. signa eius 594. α - ζ . 595. α . β .
 Partus caesareus 433. 776. eius cautelae 783. euentus eius quidem dubius est, sed non semper lethalis 781. α - ϵ . illum indicantia 435. vbi locum habet 777. 778. quomodo perficiendus 782. n. 1-18.
 Partus difficilis ob brachia dorso decussatim incumbentia 561. eius auxilium 562..
 Partus difficilis, quando brachijs solutis, truncus tamen non sequitur 564. eius auxilium 565. causae 564. 566.

Partus

I N D E X.

Partus difficilis propter caput humeris auulsum § 88. ubi accidere potest § 89. $\alpha - \zeta$. quomodo truncus residuus extrahendus § 90. $\alpha - \eta$.

Partus difficilis ob capitis molem 413. 414. obstacula eius ad tres gradus referri possunt 420. primus gradus 421. 425. 428. secundus 423. 429. tertius gradus 424. α . β . 430 - 432. prognos eius ante vesicam disruptam 418. post illam disruptam 419. species eius in dubium vocatur 417.

Partus difficilis ob clunes ad os vteri conuersas 612. difficultates eius 615. signa 613. $\alpha - \epsilon$. quomodo absolvens doloribus cessatis 618. quomodo vtero obliquo 619 - 621. $\alpha - \gamma$. quomodo vtero recto ante & post velamentorum disruptionem 616. $\alpha - \zeta$. 617. α . β .

Partus difficilis ob faciem loco occipitis praeuiam § 15. eius causa § 16. exploratio § 17. § 18. facies in hoc partu triplici cardinali modo praeuia esse potest § 20. primus modus eiusque medela § 20. § 21. § 22. $\alpha - \delta$. § 24. secundus & eius medela § 25 - § 27. $\alpha - \gamma$. § 28. tertius modus eiusque auxilium § 29. § 30. $\alpha - \gamma$. § 31. negotium huius partus sinistris auspiciis geritur § 19.

Partus difficilis ob faciem versus os pubis directam § 9. § 10. eundem indicantia § 12. $\alpha - \gamma$. si compositus est, arte absoluitur § 14. si simplex a natura perficitur § 11.

Partus difficilis ob foetum duplicem vel eius membrum superfluum § 67. eius medela § 69. α . β . § 70. $\alpha - \delta$. signa § 68.

Partus difficilis ob foetus genua ad os vteri conuersa 609. medela eius 611. signa 610.

Partus difficilis ob foetus humeros nimis latos & amplius corpusculum § 57. medela eius § 59. § 60. § 63. signa § 58.

Partus difficilis ob foetum in latus conuersum § 33. eius exploratio § 36. signa eius & dubium inde natum § 34. § 35. quomodo absolvens, si caput intra vaginam laet § 40. $\alpha - \eta$. § 41. $\alpha - \epsilon$. si humeri in peluim nituntur & caput extra vaginam haeret § 37. α . β . § 38. $\alpha - \zeta$.

I N D E X.

§39. α - δ . si alia impedimenta fitui iniquo iunguntur
§42.

Partus difficilis ob foetum in transuersum iacentem, quo
varia membra ad orificium delabi possunt 622. α - η .
623. α . quomodo generatim absoluendus 625. 626. quo-
modo si abdomen, vel hoc hydropicum, est delapsum 624.
si brachii variae partes sunt delapsae 633 - 642. δ - η . 643 -
647. α - γ . 648. si collum est delapsum 628 - 630. si
dorsum 655 - 658. si humerus & scapula 631. 632. si
hypochondria 652. 653. α - γ . si ilia sunt delapsa 659.
660. si pectus est delapsum 649 - 651. α - δ . species e-
ius benignior 624.

Partus difficilis ob funiculi breuitatem nimiam §48. §54.
auxilium & singulares cautelae §56. α . β . mala eius §55.

Partus difficilis ob funiculum circa collum foetus contor-
tum §44. medela eius §46 α - γ . §47. §48. n. 1 - 3.
§49. α - γ . §50. α - γ . §51. α - ϵ . §52. α - δ . signa,
quae incerta sunt §45. α - γ .

Partus difficilis ob funiculum diuerso modo excidentem
674. α - γ . mala inde orta 675. 676. medela 677 - 679.

Partus difficilis propter os coccygis & sacrum nimis intror-
sum versum 500. eius medela 501.

Partus difficilis ob parturientis conuulsiones 690. causae e-
ius 691. 693. 694. effectus 696. gradus varii 697. n.
1 - 5. medela 698. α - ζ . 699. 700. signa 695. subie-
cta 690. 692.

Partus difficilis ob sanguinis fluxum 680. causae variae &
frequentissima 688. α - γ . 680. medela & cautelae 685.
 α - γ . 686. α - ζ . medelae variae methodi 687. α - γ .
origo positua & negatiua 682. 683. prognosis in casu
grauiori & leuiori 684. α . β . symptomata 681. α - ζ .

Partus difficilis ex perinaeo & vagina iusto strictioribus 464.
euentus eius dubius est, si naturae relinquitur 497. me-
dela antequam caput fortius perinaeo apprimatur 498.
 α - ι . postquam caput in pelvis cauitate immotum hae-
ret 499. α . β . signa eius 496. α - ζ .

I N D E X.

Partus difficilis ob vaginae vel vteri vitium, eiusque triplex species: prima, si vaginae vel vteri sphincter corpusculum retardat §71. causae eius §72. 473. encheireses §74. §75. secunda species, si vagina vel vterus prolabitur §76. causae eius §77. α - δ . §78. α - γ . mala inde orta §80. medela §81. α - η . §82. α . β . signa §79. tertia species, si vterus inuertitur §83. medela eius §86. §87. α - η . origo §84. α . β . signa §85. α . - γ .

Partus difficilis ob vitia in foetus corpore vel matrice §43. &c.

Partus facilis 211. initio quid faciendum 264. laboriosus vel difficilis 212. 215. lecto vel sedili absolui debet 282. 302. naturalis & eius requisita 113. 214. cur non mense absolvitur? 114. 217. 218. nonimestris & decimestris 223. omnis molestus est 210. perfectissimus eiusque requisita 216. n. 1 - 14. 217. 218. 225 - 231. 239 - 242. 246 - 249. illius periodi 196. breui instantis signa. 165. 166. 174 - 176. 466. n. 1. mox instantis signa 178 - 184. praematurus 222. 324. 716. praeternaturalis 213. 215. 391. protractus 341. serotinus 223. 324. diuersi secundum veteres 250.

Partus gemellorum 701. adeo non metuendus est, vt creditur 709. praematurus esse solet 706. simplici partu benignior est 708. quomodo perficiendus 710. si situs foetus iniquus 712. 713. signa eius dubia sunt 702 - 705. signa alterius foetus & operatoris cautelae 710. 711. 713.

Pectoris morbi 238. γ . 334. n. 1.

Pedum tumores 238. ζ . 334. n. 3.

Pelvis ossea 1. eius nimia angustia 225. 325. apertura inferior 4. 10. & superior 38. axis 5. 6. circumferentia 3. 4. diameter 3. 4. 8. figura 225. bene formata ad partum 7. virilis 7. vitiata 12 - 14. 415. 417.

Pelvis ossium articulatio 16. cohaesio 17. elongatio 24 - 29. immobilitas 18. illa vt in partu rumpantur, nulla vis adest 21. rumpi possunt violenter 20. 23. non secedunt

INDEX.

19. feiungi possunt 22. illa semoueri affirmatur & negatur 15.

Placenta 53. 69. 197. 318. 680. si adhuc adhaeret, quid faciendum 350. α . γ . δ . foetui cuius propria est 71. foetum mox sequi debet 230. frustatim quandoque eximenda 355. funiculo disrupto quomodo eximenda? 358. funis tractionem non semper sequitur 347. α . ϵ . ubi trahi non debet 438. n. 1-3. 449. α - γ . si extra uteri fundum haeret & includitur, quid faciendum? 357. si in utero relicta est, quid agendum? 337.

Placentae discrimen ab utero 359. extractionis violentae mala 360. α - ϵ . extrahendae ratio 322. α - ζ . 449. α . β . methodus optima illius excutiendae 360. methodi aliae 365. n. 1-3. nexus cum utero 70. portio si in utero relicta, quid agendum? 364-366. prolapsus spontaneus ex vagina 345. relictae in utero, mala 352. α - γ . solvendae arte casus 346. soluendae triplex casus distinguendus 343. solutio in casu abortus 733. α . β . solutio spontanea 344.

Placentae gemellorum vel connatae vel distinctae quomodo excutiendae 714.

Perforatorium 432. 434. 442. γ . applicationis eius caute-
lae 443. α - ϵ .

PETIT 438. n. 2.

PLEVIERIVS 672. γ .

Primipararum cura 323. α - θ . partus frequentes qui esse solent 422. perinaeum cum vagina iusto strictius esse so-
let 494. 495.

PUGHIVS 438. n. 5.

PVISSEAV 438. n. 1.

PYZOS 687. γ .

R.

RATHLAW 438. n. 2. 672. γ .

RHODIO 300.

ROON-

I N D E X.

ROONHUYSIUS 438. n. 2. 485. γ . 672. γ .

RVEFFIVS 300. 438. n. 1.

S.

Scalpellum 442. β .

SCHLICHTING 438. n. 2.

SCHLICHTIVS 395. γ .

SCHVRRERVS 444. β .

Secundae 197.

Sedile ad partum 298. 299. 396. α - γ . eius varia genera. 300. 301. 303. 396. δ .

SIEGMUNDIN. 300.

SIMPSONIVS 442. γ .

Sincipitis ratio in partu 187.

SLEVOGT 438. n. 1.

SMELLIE 438. n. 4. 442. α . 446. γ . 672. δ .

SOVMAIN 438. n. 2.

STERREN (van der) 672. γ .

T.

Terebrae 442. δ .

Tincae os 35.

Tormina. 172. 462.

V.

Vagina 39. connata &c. 243. δ .

Vaginae axis 44. conditio primis grauiditatis mensibus & ante partum 87. orificium dilatandum & inungendum 404. γ . ζ . prolapsus 243. ζ . tumores 243. ϵ .

Varices 238. ϵ . 334. n. 4.

Veſtis Roonhuyſianus 485. γ .

Venae ſectio infantis poſt partum 407. n. 1. ante & in partu 270-272. 327. 398. γ . 426.

Vel.

I N D E X.

- Velamenta vteri 186. 309. quomodo discerpenda 627.
 $\alpha - \gamma$.
- Vernix foetui obducta 194.
- Vesica liquoris amnii 467. n. 2. 3. vrinaria eiusque tumores 243. β .
- Viduarum ludibria 218.
- Virginis commercium primum 118. conceptio hymene mutatae 119.
- Virginitas 117. amissae signa 120-122. 125.
- VOELTERS 300.
- Vnci 442. 446. ζ . η . illorum incommoda 448.
- Urbanitas in partu 397. $\alpha - \gamma$.
- Vrinae 188. 189. 269. 398. δ . 404. δ .
- Vterus grauidus 49. ascendit 61. in axi pelvis haerere debet 226. contrahitur quomodo & quousque 94. 103. 104. vel citius, vel longius, vel serius contrahitur & maiori vi 106-108. post partum contrahitur 199. crescit successiue 53. inflammatus non finit operationem differre 400. locatur supra pelvis aperturam circa medium tertii mensis 57. grauior fit 56. non mutatur ab initio 51. ab ouulo expanditur 67. ouulum non comprimit 68. pelvis capacitatem superat 57. purgandus est 369. rumpi vbi possit & moriatur 65. 459. n. 2. 461. n. 1. ruptus eiusque causae 762. $\alpha - \delta$. stimulo nouo adfici-
 tur 52.
- Vteri grauidi abscessus 768. eius medela 770. signa 769. cauitas cum vagina vnicum canalem facit. 112. cauitas ellipsoidea 54. ceruix primo non mutatur 54. ceruicis mutatio tertio & sexto mense 58 59. corpora, quae praeter embryonem continere potest 737. α . β . crassities augetur, non minuitur 62 64. crassities non decrescit propter negotium partus 66. crassities maior est in fundo quam corpore 65. cura, quae habenda 367. 368. $\alpha - \epsilon$. elasticitas 95. fibrae motrices, harumque strata longitudina-

INDEX.

dinalia, obliqua, orbicularia, & transuersalia 95-99.
 fibrarum modus contractionis & vis 100-102. figura ex-
 terna internam sequitur 55. figura interna sexto mense
 59. fundus mutatur & dilatatur 53. fundus versus ad in-
 terna refundendus 553. gangraenosi signa 461. 402. in-
 flammati signa 400.

Vteri grauidi oblique siti causae 449. 450. α - ϵ . obliquitas
 vel simplex est, vel aliis vitiis iuncta 451.

Vteri grauidi obliquitatis signa generaliora, tempore gra-
 viditatis 465. n. 1-4. tempore partus appropinquantis
 466. n. 1. 2. tempore ipsius partus 467. n. 1-7.

Vteri grauidi obliqui situs sibi relictus varios euentus habet
 477-480.

Vteri grauidi obliqui species diuersae 456. prima species
 457. 467. n. 5. secunda 458. 459. n. 1. 2. tertia 460.
 461. n. 1. 3. quarta 470. α - η . quinta 471. α - ζ . 472.
 473. α . β . sexta 474. septima 475. 476. α - γ . ex qua-
 tuor primariis speciebus intermediae compositae nascun-
 tur 469. quacuis species suas cautelas requirit 490.
 α . β . 491. α - γ . pessima harum specierum 481. 502.
 nunquam soli naturae relinquenda 482. operatoris nego-
 tium in hac specie ante & post profluxum liquoris amnii
 483. α - δ . 485. α - γ . operatio ipsa huius speciei quo-
 modo perficienda 503. 504. α - δ . difficultates eius 503.
 α - δ .

Vteri grauidi orificii apertura prius diducitur quam medium
 cervicis 60. orificii difficultas attingendi 90. orificii la-
 bia varie mutantur 61. orificii mutatio sexto mense 59.
 orificii status post quintum mensem non fallit 159. ori-
 ficii tumor 243. α . 339. n. 1. orificium si diduci nequit,
 quid faciendum? 353. orificium quomodo dilatandum
 arte 351. 404. ζ . orificium dilatatur a liquore amnii
 109. orificium dilaceratum vel connatum 243. γ . orifi-
 cium posterius, crassius & mollius deprehenditur tertio
 mense finito 57. 58. orificium ad posteriora versum

INDEX.

465. n. 3. orificium in vaginam ulterius descendit 56.
prolapsus 243. §. 368. δ. rupti lethalitas, locus ruptio-
nis, medela & signa 765. 763. 766. 767. n. 1. 2. 764.
α - ε. sani signa 399. segmentum inferius 58. situs in
partu perfectissimo 226. vasorum conditio 63. vasorum
contractio & inde haemorrhagia. 200. vasorum dilata-
tio 53.

Vterus virgineus 33. eius axis 14-43. cervix 38. corpus
37. figura 33. 40. fundus 36. labia 48. orificium eius-
que rima transversalis 35. 46. 47. situs 33. substantia
45.

W.

WALBAVMIVS 442. α. 444. δ. 642. η.

WALDGRAVIVS 672. γ.

WELSCHIVS 300.

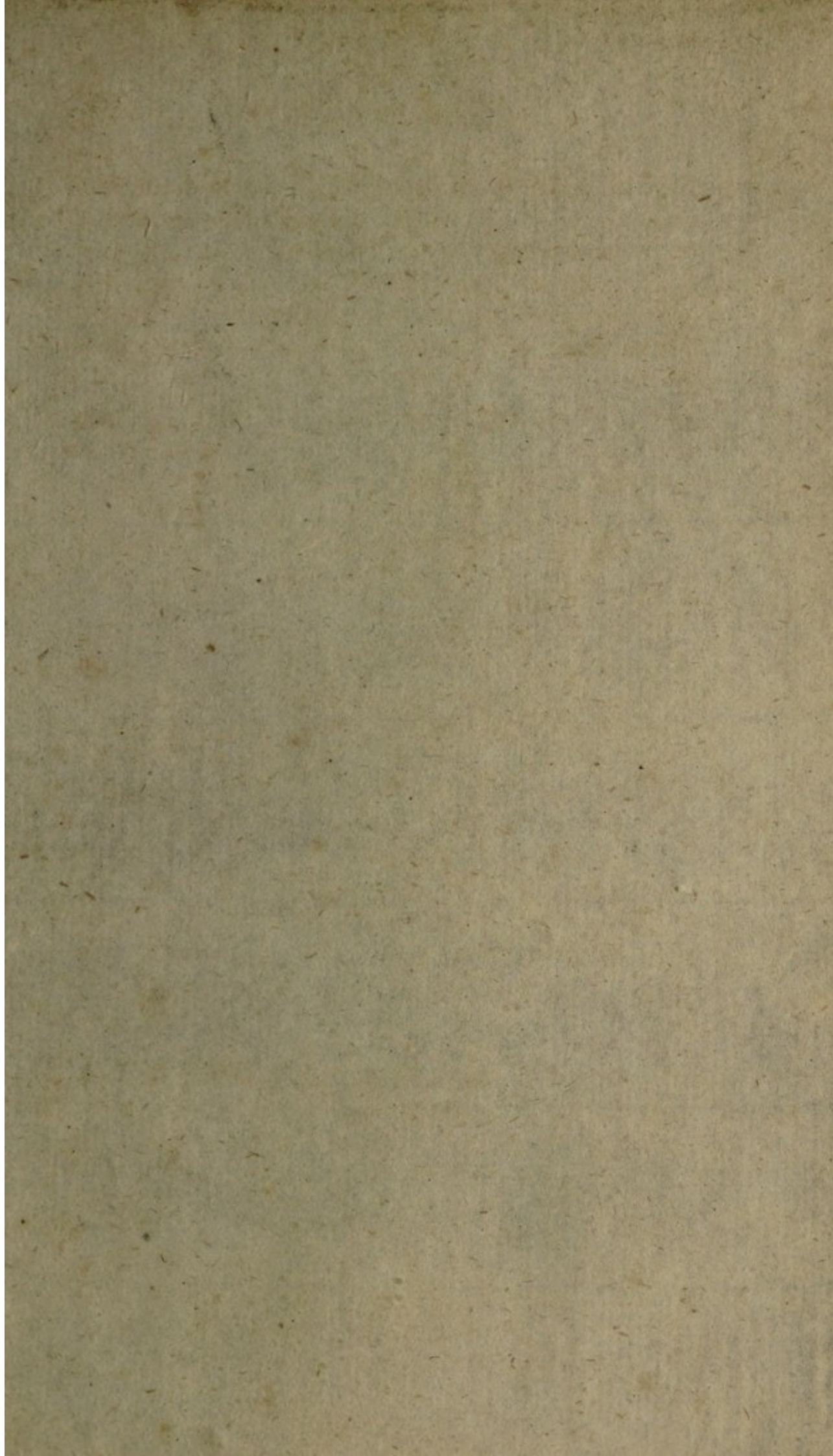
WIDENMANNIN. 300.

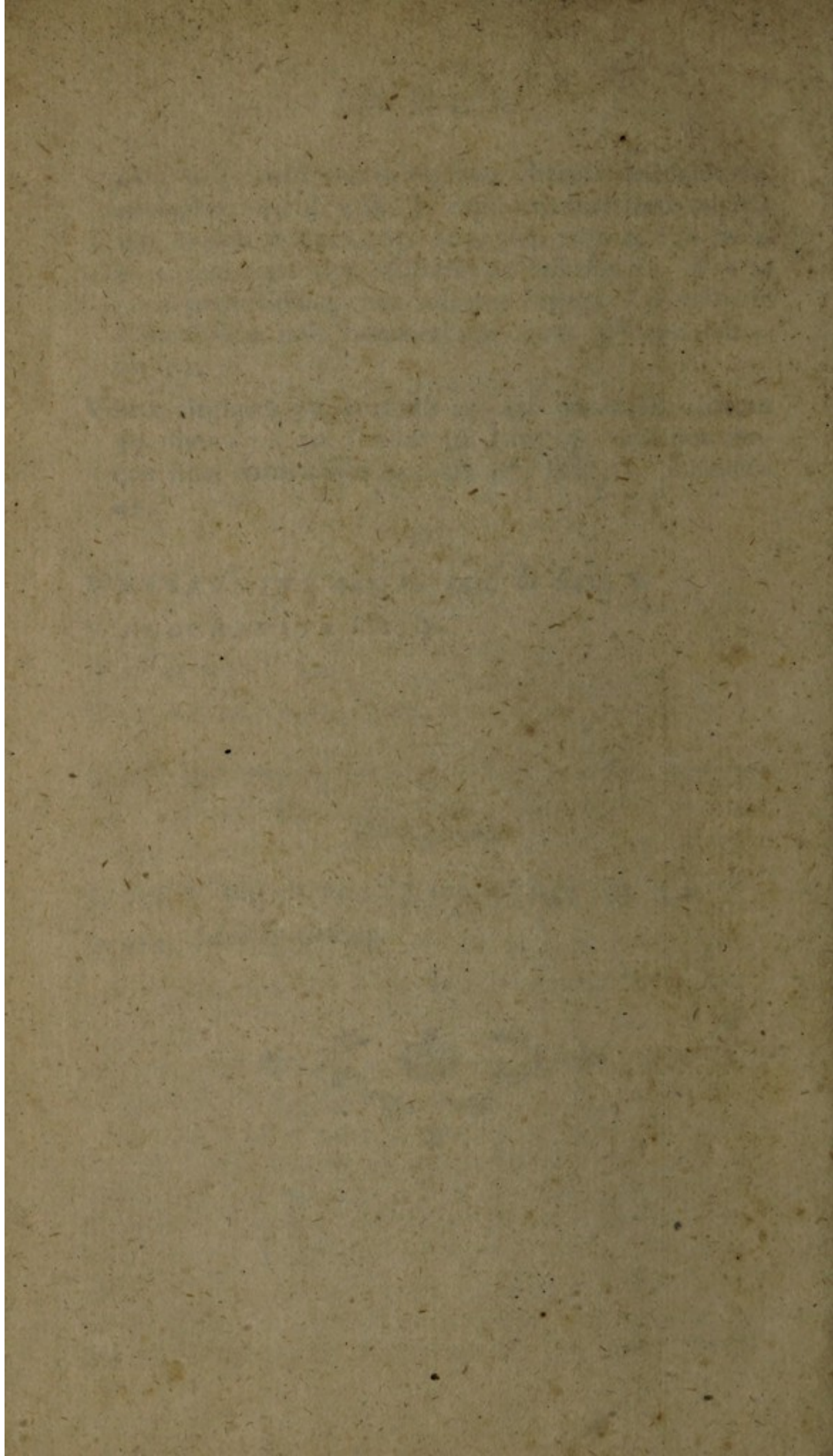
Corrigenda.

§. 398. γ. lin. vlt. loco (§. 353. b.) lege 339. n. b.

§. 494. deleatur citatum.

Comp.

h

